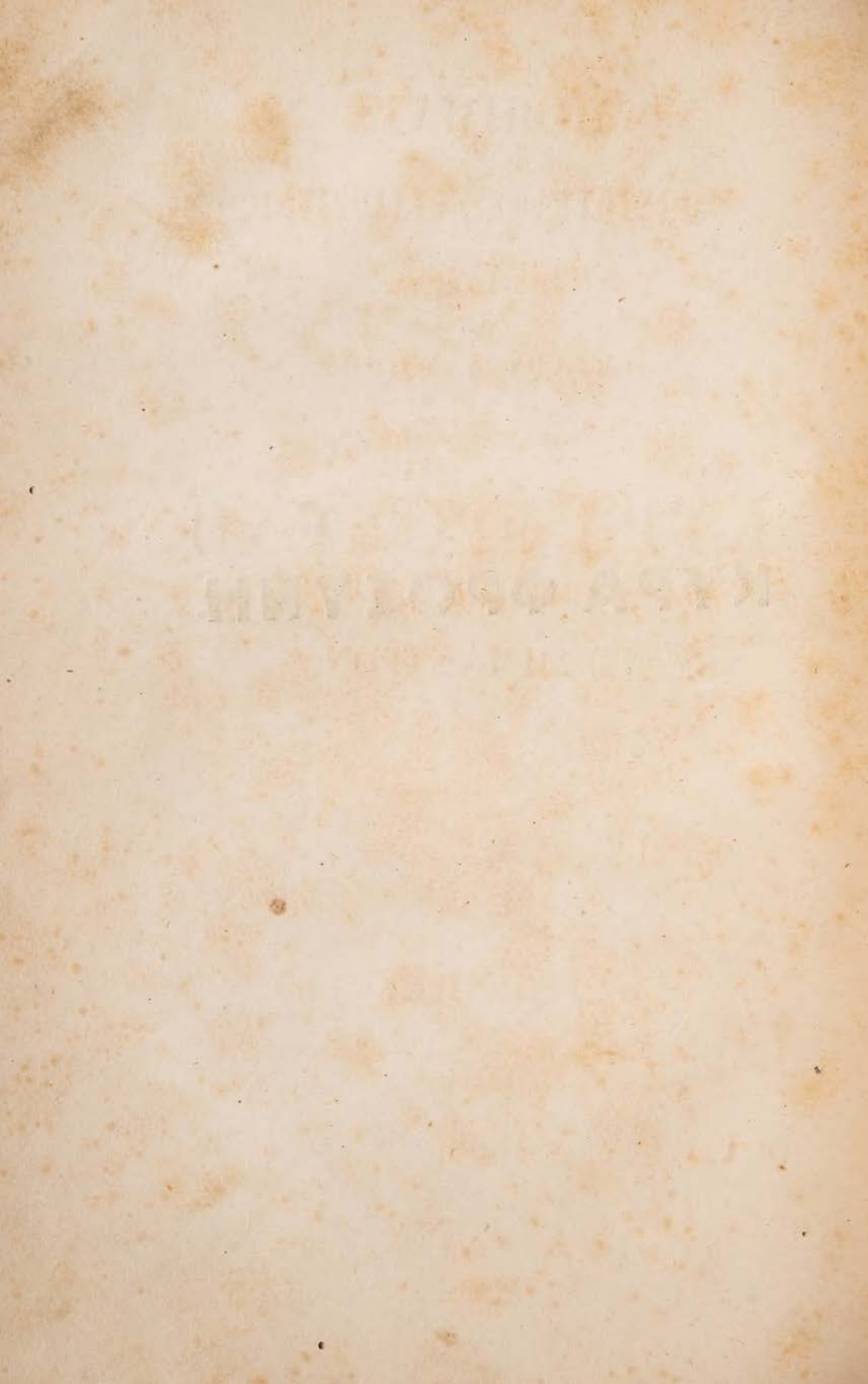

ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ
ΥΠΟ
ΠΑΥΛΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

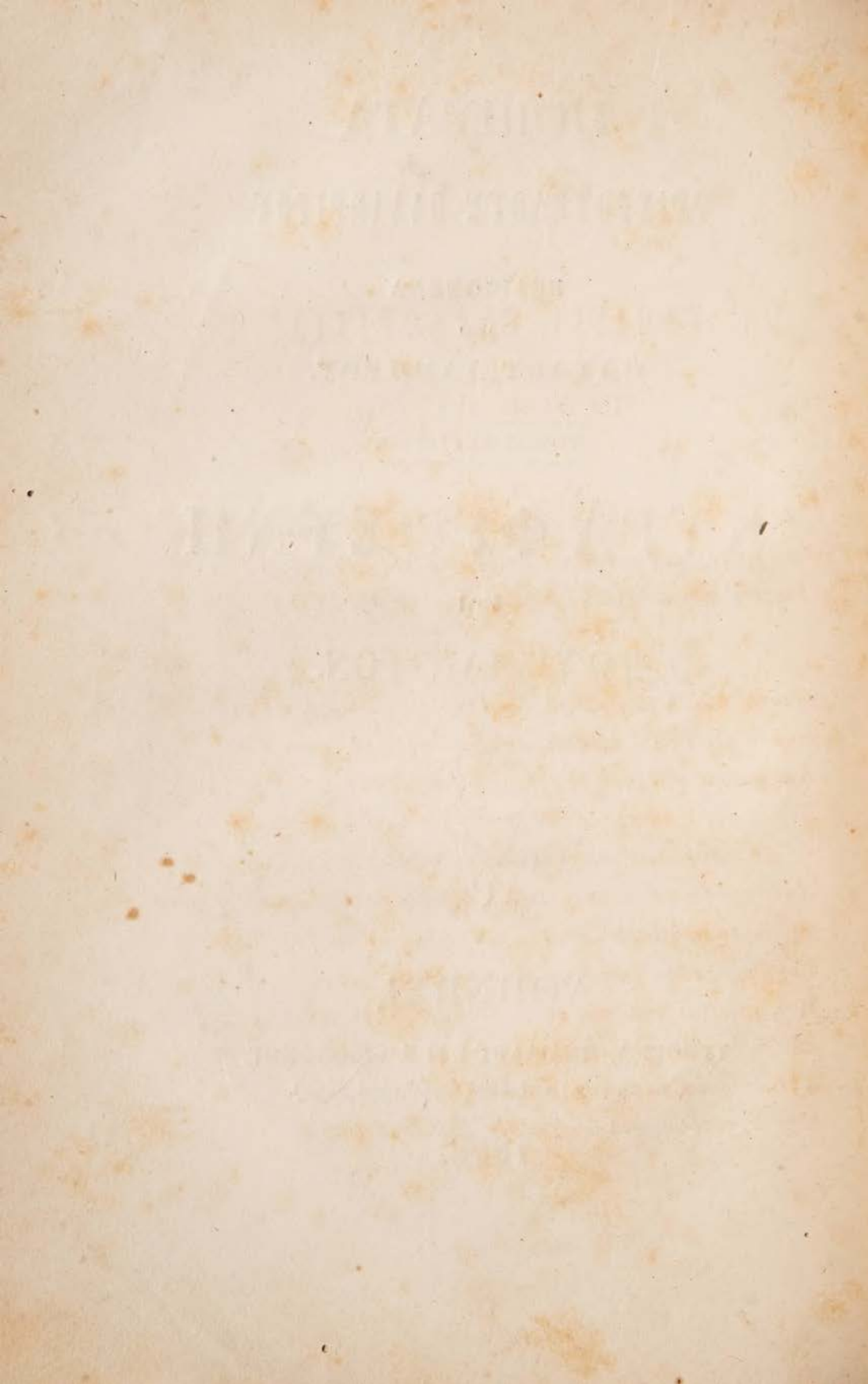
ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

ΚΑΙ
ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΜΗΛΙΑΔΟΥ ΚΑΙ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.
(Ἐν τῇ γωνίᾳ τῶν ὁδῶν Βουλῆς καὶ Λέκκας).

1868.

ΕΛΘΙΣΙΑ ΒΑΛΛΩΡΙΤΙΔΙ

ΤΗ ΦΙΛΗ ΣΥΝΕΥΝΩ.

.. ..
"Αρ μὲς 'ς τὸ λόγχο τὰ πουλιά τὴν ἄνοιξιν λαλοῦνε,
"Αρ τὰ νεράκια τρέχουνε, ἄρ τὰ λουλούδια ἀρθίζουν,
Γιατὶ κ' ἐγὼ τὸ θλιβερό, γιατίι νὰ μὴ λαλήσω ;

.. ..
Θυμᾶς' ἐκέλην τὴ βραδεῖά . . . Γιατὶ νὰ σὲ πικράνω ! . .
Θυμᾶς' ἐκέλην τὴ βραδεῖά, ποῦ ἐκάθισα σιμά σου
Καὶ μοῦπες καὶ μ' ἐρώτησες 'ς τὴν ἐκκλησιὰ ἄρ ἐπῆγα ; . .
Κί' ἄρ μὲς 'ς τὴ γῆ τῆς ἐστρώσα νὰ κοιμηθῇ, νὰ πέσῃ ;
— Δὲ νοιώθεις, σ' ἀποκρίθηκα, τὰ χέρια μου μυρίζουν
'Ακόμη ρόδα καὶ μυρτιάς καὶ κρίνους καὶ δαφνοῦλαις.
Τὴν ἀπλώσα γλυκὰ γλυκὰ 'ς τοῦ τάφου τὸ κρεβάτι . . .
Ψυχὴ μου, τώρα ἐπέρασε χρόνος πολὺς κι' ἀκόμα
Μοῦ φαίνεται πῶς τὴν θωρῶ. Ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰν θῆ
Σὰρ ἄνθος, ἔλεγα κ' ἐγὼ, μιὰ μέρα θὰ βλαστήσῃ . . .
Χίλιαις φοραῖς ἐπέρασα κ' ἐκύτταξα 'ς τὸ χῶμα
Μὴν ἐξεφύτρωσε γιὰ μέ, γιὰ σέν' ἔρα λουλουδι.

Σὰ σήμερα ἐγεννήθηκε . . . ἐπὶ γὰρ τὰ φιλήσω . . .
Τὸ χόρτο ἐμοσχοδόλαι . . . Κυττάζ' ὁλόγυρά μου
Καὶ νοιώθω ποῦ ἀνασπάσθηκα . . . ὦ ! πόσο σὲ ἀγαποῦσε !
Ἔρα μικρό, πανόρφανο, ὁλόλευκο ἀγιουλάκι.
Τὸ μάζωξα, τὸ φύλαξα βαθειὰ βαθειὰ 'ς τὸν κόρφο,
Εἶραι δικό σου, πάρε το. Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον
Σοῦ τῶστειλε μ' ἕνα φιλί. Κρυψέ το μὴ τὸ χάσης
Κι' ἀντὶ γι' ἀγιουλί τὸ φτωχὸ πές το Κ υ ρ ὸ Φ ρ ο σ ὄ ν η.

Ἐν Λευκάδι τῇ 21 Μαρτίου 1859.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

Φυσάει Βορειᾶς, φυσάει Θρακιᾶς· τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη

Ἐπὶ τὰ Γιάννινα ἔς τὴν λίμνην;

Ἄντες κυράδες θάλασσας, τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη!

Ἐπνίζανε ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

Ἄχ! χαλασμὸς ποῦ ἐγίνη!

Ἄγρια πουλάκια κ' ἡμερὰ ὅλα νὰ μαζωχτῆτε,

Ψηλὰ ψηλὰ ἀναιδῆτε,

Καὶ τινάχτε τὰ φτερά σας

Γιὰ νὰ πέση ἡ ὠμορφιά σας,

Καὶ γιομίστε μαξιλάραις

Νὰ πλαγιάσουν ἡ Κυράδες.

Κι' ὅχι τὸ πούπουλο νὰ γίνη

Στρῶμα καὶ γιὰ τὴν Φροσύνη,

Κι' ἀπεκείθ' ἡ θαλασσοῦλα
 Νὰ κινῇ τὰ κύματά της,
 Τῆς αὐγούλας τὸ καμάρι,
 Κι' ἄμμον ὅχ τὸ περιγιάλι
 Νὰ κοιλάῃ μιὰ ψυχούλα,
 Νὰ σκεπάσῃ σὰ μὲ φτυάρι
 Τὰ περήφανα σκουτιά της.
 Μνημα ἄφτιαστο σ' ἀνθρώπους
 Τῆς Κυρᾶς νὰ συνταγίσῃ
 Καὶ τὰ πάθεια καὶ τοὺς πόνους
 Μὲ τὴ θάλασσα νὰ σβύσῃ.
 Γιὰ σταυρὸ δὲν ἔχει χρεῖα,
 Γιατὶ ἐσταύρωσε τὰ χέρια
 Εἶναι ἥσυχη καὶ κρύα,
 Δὲν τὴν ἔφαγαν μαχαίρια.

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα της, γήλιος δὲ θὰ μαυρίσῃ.
 Πλυμένα μὲ τὴ θάλασσα καὶ μὲ τὰ δάκρυά της,
 Ὅλολευκα κι' ἀσπρότερα θὰ νὰ φανοῦν στὴν κρίση.
 Τὸ κῦμα πλένει τὸ κορμί, τὰ δάκρυα τὴν καρδιά της,
 Ἡ βαρυστέναχτη ψυχὴ θὰ λάβῃ τὴ γιατριά της.

Ἐπεχείρησα νὰ στιχοιργήσω ἐπὶ τῷ θέματι τούτῳ ἐλπίζων
 ὅτι ἡ ἐμὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα συμπάθεια ἡδύνατο νὰ τύχῃ καὶ
 τῆς συμπαθείας τῶν ὁμοφύλων μου. Καὶ ἀληθῶς ἡ δόξα, ἡ νῦν

καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου κατέχουσα, οὐδὲν διαφέρει τῆς τότε πρεσβευομένης ὑπ' ἐμοῦ, ὅτε ἔγραφον τὰ *Μνημόσυνα*, διότι στηρίζεται εἰς ἀλήθειαν πρὸς ἐμὲ ἀναμφίλεκτον ὅτι θεμέλιον τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως πρέπει νὰ ᾖται ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διηνεκὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλη.

Ἀπὸ ἀλώσεως Βυζαντίου μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεγέρσεως διήρκεσεν ὁ καταστρεπτικὸς οὗτος ἀγὼν. Ἐκατέρωθεν ἀδιάλλακτον μῖσος, ἀκατανόητοι προσπάθειαι, ἀξιοθαύμαστος ἐπιμονή. Ἐπὶ τετρακόσια περίπου ἔτη Ὁθωμανοὶ καὶ Ἕλληνες ἐσκήνουν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, οἱ μὲν ἰσχυρῶς ὑπὲρ τοῦ δεσποτισμοῦ ἀγωνιζόμενοι, οἱ δὲ ἀσθενῶς ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας παλαίοντες καὶ οὐδέποτε οὔτε ἀποκάρμυντες οὔτε ὑποχωροῦντες.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη δύναται εὐλόγως νὰ ὀνομασθῇ ἡρωϊκὴ, ὡς ἐποχὴ ἐν ᾗ συλλαμβάνεται καὶ κυοφορεῖται ἡ μεγάλη περὶ ἐθνότητος ἰδέα, ἀποχωριζομένη τοῦ Βυζαντινοῦ κυκεῶνος καὶ θέλουσα νὰ ὑπάρξῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἐνδυομένη νέαν ἀτομικότητα, νέαν ζώην, νέον κάλλος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης διατυπύεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ νέου Ἑλλήνος, ἄρχεται ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις καὶ προκύπτει σαφῶς ὁ προορισμὸς καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων πρέπει ν' ἀνιχνεύσωμεν καὶ τὴν ἀληθῆ πηγὴν τῆς ἡμετέρας ποιήσεως, ἥτις, πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς λυρικὴν ἢ δραματικὴν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡρωϊκὴν τούτέστιν

ἐπικὴν μορφήν. Λέγων δὲ ἐπικὴν, ἐννοῶ τὴν ποίησιν, ἥτις ἀνεξαρτήτως ἰδιαιτέρων τινῶν κανόνων, στηρίζεται κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν, προτίθεται δὲ σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος ἀναγομένου εἰς ἡρωϊκοὺς χρόνους, μυστηριωδῶς περικεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων.

Διατρέχων τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως, παρατήρησα ὅτι αἱ ἐποχαὶ ἅπασαι συγχωνεύονται, ὅτι τὰ διαστήματα ἐκλείπουσι καὶ ὅτι ἡ χρονολογία ἀποβαίνει περιττή. Αἱ ἡμέραι πολλάκις παρέρχονται βραδύτεραι τῶν αἰώνων, οἱ δὲ αἰῶνες ἐνίοτε τελευτῶσιν ὥς αἱ στιγμαὶ ἐν τῷ χρόνῳ. — Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἐκατονταετηρίδος ὑπῆρχον περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ οἱ αὐτοὶ φόβοι ὡς ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου, ἐνῶ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ὑπῆρχον αἱ αὐταὶ ἐλπίδες ὡς ἐν τῇ παραμονῇ τῆς εἰκοστῆς πέμπτῃς Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πρώτου ἔτους. — Γεώργιος ὁ Καστριώτης φαίνεται σύγχρονος Εὐθυμίου τοῦ Βλαχάδα, καθὼς Ἀλῆς ὁ Τεβελενλῆς φαίνεται συνεκστρατεύων καὶ ἐκπορθῶν τὴν Ἥπειρον μετὰ τοῦ Βαγιαζίτου. — Ἡ σελὶς αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἡ περιλαμβάνουσα τετρακοσίων ἐτῶν παθήματα καὶ ἐλπίδας, σύγκειται ἐκ μιᾶς μόνῃς περιόδου βουτροφηδὸν γεγραμμένης, ἐν ᾗ ἡ ἔννοια ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τέλους

πάσης γραμμῆς, ἀναπτύσσεται βαΐνουσα πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς χωρεῖ πάλιν πρὸς τὸ τέλος. Ἐπομένως κατ' ἐμὲ εἶναι πάντῃ ἀδιάφορον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἂν τὸ θέμα αὐτῆς ἀνάγεται χρονολογικῶς εἰς τὴν δεκάτην ἑκτὴν ἢ δεκάτην ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα, ἀρκεῖ μόνον ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ νὰ ᾖ τοιοῦτος, ὥστε νὰ δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἡμῶν ἐποχὴν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑπειρος, εἴτε ἕνεκεν τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως εἴτε ἕνεκεν τῆς φύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις, τὸ ἱερὸν βῆμα, ἔνθα ὁ νέος Ἕλλην ἡδυνήθη νὰ προφυλάξῃ ὡς ἄρτον προθέσεως τὴν ιδέαν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, τὸ κατ' ἐμὲ ἔκρινε εὖλογον πρὸς τὸ παρὸν ἐκεῖ νὰ ἀνασκάψω πρὸς ἀνεύρεσιν νέων ποιητικῶν ἐμπνεύσεων καὶ θέματος παρέχοντος στοιχεῖα ἱκανὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προεθέμην.

Ἴσως μὲ ἔλκουσι πρὸς τὴν Ἑπειρον τὰ ὅσα τῶν προγόνων, ἴσως συνείθισα ἐκ νεαρῆς μου ἡλικίας νὰ βλέπω ὑψούμενον ἐνώπιόν μου τὸν γηραιὸν Πίνδον ὡς προσφιλεῖ σκιὰν τείνουσαν πρὸς ἐμὲ τὴν χεῖρα· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ ὅτι, καὶ ἂν εἰς μόνος παλμὸς ἀπομείνῃ ἐν τῇ καρδίᾳ μου, θέλω ἀφιερώσῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἑπειρον.

Ἐκεῖ πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνάγεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ παρόντος στιχουργήματος, ἐκεῖ εἶχον συρρέουσα οἱ ἀνδρειότεροι ὀπλαρχηγοὶ Ἀκαρῶνες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες·

ἐκεῖ παρσκευάζετο ἡ ἀνήλκυστος πάλη τῆς Σελλεΐδος· ἐκεῖ ἤρξατο διατυπούμενον τὸ πρῶτον περὶ ἀναστάσεως σύνθημα· ἐκεῖ ἔλαβον χώραν τὰ δεινότερα μαρτύρια, αἱ φρικωδέστεραι προδοσίαι, τὰ τολμηρότερα κοτορθώματα· ἐκεῖ ἐγείρονται ὡς ἄλλη Βαθυλὼν τὰ Ἰωάννινα, μυστηριῶδες σπήλαιον, ἐξ οὗ ὀρμώμενοι οἱ Μωαμεθανοὶ λύκοι ἔπιπτον κατὰ τῶν γενναίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπερμάχων στρατοπεδευόντων ἐπὶ τῶν μετεώρων τοῦ Πίνδου καὶ τῶν Ἀγράφων.

Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐνῷ τὰ πάντα ἡρέμουν, ἐν ᾧ οὐδὲν σημεῖον οὔτε τῶν δεσμῶν τὴν ῥῆξιν οὔτε τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν ἀνέγερσιν προεμήνυνεν, ἀκούεται φωνὴ μεγάλη βοῶσα ἐκ τῆς Ἀρκτοῦ καὶ λέγουσα, « Ἐγέρθητε ». Ἦρξαντο τότε καὶ ψευδοπροφῆται νὰ λαμβάνωσιν ἀνὰ χεῖρας τοὺς χρησμοὺς τοῦ Ἀγαθαγγέλου καὶ τὰς προφητείας τοῦ Λέοντος καὶ ἐπειρῶντο παντοίῳ τρόπῳ νὰ πείσωσι τοὺς τλήμονας ἐκείνους, οἵτινες ἔνοπλοι ἐγρηγόρουν καὶ προσεδόκων πάντοτε τῆς ἀναστάσεως τὴν ὥραν, ὅτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὅτι τὸ προαγγελλόμενον ξανθὸν γένος ἐβάδιζεν ἤδη εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Αἰκατερίνη ἡ δευτέρα ἐκάθητο τότε ἐπὶ τοῦ Ῥωστικοῦ θρόνου, γυνὴ μεγαλεπήβολος, ἐγκυμονοῦσα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς τὴν μεγάλην τοῦ μεγάλου Πέτρου ιδέαν. Ἐστρεφεν αὕτη ἐρωτόληπτον βλέμμα πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ χήρα πλήρης εὐρωστίας καὶ νεότητος ὠρέχθη τῆς σκιᾶς τῶν Παλαιολόγων καὶ

ἐπίστευσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ φίλου νυμφίου εἰς πνεῦμα ἕν καὶ σάρκα μίαν. Ἰνα δὲ νόμιμον καὶ τέλειον καταστῇ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἡ συνέργεια καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἐπρεπεν εἰς τὴν συνομολόγησιν τοῦ προικοσυμφώνου νὰ ὑπογραφῶσι μάρτυρες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ κλήρου, ἵνα τοιούτοτρόπῳ προκύψῃ ποτὲ ἡ ἐκουσία παραίτησις ἢ παραχώρησις ἀναντιρρήτων δικαιωμάτων. Προξενηταὶ ἐγνωσμένης ἱκανότητος ἤρξαντο μετημφισμένοι νὰ ἐπισκέπτονται τὰ ὄρη, τὰς κοιλάδας, τὰς μονὰς τῆς Ἡπείρου. Θρησκεία καὶ πατρίς, τὰ δύο ταῦτα παντοδύναμα ἐλκτήρια πάσης Ἑλληνικῆς καρδίας, ἦσαν καὶ τότε οἱ μόχλοι, δι' ὧν ἐπειράτο ὁ Κόμης Ὁρλώφ καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ ἵν' ἀποκυλίσῃ τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ μεγάλου μνημείου, ἔνθα νήδυμον ὕπνον καθυῦδεν ἡ Πελασγικὴ ψυχή.— Πατρίς καὶ θρησκεία ἐπέπρωτο καὶ μετὰ παρέλευσιν μιᾶς περιόδου ἑκατονταετηρίδος νὰ ἀντηχήσωσι πάλιν ἀπὸ περάτων τῆς Ἀρκτου μέχρι τῶν Θεσσαλικῶν μετεώρων καὶ ὡς ἄλλοι ἠλεκτρικοὶ σπινθῆρες νὰ διοχετεύσωσι τὸ πῦρ εἰς τὰς Ἡπειρωτικὰς καρδίας, αἵτινες κατεφλέχθησαν εὐθύς, ἵνα ταφῶσιν ὑπὸ τὸν σωρὸν τῶν ἐρειπίων τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἐκφυρσοκροτήσεως, ὡς ἐὰν εἶχομεν ἀνάγκην νέων μαρτύρων καὶ νέων περιφρονήσεων.

Τίς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἔνοπλοι διῆγον τότε τὸν βίον ἐλεύθερον μὲν, ἀλλὰ καὶ καταδικασμένον εἰς διηνεκεῖς καὶ ἀκάρ-

πους κακουχίας, ἐδύνατο νὰ μὴ πιστεύσῃ ὅτι ἡ διαγελωσα
ἐκείνη ἡὼς ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ μέλλον νὰ λαμπρύνῃ
τοὺς οὐρανίους θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας ;

Καὶ ὅμως ἠπατήθησαν οἱ γενναῖοι, διότι δὲν ἐνεθυμήθησαν
ὅτι ἀπὸ τῆς Ἀρκτου δὲν ἠδύνατο ν' ἀνατείλῃ, εἰμὴ ἐσπέριον
καὶ ἀμυδρὸν σέλας, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ φαεινὸς φοῖβος τῆς ἐθνικῆς
πανηγύρεως. Καὶ ὅμως ἐπίστευσαν. Οἱ διασημότεροι ὀπλαρχη-
γοὶ τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Αἰτωλίας, τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἡ-
γέρθησαν πλήρεις θάρρους καὶ ἐλπίδων ἀτενίζοντες τὸ βλέμ-
μα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἔμελλεν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς νὰ
φέρῃ τοὺς προσδοκωμένους συμμάχους. Ἐβλεπον ἤδη ἐλευθέ-
ραν τὴν πατρικὴν αὐτῶν γῆν, ἐπανερχόμενον τὸ ἀρχαῖον με-
γαλεῖον· καὶ ἐν ᾧ πάντα ταῦτα μεθύοντες ἐκ τῆς χαρᾶς ἐθεώ-
ρουν τετελεσμένα, ἄγνωστος ἔχιδνα ἡ Χάμκω συνελάμβανεν
ἐν τῇ ἐπαράτῳ αὐτῆς κοιλίᾳ τὸν ὄφιν, ὅστις ἐπὶ πεντήκοντα
περίπου ἔτη ἔμελλε νὰ βασανίσῃ τὸ υἱεῖστερον μέλος τοῦ
Ἑλληνικοῦ σώματος.

Ἐντὸς τοῦ εὐτελοῦς καὶ πτωχοῦ Τεβελὲν ἐβλάστανε τότε
Ἀλβανὸς τις νεανίσκος ὁ Ἀλῆς, ἀληθὴς ἐνσάρκωσις τοῦ κακοῦ,
ἀνταγωνισμὸς θανάσιμος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καινοφανὲς καὶ πα-
ράδοξον τέρας συγκεφαλαιοῦν ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ ἀνοσιουργή-
ματα. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σφαγιάσῃ πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον.
Νόσος πανώλης, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταφάγῃ ἅπασαν τὴν
Ἑλληνικὴν καρδίαν.

Ἀκατανόητος σύμπτωσις! Ἐν ᾧ ἄφ' ἐνὸς τὰ μικρὰ ἐρείπια τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐγείρονται ἐκ τῆς κόνεως πλήρη ἐλπίδος καὶ μέλλοντος, ἄφ' ἑτέρου ὁ Μωαμεθανισμὸς περιβάλλεται τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ θηρίου τούτου ὡς φοβεράν πανοπλίαν, ἵνα ἐν μιᾷ τελευταίᾳ καὶ αἱματηρᾷ συμπλοκῇ καταπνίξῃ τὸν γίγαντα καὶ λύσῃ τὸ ἀπὸ τοσούτου χρόνου διαμένον πάντοτε μετέωρον ζήτημα.

Ἡ ἐμφάνις τοῦ Ἀλῆ τούτου ἐν Ἡπείρῳ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄλλος καταστρεπτικὸς κατακλυσμὸς ἀφανίζων μὲν καὶ πνίγων τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ πλύνων καὶ καθαίρων τὴν ἡμετέραν φυλὴν παντὸς ρύπου. Ἡ κιβωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἐπέπλευσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς ἀβύσσου ἐκείνης καὶ θαυμασίως διεσώθη, διότι Θεοῦ δάκτυλος ὠδήγει αὐτήν.

Τὴν μακρὰν σατραπείαν τοῦ μεγάλου τούτου Ἑλληνομάχου ἐμελέτησα ἐπιμελῶς ἀκροώμενος πάντων, ὅσοι ἐπέζησαν, καὶ ἰχνηλατῶν ἐν μέσῳ τῶν διασωθεισῶν παραδόσεων, ὅπως μορφώσω περὶ αὐτοῦ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν ἰδέαν. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, νομίζω ὅτι ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Καὶ ἐπειδὴ πρεσβεύω ὅτι ὁ τύραννος οὗτος δύναται νὰ γίνῃ θέμα ποιήματος ἔχοντος χαρακτηρὰ ὅλως Ἐθνικὸν καὶ βασιζομένου ἐπὶ τῆς διηνεκοῦς πάλης δύο ἀσπόνδων καὶ ἀντιθέτων στοιχείων, εἰς ᾗ πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ νέα Ἑλληνικὴ ποίησις, οὔτε στιγμὴν ἐδίστασα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν μου εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅπως δυνηθῶ νὰ δράξω τὴν καταλληλοτέραν ὥραν ἀφ' ἐνὸς μὲν

πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ δαίμονος, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐξύμνησιν γεγονότος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως ἀναγομένου εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς ποιήσεως περιωπὴν.

Κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν πρῶτον ἔτος ἐπὶ τῆς ἡδὴ καθημαγμένης σκηνῆς τῶν Ἰωαννίνων παριστάνετο ἀνήκουστον δράμα, ἐπιγραφόμενον ἐν τοῖς Ἑπειρωτικοῖς χρονικοῖς Ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνῃ. Καίτοι μὴ παντάπασι μηδὲ πρὸς πάντας ἀγνώστων τῶν αἰτίων τῆς θυσίας ταύτης, ἐπιτραπήτω μοι ὅμως χάριν πλείονος σαφηνείας ἢ διὰ βραχέων ἐξιστορίσιν τῆς δεινῆς ταύτης καταστροφῆς.

Ἡμαῖζεν ἐν Ἰωαννίνοις κόρη θαυμασίου κάλλους καὶ περιφανοῦς γένους ἡ Εὐφροσύνη. Δὲν ἐδύνατο ἐπομένως νὰ μείνῃ ἄγνωστος τῷ Ἀλῇ, θηρεύοντι ἀπανταχοῦ νέα θύματα πρὸς κόρον τῆς ἀσελγείας αὐτοῦ. Ὑπάρχουσιν ὑποψίαι ὅτι ὁ Ἀλῆς ἐπειράθη νὰ διαφθείρῃ τὴν κόρην, ἀλλὰ φοβηθεὶς ἴσως τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς θέσιν ἀπέστη πρὸς καιρὸν τοῦ ἀνοσίου ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ Γαβριὴλ ὁ Γκάγκας, τότε μητροπολίτης Λαρίσσης καὶ θεῖος τῆς Εὐφροσύνης, συνέζευξεν αὐτὴν εἰς γάμον μετὰ Δημητρίου τινός, πλουσίου ἐμποροῦ, καὶ οὕτως ἐνόμισαν ἅπαντες ὅτι ἡ περιστέρα διέφυγε τοὺς ὄνυχας τοῦ ἀδδηφάγου ὀρνέου. Δύο τέκνα ἄρρενα ὑπῆρξαν ὁ καρπὸς τοῦ γάμου τούτου, ὅτε ὁ Δημήτριος χάριν ἐμπορίου μετέβη εἰς Βενετίαν.

Συνέπεσε τότε ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ, ὁ Μουχτάρ, νὰ ἴδῃ τὴν Εὐφροσύνην καὶ τρωθεὶς ὑπὸ φλογεροῦ ἔρωτος

ἐπεχείρησε διὰ μυρίων τεχνασμάτων καὶ προσφορῶν νὰ δελεάσῃ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς. Ἐτυχε τέλος τοῦ σατανικοῦ σκοποῦ καὶ ἔντρομα τὰ Ἰωάννινα ἔμακθον τὴν αἰσχύνην τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἐσιώπων μὴ τολμώντα νὰ ἀντιδράσωσι πρὸς τὰς βουλὰς τῆς ἐπαράτου ἐκείνης οἰκογενεῖας.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς ἀμαρτίας ἐκυλίστο ἡ Εὐφροσύνη, τυφλωθεῖσα οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Μουχτάρ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ὃν ἡσθάνετο ὁ μολογούμενως.

Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἤγγιζε πρὸς τὸ γῆρας, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦγε τὸ ἐξηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐγίνωσκε τὰ πάντα καὶ, ἀντεραστῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὥπως ἀπολαύσῃ τὴν Εὐφροσύνην ἀποσπῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ Μουχτάρ. Ἡ δὲ ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως τὸν πατέρα καὶ οὕτως ἔρριψεν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν πρῶτον σπόρον τῆς μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Ἀλῆ τελεσθείσης ἐκδικήσεως.

Αἴφνης ὁ ἡγεμονεὺς τότε Σελὶμ αἰτεῖ παρὰ τοῦ Βιζήρου τῶν Ἰωαννίνων στρατιωτικὴν βοήθειαν πρὸς κατατρόπωσιν ἀντάρτου τινὸς σατράπου τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ὁ Ἀλῆς, ἵν' ἀποπέμψῃ τὸν Μουχτάρ, καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πιστὸν καὶ ἀρχαῖον φίλον Ταχέρ, νύκτωρ εἰσέρχεται εἰς τὸν θάλαμον τῆς Εὐφροσύνης. Ἐκεῖ δὲ, ἀφ' οὗ ἔμεινε μόνος, προσπίπτει καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτῆς ὡς ἐλεημοσύνην τὸν ἔρωτα, ὃν τοσάκις τῷ εἶχε ἀρνηθῇ, καὶ μταίως ἐξαντλήσας

πανθ' ὅσα ἠδύναντο νὰ πείσωσι τὴν γυναῖκα, ἀποσύρεται καὶ καταδικάζει αὐτὴν εἰς θάνατον ἐπὶ προφάσει ὅτι δῆθεν εἶχε διαφθείρη τὴν ἀρετὴν τοῦ Μουχτάρ. Οὐδὲ εἰς τοῦτο ἀρκούμενος συμπεριέλαβεν εἰς τὴν αὐτὴν καταδίκην δεκαεξ' ἄλλας νέας Ἑλληνίδας ἐκ τῶν διτσημοτέρων οἰκογενειῶν καὶ φίλας τῆς Εὐφροσύνης.

Ἀπασαι ἐπνίγησαν ἐν τῇ λίμνῃ. Ἡ Εὐφροσύνη λειποθυμήσασα καθ' ὁδὸν ἐξέπνευσεν· ἀλλὰ καὶ νεκρὰ ἐβυθίσθη εἰς τὰ ὕδατα. Τρικυμίας δὲ ἐπελθούσης, πολλὰ τῶν πτωμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς Εὐφροσύνης, ἐξεβράσθησαν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐπὶ τὴν ἀκτὴν καὶ τότε συγγενεῖς καὶ φίλοι ἔδραμον ἵνα δώσωσι ταφὴν εἰς τὰς μάρτυρας ἐκείνας. Ἡ Εὐφροσύνη ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων. Ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη ἐπεσκιάζον τὸν τάφον αὐτῆς ἀγριελαῖα καὶ κρίνοι εὐωδέστατοι.

Ἐπανελθὼν ὁ Μουχτάρ ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς Εὐφροσύνης καὶ ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ πατρός. Ἀλλὰ τὸν Ἀλῆν δὲν κατέπληττον τὰ τοιαῦτα καὶ μετ' ὀλίγον νέαι ἀσέλγειαί, νέαι κακουργήματα ἀπέσβεσαν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Μουχτάρ τὴν μνήμην τῆς Εὐφροσύνης.

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος καί, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, παρέχει ὕλην ἱκανὴν εἰς ἐποποιεῖν.

Καὶ πρῶτον μὲν μετ' ἐπιστασίας μελετώντες τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Ἀλῆς εἶχε φθάσῃ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Εἶχεν ἐξολοθρεύσῃ διὰ μαχαίρας ἢ δη-

λητηρίου πάντας τοὺς ἐπιφύβους συγγενεῖς ἢ φίλους αὐτοῦ. Εἶχεν ἐπισωρεύσει θησαυροὺς ἀνεξαντλήτους καὶ ἤδη συνελάμβανε τὴν ἰδέαν τῆς ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίας. Εἶχε καταστρέψει μέγα μέρος τῶν διασημοτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν τῇ ὑπερόψῃ αὐτοῦ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀκαταδάμαστον καὶ ἱκανὸν νὰ τολμήσῃ ἀποινεῖ τὰ πάντα. Θρασύφρονος καὶ πονηρᾶς ψυχῆς πρότυπον παρίσταται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἄλῃς κακτημένος πᾶσαν τὴν σατανικὴν τελειότητα. Ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ βλέπει τις ἐσκιαγραφημένην τὴν εἰκόνα τῆς δορυκτησίας, τὸν Μωαμεθανισμόν γηράσκοντα μὲν, ἀλλὰ διατηροῦντα εἰσέτι πάντα τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ τὰ συνθετικὰ στοιχεῖα. Ἦτο ὁ τελευταῖος ἥλος τῆς Ἑλληνικῆς σταυρώσεως.

Εἶχε σχεδιάσῃ τελειοτέραν τοῦ γένους ἡμῶν ὑποδούλωσιν, ἵνα εὐκολώτερον δυνηθῇ μετὰ ταῦτα νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ὡς τυφλὸν καὶ παθητικὸν ὄργανον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σχέδιον ἐργαζόμενος, τοὺς μὲν προκριτοτέρους παρλαχμβάνει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, τοὺς δὲ πολεμικωτέρους διώκει μέχρι περάτων τῆς γῆς. Βλέπων τὴν Σελλεῖδα ὡς στήλην πυρὸς ὀδηγοῦσαν τοὺς ἐν τῇ σκοτίᾳ πορευομένους, ὀμνύει τὸν ὀλεθρον αὐτῆς. Πολύχνοι τινὲς ἐσώζοντο ἐνιχθοῦ δημοκρατικώτερον πολιτευόμεναι καὶ ὁ Ἄλῃς, πρὸς ὃν ἀκατανόητον ἐφάνετο πῶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἄτομα μὴ κλίνοντα τὸν ἀχέναν εἰς τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, κατέσκαπτον αὐτὰς ἐκ συστήματος.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐπὶ τὸ στυγερώτερον διαστροφήν τοῦ τέρατος τούτου συνέτεινεν οὐ μικρὸν καὶ ἡ ἔμφυτος αὐτοῦ περιφρόνησις πρὸς τὰ θεῖα. Πολλάκις μαινόμενος ἐν τῇ ὑπεροφίᾳ αὐτοῦ ἐξύβριζε τὴν θεότητα καὶ ἠγωνίζετο νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι πέραν τοῦ μνήματος οὔτε κρίσις ὑπῆρχεν οὔτε ἀνταπόδοσις. Τοιαῦτά τινα διαλεγόμενος ἐξέφραζε μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ πρὸς τὸν Καναθὸν, ὑποπτον ἤδη καὶ ἐν κρυπτῷ καταδεδικασμένον εἰς θάνατον.

Αἱ ἰδέαι, αἵτινες ἐβλάστησαν ἐν μέσῳ τῶν αἰμάτων τῆς μεγάλης τῶν ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐπαναστάσεως, φερόμεναι ἐπὶ τῆς δορυκτητικῆς τῶν Γάλλων αἰχμῆς, εἰσεχώρησαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σατραπεῖον τοῦ Ἀλῆ καὶ συνέτειναν εἰς ἐπισχυρισμὸν ὧσων περὶ θεότητος ἐπρέσβευεν. Ἠρέσκετο δὲ τὰ μέγιστα ἀκροώμενος τῶν ξένων τούτων καὶ πολλὰ περὶ ἀθείας διδασκόμενος, εἴτε διότι πρᾶγματικῶς ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοιοῦτου δόγματος, εἴτε διότι καὶ ὑπὸ τινων αἰρετικῶν Ὀθωμανῶν οὐχὶ ἄλλως δοξαζόντων εἶχεν ἤδη μνηθῆ τὰ τοιαῦτα.

Καὶ ὁμοίως ὁσάκις μέγα τι καὶ ἀπροσδόκητον δυστύχημα ἐνεσκηπτεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἔντρομος ὑπὸ παντοίων δεισιδαιμονιῶν ἠσθάνετο ἐπὶ τοῦ αὐχένος βᾶρυν τὸν πιέζοντα τῆς θείας δυνάμεως δάκτυλον καὶ τότε μόνον κατέφευγεν εἰς τὴν προσευχὴν. Ἀπορῶν δὲ τίνα θεὸν νὰ ἐπικαλεσθῇ, ποτὲ μὲν γονυπετῆς ἔτυπτε τὰ στήθη καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, ποτὲ δὲ ἐδάκρυε στενάζων ἐνώπιον

τοῦ ψευδοπροφήτου. Προσεκάλει μάγους, χειρομάντεις, δνειροκρίτας, συνεβουλεύετο μετ' αὐτῶν καὶ δὲν ἠσχύνετο φέρων περὶ τὸν τράχηλον καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἐγκόλπια καὶ μαγικά φυλακτήρια. — Αἱ στιγμαὶ αὗται ἦσαν ὅμως σπανιώταται καὶ συνήθως ἐν τῇ ὁσμῇ τοῦ αἵματος καὶ τῇ ἐπινοήσει νέων μαρτυρίων εὑρίσκει τὴν θεραπείαν τῆς ἑαυτοῦ ἀπογνώσεως.

Ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ τούτου παρίσταται ἡ Εὐφροσύνη ἀληθὲς καὶ πιστὸν σύμβολον τῆς τότε Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἀμίαντος καὶ καθαρὰ ἔνεκεν τῆς καταγωγῆς αὐτῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ ἀνέπαφον τὴν παρθενικὴν αὐτῆς ἀγνότητα, ἀλλὰ τυφλωθεῖσα πρὸς μικρὸν ἐκ τοῦ ψευδοῦς μεγαλείου καὶ τοῦ σατανικοῦ φέγγους τοῦ διαυγάζοντος τότε ἐν Ἰωαννίνοις, παρέδωκε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σάρκα εἰς χεῖρας τῶν μικρῶν δαιμόνων. Ἡ τερατώδης αὕτη καὶ συμβολικὴ μίξις, ἐξ ἧς ἐδύναντο νὰ προκύψωσι δεινὰ ἀθεράπευτα, ἔτεινε πρὸς ταχυτέραν πραγματοποίησιν τῶν καταχthonίων σκοπῶν τοῦ τυράννου. Διὸ καὶ μετὰ φρίκης παρατηροῦμεν ὑπηρετοῦντας τότε καὶ μετὰ ταῦτα, εἴτε ὡς συμβούλους εἴτε ὡς ὀπλαρχηγούς, πολλοὺς τῶν διχσημοτέρων Ἑλλήνων.

Τοιαύτη ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἀλλ' ἡ μετάνοια, ἡ ῥυομένη ψυχὴν ἐκ θανάτου, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ πρὸς ἀνάπλασιν τῆς Ἑλληνίδος γυναικός. Μόλις ὁ ἐραστὴς ἀπέρχεται καὶ μόλις ἐκείνη ἀπομονοῦται, εὐθὺς ἀνχλαμβάνει τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτήρα.

Ἀποκρούει τὸν Ἄλῃν, ἀποποιεῖται τὰ δῶρα αὐτοῦ, ἀδακρυτὶ δέχεται τὸν θάνατον, ὡς μόνον μέσον ἐξιλεώσεως, καὶ τοιοῦτοτρόπῳ καθίσταται ἀξία τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου, ὃν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς ἔθεσε πενθηφοροῦσα ἡ ταλαίπωρος Ἥπειρος.

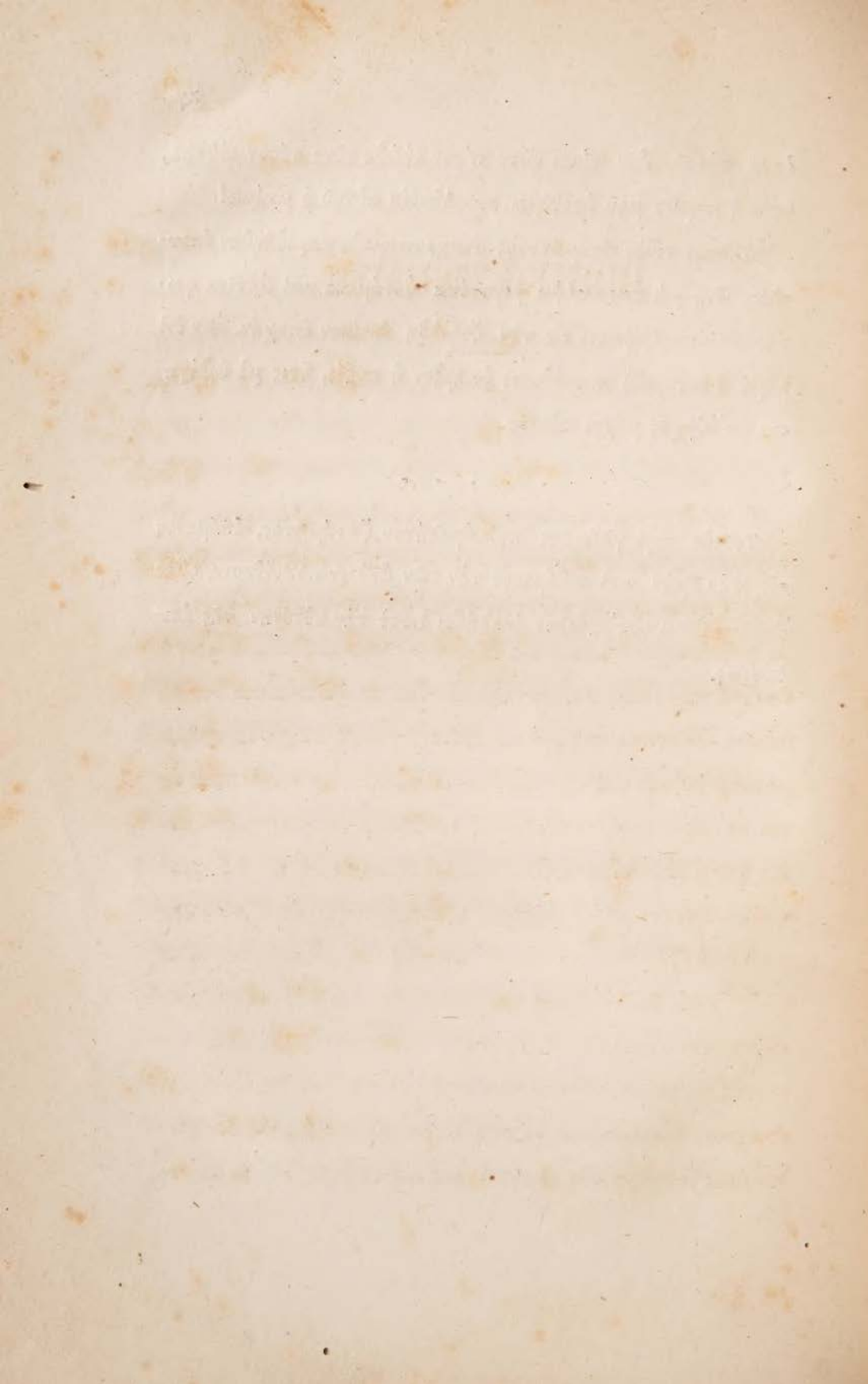
Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐθεώρησα τὴν Εὐφροσύνην. Ἡ πάλη εἶναι προφανής. Λείπεται δὲ εἰς τὴν ποίησιν νὰ δείξῃ τὴν νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ στοιχείου τῆς κατακτήσεως. Πρὸς ἔργον τοσούτῳ δυσχερὲς ἦσαν ἀνεπαρκεῖς αἱ δυνάμεις μου. Ἡ μόνη ἐλπίς ὅτι πραγματευόμενος τὸ θέμα τοῦτο ἠδυνάμην νὰ ἰχνογραφήσω ποίημα ἀληθῶς Ἑλληνικόν, ἀνεξάρτητον τοῦ νέου ῥωμαντισμοῦ καὶ ἐπωφελὲς ἅμα καθ' ὅσον διεφώτιζεν ἐποχὴν, μεθ' ἧς συνάπτεται ἡ πρώτη σελὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ἡ ἐλπίς αὕτη μὲ ἐνεθάρρυνε μέχρι τέλους.

Ἐκρίνα εὐλογον ν' ἀντικαταστήσω ἀντὶ τοῦ Γαβριὴλ Θεοῦ τῆς Εὐφροσύνης, οὐχὶ ἰσχυρῶς βαστάσαντος τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον, τὸν Ἀρτὴς ἀείμνηστον Ἰγνάτιον, ἀρχιερατεύοντα ἀπὸ τοῦ 1798 καὶ γνωστὸν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ διὰ τε τὴν ἀγιότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν καρτερίαν, ἣν ἔδειξε διώκων τὴν μεγάλην περὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἰδέαν. Ὁ μέγας οὗτος συνωμότης, ὁ θαυμασίως διαφυγὼν μετὰ ταῦτα τοὺς ὄνυχας τοῦ Ἄλῃ, δύναται δικαίως νὰ ἀπαιτήσῃ θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ποιήσει. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἡσθάνθην ἐξ ἀρχῆς, φοβοῦμαι δὲ μὴ τὰ ἄνθη, ὅσα ἔρραν ἐπὶ τὸ ἱερὸν χῶμα τὸ καλύπτον τὰ

ὅστ' αὐτοῦ, δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐώδη οὔτε τόσον εὐθαλῆ,
ὅσον ἡ καρδίᾳ μου ἐπεθύμει. — Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Ἄλλους τινὰς ἀσημάντους ἀναχρονισμοὺς παρεδέχθην ἐκου-
σίως, ἵνα μὴ παραλείψω γεγονότα δυνάμενα καὶ ἀκτῖνα φω-
τὸς νὰ ἐπιπέμψωσιν εἰς τὴν ζοφώδη ἐκείνην ἐποχὴν. Ἐν ἐνὶ
λόγῳ ἡ ἱστορικὴ παράδοσις ὑπῆρξεν ἡ πυξίς, ἣτις μὲ ὠδήγη-
σεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Τοῦ δὲ περὶ γλώσσης πολυθρυλήτου ζητήματος, ἐπόμενος
εἰς τὴν ἐμὴν καὶ σεβόμενος τὴν τῶν ἄλλων πεποιθήσιν, οὔτε
ἀναλαμβάνω οὔτ' ἤθελον ἀναλάβει ποτὲ τὴν εὐθύνην τῆς ἐπι-
λύσεως.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

α'.

Τὸ ἐν ἀρχῇ τῶν προλεγομένων δημοτικὸν ἄσμα ὀφείλω εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ πολυμαθοῦς φίλου μου Παύλου Κατσαίτου, οὐ-
τινος ἡ ἐμπειρία ἀνεσκάλευσεν αὐτό, ἡ δὲ φιλοφροσύνη ἐπέτρε-
ψε πρὸς ἐμὲ τὴν δημοσίευσιν. Ἡ ἀνακολουθία τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὸ
ἐνιαχοῦ τῶν ἰδεῶν ἀσυνάρτητον ἱκανῶς ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐ
μικρὰς ὑπέστη ἐκ τοῦ χρόνου φθοράς, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα
μεταβαίνον καὶ πολυτρόπως διασκευαζόμενον. Ὅπως δὴ ποτε εἶ-
ναι κατ' ἐμὴν γνώμην περιφανὲς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων μαρτύριον
ὅτι καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία, ἔνθα ἡ Εὐφρο-
σύνη, πρῶτον μὲν ἐν νεανικῇ πλάνῃ, ἔπειτα δὲ ἐν σωτηρίᾳ
μετανοίᾳ ἐξήντλησε τὸν πολυτάραχον βίον, ἐδικαίωσαν τέλος
αὐτὴν μετὰ θάνατον καὶ περιεκόσμησαν διὰ μαρτυρικοῦ στε-
φάνου τὴν κεφαλὴν. Ὁ ἀγνισμὸς οὗτος τῆς Ἑλληνίδος γυ-
ναικός, εἰς ὃν μάλιστα στηρίζεται ὁ κατὰ τοῦ δορυκτητικοῦ
στοιχείου δραματιζόμενος τοῦ Ἑλληνισμοῦ θρίαμβος δὲν ἤθε-
λεν ἴσως διεγείρει τὴν δικαίαν τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν Εὐφροσύ-

νην συμπάθειαν, ἐὰν ᾗτο ἀπλοῦν ποιητικῆς φαντασίας ἀποκύ-
μα. Εὐτυχῶς δὲ τὸν φόβον τοῦτον διασκεδάζει ἡ διὰ τοῦ εἰ-
ρημένου ἥσματος ἱστορικὴν ἀλήθειαν περιβεβλημένη παράδοσις.

Διὰ σταυρὸ δὲν ἔχει χρεῖα,

Γιατὶ ἐσταύρωσε τὰ χέρια·

Εἶναι ἥσυχη καὶ κρύα,

Δὲν τὴν ἔφαγαν μαχαίρια.

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα τῆς γήλιος δὲ θὰ μαυρίσῃ.

Πλυμένα μὲ τῇ θάλασσᾳ καὶ μὲ τὰ δάκρυά τῆς
Ἀσπρότερα καὶ ὀλόλευκα θὰ νὰ φανοῦν στὴν κρίση.

Τὸ κύμα πλένει τὸ κορμὶ, τὰ δάκρυα τὴν καρδιά τῆς,
Ἡ βαρυστέναχτη ψυχὴ θὰ λάβῃ τὴν γιατρίαν τῆς.

Ἡ ἐκ τῶν στίχων τούτων πνέουσα χριστιανικὴ εὐσέβεια
φαίνεται ἀδιστάκτως ἀποδεχομένη ὅτι διὰ τοῦ διπλοῦ βαπτί-
σματος, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν δακρύων, καθαρὰ καὶ ἄσπιλος
ἔμελλεν ἤδη ἡ Εὐφροσύνη νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ ὑπερτά-
του τῆς ἀνθρωπότητος κριτοῦ, καθ' ὅσον ἐν μὲν τῇ λίμνῃ,
ὥσπερ ἐν καινῇ κολυμβήθρᾳ, ἡγιάσθη ἡ σάρξ, διὰ δὲ τοῦ μύ-
ρου τῆς μετανοίας τὸ πνεῦμα.

β'.

Δὲν με λανθάνει ὅτι ἄλλοι ἄλλως διηγοῦνται τὰ κατὰ τὴν
Εὐφροσύνην· ἀλλ' ἐγὼ προέκρινα ὅσα περὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῆς

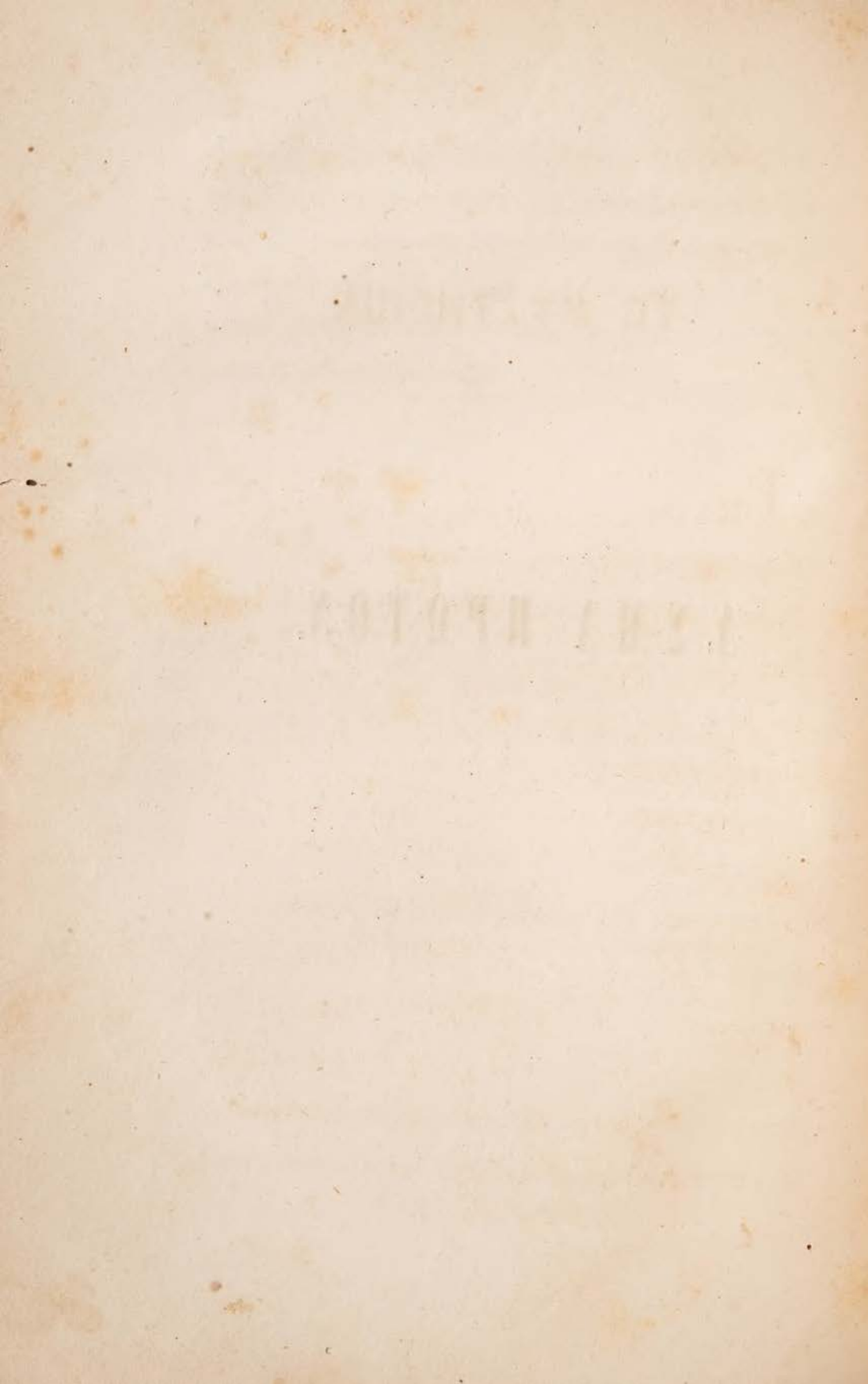
ἔγραψεν ὁ Πουκευῖλλος, διότι εὔρον τὴν διήγησιν δραματικωτέραν. Κατὰ τινος ὁ Ἀλῆς οὐδέποτε ἠράσθη τῆς Ἑλληνίδος ταύτης, ἀλλὰ κατεδίκασεν εἰς θάνατον ὑπὸ μόνης τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς γυναῖκας τοῦ Μουχτάρ διὰ τὴν ἄνομον σχέσιν, ἣτις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀποσπάσασα τὸν ἄνδρα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου, ἐγνώσθη τελευταῖον ἐκ τῆς ἐξῆς τυχαίας περιστάσεως. Ἀπελθόντος τοῦ Μουχτάρ ἐπιταγῇ τοῦ πατρὸς εἰς κατὰδίδωιν τοῦ Γιωργήμ πασᾶ, ἡ Εὐφροσύνη, διάγουσα μεμονωμένη ἐν Ἰωαννίνοις, περιεθλίβετο ἤδη ὑπὸ παντοίων στερήσεων. Ἡ δὲ πενία, προελθοῦσα μέχρις ἀπορίας τῶν πρὸς τὸν βίον, ἠνάγκασε τέλος αὐτὴν νὰ προσκαλέσῃ γραίαν τινά, ἵνα πωλήσῃ δι' αὐτῆς πολύτιμον δακτύλιον. Ἡ γραία ἐπορεύθη καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας τοῦ Μουχτάρ, αἵτινες ἀναγνώρισاسαι τὸν δακτύλιον καὶ μαθοῦσαι παρ' αὐτῆς ὅσα περὶ τῆς Εὐφροσύνης ἔτι ἠγνόουν, ἔδραμον παραχρῆμα πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ θρηνοῦσαι καὶ ὀδυρόμεναι ἤξιον παρ' ἐκείνου ἐκδίκησιν. Ὁ δὲ προθύμως ἐξετέλεσεν αὐτὴν συμπεριλαβὼν καὶ δεκαεξ' ἄλλας ἀθῶας γυναῖκας φίλας τῆς Εὐφροσύνης.

Ἴσως ἡ διήγησις αὕτη ἐκυκλοφόρει τότε ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἴσως αὐτὸς ὁ τύραννος ἐπίτηδες ἐπλασε καὶ διέσπειρε τὸν μῦθον. Ἀλλ' ἄπιστον φαίνεται πρὸς ἐμὲ ὅτι εἰς ἱκανοποίησιν τῶν παλλακίδων τοῦ υἱοῦ ἐτιμώρησεν ὁ Ἀλῆς τοσοῦτον ὥμῳς τὰς γυναῖκας ἐκείνας καὶ ἀσυμβίβαστον ὅλως πρὸς τοὺς λίαν περιπαθεῖς τοῦ δημοτικοῦ ἥσματος λόγους περὶ μιᾶς μόνης τούτων,

κη'.

καὶ ταύτης παραιτίου τοῦ δλέθρου τοσούτων ἄλλων ἀθώων,
εἰ μὴδεμία προηγῆθη ἠθικὴ πάλη μὴδὲ κατωρθώθη δι' αὐ-
τῆς, ὑπὸ τῆς μιᾶς ἐκείνης, ἐπίσημός τις τῆς θρησκείας καὶ τῆς
ἐθνικότητος θρίαμβος. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι καὶ ἐλάχιστος περὶ
τούτου δισταγμός ἤθελεν ἀναδείξῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοῦ μά-
λιστα πεζοῦ καλάμου ἀναξίαν.

Α. Σ Μ Α Π Ρ Ω Τ Ο Ν.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ.

ΕΠΕΣΑΝΕ τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
Ἐσβύσανε τὰ φῶτά τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδὶ βαθεῖα στὴν ἀγκαλιά της,
Γιατ' εἶναι χρόνοι δύστυχοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάσῃ.
Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνημα τὸ κρεββάτι,
Κ' ἡ χώρα κοιμητήριον, κ' ἡ νύχτα ῥημοκλήσι.

Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασας ἀκόμῃ δὲν νυστάζει
Κ' εἰς ἓνα δέρμα λειονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος (α).
Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
Καὶ τῷ βάλεν ἀντίπτυλον τὸ χέρι του, μὴ πέσῃ.
Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένεα
Ποῦ σέρνονται ἔς τοῦ λειονταριοῦ τῇ φοβερῇ τῇ χήτῃ.

Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνεται πῶς ἔχουν
Ἐνα κορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲ γνωρίζει
Ποιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.
Στὴν ἄκρη στὸ παράθυρο σιωπηλὸς προσμένει
Καὶ τρομασμένος τὸν θωρεῖ ὁ φίλος του ὁ Ταχῆρης.
Μέσα στὴ μαύρη τὴν ἑρμιὰ τοῦ κόσμου, ποῦ χαλοῦσαν
Ἡ προδοσιαῖς, οἱ σκοτωμοί, ἀπόκρυφαις ἐλπίδαῖς
Βαστοῦν ἐκείναις ταῖς καρδιαῖς ἀκόμη ἀλυσωμέναις.
Ἀπόψε τί στοχάζονται; . . . Τί μυστικὸ τὸν ὕπνο
Στὰ μάτια τους νὰ καταιβῇ ἀπόψε δὲν ἀφίνει; . . .

ΑΛΗΣ.

Ταχῆρ, Ταχῆρ! ἐκύτταξες νὰ ἰδῇς ἂν τὸ φεγγάρι
Ἐφάνηκε στὸν οὐρανό; Δυὸ ὥραις τὸ προσμένω.
Εἶναι σχεδὸν μεσάνυχτα, γιατί νὰ μὴ προβαίνει;

ΤΑΧΗΡ.

Ἐπρόβαλεν. . . εἶναι θολὸ καὶ κόκκινο σὰν αἷμα.
Σύγνεφα μαῦρα καὶ βαρεῖα ἀναιδοκαταιβαίνουν
Καὶ φεύγουν σὰ φαντάσματα. Ὁ ἄνεμος τὰ σπρώχνει
Καὶ τὰ σωρεύει ἐπάνω του μὲ λύσσα, μὲ μανία.

Ὡσάν ἀέρια κύματα, τὸ δέρνουν, τὸ χτυποῦνε,
Καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ πνίξουνε καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ σβύσουν.
Πυκνὴ θολοῦρ' ἀπ' τὰ βουνά, Βιζήρη μου, τοῦ Πίνδου
Ἀπλόνεται στὸν οὐρανό, κ' ἐσκέπασε τὰστέρια.
Τί σάβανο κατάμαυρο ! τί νύχτα ! τί τρομάρα !

ΛΛΗΣ.

Σὲ σκιάζουνε τὰ σύγνεφα, σὲ σκιάζει τὸ φεγγάρι,
Γιατὶ τὸ βλέπεις κόκκινο, τὸ βλέπεις ματωμένο ;
Τόσον καιρὸ μὲ τὸν Ἀλῆ ἀπ' τὰ μικρά σου νειῶτα,
Κι' ἀκόμη δὲ συνείθισες τέτοια βαφὴ νὰ βλέπῃς ;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα νὰ μάθω καὶ ν' ἀκούσω
Πῶς τὸ φεγγάρ' εἶναι χλωμὸ καὶ πῶς ἐρωτεμένο
Ἐπρόβαλε τὴ λάμψη του νὰ χύσῃ ὀλόγυρά μου ;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα τὴ δροσερὴ του ἀχτίδα
Ὡσάν παρθενικὸ φιλὶ σὰ χεῖλῃ μου νὰ νοιώσω ;
Ἀκόμη δὲ μ' ἐγνώρισες ! δὲν ἔμαθες ἀκόμη
Πῶς πάντα μαῦρα σύγνεφα, πάντα βαρὺς χειμώνας,
Πάντα σκοτάδι μ' ἀστραπαῖς ἐστάθηκε ἡ ζωὴ μου.
Τὸ μέτωπό μου ἐγέρασε, ἡ τρίχαις μου ἀσπρίζουν,
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα τοῦ κόσμου τὴ γαλήνη.

Κι' απόψε, απόψε ποῦθελα, απόψε ποῦ ποθοῦσα
Νὰ καταλάβουν τὰ στοιχειὰ τί μαύρη τρικυμία
Μουγκρίζει μὲς 'ς τὰ στήθη μου καὶ πόσ' ἀστροπελέκια
Μοῦ κατασχίζουν τὴν καρδιά, απόψε σὺ φοβεῖσαι;
Φοβεῖσαι λίγα σύγνεφα θολά, ποῦ ἀνεμοδέρνουν,
Καὶ τὴ μαυρύλα τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς βροντῆς τὸν κρότο;
Σύρε, δειλέ. Τί στέκεσαι, Ταχὴρ, ἐδῶ σιμά μου;
Σύρε νὰ γίνῃς σύντροφος τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρη.

TAXHP.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, γιατί, γιατί μὲ διώχνεις;
Τόσον καιρὸ μ' ἀγάπησες σὰν νᾶμounα παιδί σου,
Κι' απόψε μ' ἀπαρνήθηκες; μὲ διώχνεις, μ' ἀτιμάζεις;
Βιζήρη, πότ' ἐδείλιασα, ἢ πότε αὐτὸ τὸ χέρι
Πιστὰ δὲ σ' ὑπηρέτησε; μὴ μὲ καταφρονέσης.
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Οἱ δύο μας ἐνωμένοι
Μποροῦμε νὰ χαλάσωμε τὴν ὠμορφιὰ τοῦ κόσμου·
Μποροῦμε, ἂν τὸ θελήσωμε, τὰ δένδρα νὰ μᾶς βλέπουν
Κι' ἀμέσως νὰ μαραίνωνται, τὰ φύλλα τους νὰ ρίχνουν.
Ὅθε διαβαίνομε μαζὺ ν' ἀχνίζουνε τὰ ῥόδα,
Καὶ νὰ διψοῦνε γιὰ δροσιὰ τὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,

Βιζήρη, ὅπου πατήσωμε. Ἡ μάνα ν' ἀπορρίχνη,
"Οταν ἰδῇ τὸν ἴσκιο μας· στὰ στήθη της τὸ γάλα
Νὰ γίνεται πικρὴ χολή, περιδρομος, φαρμάκι.
Πές μου τί θέλεις ἀπὸ μέ; Ἀλῆ, δοκίμασέ με.

ΑΛΗΣ.

Ταχέρ, παιδί μου, σιώπησε· φθάνει, συχώρεσέ με·
Τόσην αισθάνομαι γιὰ σέ ἀγάπη καὶ φιλία,
Ποῦ σκιάχτηκα μὴν ἤθελες ἀπόψε νὰ μ' ἀφήσης.
Νᾶξερές πόσαις κόλασαις, πόσα σκληρὰ μαχαίρια
Μοῦ κόβουνε τὰ σωθικά! Ταχέρ, παρακαλέσου
Γιὰ τὸ Βιζήρη τὸν Ἀλῆ. Πρόσταξε τὰ στοιχεῖα
Νά με βοηθήσουνε, Ταχέρ, καὶ πές στὰ καταχθόνια
Πῶς γιὰ μιὰν ὥρα, μιὰ στιγμὴ, κορμί, ψυχὴ, τὸ βιό μου,
"Ολα τὰ δίνω, μία στιγμὴ νὰ μοῦ χαρίσουν μόνον.
Καὶ σὺ ψυχὴ τῆς μάνας μου, πῶρχεσαι κάθε βράδυ
Καὶ πέφτεις καὶ σωριάζεσαι σιμά μου στὸ κρεβάτι,
Καὶ μοῦ ἐνθυμίζεις μὲ φιλιά, μὲ δάκρυα, τὸ Γαρδῆκι (6),
"Οχ! ἔλα παντοδύναμη, λησμόνησε μιὰν ὥρα
Τὴ φοβερὴ σου ἐκδίκηση. Μάνα μου, βόηθησέ με,

Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἂν πιθυμῇς κ' ἐγὼ νὰ σοῦ πλερώσω
Τὸ χάρισμα ποῦ σῶταξα, μάνα μου, βοήθησέ με.

TAXHP.

Βιζήρη μου, τί μυστικό, τί πόνος σέ σπαράζει ;
Δέν εἶμ' ἐγ' ὁ πνευματικός ὁ φίλος σου, Βιζήρη ;
Πές μου, τί θέλεις τὰ στοιχειά, τὸν ἄδη τί τὸν θέλεις ;
Τὰ κόκκαλα τῆς μάνας σου γιατί νὰ τὰ ξυπνήσης ;
Ἐγὼ καὶ σὺ δέν εἶπαμε πῶς φθάνομε μονάχοι ;
Ἄλλη βοήθεια τί ζητεῖς ; Εἶν' ἐντροπὴ δική μας
Οἱ ζωντανοὶ νὰ κρᾶζουνε βοήθεια πεθαμένους.
Πές μου τί θέλεις ; τί ποθεῖς ; Ποτέ, ποτέ δέν σ' εἶδα,
Βιζήρη μου, σὰ σήμερον ἀχνὸν καὶ ταραγμένον.
Ἐσύ, ἐσύ, ὁποῦ βαστᾷς τόσαις ζωαῖς στὸ χέρι,
Ποῦ σέ μιὰ μόνη σου ματιὰ τὰ Γιάννινα βυθίζουν,
Καὶ Ἀρβανιτιὰ καὶ Ρούμελη ἐμπρός σου γονατίζουν,
Καὶ στὴ φωνή σου τ' Ἀγραφα ραγίζονται καὶ τρέμουν,
Ἐσύ, ἀπόψ' ἐδείλιασες ; Βιζήρη μου, θυμήσου
Τὴ φοβερή σου δύναμη. Σ' ἐκράξαμε λειοντάρι.

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, δὲ θέλω ἐκδίκησαις, αἷμα, Ταχὴρ, δὲ θέλω·
"Αν ἦτανε γιὰ φονικά, δὲ σ' ἔκραζα βοήθεια.
Λησμόνησα τὰ πάθη μου, λησμόνησα ταῖς ἔχθραις·
"Ολα μοῦ φύγαν ἀπ' τὸ νοῦ. Μπορῶ νὰ σοῦ τῶρκίσω,
Ταχὴρ, ὅτ' ἐλησμόνησα ἀπόψε καὶ τὸ Σοῦλι.
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μ' ἐθέρισε ποῦ μ' ἄδειασε τὴ φλέβα
"Ροφῶντας ἀκατάπαυστα τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου,
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μοῦ ἐντρόπιασε τὰ κάτασπρά μου γένεια,
"Απόψε τὸ λησμόνησα. Τὸ Λάμπρο τὸ Ζαβέλλα,
Μοῦ φαίνεται ἂν τὸν ἔβλεπα στὰ πόδια μου σφαμένον,
Κι' ἂν ἤμποροῦσε ἀνθρώπινη δύναμις νὰ τοῦ δώσῃ
Πάλαι τὴν πρώτη του ζωὴ, γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψῃ,
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου ἤθελα τοῦ τὴ δώσῃ,
"Αν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχὴρ, κ' ἐγὼ νὰ ἐλπίσω.
"Αν μῶλεγαν νὰ γύριζα στὴν πρώτη μου τὴ φτώχεια,
Νὰ τρέχω ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ νὰ καταφρονιῶμαι,
Ταχὴρ, δὲ λέγω ψέμματα, τῶκανα στὴν ψυχὴ μου,
"Αν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή νὰ λάβαιν' ἀπ' τὴ φύση
Τῆς ἀνοιξῆς τὴν ὠμορφιά, τὴ μυρωδιὰ τοῦ ῥόδου,

Τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φόρεμα, καὶ τῆς κιτριᾶς τὰ νειῶτα,
Ἄν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχὴρ, νὰ ξανανειώσω.
Βλέπεις, παιδί μου, τί ζητῶ ; Βλέπεις ἡ δύναμή μου
Δὲ φθάνει. Τὰ γεράματα μ' ἐπλάκωσαν, μὲ γέρνουν .
Ἀσπρισε τὸ κεφάλι μου, τὰ χεῖλη μου ἀχνίσαν,
Ἐθόλωσαν τὰ μάτια μου, δὲ λάμπουνε σὰν πρῶτα.
Κ' ἐν ᾧ, κ' ἐν ᾧ τὰ κόκκαλα ἀρχίζουν νὰ κουφόνουν,
Ταχὴρ, φέρε τὸ χέρι σου, θέσε το στὴν καρδιά μου,
Ν' ἀκούσης πῶς οἱ χτύποι της πῶς εἶναι ἀνδρειωμένοι.
Βράζει τὸ αἷμά μου, Ταχὴρ, καὶ τώρα, ποῦ μ' ἀκούεις,
Αἰσθάνομαι πῶς δύναμαι ἀκόμη ν' ἀγαπήσω.
Ἀλλὰ, μὲ βλέπουν γέροντα, μὲ σκιάζονται, μὲ τρέμουν,
Πέφτουν, φιλοῦν τὰ πόδια μου, τὰ μάτια δὲ σηκόνουν
Ποτὲ νὰ μὲ κυττάξουνε. Ἡ μάνα κι' ὁ πατέρας
Εὐτυχισμένοι στέλλουνε σ' ἐμὲ τὴ θυγατέρα,
Γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ παιδί, μονάκριβ' ὅταν τῶχουν,
Κ' ἐγὼ γυρεύω τὸ φιλὶ ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
Καὶ μοῦ τὸ δίνουνε ψυχρό, σκληρὰ συντροφεμμένο,
Ποιὸς ξεύρει μὲ τί ἀσπλαγχνῇ καὶ μυστικῇ κατάρᾳ.
Ταχὴρ, ἂν μ' ἐκατάλαβες, ἂν ἔμαθες τί θέλω,
Θεράπεψέ με· τὸ ζητῶ γιὰ χάρη, γιὰ ἐσπλαχνία.

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, τῶ μολογῶ, δὲν ἤλπιζα ποτέ μου
Ν' ἀκούσω τῆς Ἀρβανιτιᾶς τὸ φοβερὸ λειοντάρι
Ν' ἀναστενάζῃ, νὰ θρηνῇ σὰν ἔρημη τρυγὸνα.
Πρόσταξε τὸ κεφάλι μου στὰ πόδια σου νὰ πέσῃ,
Ἄλλ' ἄκουσε, πατέρα μου, τὸ γέρο σου τὸ φίλο.
Ἡ μάνα σου σ' ἐγέννησε καὶ σ' ἔρριψε στὸν κόσμον
Τὴν ὥρα ποῦ κ' ἡ μάνα μου ἐγέννησε κ' ἐμένα.
Ἀντὶ νὰ γίνῃ ἓνας σεισμός, ἀντὶς ἡ γῆ ν' ἀνοίξῃ,
Ἀντὶ νὰ λθῇ θανατικὸ, πλημμύρα, πεῖνα, φτώχεια,
Μιὰ δύναμις ἀνώτερη μᾶς ἔστειλ' ἐδῶ κάτω.
Ἐσὺ ἐδιωρίστηκες νᾶσαι σπαθὶ κ' αἰθέρας,
Κ' ἐμένανε μ' εὐχήθηκε, Βιζήρη, νᾶμαι πάντα
Τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ πιστὴ φωλεὶά καὶ θήκη.
Σαράντα χρόνους τρέχομε· γιὰ κύτταξε, Βιζήρη,
Πόσα βουνα διαβήκαμε, πόσους κρημνοὺς καὶ βράχους!
Ῥίξε τὰ μάτια ὀπίσω σου, πέρασε μὲ τὸ νοῦ σου
Ὅλα μας τὰ πατήματα καὶ μέτρησε τοὺς τάφους...
Τί κρίμα ποῦ δὲ φαίνονται! Καὶ ποιὸς θυμᾶται τώρα;
Τὰ κόκχαλα καὶ τὰ κορμιὰ ἐλυώσανε, Βιζήρη.

Τὸ χῶμα, ποῦ ὀλοφούσκωτο τὰ μνήματα πλακώνει,
Ὅλίγ' ὀλίγο χάνεται, γλυκὰ κατακαθίζει·
Ὑστερα φθάνει ἡ ἀνοιξη μὲ τὰ πολλὰ λουλούδια,
Μὲ τὰ χορτάρια τὰ χλωρά, μὲ γέλοια, μὲ παιγνίδια,
Καὶ ἐκεῖ ποῦ μαῦρο κ' ἔρημο τὸ φονικὸ κοιμᾶται,
Παίζουν, χορεύουν τὰ παιδιὰ, λαλοῦνε τὰ πουλάκια.
Τὰ αἵματα, ποῦ ἐχύσαμε, τὰ ρούφηξε τὸ χῶμα,
Τὰ ξέπλυνε τὸ σύγνεφο, τ' ἄσβυσεν ἡ δροσοῦλα,
Καὶ τώρα ἐλησμονήσαμε. Κάμμιὰ φορὰ τὴ νύχτα
Τὰ βλέπομε στὸν ὕπνο μας, ἀλλὰ ποιὸς τὰ φοβεῖται ;
Τὸ πρῶτο γλυκοχάραμμα τὰ σβεῖ, τὰ συνεπαίρνει.
ὦ ! μὴ φοβεῖσαι τοὺς νεκρούς, εἰν' ἤσυχοι οἱ καϋμένοι.
Ἔχουν τὸν ὕπνο τους βαθύ, κοιμῶνται σὰν παιδάκια.
Βιζήρη, τώρα σ' ἐρωτῶ, ἂν εἶπα τὴν ἀλήθεια.
Γιὰ νὰ μπορέσης τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμη ν' ἀρπάξης,
Κι' ἀντίπαλός του ἄσπονδος νὰ τόνε πολεμήσης,
Ἐκειὸς νὰ δίνη τὴ ζωὴ καὶ σὺ νὰ τήνε παίρνῃς,
Πῶς ἔπρεπε νὰ πορευθῇς ; Μ' ἐκείνη τὴν ἀγάπη,
Ποῦ νειὸς δὲν ἐπεθύμησες καὶ . . . σήμερα γυρεύεις,
Ἦθελ' ἀκόμη σέρνεσαι στοῦ Τεμπελὲν τὴ φτώχεια.
Θὰ κάθησο στὴ θύρα σου, τὸ χέρι σου ν' ἀπλόνης

Εἰς τὸ διαβάτη ποῦ περνᾷ. Ἐμίσησες τὸν κόσμον,
Καὶ νὰ ποῦ τὸν ἐνίκησες. Ἀλλὰ μὴ λησμονήσης,
Τὸ Σοῦλι μένει ζωντανό, κι' ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας,
Θυμήσου πῶς ἡ μάνα σου βαθειὰ μέσα στὸ χᾶμα
Ἀνάπαυση δὲ θὰ ναύρη καὶ ὕπνο κ' ἡσυχία,
Ἀνίσως καὶ στὸ μνημά της δὲ σφάξης τὸ Γαρδῆκι.
Βιζήρη, πές μου τί ποθεῖς ; ποιά κόρη, ποιά γυναῖκα
Δὲ σ' εἶδε, δὲ σ' ἐζήλεψε, δὲν ἤλθε στὸ πλευρό σου ;
Ποιὰ μάνα μὲς ἔς τὰ Γιάννινα καὶ ποιὸς καὶ ποιὸς πατέρας
Τολμᾷ σ' ἐσένα ν' ἀρνηθῇ τὰ κάλλη τοῦ παιδιοῦ του ;
Οἱ χρόνοι δὲ σ' ἐγέρασαν, τὸ χέρι σου δὲν τρέμει
Εἶναι φωτιά τὰ χεῖλη σου καὶ κεραυνὸς τὸ μάτι.
Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος, ποῦ θωρεῖ τὴν κάτασπρη τὴ χήτη
Τοῦ Πίνδου τοῦ περήφανου καὶ γέροντα τὸν κράζει ;
Πές μου τί θέλεις, πρόσταξε· τὸ χέρι μου, ἡ ψυχὴ μου
Εἶναι δικά σου. Ἀνοιξε στὸ φίλο τὴν καρδιά σου.

ΛΛΗΣ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, μοῦ θύμησες τὰ περασμένα χρόνια,
Τὸ δρόμο ποῦ περάσαμε, τὰ μνημάτα, τὸ αἶμα,
Καὶ σὰν καὶ νὰ ξανάνειωσα, ἐχάρηκε ἡ καρδιά μου.

Ταχὴρ, ἐσὺ μ' ἐγνώρισες. Δὲν ἤλθα ἐδῶ στὸν κόσμον,
Γιὰ ν' ἀγαπήσω τοῦ Θεοῦ τὸ πλάσμα, τὴν εἰκόνα.
Ἄλλος Θεὸς μ' ἐγέννησε, μῶδωκε τὴν ψυχὴν του
Καὶ μοῦπε καὶ μὲ δίδαξε πῶς ἡ ζωὴ ἡ δική μου
Θὰ νᾶναι μαῦρος θάνατος καὶ κόλαση ἐδῶ κάτω.
Θυμοῦμαι ἀκόμη τὴ στιγμὴ, ποῦ ἡ μάνα μου μ' ἐπῆρε
Κρυφὰ κρυφ' ἀπ' τὰ ἀδέρφια μου τὸ βράδυ σ' ἓνα μέρος,
Ὅπου ἦσαν μνήματα πολλὰ κι' ἀσπρίζαν στὸ φεγγάρι.
Ἀνάμεσά τους ἔστεκε σιωπηλὸ, μονάχο,
Ἕνα ψηλὸ, θεόρατο καὶ μαῦρο κυπαρίσσι.
Ἡ νύχτα ἦτον ἡσυχία, ἔλαμπε τὸ φεγγάρι,
Καὶ κάπου κάπου ἀκούετο τὸ ρυάσιμον τοῦ λύκου.
«Μάνα μου, λέγω, κύτταξε τὰ γόνατά μου τρέμουν.
»Τί μ' ἔφερες ἐδῶ νὰ ἰδῶ, πᾶμε· φοβοῦμαι, μάνα.»
Κ' ἐκείνη, ποῦ τὴν ἔτρεμεν ὁ οὐρανὸς κι' ὁ ἄδης,
«Ἀλῆ, μοῦ λέγει, μὴ φοβοῦ σὰν ἦσαι μὲ τὴ Χάμκω.
»Οἱ πεθαμένοι δὲν ξυπνοῦν· κι' ἀνίσως καὶ τὸ μνήμα
»Ξεράσῃ ἀπὸ τὰ στήθη του κἀνέναν κολασμένον,
»Φθάνει νὰ ἰδῇ πῶς εἴμ' ἐδῶ, τὸ χινῶτό μου νὰ νοιώσῃ,
»Γίνεται στάκτη καὶ καπνὸς καὶ δυὸ φοραῖς πεθαίνει.
»Ἀλῆ, παιδί μου, μὴ φοβοῦ, μὴ σκιάζεσαι τοὺς τάφους.

- » Τὰ κόκκαλα μέσα στὴ γῇ καὶ τᾶψυχο τὸ κρέας
» Δὲν εἶναι παρ' ὁ ἄνθρωπος στῆς μάνας του τὴ μήτρα.
» Τὸ σάβανο εἶναι σπάργανο, τὸ ξύλινο κιβοῦρι
» Εἶναι κουνιὰ μικροῦ παιδιοῦ, ὅπου ποτὲ δὲν κλαίει·
» Χαρὰ σ' ἐκεῖνον, ποῦ μπορεῖ, ἄλλος Θεὸς πατέρας,
» Ἀντὶ νὰ φτεύῃ τὴ ζωὴ στῆς γυναικὸς τὰ σπλάχνα,
» Γιὰ νὰ γεννῶνται δράκοντες καὶ φίδια καὶ λειοντάρια,
» Βαθειὰ νὰ σκάφτῃ μὲς 'ς τὴ γῇ καὶ νὰ καταβολιάζῃ
» Τὴ σάρκα τὴν ἀνθρώπινη, πῶσο κακὴ κι' ἂν ᾔηται,
» Θὰ δώσῃ ρόδα γιὰ καρποὺς λουλούδια καὶ χορτάρια·
» Παιδί μου, ἂν θέλῃς τὴν εὐχὴ τῆς μάνας σου νὰ πάρῃς,
» Θυμήσου νᾶσαι ἔσπλαχνος καὶ σὰν καλὸς πατέρας
» Στὰ δύστυχα τὰ τέκνα σου νὰ στρώνῃς γιὰ κρεβάτι
» Τὸ χῶμα, ποῦναι δροσερό, καὶ νὰ τ' ἀποκοιμίζῃς.
» Ἀλῆ, παιδί μου, κύτταξε τὸ μαῦρο κυπαρίσσι,
» Κύτταξε καὶ τὰ μνήματα, ποῦ ἀσπροβολοῦν τριγύρω.
» Βλέπεις ὁ ἴσκιος του περνᾷ σὰν ἄλλος ὠροδείχτης
» Ἐπάνω ἀπὸ τὰ μάρμαρα, λὲς καὶ μετρᾷ ταῖς ὥραις.
» Στὸν κόσμον τώρα ποῦ θὰ ἐμβῇς, νὰ γίνῃς κυπαρίσσι
» Καὶ νὰ μετρᾷς ταῖς ὥραις σου, τοὺς χρόνους, τὴ ζωὴ σου,
» Ἀπλόνοντας τὸν ἴσκιον σου στὰ μνήματα τὰ χρῆα.

»Καὶ κύτταξε, γλυκέ μου Ἀλῆ, ποτὲ μὴ λησμονήσης.

»Ἄν ἔλθῃ μέρα καὶ σιγμὴ, ποῦ ὁ μαῦρός σου ὠροδείχτης

»Δὲν εὖρῃ πλάχα νὰ σταθῇ τὴν ὥρα νὰ σοῦ δείξῃ,

»Θυμήσου, Ἀλῆ, τὰ λόγια μου, ἢ μοῖρα θὰ σὲ πάρῃ.

»Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ζώσου σπαθί, μαχαίρι.

»Καὶ τρέχα, ἀναίθα τὰ βουνά. Ἐχε σιμά σου πάντα

»Τῇ μητρικῇ μου τὴν εὐχὴ καὶ δὲ θὰ ν' ἀποστάσης.»

Ταχὴρ, ἐκείνη τῇ βραδεῖᾳ ἐνίκησα τὸν κόσμον,

Κ' ἐσὺ τὸ ξεύρεις, φίλε μου, τὸ ξεύρεις, σύντροφέ μου,

Ἄν ἐλησμονήσα ποτὲ τῆς μάνας μου τὰ λόγια.

Τώρα γιὰ πρώτη μου φορὰ αἰσθάνομαι ἓνα πάθος,

Μιὰ δίψα ἀκατανόητη, Ταχὴρ, μιὰ τέτοια λαύρα,

Ποῦ ἂν ἤξευρα πῶς ἐφθανε γιὰ νὰ μοῦ τήνε σβύσῃ

Τὸ αἷμα τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τὸ αἷμα . . . τὸ δικόσου,

Ὅλο μὲ μιᾶς θὰ τῶπινα, Ταχὴρ, νὰ ἡσυχάσω.

Τὸ μυστικὸ μου θὰ σοῦ εἰπῶ· ἀλλοίμονον σ' ἐσένα,

Ἄν ἴσως κί ἀπ' τὰ χεῖλη σου πέσῃ ποτὲ ἓνας λόγος.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, εἰς πρόσωπο, Ταχὴρ, μὴ μὲ κυττάξης.

Τὸ λύκο τὸν ἀνήμερο, τὸ τρομερὸ λειοντάρι,

Τὸν ἄγριο τὸν Ἀλήπασα, τὸν κατατρώγει ἡ ζήλια.

Ἡ ζήλια! τῶμολόγησα, σ' ἀνοιξα τὴν καρδιά μου.

Φέρε μου ἐδῶ τὸ δάχτυλο, μέτρησε τὴν πληγὴ μου.

Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῇ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,

Ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμένανε κ' ἐσένα,

Ἀπόψε θέλω ἰατρικό! . . . Κάνένανε δὲν ἔχω.

Ἐσύ λυπήσου με, Ταχὴρ, ἐσύ, πιστέ μου φίλε.

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ φιλήσω

Τὸ δυνατὸ τὸ πόδι σου, τὴ γῆ, ποῦ σὲ βαστάει·

Ζήλια σοῦ καίει τὴν καρδιά, ζήλια γλυκεῖα κ' ἀγάπη!

Καὶ λές ὅτ' εἶσαι γέροντας! Καὶ λές ὅτι τὰ χρόνια

Σ' ἀσπρίσανε, σ' ἐγύρανε! Εὐλογημένη ἡ ὥρα

Ποῦ μ' ἀνοιξες τὰ στήθη σου καὶ μῶδειξες Βιζήρη,

Τάνδρειωμένα σπλάχνα σου, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζουν!

Ζήλια! τοῦ ἔρωτος πικρό, φαρμακερὸ στολίδι,

Σ' ἐσέ, Βιζήρη, θὰ γενῇ, αἷμα, ψυχὴ καὶ νειότη,

Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῇ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,

Ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμέ καὶ τὰ παιδιὰ σου . . .

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου;... Ποιὸς σ' ἐρώτησε; πῶς σοῦλθανε τὴ μνήμη;

Ἐγώ, ποῦμαι πατέρας τους, ἐγώ δὲν τὰ θυμοῦμαι,

Καὶ σὺ πῶς τὰ μελέτησες ; Τόση μεγάλη ἀγάπη
Αἰσθάνεσαι γιὰ μένανε, ὅπου χωρὶς νὰ θέλῃς
Βλέπεις ἐμπρὸς σου τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, σὰν νάταν
Τοῦ δένδρου, ποῦ σ' ἐσκέπασε, Ταχήρη, τὰ κλωνάρια ;
Καὶ σῶνομά τους ὠρκισες κ' ἐφώναξες ν' ἀνοίξῃ
Ἀπόψε ἡ γῆ νὰ καταπιῇ καὶ σέ καὶ τὰ παιδιὰ μου . . .
Ποιὸς ξεύρει ; ... ἂν σ' ἐπρόσταζα... ἂν ἤξευρες πῶς τώρα
Ὅλη ἡ ζωὴ μου κρίνεται στὰ χέρια . . . τὰ δικά σου.
Κι' ἂν σῶλεγαν πῶς γιὰ νὰ ἰδῇς τὸν ἀδελφοποιητό σου
Τὸ γέρο τὸ Βιζήρη σου, Ταχήρη, τὸν Ἀλῆ σου
Ν' ἀναστήθῃ νὰ ἰατρευθῇ μ' ἓνα ποτῆρι αἷμα . . .

TAXHP.

Ἐκοβα τὸ λαρύγγι μου, ἔσφαζα τὸ παιδί μου,
Γιὰ νὰ στὸ φέρω νὰ τὸ πιῇς, Βιζήρη μου, πατέρα.

ΑΛΗΣ.

Ἦ τὴν ἀγκαλιά μου ἔλα ἐδῶ· ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου.
Ἀκουσε τώρα τί θὰ εἰπῶ, μάθε ἀπὸ σέ τί θέλω . . .

Καθὼς ἀνθίζ' ἡ μυγδαλιὰ μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
Ἀνθίζε μὲς 'ς τὰ Γιάννινα καὶ ἡ Κυρὰ Φροσύνη.
Χρυσὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὰ σύγνεφα χρυμμένη

Μιά μέρα τὴν ἀπάντησα. Ἐδιάβηκε σιμά μου
Κ' ἐθάμβωσαν τὰ μάτια μου. Κρυφὴ ἀνατριχίλα
Μ' ἔσφαξε μὲς 'ς τὰ κόκκαλα. Τὸ ἄτι μου τὴν εἶδε,
Ἐστύλωσε τὰ πόδια του, ἐτέντωσε τὸ μάτι
Κι' ἀπλόνει, ἀπλόνει τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ τὴ χαιρετήσῃ.
Ὀλόγυρά της ἔστεκαν σὰν ἄνθη, σὰν ἀξέρια,
Σὰν ταῖς ῥανίδαῖς τῆς δροσιᾶς 'ς τῆς κιτριᾶς τὸ φύλλο,
Κόραις πολλαῖς. Ἐπαίζανε κ' ἐμάζοναν λουλούδια.
Ἐσχιάχτηκάνε τᾶλογο, σὰν ἄγρια περιστέρια
Ἐπέταξαν, ἐκρύφτηκαν μὲς 'ς τῶν δενδρῶν τὸν ἴσκιο.
Τὸ ἄτι μου ἐχλημήτισε, ἀστροπελέκι ἐχάθη.
Ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ πάντα στῶνειρό μου
Τὴν ἔβλεπα· τῆς ἄπλωνα τὰ χέρια νὰ τὴν πιάσω
Καὶ μῶφευγε σὰν τὸν ἀφρό στὰ δάχτυλα τοῦ ναύτη,
Ποῦ κινδυνεῦει νὰ πνιγῇ πιστεύοντας πῶς σφίγγει
Τὴν ἄσπρη πέτρα τοῦ γιालοῦ, ποῦ θὰ τόνε γλυτώσῃ.
Ἦλθε φωτιά καὶ πόλεμος· τὸ Σοῦλι φοβερίζει
Νὰ καταπιῇ τὰ Γιάννινα· τὰ κλέφτικα τὰ βόλια
Ἐσύριζαν μὲς 'ς τ' Ἀγραφα· τοῦ Πίνδου τὰ τουφέκια
Ἀστράφτουνε καὶ τὸν καπνὸ στὰ γένεια μου σκορποῦνε·
Τὸ αἷμα, ἡ ἐκδίκηση, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίδαῖς

Μ' ἔκαμαν κ' ἐλησμόνησα. Δὲν ἔβλεπα στὸν ὕπνο
Τὸ ὄνειρό μου τὸ γλυκό. Ἐχάθηκε ἡ Φροσύνη.
Εἶναι τρεῖς νύχταις ποῦ ἄγρυπνος τὴν βλέπω πάλ' ἐμπρός μου.
Ἡ σπίθα μου ἔγινε φωτιά, μὲ καίει, μὲ φλογίζει.
Δὲν εἶμαι Ἀλῆς Τεμπελένλῆς, δὲν εἶμαι υἱὸς τῆς Χάμκως,
Ἀνίσως στὸ κρεβάτι μου δὲν τὴν ἰδῶ νὰ πέση.
Στὸν ὕπνο μου γιὰ τρεῖς φοραῖς τὴν εἶδα τὴν Φροσύνη,
Θὰ ν' ἀληθέψῃ τῶνέτρο κι' ἀπόψε θ' ἀληθέψῃ.
Ὁ πόλεμος ἡσύχασεν, ἔπαψε τὸ τουφέκι,
Ἐγύρισα στὰ Γιάννινα τὸν ξεύρεις τὸ Δεσπότη;
Κάποιος θὰ τοῦ μαρτύρησε τὴ μυστική μου ἀγάπη,
Κ' ἐκεῖνος τήνε πάντρεψεν. Ἐπίστεψε, τοῦ ἐφάνη
Μὲ τρεῖς εὐχαῖς ποῦ διάβασε, καὶ μὲ τὰ δυὸ στεφάνια,
Μὲ τὸν καπνὸ τοῦ θυμιάτοῦ καὶ μὲ τὰ δαχτυλίδια
Πῶς ἄρπαξε ἀπ' τὰ νύχια μου τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ του.
Παπᾶ, μέσα στὰ Γιάννινα ἄλλος θεὸς δὲν εἶναι
Παρ' ὁ Βιζήρης ὁ Ἀλῆς καὶ θὰ τὸ ἰδῇς μιὰ μέρα.
Τρεῖς χρόνοι τώρα ἐπέρασαν . . . κι' ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης
Ἦλθε καὶ μοῦπε μυστικὰ πῶς ἡ κυρὰ Φροσύνη
Παραίτησε τὸν ἄνδρα τῆς, τὰ δυὸ τῆς τὰ παιδάκια,
Καὶ . . . κάποιον ἄλλον ἀγαπᾷ. . . Ταχὴρ, Ταχὴρ, βοήθεια..

TAXHP.

Ποιόνε, Βιζήρη; πές μου τον ... ν' ἀκούσω τῶνομά του.

ΑΛΗΣ.

Ταχήρ, μὴ τρέμης σὰν ἐμέ... Ταχήρ, μὴ πρασινίζης...

Εἴμεθα μόνοι... τὸ Μουχτάρ... Καὶ πῶς; ἀνατριχιάζεις;

Ἐσχιάχτηκες μὴ θὰ σοῦ πῶ νὰ τρέξῃς νὰ μοῦ φέρῃς

Τὸ αἶμα, ποῦ προτῆτερα μῶταξες νὰ μοῦ δώσῃς.

Ἐσύ... τὸ ξεύρω μ' ἀγαπᾷς... δὲν ἔχεις ἄλλο φίλο,

Βλέπεις κ' ἐγώ, σὰν νᾶσουνε πνευματικός, θεός μου,

Τὸ μυστικό μου σῶδωκα. Τί τρέμεις; τί φοβεῖσαι;...

TAXHP.

Βιζήρη μου, δὲ σκιάζομαι. Τί θέλεις;... τὸ παιδί σου...

ΑΛΗΣ.

Νὰ ᾗν' ἡ ὕστερη φορὰ π' ἀκούω τέτοιο λόγο

Νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Ταχήρ, ἀκοῦς τί λέγω;

Παιδί!... Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά, δὲν εἴμ' ἐγὼ πατέρας.

Ἡ θάλασσα τὰ κύματα παιδιά της θὰ τὰ κρᾶζῃ,

Γιατί τήνε ξεσχίζουνε καὶ τήνε μαρτυρεῖουν ;
Καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύγνεφα μποροῦνε ν' ἀγαπήσουν
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπή, τὰ δίδυμα τὰ δέρφια,
Τὰ σπλάχνα ποῦ τὰ ἐγέννησαν, Ταχὴρ, γιατί φλογίζουν;
Παιδιά ! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Ταχὴρ, ὅταν θυμοῦμαι
Πῶς γιὰ νὰ δώσω τῇ ζωῇ, τὸ αἷμα καὶ τὴ σάρκα
Εἰς τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, τὸ λύκο καὶ τὸ φίδι,
Ἐπῆρ' ἀπὸ τῇ νειότη μου, ἐπῆρ' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου
Καὶ τὰ στεροῦμαι τώρα ἐγὼ, τὰ χαίρονται οἱ δύο τους.
Ὅταν θυμοῦμαι ὅτ' ἔκλεψαν, Ταχὴρ, τῇ δύναμή μου
Καὶ τῇ φοροῦν αὐτοὶ γιὰ μέ, κ' ἐγὼ τήνε γυρεύω . . .
Παιδιά ! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Δὲν ἤλθα ἐδῶ στὸν κόσμον
Νὰ πλάσω νέαις γενεαίς, μ' ἔστειλαν νὰ χαλάσω.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις καὶ γιατί σὲ σκιάζουν τὰ παιδιά μου ;
Τὸ μυστικὸ μου τῶμαθες, γνωρίζεις τὸν ἐχθρό μου . . .
Καὶ τώρα ποῦμαι γέροντας, τώρα καὶ σὺ ποῦ βλέπεις
Ὅτ' ἴσως ὕστερη φορὰ θὰ λάβω στὴ ζωὴ μου
Εὐτυχισμένη μιὰ στιγμὴ, τώρα καὶ σὺ μ' ἀφίνεις ; . . .

TACHIR.

Βιζήρ, δὲν ἐφοβήθηκα . . . Ἄν ἄχνισα γιὰ λίγο,
Ἦτανε . . . ἡ ἐκδίκηση. Πρόσταξε, θέλεις τώρα . . .

ΑΛΗΣ.

Ὁχι, Ταχῆρ, μὴ βιάζεσαι. Τὸ ξεύρεις δὲ μ' ἀρέσει
Ἄδικα καὶ παράλογα νά . . . πέφτω σ' ἁμαρτία.
Θὰ δώσω λόγο καὶ ψυχὴ σ' ἓνα Θεὸ μιὰ μέρα.
Ἄκουσε. Τώρα θάλθῃ ἐδῶ, νὰ πάρῃ τὴν εὐχὴ μου
Ὁ υἱὸς μου ὁ Μουχτάρπασας. Αὔριο τότε στέλλω
Νὰ πάῃ μακρὰ σὸν πόλεμο, π' ἀνάφτῃ σὰ Μπαλκάμια (γ).
Δέκα χιλιάδαις τῶδωσα. Θ' ἀφίσῃ πρὶν χαράξῃ
Τὴ Φρόσω καὶ τὰ Γιάννινα. Τοῦ δίδω καὶ γιὰ φίλο,
Νὰ τοῦναι πάντα στὸ πλευρὸ σὰν ἄλλος του πατέρας,
Τὸν τρίτο μας τὸν ἀδελφόν, τὸ Βάγια τὸ Θανάση.
Τότε γνωρίζω ἀπὸ παιδί, τὸ χέρι του δὲν τρέμει . . .
Ἐγὼ καὶ σὺ θὰ μείνωμε. Αὔριο, τὸ φεγγάρι
Πρὶν ἔβγῃ ἐπάνω ἀπ' τὰ βουνά, Ταχῆρη μου, θὰ πᾶμε
Οἱ δύο μας ἤσυχα, κρυφὰ ναῦροῦμε τὴ Φροσύνη.
Θὰ πάγω ἐκεῖ στὰ πόδια της νὰ πέσω καὶ νὰ κλάψω,
Νὰ τῆς ζητήσω ἓνα φιλί, ἀγάπη κ' ἐσπλαχνία.
Τὰ πλούτη μου, τὴ δόξα μου, στὰ χέρια της θ' ἀφήσω·
Βασίλισσα, σουλτάνα μου, Ταχῆρ, θὰ τήνε κάμω,
Νὰ τήνε βλέπῃ ἡ ἀνοιξὴ καὶ νὰ τήνε ζηλεύῃ.

Καὶ ἂν ἄσπλαγχνῇ τὰ δάκρυα μου, Ταχὴρ, καταφρονέσῃ,
Ἄν δὲ θελήσῃ τὸ Μουχτάρ γιὰ μὲ νὰ λησμονήσῃ,
ὦ! τότε, φίλε μου πιστέ, θαῦρῃς ἐσὺ τὸν τρόπο,
Νὰ πλύνῃς τὴν αἰσχύνῃ μου. Βρίσκεις νερὸ στὴ λίμνῃ,
Σὰν τῇ δροσοῦλᾳ καθαρὸ... Εἶναι βουβὸ τὸ κῦμα,
Καὶ ὅταν μουγκρίξῃ στὸ γιαλὸ, ὁ κόσμος δὲ γνωρίζει
Ἄν ἦναι θρῆνος, ἢ βοή, ἂν ἦναι μοιρολόγι...

Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ. Ἐδῶ σὰν ἔλθῃ ἐμπρός μου,
Στάσου στὴ θύρα ἀκίνητος. Κι' ἀνίσως καταλάβῃς
Ἀπὸ μιὰ μόνῃ του ματιά, ἀπὸ μιὰ μόνῃ λέξῃ
Ὅτι ἔμαθε τὸ μυστικὸ... Ταχὴρ, ἐσὺ τὸ ξεύρεις,
Δὲν εἶν' ὁ Ἀλῆς ἀχάριστος... Ἄν μοῦτανε γραμμένο
Ἀπόψ' ἐδῶ νὰ στερηθῶ, ἓνα παιδί νὰ χλάψω...
Ἐσὲ θὰ πάρω γιὰ παιδί, ἐσένα θ' ἀγκαλιάσω.

Σύρε, Ταχὴρ, στὰ χέρια σου εἶν' ὅλαις μου ἢ ἐλπίδαις...
Ταχὴρ, Ταχὴρ, λησμόνησα... Πῶς δὲ φορεῖς ἀπόψε
Οὔτε μαχαῖρι οὔτε σπαθί; Χίλιαις φοραῖς σοῦ τῶπα
Νὰ τάχῃς πάντα συντροφιά... Εἶναι κακὸς ὁ κόσμος.
Ἐπειτα τῶχ'ω σ' ἐντροπὴ νὰ βλέπω τὸ λειοντάρι,
Ποῦ πάντα στέκει ἄγρυπνο σιμά μου, στὸ πλευρό μου,
Νὰ μὴ δείχνῃ τὰ δόντια του, τὰ φοβερά του νύχια...

Πάρε, Ταχήρ, γι' ἀγάπη μου, πάρε νὰ μὲ θυμᾶσαι.
Εἶναι μικρὸ τὸ χάρισμα . . . Ποιὸς ξεύρει, τὸ μαχαῖρι,
Ποῦ τώρα ἀπὸ τῆ μέση μου βγαίνει, γιὰ νὰ στολίσῃ
Τὰνδρειωμένα στήθη σου, ποιὸς ξεύρει πόση δόξα,
Ἀγαπημένε μου Ταχήρ, τὸ καρτερεῖ στὸν κόσμον.
Σύρε νὰ κράξης τὸ Μουχτάρ, σύρε μὲ τὴν εὐχή μου.

Σκύφτει ὁ Ταχήρ τὸ μέτωπο, ἀχνὸς σὰν πεθαμένος,
Φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Ἀλῆ καὶ παίρνει τὸ μαχαῖρι.
Ἐμεινε μόνος ὁ φονεὶᾶς. Πικρὰ χαμογελῶντας
Εκύτταξε τὸ φίλο του, ποῦ φεύγοντας γυρίζει
Νὰ προσκυγήσῃ τρεῖς φοραῖς τὸν ἀδελφοποιητό του (δ):

.

Ἐπάνω κάτω ἀνήσυχος σὰν τίγρις πεινασμένη,
Ποῦ καρτερεῖ τὸ θῦμά της, πατεῖ καὶ παραδέρνει.
Ῥίχνει τὸ χέρι στάρματα. Τὰ δυό του τὰ πιστόλια
Ἦσαν γεμάτα, ἔτοιμα. Τραβᾷ τὸ γιαταγάνι,
Γλιστρᾷ σὰ φίδι, ἀνέμποδα προβαίνει ἀπὸ τῆ θήκη.
Τὸ πάθος, ἡ ἐκδίκηση, τὸν πνίγει, τὸν τυφλώνει.
Ἀνοιξε τὸ παράθυρο, λαίμαργα καταπίνει
Τὸ ἀγεράκι τῆς νυχτός, ποῦ ἀθῶο δὲ γνωρίζει

Πῶς τέτοια στήθη τῷ μελλε τὸ μαῦρό νὰ δροσίση.
Ἐσήκωσε τὸ μέτωπο. Τὸν οὐρανὸ σκεπάζουν
Βαρειά, πυκνὰ τὰ σύγνεφα. Λὲς κ' ἔκλεισε τὰ μάτια
Νὰ μὴ τὸν δῇ στὸ πρόσωπο καὶ νὰ μὴ τὸν ἀκούσῃ . . .

.

ΑΛΗΣ μόνος (ε).

Δὲν ἔχεις θάρρος νὰ μὲ ἰδῇς ἐσύ, ὅποιος κι' ἂν ᾔσαι.
Τὰ γαλανὰ τὰ μάτια σου, σκέπασε, κρύψε, κλειῖσε.
Πάρε τὰ μαῦρα σύγνεφα, κάμε τα βλέφαρά σου.
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπὴν δεῖξέ μου στὰ πλευρά σου.
Ὅμιλήσέ μου μὲ βρονταῖς, σεισμούς, ἀνεμοζάλη.
Τὸ βλέπεις, δὲ σὲ σκιάζομαι, δὲ γέρνω τὸ κεφάλι.
Σ' ἔκραξα, σ' ἐβλασφήμησα. Ἄν ᾔσαι σὺ Θεός μου,
Ἐλα μιὰ νύχτα ἐμπρός μου.

Τῇ δυνάμει μου δὲ χρωστῶ στή μοῖρα, σὲ κἀνένα.
Μὲ πλάσανε τὰ χέρια μου. Δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα,
Ποῦ εὐρέθηκες μονάρχος σου χωρὶς ἐχθροὺς στή φύση.
Κ' ἓνα παιδάκι ἐδύνατο εὐκόλα νὰ νικήσῃ
Τὸ χάος καὶ τὴν ἄψυχη τὴν ὕλη, ποῦ ἐκοιμᾶτο,
Καὶ πεθαμένη κι' ἀνεργὴ ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπλανᾶτο.
Ἄν ᾔσαι ἀλήθεια δυνατός, χάλασε αὐτὴν τὴν πλάση,
Γιατὶ θὰ σὲ χαλάσῃ.

Καταίβω ἐδῶ, σὲ καρτερῶ. Πάρε γιὰ σύμμαχόν σου,
Ἄν θέλῃς, τὸ μονάκριβο τὸ πλᾶσμα τῶν χειρῶν σου,
Τὸ Θάνατο, τὸ τέκνο σου, τὸ μόνο καύχημά σου,
Καὶ τρέξ' ἐδῶ στὰ Γιάννινα, δεῖξέ μου τὴν ἀνδρείά σου.
Γιατί, γιατί μὲ πολεμεῖς κρυμμένος στὸν αἰθέρα
Καὶ λίγο λίγο τὴ ζωὴ μου κλέφτεις κάθε μέρα,
Καὶ τρῶς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τρέφεις μὲ μανίαν
Δειλὴν ἀθανασίαν;

Ἄν ᾔσαι παντοδύναμος, γιατί νὰ μὴ θελήσῃς
Τὸ σπóρο, ποῦ μ' ἐγέννησε, στὴ μήτρα ν' ἀφανίσῃς;
Γιατί τὴ σπίθα, πῶμελλε τὸν κόσμο σου νὰ κάψῃ,
Ἀκόμη δὲν τὴν ἔσθυσες; Γιατί προτοῦ ν' ἀνάψῃ,
Μ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πνοή, ποῦ σῶφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη
Τὴν ὥρα, ποῦ ἐζωντάνεψες στὰ χέρια σου τὴν ὕλη,
Γιατί δὲν τὴν ἐφύσησες; Πές μου το, τί σοῦ φταίω,
Ἄν τώρα ἐγὼ σὲ καίω;

Πολλοὶ δὲ σὲ πιστεύουνε, τὴν ὑπαρξή σου ἀρνοῦνται,
Γιὰ νὰ μὴ σ' ἔχουν ἔμποδο, δειλοί, νὰ μὴ φοβοῦνται.
Ἐγὼ ὁ Ἀλῆς σ' ἐπίστεψα, γιὰ νὰ σὲ πολεμήσω.
Τὸ βλέπεις πόσους σᾶρπαξα! Τὸ βλέφαρο νὰ κλείσω,
Χιλιάδαις πέφτουνε στὴ γῆ ἐμπρὸς στὴ δύναμή μου,
Κ' ἐσένα σ' ἐλησμονήσαν, λατρεύουν τὸ σπαθί μου.
Πάρε μου τὰ γεράματα, δῶσέ μου τὴ ζωὴ σου
Κ' ἔλα μ' ἐμὲ μετρήσου.

Μέσα στὸ μνημα καρτερεῖς νά λθῃς νὰ μὲ παιδέψης!
Δὲ σὲ φοβοῦμαι οὔτ' ἐκεῖ τῇ φύσῃ ν' ἀνατρέψης
Γιὰ τὸν Ἀλῆ δὲ δύνασαι. Τῇ γῇ γιὰ παλλακίδα
Θὰ πάρω στὸ κρεβάτι μου· κι' ἀπόκρυφῃ ἐλπίδα
Μοῦ λέγει ἀπὸ τῇ σάρκα μου πῶς θά βγῃ, θὰ φυτρώσῃ
Πικρὴ χολὴ τὸν κόσμον σου κ' ἐκεῖ νὰ φαρμακώσῃ.
Κι' ἀθάνατος θὰ νὰ γενῶ, θὰ μ' ἔχῃς πάντα ἐμπρὸς σου
Σκοτάδι μὲς 'ς τὸ φῶς σου.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἡ ἀχτίδαις σου ἀπὸ ψηλὰ θὰ βρέχουν
Ζωὴ κι' ἀγάπῃ στὰ φυτὰ, πάντα μαζὺ θὰ μ' ἔχουν.
Κρυφός, αἰώνιος ἐχθρός, μαύρῃ φθορὰ καὶ σῆψις
Καὶ θάνατος παράκαιρος ἐκεῖ ποῦ θὰ μὲ κρύψῃς.
Τὰ ῥόδα, πρὶν ν' ἀνθίζουνε, θὰ φθείρω, θὰ μαραίνω,
Τὴν εὐμορφιά, τῇ δύναμει θὰ τρώγω νὰ χορταίνω.
Τὸ βλέπεις ἂν σὲ σκιάζωμαι. Καὶ ζῶν καὶ πεθαμένος
Θὰ νᾶμαι ἀνδρειωμένος.

Ἀπόψε τὸ ἀπεφάσισα, ἀπόψε θὰ σοῦ δείξω
Πῶς κάθε ἀγάπη ἀνθρώπινη μπορῶ νὰ καταπνίξω.
Πατέρας σὰν ἐσένανε ἐπλάσα τὰ παιδιὰ μου,
Καὶ τώρα, ποῦ τὸ θέλησα, θὰ φάω τὰ σωθικά μου.
Ἄν μῶδωχες τὸν ἔρωτα γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψης,
Καρτέρεσε καὶ θὰ μὲ ἰδῇς καὶ τότε θὰ πιστέψῃς.
Δὲ σοῦ ζητῶ βοήθεια, δὲ θέλω ἐλεημοσύνη,
Θάρσάξω τῇ Φροσύνῃ. . .

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Φροσύνη! . . . Ἀχ! τί ὄνομα! Πατέρα μου, Βιζήρη! . . .

ΑΛΗΣ.

Καλῶς το τὸ παιδάκι μου. Πῶς ἄργησες Μουχτάρη; . . .

.

Καὶ πράσινος σὰν τὴν ὀχιά ὁ ἄθεος ἐκεῖνος
Μὲ μιὰ βλασφήμια, πῶμεινε κρυμμένη στὸ λαρύγγι,
Ἐφτυσε κατὰ πρόσωπο τὸν οὐρανὸ καὶ τᾶστρα.
Ἀκούμβησε τὸ χέρι του σιγὰ στὸ γαταγάρι
Κι' ἀτάραχος ξαπλώθηκε στοῦ λειονταριοῦ τὸ δέρμα.
Ἐμπρὸς του στέκετ' ὁ Μουχτάρ καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ
Σὰ λείψανο, σὰ μάρμαρο τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη.

.

ΑΛΗΣ.

Βλέπεις πῶς μὲ κατάντησαν, Μουχτάρ, τὰ γερατεῖα!
Μὴ μὲ ξεσυνερίζεσαι. Τὰ φύλλ' ἀπὸ τὸ δένδρο,
Ποῦ ἐσχέπαζε τὴ Ῥούμελη μὲ τὸν πλατὺ τὸν ἴσχιος,
Τὰ βλέπεις ἐκιτρίνισαν, πρῶτος βορειᾶς τὰ ρίχνει.
Ἐσὺ εἶσαι τὸ βλαστάρι μου. Ὅση ζωὴ κι' ἂν εἶχα,
Τὴν ἔρριξα στὰ στήθη σου. Ὁ Πλάστης μ' ἐσπλαχνίσθη

Καὶ μῶδωκε τὴ χάρη του καὶ μ' ἄφηκε νὰ ζήσω,
Νὰ ἰδῶ καλὰ γεράματα. Εὐχαριστῶ σε Θεέ μου !
Πάρε, παιδί μου, τὴν εὐχή, ποῦ κλαίοντας σοῦ δίνω,
Καὶ τρέξε, τρέξε γρήγορα, Μουχτάρ, νὰ πολεμήσης.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου καὶ τᾶσπρά του τὰ γένεια.
Νᾶρχωντ' ἀπὸ τὸ Δούναβι πουλιὰ νὰ τραγουδοῦνε
Τοῦ υἱοῦ μου τὴν παλληκαριά κ' ἐγὼ νὰ ξανανειόνω.
Ν' ἀκούω πάντα τὸ Μουχτάρ μὲς 'ς τὴ φωτιά σὰ χάρος,
Σπαθί, μαχαῖρι δίστομο ν' ἀστράφτη, νὰ θερίζη·
Σύρε, Μουχτάρ, καὶ γύρισε ἐδῶ στὴν ἀγκαλιά μου
Καὶ μὴ μ' ἀφήσης ἔρημο στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.
Θέλω μ' αὐτὰ τὰ χέρια σου τὸ λάκκο νὰ μοῦ σκάψης...
Καὶ γράφε μου συχνὰ συχνά, καὶ μὴ μὲ λησμονήσης.
Παιδί μου, πές μου ἐλεύθερα, τί θέλεις ἀπὸ μένα;...

.

Κ' ἐκλαιγε ὁ ἀλητῆριος, γιὰτ' ἦτανε γραμμένο
Κι' αὐτά, κι' αὐτά τὰ δάκρυα, τὸ αἷμα τῆς ψυχῆς μας,
Πικρὸς στὰ μάτια τοῦ Ἀλῆ περίγελως νὰ γίνουν·
Καὶ τᾶβλεπες νὰ στάζουνε ἀπ' τὰ λευκά του γένεια
Καὶ νὰ κοιλοῦν, νὰ κρύβωνται στοῦ μαχαιριοῦ τὴ θήκη.

.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, μὴν κλαῖς καὶ μὴ δειλιάζης.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις ἂν ποτὲ ἐπέστρεψα ἀπ' τῆ μάχης
Κ' ἐντράπηκα στὸ πρόσωπο νά λθῶ νὰ σὲ κυττάξω.
Πατέρα μου, εἶσαι γέροντας, ἄφες με στὸ πλευρό σου,
Πιστὸς νὰ μείνω σύντροφος. Στείλε τὸν ἀδελφό μου.

ΑΛΗΣ.

Γέροντας!... Ποιόνε τὸ Βελῆ;... Ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Ποῦ ἡ μάνα σου τὸν ἔκαμε!... Θεέ μου, σχώρεσέ την!
Θέλεις, Μουχτάρ, νὰ ἐντροπιασθῶ, νά ρχωνται νὰ μοῦ λένε
Πῶς τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα, σὰν ἄκουσε τὸν κρότο
Καὶ τὴ φωτιά τοῦ τουφεκιοῦ, ἀχνὸ καὶ λιγωμένα
Ἐκρύφτηκε γιὰ νὰ σωθῇ στοῦ χαρεμιοῦ τὸν κόρφο; (ς)
Ἄν μ' ἀγαπᾷς, λυπήσου με. Μὴ τόνε μελετήσης.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Τὸ θέλημά σου ἄς γενῇ, πατέρα μου, πηγαίνω.
Μιά χάρη μόνον ἀπὸ σέ, μιὰ μόνη χάρη θέλω.
Ἀφίνω ἐδῶ στὰ Γιάννινα, πατέρα, τὴν καρδιά μου.

Μὴ πικραθῇς, ἂν σῶκρυσα τὸ μυστικὸ μου ὥς τώρα.
Πατέρα μου, ἂν μ' ἀγαπᾷς, σὰν νᾶταν θυγατέρα,
Στὴν ἀγκαλιά σου φύλαξε τὴ μαύρη τὴ Φροσύνη . . .

ΑΛΗΣ.

Μουχτάρ, τῶχα παράπονο ποτὲ νὰ μὴ σ' ἀκούσω
Οὐτ' ἓνα λόγῳ νὰ μοῦ πῆς γιὰ αὐτὴ σου τὴν ἀγάπη.
Σύρε, παιδί μου, στὸ καλὸ, βαρύγνωμο δὲ σῶχω.
Μὰ τὰ σκληρὰ μεσάνυχτα, ὅπου μᾶς παραστέκουν,
Ὅρκίζω ἐδῶ σὰ σπλάχνα μου, ἐδῶ μὲς' εἰς τὴν καρδιά μου
Σὰν νᾶτανε σταλαματιά, Μουχτάρ, τοῦ αἵματός μου,
Γι' ἀγάπη σου πιστὰ πιστὰ νὰ σοῦ τήνε φυλάξω.
Ὅρκίζω μὲς' εἰς τὰ μάτια μου, παιδί μου, νὰ τὴν κρύψω
Σὰν ἓνα δάκρυ μυστικὸ, νὰ μὴ τὴ δῇ κανένας.
Κι' ὅποια κι' ἂν μ' εὖρη δυστυχιά, ποτέ μου δὲ θὰ κλάψω,
Μὴ τύχη καὶ τὸ δάκρυ μου ἄθελα μοῦ ξεφύγῃ.
Σύρε, παιδί μου, κ' εἶν' ἀργά! Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου . . . Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου !

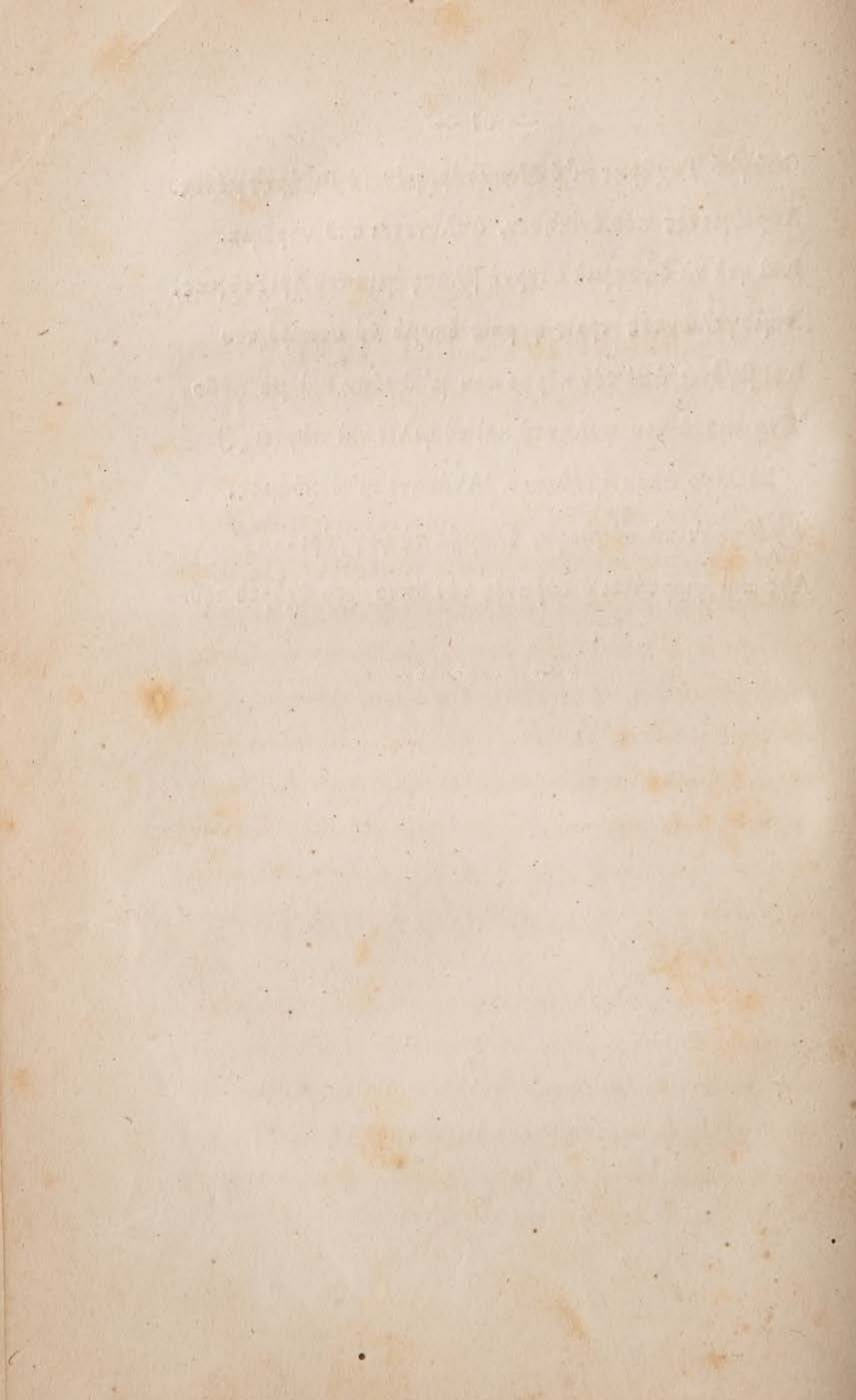
.

Ἐσμίξανε τὰ χεῖλη τους οἱ ἄπιστ' οἱ φονειάδες,
Καὶ τὸ φιλὶ τ' Αλήπασα στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ του
Εἶναι μιὰ μύτη μαχαιριοῦ καὶ μιᾶς δολιχῆς τὸ δόντι.

Φεύγ' ὁ Ταχῆρης κι' ὁ Μουχτάρ, μένει ὁ Βιζήρης μόνος.
Χαρούμενος ποῦ ἐνίκησεν, ἀπλόνεται στὸ στρῶμα.
Καὶ γιὰ νὰ δώση μιὰ στερνὴ βλασφήμια τοῦ Χριστοῦ μας,
Χαμογελῶντας τρεῖς φοραῖς ἔκαμε τὸ σταυρό του
Καὶ βγάνει ἀπὸ τὸν κόρφο του μ' ἀγάπη καὶ μὲ φόβο
Ἕνα πιστό του φυλαχτὸ καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πέφτει (ζ).

Σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκεν. Ἀνάσανε κι' ὁ κόσμος,
Ἐχάθησαν τὰ σύγνεφα, ἔλαμψε τὸ φεγγάρι...
Λές καὶ γιορτάζει ὁ οὐρανὸς τὸν ὕπνο τοῦ ἐχθροῦ του.

.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ Α΄ ΑΣΜΑ.

(α) Κατὰ τὸ 1797, ἀφ' οὗ ὑπὸ φθίσεως πολυχρονίου παρέδωκεν ἡ Ἑνετικὴ πολιτεία τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τῆς τότε τὰ πάντα καταβροχθιζούσης δορυκτητικῆς τῶν Γάλλων δυνάμεως, ἐπέτυχεν ὁ Ἀλῆς παρὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γεντίλη νὰ δύναται ἀνεμποδίστως διὰ τοῦ στολίσκου αὐτοῦ νὰ διαπλέῃ τὸν πορθμὸν τῆς Κασσιώπης. Εἰς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου ἐσπούδασε πρῶτον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ ὑπασπιστοῦ Ῥόζ, μεταθέντος τότε εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ τερατουργούντος Ἀλῆ. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον πολυτελῶς καὶ φιλοφρόνως ὑπεδέχθη ὁ παμπόνηρος Σατράπης τὸν ξένον ἐκεῖνον. Ἑορταὶ καὶ πνηγύρεις, ἐπιδείξεις μεγαλείου καὶ πλούτου, ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέρας καὶ ἀπὸ ἐσπέρας μέχρι πρωῒας διεδέχοντο ἀλλήλας. Κατέπεισεν αὐτὸν τέλος νὰ νυμφευθῇ καὶ τὴν ὥραίαν Ζωῖτζαν καὶ ἠθέλησε μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουχτάρ ὡς παράνυμφος νὰ ἐορτάσῃ τὸν γάμον.

Μόλις ἐπανελθόντος τοῦ Ῥόζ εἰς Κέρκυραν εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Ἀλῆς ἀπέλαβε τὴν ποθουμένην ἄδειαν νὰ δύναται

ἐλευθέρως νὰ διαπλήρῃ τὴν Ἴονικὴν θάλασσαν. Πλήρης χαρᾶς διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο κατόρθωμα, ἀλλ' ὑποκρύπτων εἰσέτι τὰ ἀποτρόπαια αὐτοῦ σχέδια, ἐξέφραζε δημοσίᾳ τὴν πρὸς τοὺς Γάλλους εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὤμνυε διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκείνης νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ, εἰμὴ τὴν καταδάμασιν καὶ ἐξόντωσιν ληστρικῶν τινῶν συμμοριῶν, ὅφ' ὧν δῆθεν κατετρύχοντο οἱ ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν διατελοῦντες λαοί.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1798 αἰφνης ἐξέπλευσε τοῦ λιμένος τῆς Πρεβέζης ὁ στολίσκος τοῦ Ἀλῆ. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀλλὰ πάντες ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπίστευον ὅτι στυγερόν τι ἔργον ἔμελλε πάντως νὰ διαπραχθῇ. Ἡγεμὼν τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ αἰμοδόρος Ἰουσοῦφ, καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο συνέτεινεν εἰς ἐμπέδωσιν τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ διαδιδομένων λόγων. Ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ ἐκφωνήσῃ λέξιν;

Διετάχθη ὁ στολίσκος ὅσον οἷόν τε νὰ κρύψῃ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ νύκτωρ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰ παράλια τῆς Χαονίας. Τοῦτο συνέβαινε κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα. Ὁρθροῦ βαθέος ἀπεβιδάσθησαν οἱ φονεῖς ἐκεῖνοι καὶ διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα οἱ μὲν ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν κόμην Νεβίτσαν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸν Ἅγιον Βασίλειον, ἐν ᾧ πάντες οἱ πιστοὶ ἀνυπόπτως ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου ἐώρταζον τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λυτρωτοῦ. Διὸ καὶ ξιφῆρεις οἱ Ἀλβανοί, εἰς ἀόπλους καὶ προσευ-

χομένους ἐμπεσόντες, διέφθειραν ἅπαντας ἀπὸ νηπίου μέχρι γέροντος.

Αἱ δύο αὐται κῶμαι, διὰ τε τὸ ἐρυμνὸν τῆς θέσεως καὶ τὸ ἐμπειροπόλεμον τῶν κατοίκων σώζουσαι πάντοτε τὴν ἐλσυθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, ἀπόρρητοι ὅλως ἐνομιζοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν. Διὸ καὶ μέγα κλέος ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν περιεγένετο πρὸς τὸν Ἀλῆν, ἐξ οὗ καὶ τὸ Διδάβιον κατὰ τινα τῆς ἀνδρείας πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν βάρβαρον σύγχυσιν ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν πομπώδη τοῦ ἱσλάν (λέοντος) ἐπωνυμίαν. Ἐχαιρελοιπὸν ὁ τύραννος ἀκούων ἐπαναλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ σμήνους τῶν εὐκολάκων αὐτοῦ τὴν πολύκροτον ἐκείνην προσηγορίαν, δι' ἧς ἐξισοῦτο πρὸς τὸν βασιλέα τῶν θηρίων, καὶ ἠρέσκετο τὰ μέγιστα κατακλινόμενος ἐπὶ λεοντῆς, ὥσπερ ὕλικώτερον διὰ τοῦ συμβόλου τούτου εἰκονίζων τὸ ἄλκιμον αὐτοῦ καὶ θυμοειδὲς καὶ οὐ μόνον λεοντῶνυμος ἀλλὰ καὶ λεοντοδάμας τις ἀναδεικνύμενος.

(6) Οὐδείς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ Χάμχω κατέλιπεν εἰς τὸν υἱὸν κληρονομίαν τὸ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς μῖσος καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδικήσεως, ἥτις καὶ ἐτελέσθη ὕστερον διὰ τῆς μετὰ τινα ἔτη συνδρομῇ τοῦ Ἀθανασίου Βάγια γενομένης σφαγῆς τῶν Γαρδικιωτῶν. Δὲν ἠδυνήθη ἡ Ἐριννὺς ἐκείνη, οὐδὲ καθ' ἣν ὥραν ἐν μέσῳ φρικωδεστάτης ἀγωνίας παρέδιδε τὸ σατανικὸν αὐτῆς πνεῦμα, νὰ λησμονήσῃ ὅτι τῷ 1746 ἐπιτεθεῖσα πρὸς τοὺς

Γαρδικιώτας, αἴφνης συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Χορμοβίτου Τζαούση Πρίφτη καὶ παραδοθεῖσα εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ὑπέστη αἰχμάλωτος δεινὴν τινα ὕβριν, ἥς δὲν ἴσχυσε ζῶσα νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν ικανοποίησιν.

Ἐξήκοντα περίπου ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ὁ Ἀλῆς βοῶν βράς (πῦρ) ἐξεφώνει τὸ μαιφόνον τῆς σφαγῆς σύνθημα. Ἐξήκοντα περίπου ἔτη! τοῦτέστι δύο σχεδὸν γενεαὶ εἶχον ἐκλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς! Οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες κατεκράτησαν αἰχμάλωτον τὴν μητέρα αὐτοῦ, οὐδεὶς ἴσως ἦτο τότε ζῶν! Καὶ ὅμως, ὣν οἱ γονεῖς ἡμαρτον, ἐπέπρωτο νὰ δώσωσι δίκας τὰ ἀθῶα τέκνα.

Μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ διετήρησεν ὁ Ἀλῆς θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν Χάμκων. Πολλάκις ἐπανελάμβανεν ὅτι πρὸς τὴν μητέρα ἦτο ὀφειλέτης τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ· ὅτι διὰ τῶν προτροπῶν καὶ παραινέσεων ἐκείνης ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα προσκόμματα· ὅτι δασκίς εὐρίσκετο ἐν δυσχερεῖα τινί, ἐκείνην ἐπεκαλεῖτο βοηθὸν καὶ τὸ φάσμα, ἐξερχόμενον τοῦ μνήματος, ἔσπευδε νύκτωρ ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, ἵνα ποτὲ μὲν διὰ δεήσεων καὶ δακρύων, ποτὲ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ἐνισχύῃ τὴν θυελλώδη καὶ ζοφερὰν αὐτοῦ καρδίαν.

(γ) Ἐπαναστατήσαντος τότε τοῦ Ἀδριανουπόλεως Γεωργήμπασα, ὥφειλε κατὰ προσταγὴν τοῦ ἡγεμονεύοντος Σουλ-

τάνου νὰ εἰσφέρει στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς κατατρόπωσιν τοῦ ἀντάρτου. Διὸ καὶ ἀσμένως ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵν' ἀπομακρύνῃ τὸν Μουχτάρ.

(δ) Ἐπειδὴ διεφιλονεικῆθη πολλάκις ἐὰν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς Ἀλβανοῖς ὑπῆρξέ ποτε ἡ τελετὴ ἐκείνη, δι' ἧς δύο μαχηταὶ συνεζεύγοντο ἀδιασπάστως προσαγορευόμενοι ἀδελφοπητοὶ καὶ διὰ φοβερῶν ὅρκων ὑπεχρεοῦντο νὰ παρέχωσιν ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν βοήθειαν ἐν τοῖς κινδύνοις, νομίζω κατάλληλον νὰ σημειώσω ἐνθάδε γεγονός τι ἀναφερόμενον εἰς τὴν πρώτην νεότητα τοῦ Ἀλῆ καὶ σαφῶς μαρτυροῦν ὑπὲρ τοῦ ἐθίμου ἐκείνου.

Εἶπον καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν σημειώσεων τούτων ὅτι οἱ Χορμοβίται, ἀρχηγοῦντος τοῦ Τζακούση Πρίφτη, συνέλαβον καὶ παρέδωκαν τὴν μητέρα τοῦ Ἀλῆ εἰς χεῖρας τῶν Γαρδικιωτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως ταύτης εἶχον πυρπολὴσιν τὰς ἐν Τεπελενίῳ οἰκίας τοῦ Ἰσλάμ Μπέη, θείου τοῦ Ἀλῆ, καὶ αὐτὸν συλλαβόντες ζῶντα κατέσφαξαν.

Ἐφηβος ἤδη ὁ Ἀλῆς καὶ τρέφων διὰ ταῦτα ἄσπονδον μῆσος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐκαιροφυλάκτει πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ὄλεθρον τῶν ἀνδρείων ἐκείνων Χριστιανῶν. Συνέδεσε τότε φιλίαν καὶ ἀδελφοποιῖαν πρὸς τὸν Σκέντον Μπούϊαν καὶ Λέκκαν Ντοῦρον, ἐχθροὺς τῶν Χορμοβιτῶν, καὶ συννενοηθεὶς μετὰ τῶν Δραγοτινῶν καὶ Λιουζκιωτῶν ἐπέπεσεν

αἴφνης μετὰ δισχιλίων κατὰ τῶν Λεκλιωτῶν. Οὗτοι δέ, καί-
τοι ἐξ ἀπροόπτου προσβληθέντες, οὐχ ἥττον ἀντέστησαν γεν-
ναίως μέχρις οὗ ἐπιβοηθήσαντων καὶ τῶν φίλων καὶ συμμά-
χων Χορμοβιτῶν, ἀπέκρουσαν τὴν στρατιάν τοῦ Ἀλῆ, φονεύ-
σαντες πολλοὺς τῶν ὑπαδῶν αὐτοῦ καὶ ἀναγκάσαντες καὶ αὐ-
τὸν νὰ σωθῇ διὰ φυγῆς ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Μετὰ τὸ
ἀνδραγάθημα τοῦτο οἱ Χορμοβίται καὶ λοιποὶ γείτονες χρι-
στιανοί, συνδεθέντες μετὰ τοῦ Κούρτ Πασᾶ, ἠνάγκασαν τὸν
Ἀλῆν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Τεπελένιον καὶ προσφύγῃ εἰς Λια-
πουρίαν. Ἐκεῖ δὲ ἔλθων εἰς τὸ χωρίον Λεκεντίσιον διέμεινε
παρά τινι Μπελιούσῃ φεύγων τὰς καταδρομὰς τοῦ Κούρ Πασᾶ,
ἐπικηρύξαντος πεντακισχίλια γρόσια εἰς τὸν κομίσοντα τὴν
κεφαλὴν τοῦ Ἀλῆ.

Τότε οἱ δύο ἀδελφοποιητοὶ Σκέντος καὶ Ντουῦρος, συνεννοη-
θέντες μετὰ τοῦ καταδίκου, παρουσιάσθησαν ὡς δυνάμενοι νὰ
ἐκτελέσωσι τὸν φόνον. Λαβόντες δὲ μέρος τῶν ἐνδυμάτων αὐ-
τοῦ περιέβαλον δι' αὐτῶν πρόβατον καὶ τοῦτο διὰ βολίων φο-
νεύσαντες, παρουσιάσθησαν εἰς τινὰ ἐπίτροπον τοῦ Κούρτη,
φέροντες καὶ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ φόνου καὶ παρέλαβον τὰς πέν-
τε χιλιάδας γροσίων.

Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξέρχεται ὁ Ἀλῆς τῆς Λιαπουρίας,
μεταβαίνει εἰς τὴν Τοσκαρίαν, στρατολογεῖ, ἐπιτρέχει τὴν
Πωγωνιανὴν, εἰσέρχεται εἰς τὸ Ζαγόριον, λεηλατεῖ τὴν κώμην
Δοβράν, χωρεῖ μέχρι Ῥοδοτοβίου, νικᾷ τοὺς παρὰ τοῦ τοπάρ-

χου Ἰωαννίνων πεμφθέντας εἰς ἀπόκρισιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ ἔμελλε νικητὴς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, προσκαλεῖται παρὰ τῆς μητρὸς καὶ ἐπανέρχεται εἰς Τεπελένιον, διότι οἱ Χορμοβίται ἐπολιόρκουν πάλιν αὐτό.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἡ ἀδελφοποίησις τοῦ Ἀλῆ μετὰ τοῦ Σκέντου καὶ Ντούρου συνέτειναν οὐ μικρὸν εἰς τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ.

Ταῦτα ἐρανισθεὶς ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς Ἠπείρου τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ, ἔκρινα κατὰλληλον νὰ ἐκθέσω ἐνθάδε ὡς διαφωτίζοντα τὸν βίον τοῦ Ἀλῆ.

(ε) Ὅσα ἐν τοῖς προλεγομένοις ἐρρήθησαν περὶ τῶν θρησκευτικῶν τοῦ Ἀλῆ δοξασιῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς πάσης περὶ τῶν βλασφημιῶν τοῦ ἀθέου τούτου εὐθύνης. Προσθετέον δὲ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Βεγταντζίδων, κυνικῶν τινων παρ' Ὀθωμανοῖς φιλοσόφων, δοξαζόντων ὅτι ὄνειροπόλημα εἶναι ἡ θεότης καὶ ὅτι τὰ περὶ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς διαθρυλλούμενα εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας κομψή τις ἐπίνοια καὶ ἐρεσχηλία.

Καὶ ὅμως, ἐν ᾧ συστηματικῶς ἐχλεύαζε τὰ θεῖα, ἐν ᾧ καὶ τοῦ ἰσλαμισμού κατεφρόνει καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, πολλάκις μυστικὸς τις φόβος κατελάμβανε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐντρομος ἐθεώρει τότε προσεγγίζον γιγαντιαίους βήμασι τὸ τέρμα τῆς ζωῆς καὶ ἐπειρᾶτο διὰ μυρίων μέσων νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν

θεότητα. Διένεμεν ἄρτον τοῖς πένησιν, ἐκέλευεν ἀνέγερσιν κατηδαφισμένου τινὸς τῶν ὀρθοδόξων ναοῦ καὶ γονυπετῆς προσήχετο ὅτε μὲν ἐνώπιον τοῦ ψευδοπροφήτου, ὅτε δὲ ἐνώπιον τῆς Θεομήτορος. Οὕτως ἐν Καλκουτασίῳ τοῦ Περσίου, ἔνθα ὁ Ἱερομάρτυς Κοσμᾶς ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, ἤγειρεν ἰδίοις ἀναλώμασι περικαλλῆ ναόν, καὶ τὴν ἁγίαν κάραν τοῦ ἀποστόλου ἐλάτρευε καὶ κατέβρεχε πολλάκις διὰ τῶν βδελυρῶν αὐτοῦ δακρύων.

Περίεργόν τι ἀνέκδοτον τοιοῦτου εἶδους μοὶ διηγήθη καὶ ὁ σεβάσμιος καὶ πολὺς ἀρχιεπίσκοπος Βικέντιος Κράλιεβιτς, ὅστις, καίτοι ἑκατοντούτης, ζωηροτάτας διατηρεῖ εἰσέτι τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἐμαθον παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ πολυπαθοῦς τούτου γέροντος, τοῦ νῦν διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ κοσμοῦντος τὸν ἐν Βενετίᾳ θεόσωστον ναὸν τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὅτι κατὰ τοὺς ἀπαισίους ἐκείνους χρόνους, πρωτοπαπᾶς ὢν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ διαχειριστῆς τῶν κτημάτων τοῦ Ἀλῆ, διετάχθη δι' ἐξόδων τοῦ Σατράπου νὰ κτίσῃ ἐκ θεμελίων τὸν ἐν Γορνιτζίβῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἵνα συνέρχωνται οἱ πιστοὶ αὐτοῦ ὑπήκοοι καὶ δέωνται ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ.

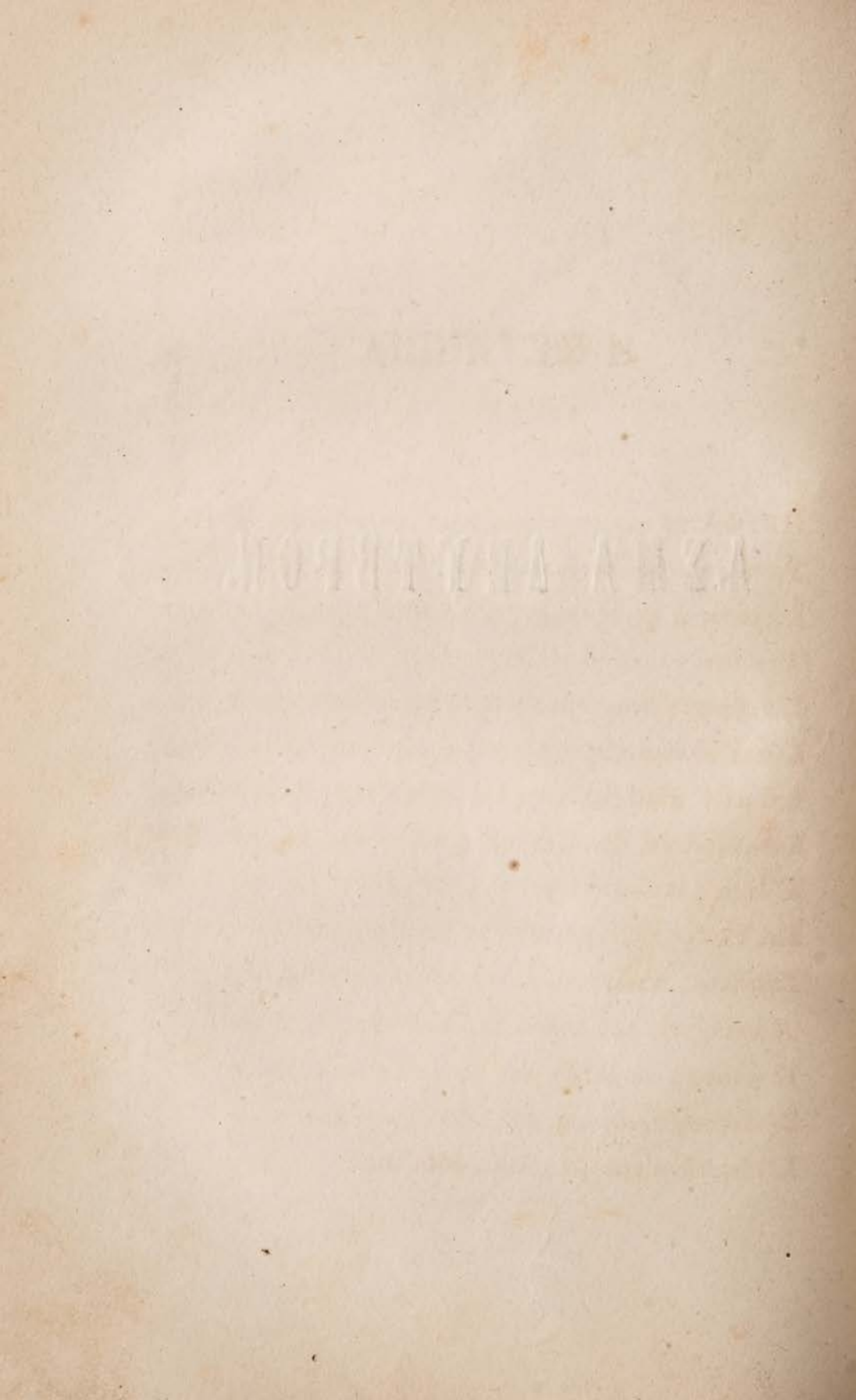
Αἱ στιγμαὶ αὗται, ὥς καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις ἐρρέθη, ἦσαν σπανιώταται καὶ ἡ κατέχουσα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀθυμία καθ' ἃς ἡμέρας ἀπροσδόκητόν τι δυστύχημα ἐπῆρχετο, μετεβάλλετο συχνότερον εἰς μανίαν ἀκατανόητον. Ἡ φαντασία αὐ-

τοῦ ἐξήπτετο, τὰ σπλάγχνα ἐφλέγοντο ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ ὅλος τότε εἰς τὴν ἀθείαν παραδεδομένος καὶ τὴν ἔμφυτον αὐτῷ ὑπεροψίαν, ἐξεφώνει καταδίκας, παρευρίσκετο εἰς τὰ μαρτύρια, ἦτο ἀπρόσιτος τοῖς πᾶσι καὶ ἐπίστευεν ὅτι πράττων τοιούτο-
τρόπως ἀπέδιδεν αἷμα ἀντὶ αἵματος, περιφροσύνην ἀντὶ περιφροσύνης πρὸς τὸ ὑπέρτατον ἐκεῖνο "Ον, ὕπερ ἐτόλμα ν' ἀναχαιτίζη τὴν ὁρμὴν τῶν εὐτυχιῶν καὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ἢ παρενέβαλλε ἀπρονόητον πρόσκομμα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν προσχεδιασθέντος τινὸς ἀνοσιουργήματος.

(ς) Ὅσον θαρράλεος ἐφημίζετο ὁ Μουχτάρ, τόσον γνωστὸς ἐπὶ δειλίᾳ καὶ διαφθορᾷ ἦτο ὁ ἀποτρόπαιος Βελῆς.

(ζ) Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Ἀλῆς, ὥς ἄλλος ἐνδέκατος Λοδοβίκος, ἔφερε προσηρτημένα εἰς τὸν τράχηλον φυλακτὰ καὶ ἐγκόλπια καὶ ὅτι μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως καὶ ἡσπάζετο αὐτὰ καὶ ἐπεκαλεῖτο εἰς βοήθειαν.

Α. Σ Μ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Ν.

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ.

ΚΡΥΦΑ τὸ γλυκοχάραμα προβαίνει ἀπὸ τὸν Πίνδο
ῥαντίζοντας μὲ τὴ δροσιὰ τὸ κάθε πάτημά του.
Κοιμᾶται ἡ λίμνη ἀτάραχη, καὶ στοῦ γιαλοῦ τὴν ἄκρη
Ἀκούεται γλυκὰ γλυκὰ λίγος ἀφρὸς νὰ παίζη,
Σὰν ἥσυχος ἀνασασμὸς μικροῦ παιδιοῦ στὸν ὕπνο.
Κάποτ' ἐδιάβαινε τρελλό, χαρούμενο τ' ἀγέρι
Καὶ μὲ τ' ἀθῶά του φτερὰ γλιστρᾷ στὴ λίμνη ἐπάνω
Καὶ παίζει καὶ δροσίζεται κ' ἓνα φιλὶ τῆς παίρνει.
Κ' ἐκείνη, ποῦναι ἐντροπαλή, τὸ μέτωπο ζαρόνει
Καὶ σκυθρωπάζει μιὰ στιγμὴ καὶ τ' ἀγεράκι φεύγει.
Σηκώνεται, σηκώνεται, λευκὴ λευκὴ σὰ χιόνι,
Ἡ καταχνιά, ποῦ ἐπάνω τῆς ἀπλόνεται τὸ βράδυ,
Τὰ μυστικά τὰ κάλλη τῆς νὰ κρύβῃ νὰ σκεπάζῃ.
Σηκώνεται, σηκώνεται, ψηλὰ ψηλ' ἀναιθαίνει
Σὰν ἱερὸ θυμίαμα μὲ χίλιαις εὐωδίαις,

Ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴν Ἑπειρο σὰν ἀπὸ ῥημοκλῆσι,
Καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Θεοῦ τρέχει πιστὰ νὰ φέρῃ
Τῆς κόρης τὸ παράπονο, τὰ δάκρυα τῆς σκλάβας.

.

Πόσαις φοραῖς ἀπὸ μακράν, ἀνήλικο παιδάκι
Μὲ δακρυσμένο βλέφαρο, μ' ἀπόκρυφην ἐλπίδα,
Ὁ δύστυχος ἐκύτταξα τὴν καταχνιά τοῦ Πίνδου !
Μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἦτανε καπνὸς ἀπὸ τουφέκι
Κ' ἐπρόσμενα σιωπηλὸς ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
Καὶ μιὰν ἡμέρα πᾶστραψε τὸ σύγνεφο κι' ἀκούσθη
Σὰ μιὰ βροντὴ θανάσιμος, πόσαις φοραῖς τὴ νύχτα
Ἐτέντωσα τὰ μάτια μου, ἀνοιξα τὴν καρδιά μου
Γιὰ νὰ χορτάσω τὴ βοή, τὴ λάμψη τοῦ πολέμου !
Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, μὴν ἦτο ψεῦτρα ἐλπίδα !
Ἄν ἦτον ὄνειρο σκληρό, ἂν ἦτο ψεῦτρα ἐλπίδα,
Εἰσάκουσόν με, Πλάστη μου, καὶ δῶσέ μου τὴ χάρη
Τὸν ὕπνον τὸν αἰώνιον νὰ κοιμηθῶ στὸ μνήμα,
Καὶ τ' ὄνειρό μου τὸ γλυκὸ γιὰ συντροφιά μου νάχω.

.

Ποιὸς εἶδε τὸ φθινόπωρο μιὰν εὐμορφη αὐγοῦλα,
Κρύο, πικρὸ χαϊρέτισμα τῆς νειότης, ποῦ γηράζει,

Καὶ τῆς ζωῆς, ποῦ σβύνεται, καὶ ποιὸς δὲν ἐνθυμήθη
Τὴν ὥρα του τὴν ὕστερη, τὸ ψυχομάχημά του !

.

Ἐξύπνησε πρῶτ' ἡ δύστυχη ἡ Φροσύνη
Καὶ τῶρ' ἀκόμη ξέπλεγε ἔμπρὸς στὸ παραθύρι
Ἐκάθισε περίλυπη καὶ κλαίει μοναχὴ τῆς.
Τὰ μάτια τῆς, ποῦ ἐλάμπανε πνιμένα μὲς 'ς τὸ δάκρυ,
Ἀπαντηθήκανε κρυφὰ μὲ τῆς αὐγῆς τὰ μάτια,
Κ' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐκύτταζε σὰν νᾶταν ἀδελφάδαις.
Τὰστέρια, ποῦ ταῖς ἔβλεπαν, ἀγάλια ἀγάλια σβυῶνται
Χωρὶς νὰ ξεύρουνε κι' αὐτὰ ποιὰ λάμψη τὰ θαμβώνει.

.

Ἡ κιτριὰ χαρούμενη τὰ φύλλα τῆς ἀνοίγει,
Ἐρωτευμένη τὴ θωρεῖ, καὶ μὲ τὴ μυρωδιά τῆς
Τῆς ρίχνει χαιρετίσματα καὶ τὴν καλημερίζει.
Γιατί τέτοιο παράπονο, γιατί μιὰ τέτοια πίκρα ;
Τί νᾶχη καὶ τὰ δένδρα τῆς δὲ γέρνει νὰ κυττάξῃ ;
Ἐκειὸ τὸ δάκρυ, πῶφυγεν ἀπὸ τὰ βλέφαρά τῆς
Κ' ἐπῆγε κ' ἐσταμάτισε στὰ χεῖλῃ τῆς ἐπάνω
Σὰ μιὰ ρανίδα ἀπὸ δροσιά, ποῦ κρέμαται στὸ ρόδο,
Ποιὸς πόνος τὸ φανέρονε, πῶς κλαῖνε τέτοια μάτια ;

.

Ἐκλαιγε, πάντοτ' ἔκλαιγε χωρὶς ν' ἀναστενάζῃ,
Λὲς καὶ δὲν ἔχει πλειὸ φωνή, λὲς κι' ὅλη ἡ εὐμορφιά της
Θὰ λυώσῃ μὲς 'ς τὰ δάκρυα. Φροσύνη, πῶς δὲν κρένεις;
Στάζουν τὰ μάτια της βροχή, τὴν τραχηλιά της βρέχουν
Καὶ διαπερνοῦν τὰ στήθη της, τ' ἀγγελικά της στήθη.
Ἐσπάραξεν ἡ δύστυχη σὰν ἔνοιωσε τὸ κρῦο,
Ποῦ ἐδάγκανε τὴ σάρκα της καὶ μιὰν ἀνατριχῆλα
Ἀκουσε μέσα στὴν καρδιὰ σκληρὰ νὰ τήνε σφάζῃ.

.

Μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο της, τὸ χέρι της ἀπλόνει
Κι' ἀρπάζει, σφίγγει λαίμαργα τὸν ἔρμο της τὸν κόρφο.
Γιατὶ θυμᾶται ἡ δύστυχη, θυμᾶται πῶς μιὰ μέρα,
Ἀθῶα μάνα καὶ γλυκειά, τῆς ἔβρεχε τὴ ρόγα
Εὐλογημένο κι' ἄφθονο τὸ μητρικό της γάλα.
ὦ τί σκληρὸ μαρτύριο! Ἀρνῆθη τὰ παιδιὰ της,
Ἀρνῆθη τ' ἀγγελούδια της γιὰ τὸ Μουχτάρ, ποῦ φεύγει!

.

Ἀλλοίμονον στὴν ἄσπλαχνη καὶ τὴν κακὴ τὴ μάνα,
Ποῦ τὰ παιδιὰ, τὸ γάλα της προδώσῃ, λησμονήσῃ!
Δὲν ξέρει ὅτι τὰ στήθη της ἐνὸς Θεοῦ τὸ χέρι
Τ' ἀπλάσε παντοδύναμα. Εἶδε τὴν εὐμορφιά τους
Κ' ἐχάρη καὶ ταυλόγισε καὶ μυστικὰ ταυχήθη,

Καὶ μέσα τους ἐφύλαξε, φιλόστοργος πατέρας,
Τὴν πλαστουργό του δύναμη καὶ τὴν ἀθανασία.
Ἀλλοίμονον ! Ἀλλοίμονον ! στὴν ἄσπλαχνη τὴ μάνα,
Ποῦ καθαρὸ κι' ἀμίαντο τὸ γάλα δὲ φυλάξῃ !

.

Τοῦ φθινοπώρου τὰ πουλιά ἀρχίζουν νὰ ξυπνοῦνε
Καὶ τὰ βρεμένα τους φτερά τινάζουνε, στεγνόνουν.
Τί καρτερεῖς σὺ δύστυχη, τί καρτερεῖς ν' ἀκούσης ;
Δὲ βλέπεις, τᾶςρα ἐφύγανε, Φρόσω, καὶ σὺ δὲ φεύγεις ;
Θέλεις ὁ ἥλιος νὰ σὲ ἰδῇ, νὰ σὲ ξαφνίσῃ ἡ μέρα ;
Ἄν σὲ ῥωτήσουν γιατί κλαῖς, τί θὰ τοὺς πῇς, Φροσύνη ;

.

Ἀπὸ μακρὰ τρεῖς πιστολιαῖς ἐλάμψαν, ἐβροντῆσαν,
Ἀκούει ἓνα χλημήτισμα καὶ τᾶλογο γνωρίζει. . . .
Νᾶναιό Μουχτάρ, ὁ ποῦ περνᾷ, νᾶν' ὁ Μουχτάρ, ποῦ φεύγει ;
Ἐξύπνισε γιὰ μιὰ στιγμή, ἐσφόγγισε τὸ δάκρυ,
Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν ἴδῃ. Ἀκόμῃ θαμποφέγγει,
Καὶ τότε κρύβει ἡ καταχνιά. Φθάνει, Φροσύνη, φθάνει.
Θυμήσου τὰ παιδάκια σου, φθάνει, λησμόνησέ τον.
Κ' ἐν ᾧ γιὰ ὕστερη φορὰ σπρώχνει μακρὰ τὸ βλέμμα,
Γιὰ νᾶμβῃ μὲς 'ς τὸ σύγνεφο νὰ τότε χαιρετήσῃ,
Γλυκεῖα φωνὴ τὴν ἔκραζε, γλυκὸ τραγοῦδι ἀκούει·

.

Σὰ φύλλο κίτρινο καὶ μαραμένο
Μὲ πέρνει ὁ ἄνεμος μὲ τὰ φτερά
Μακρυ' ἀπὸ σέβανε, παραδαρμένο,
Φροσύνη, ἀγάπα με στὴν ξενιτειά.

Τὸ κῦμ' ἀτάραχο στὸ περιγιάλι
Γλυκὰ ἐκοιμώτουνε ὕπνο βαθύ·
Βορειᾶς ἐφύσησε κι' ἀνεμοζάλη,
Στὸ βράχο τῶρ ῥίξε νὰ συντριφθῇ.

Φροσύνη, μ' ἔστειλαν, νὰ πάω στὰ ξένα,
Νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς 'ς τὴ φωτιά.
Βγάλε ἀπ' τὰ χεῖλη σου τ' ἀγαπημένα,
Δός μου γιὰ σύντροφο χίλια φιλιά.

Ἄν ἦλθ' ἡ μέρα μου, ψυχὴ, καρδιά μου,
Τὰ ξένα χώματα, ξένα πουλιά
Νὰ πιοῦν τὸ αἷμά μου, τὰ σωθικά μου
Νὰ φᾶνε λαίμαργα στὴν ἐρημιά,

Ποιὸς ξεύρει, ἀγάπη μου, μὴ τὰ φιλιά σου
Ψυχὴ μου δώσουνε κι' ἀναστηθῶ
Κ' ἔλθω σὰν ὄνειρο στὴν ἀγκαλιά σου,
Φροσύνη, ὁ δύστυχος νὰ κοιμηθῶ.

Χειμῶνας ἔρχεται, σύγνεφα, χιόνια,
Τᾶνθη ἐπετάξανε κ' ἡ μυρωδιαῖς·
Πᾶνε, Φροσύνη μου, τὰ χειλιδόνια,
Φυλάξου, ἐπλάκωσαν μαύραις νυχτιαῖς.

Γεράκι ἀχόρταγο, σκληρὸ ξιφτέρι
Θ' ἀρχίσῃ ὁλόγυρα νὰ κυνηγᾷ.
Ψυχὴ μου, ἀλλοίμονον στὸ περιστέρι,
Ἄν τωῦρη μόνο του μὲς 'ς τὴ φωλιά.

Φροσύνη μ' ἔστειλαν νὰ πάω στὰ ξένα,
Νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς 'ς τὴ φωτιά.
Ποιὸς ξεύρ' ἡ μοῖρά μου τ' ἔχει γραμμένα·
Ψυχὴ μου, Φρόσω μου, σ' ἀφίνω 'γεία.

.

Παύει ἡ φωνὴ τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὰ στερνὰ τὰ λόγια
Μὲ τῆς Φροσύνης τῶνομα, ὅπου ἀντηχοῦσε ἀκόμη,
Μέσα στὸ φλοῖσθο τοῦ νεροῦ ἐκρύφτηκαν, χωνεύουν·
Κι' ὁ ξένος, ὅπου ἐδιάβαινε εἰς τοῦ γιालοῦ τὴν ἄκρη,
Ἄκουσε, λίμνη, μυστικὰ τὸ γαλανό σου κύμα
Νὰ ψιθυρίζῃ παίζοντας μὲ τὸν ἀφρό σου—Φρόσω.

.

Κεντᾶ τὸ ἄτι τοῦ ὁ Μουχτάρ, κ' ἐκεῖνο, πρὶν πετάξῃ,
'Ολόρθο μὲ τὰ πόδια τοῦ τὸ σύγγεφ'ο χτυπάει.
Λὲς καὶ τὸ μαῦρο προσπαθεῖ τὴν καταχνιά νὰ διώξῃ
Καὶ τὴν κυρά τοῦ ἀπὸ μακρὰ νὰ χαιρετήσῃ ἀκόμῃ.
Τὸ πάτημά τοῦ ἀκούεται, φαίνονται ἀκόμ' ἡ σπίθαις,
'Οποῦ πετοῦν τὰ πέταλα χτυπῶντας τὸ στουρνάρι.
Λάμπει γιὰ ὕστερη φορὰ μιὰ πιστολιά καὶ σβύεται,
Στερνὸ φίλί, ποῦ φεύγοντας ῥίχν' ὁ Μουχτάρ στὴ Φρόσω.

.

Σιγὴ, σιγὴ στὸν οὐρανό, σιγὴ, σιγὴ στὴ λίμνη,
'Ο κόσμος δὲν πικραίνεται γιὰ μιὰ δυστυχισμένη.
Λάμπει ὁ ἥλιος καθαρός, τὰ φύλλ' ἀπὸ τὰ δένδρα
Πέφτουν σὰν πρῶτα κατὰ γῆς τῶνα σιμὰ ἀπὸ τ' ἄλλο·
Λαλοῦν τοῦ βάλτου τὰ πουλιά, ἀκούετ' ὁ δερβίσης,
'Αρχισε πάλιν ἡ ζωὴ, τὰ Γιάννινα ξυπνῆσαν,
Παίζουν στὰ χόρτα τὰ παιδιὰ καὶ εἴν τρελλὴ χαρά τους
Δὲν ἄκουσαν τὸ σήμαντρο, ποῦ θλιβερὰ ἀντηχοῦσε
Σημαίνοντας λυπητικά, καὶ δὲν ἐκαταλάβαν
'Ενα σταυρό, ποῦ ἐπέρασε, καὶ τέσσαρους, ποῦ ἐφέρναν
'Ενὸς παιδιοῦ τὸ λείψανο, ποῦ χθὲς ἦτο μαζὺ τους.

.

Ἀκίνητη, σιωπηλή, ἐκεῖ στὸ παραθύρι,
Χωρὶς ποτε τὰ χεῖλη της μιὰ λέξι νὰ προσφέρουν,
Ἔμεινε πάντα ἡ δύστυχη. Εἶναι βουβὸς ὁ πόνος.
Προβαίνει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, καὶ μιὰ θερμὴ του ἀχτίδα
Φιλεῖ γλυκὰ στὸ μέτωπο τῇ μαύρῃ τῇ Φροσύνῃ.
Εἶδε τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ τὸ δάκρυ της, τῇ λύπη
Καὶ μὲ τὸ φῶς τὸ μυστικὸ τῇ βρέχει, τῇ ραντίζει,
Τῇς δίδει νέο βάπτισμα, τῇ λούει, τήνε πλένει
Μὲ τ᾽άχραντα τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν ἁμαρτία
Καὶ τώρα βγαίνει καθαρὴ, βγαίνει μ' οὐράνια κάλλη
Ἀπ' τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ τῇ θεΐᾳ κολυμβήθρα.

Ἀμαρτωλὴ, λησμόνησε τοῦ κόσμου τὰ στολίδια,
Ἄλλος νυμφίος σ' ἀγαπᾷ. Φροσύνῃ μὴ δειλιάσης,
Ἐτοίμασε τὰ χέρια σου νὰ λάβουν ἀρραβῶνα
Τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά, ποῦ ἀπόψε θὰ σὲ δέσουν.
Στολίσου, κόρη, ὁ οὐρανὸς σοῦ δίνει, σοῦ χαρίζει
Τὴν πρώτη σου τὴν παρθενιά· Φροσύνῃ, μὴ δειλιάσης
Τὴν ὥρα, ποῦ τοῦ γάμου σου θ' ἀνάψουνε τὰ φῶτα.

Εἶν' ἱερὸ μυστήριον,

Φροσύνῃ, τὸ μαρτύριον !

Ἐνύχτωσε. Γονατιστὴ ἔμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα
Ὅλημερίς ἐδάκρυσεν ἡ δύστυχ' ἡ Φροσύνη.
Ποῦ ταῦραν τόσα δάκρυα τὰ μαρτωλὰ τῆς μάτια!
Πάντα βουβή, τὰ χέρια τῆς στὰ στήθη σταυρωμένα,
Τὸ βλέμμα δὲν ἐσήκωσε ποτέ τῆς νὰ κυττάξῃ
Τὸ πρόσωπο τ' ἀγγελικὸ τῆς Δέσποινας τοῦ Κόσμου.
Ἀκόμῃ μὴν ἐντρέπεται, μὴ δὲν τολμᾷ ἡ καυμένη
Νὰ ἰδῇ τὴ μάνα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ παιδί στὰ χέρια
Κ' ἐνθυμηθῇ ποῦ ἐβάσταξε κ' ἐκείνη μιὰν ἡμέρα
Ἐνα παιδί στὸν κόρφο τῆς καὶ τᾶφῃκε κ' ἐχάθη.

.

Νοιώθει βαρεῖα τὰ βλέφαρα, τὴν ἐλυπήθη ὁ ὕπνος
Κι' ἀνέλπιστη παρηγοριὰ ἔρχεται νὰ τῆς δώσῃ.
Ἀποσταμένη σκώνεται, τὰ γόνατά τῆς τρέμουν
Καὶ πέφτει ν' ἀποκοιμηθῇ στὸ μαῦρό τῆς κρεβάτι.
Κράζει σιμὰ τῆς τὴ Χρυσή, πιστὴ τῆς παραμάνα,
Καὶ σὰν πουλί, ποῦ σκιάζεται καὶ χώνει τὸ κεφάλι
Μὲς ᾗς τὰ παλά του τὰ φτερὰ καὶ πέφτει νὰ κορνιάσῃ,
Τὸ δακρυσμμένο πρόσωπο στὴν ἀγκαλιά τῆς κρύβει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Χρυσή μου, παραμάννα μου, κρυόνω, σκέπασέ με.
Ἀκόμη δὲ σ' ἐφίλησα, σκύψε, συχώρεσέ με.
Μὴ μὲ μαλώσης, μάνα μου, καὶ μὴ μοῦ βαργωμήσης,
Στὴν ἀγκαλιά σου κρύψε με μήπως μ' ἀποκοιμήσης.
Ἀπόστασαν τὰ μάτια μου, ῥαγίστηκε ἡ καρδιά μου·
Ἄν μῶμεινάνε δάκρυα, τάχω γιὰ τὰ παιδιά μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ χέρι σου, βάλτο στὸ μέτωπό μου,
Χαίδεψε τὰ μαλλιάκια μου καὶ στὸ προσκέφαλό μου
Τύρε καὶ σὺ τὸ πρόσωπο νὰ κοιμηθῶ μαζύ σου·
Δὲν εἶμαι ἐγὼ παιδί σου ;

Χρυσή μου, ἀπόψε σκιάζομαι. Ἄναψε τὸ κανδηλί,
Τὸ φῶς δροσίζει τὴν καρδιά σὰν τὸ νερὸ τὰ χεῖλη.
Ξεφτύλισέ το μὴ σβυσθῇ, μὴ μείνω στὸ σκοτάδι
Καὶ μοῦ φανῇ πῶς ζωντανὴ κατέβηκα στὸν ἄδη.
Θυμιάτισε τὸ κόνισμα, τὴ μοναχή μου ἐλπίδα . . .
Μάνα μου, κάτι ἐπέταξε! . . Μὴν ἦτο νυχτερίδα;
Κρύψέ με μάνα· μιὰ φωνὴ μοῦ ἐφάνη πῶς με κράζει . .

Γιὰ ἰδὲς τί κρύος ἴδρωτας ! ἡ σάρκα μου σπαράζει.

Παρθένε μου, ἂν ἁμάρτησα, ἔκλαψα, σχώρεσέ με,

Ἐλα καὶ βόηθησέ με.

Ἀρνήθηκα τὴ νειότη μου, τὰ πλούτη, Δέσποινά μου,

Ἐπλυνα μὲ τὰ δάκρυα τὰ τόσα τὰ κακά μου.

Σπλαχνίσου με ! σπλαχνίσου με, θυμήσου πῶς μητέρα

Ἀθῶο στόμα μ' ἔκραξε κ' ἐμέ, Κυρά, μιὰ μέρα.

Σπλαχνίσου με τὴν ὀρφανή, σὲ κράζω μὲ λαχτάρα.

Μὲ συνεπῆρε ἡ μοῖρά μου, μ' ἐπαίδεψε ἡ κατάρα

Τοῦ κόσμου, ποῦ μ' ἐμίσησε, μ' ἔκαψε τὸ στεφάνι,

Ποῦ μῶδαλαν στὸ μέτωπο. Φθάνει, Κυρά μου, φθάνει !

Ἀγάπη δὲ σοῦ ἐζήτησεν ἡ δύστυχη ἡ Φροσύνη,

Γυρεύω ἐλεημοσύνη.

Ἀπόψε ποῦ σ' ἐκύτταζα, μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα

Στὰ χεῖλῃ σου νὰ ἐπέρασε σὰν ἄστρο, σὰν ἀχτίδα,

Ἐνα γλυκὸ χαμόγελο κι' ἀνάζησα ἡ καυμένη.

Ὅχ ! μὴ μ' ἀφήσης, Δέσποινα, τὴν καταφρονεμένη.

Ἐρημη κι' ὀλομόναχη, ἀπόψε στὸ κρεβάτι

Προφύλαξέ με, σκέπασε μὲ τὸ γλυκὸ σου μάτι.

Χρυσή μου, μάνα μου, μὴν κλαῖς, μὲ κάνεις καὶ τρομάζω.

Πές μου γιὰ τὰ παιδάκια μου . . . ἐδείλιασα . . νυστάζω.

Μελέτα μού τα, μάνα μου, ν' ἀκούω στῶνειρό μου

Πῶς τᾶχω στὸ πλευρό μου.

.

Καθὼς κρύβεται στὰ φύλλα τὸ χειμῶνα τὸ πουλί,

Γιὰ νὰ μὴ τωύρη τὸ χιόνι, τὸ νερὸ κ' ἡ ἀστραπή,

Καθὼς κρύβεται στοῦ ῥόδου τῇ μυρόβλητῇ ἀγκαλιᾷ

Ἡ ἀθῶα ἡ πεταλοῦδα γιὰ νὰ φύγῃ τῇ δροσίᾳ,

Ἐτζι κρύβεται ἡ Φροσύνη μὲς ᾽ς τὸν κόρφο τὸν πιστό

Τῆς Χρυσῆς, ποῦ τὴν κυττάζει μὲ κρυφόνε στεναγμό.

Κλεῖ τὰ βλέφαρα τὰ μαῦρα, δὲν ἀκούεται ἡ καρδιά

Μὲς ᾽ς τὰ στήθη της σὰν πρῶτα τρομασμένη νὰ χτυπᾷ.

Ἡ Παρθένος τὴν λυπήθη,

Τί γλυκὰ π' ἀπεχοιμήθη.

.

Εὐπνα, ξύπνα καὶ χτυποῦνε. Ὕπνος, θάνατος, ζωή,

Μιὰ στιγμὴ τὰ συνενώνει, τὰ χωρίζει μιὰ στιγμὴ.

Εὐπνα, δύστυχῇ, τὸν ὕπνο ζωντανὴ μὴν καρτερῆς

Στὸ κρεβάτι σου τὸ μαῦρο νὰ χορτάσης, νὰ χαρῆς.

Εὐπνα κι' αὔριο θὰ λάβῃς ἄλλο στρώμα δροσερό

Καὶ προσκέφαλο τὸ κῦμα καὶ σεντόνι τὸν ἀφρό.
Ξύπνα, δύστυχη Φροσύνη, ὁ φονιᾶς σου σὲ ζητεῖ,
Ἄνοιξέ του, μὴ φοβῆσαι, ἡ Παρθένο σὲ θωρεῖ.

Τρίζει ἡ θύρα, τρέμει, πέφτει
Στὰ χτυπήματα τοῦ κλέφτη.

.

Ξαφνίζεται στὸν ὕπνο της . . . Τὰ μάτια της ἀνοίγει,
Ὁ φόβος τήνε πνίγει.

Στέκετ' ἐμπρός της ἄφωνος ὁ γέρος ὁ Βιζήρης
Καὶ πίσω του ὁ Ταχήρης.

Τὸ πρόσωπό του εἶναι φωτιά, τὰ μάτια του γυαλίζουν
Κι' ἀνήσυχα γυρίζουν.

Μισόγυμνη τὴν ἔβλεπε, μονάχη στὸ κρεβάτι,
Τὴν τρώγει μὲ τὸ μάτι.

Ποιὸς ἄδης τὸν ἐγέννησε, ποιά γῆ τότε βαστάει.
Γιὰ ἰδὲς χαμογελάει.

Κι' ἀσπρίζουνε τὰ δόντια του μὲς 'ς τὸ πλατύ του στόμα,
Λαίμαργο σὰν τὸ χῶμα.

Ποτέ της δὲν ἐχτύπησε καθὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά του
Θὰ σπάσῃ τὰ πλευρά του.

Σὰ φλόγ' ἀπὸ τὸ λάρυγγα φυσάει ὁ ἀνασασμός του,
Καμίν' εἶν' ὁ λαιμός του.

Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθη του π' ἀναιβοκαταιβαίνουν
Λὲς καὶ τῇ φλόγα του φουσὺν κι' ἀγέρα τῇ χορταίνουν.

.

Σιγά, σιγά τὸ χέρι του μὲ τρόμο ἀνασηκώνει

Κ' ἐπάνω της τὰπλόνει.

Τὰ δάχτυλά του φέγγουνε, ζωσμένα δαχτυλίδια (α),

Λὲς κ' εἶναι τόσα φίδια,

Ὅπου στὸν ἥλιο λάμπουνε φαρμακοστολισμένα,

Μὲς 'ς τ' ἄνθη ξαπλωμένα.

Καὶ δὲν τολμοῦσε ὁ δαίμονας τῇ δύστυχῃ νάγγίση,

Μήπως καὶ τὴν ξυπνίσῃ.

Ἔμειν' ἐκεῖ κρεμάμενο τοῦ Ἀλήπασα τὸ χέρι

Σὰν νάτανε μαχαῖρι.

Βαρύ, βαρὺ σὰ σίδερο, σιγά τὸ καταιβάζει,

Τὰ στήθη της κυττάζει.

Κ' ἐκείνη, πῶνειρεύεται τὴν πρώτη παρθενιά της,

Τὰ κρύβει σὰν παιδιὰ της.

Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτά, φοβεῖται μὴν τὰ χάσῃ,

Μὴ κάποιος τῆς τὰρπάσῃ.

Τὸ χέρι ὥστόσο τοῦ φονιᾶ εἶναι σιμὰ κ' ἐγγίξει.

Σὰ σπῖθα ἡ Φρόσω ἐπέταξε, κ' ἐμπρός του γονατίζει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Βιζήρη, μὴν καταδεχθῆς μιὰν ἄχαρη γυναῖκα,
Ποῦ σέρνεται στὰ πόδια σου, νὰ τὴν καταφρονέσης.
Τρέμουν ἢ πέτραις, ποῦ πατεῖς, ραγίζονται κ' οἱ βράχοι,
Τὸ πάτημά σου σὰν ἀκοῦν, Βιζήρη, νὰ διαβαίνει.
Κονιορτός, ποῦ σβύνομαι κι' ὁποῦ μὲ πέρνει ὁ ἀγέρας,
Λυπήσου με, κ' ἐπάνω μου, Βιζήρη, μὴ πατήσης.
Λησμόνησε μιὰν ὀρφανὴ καὶ μιὰ δυστυχημένη,
Ὅπου ἔχει χρεια ἀπὸ ζωὴ γιὰ νὰ δακρύσῃ ἀκόμη.
Τὸ πτώμα, σὰν τὸ θάψουνε καὶ τὸ πλακώσ' ἡ πέτρα,
Τ' ἀφίνουνε, τὸ λησμονοῦν, δὲν τὸ ξυπνᾷ κανέννας.
Πτώμα κ' ἐγώ, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ μὲ φάγουν
Σὰν ἄλλο χῶμα ζωντανή, τὰ δάκρυα κι' ὁ πόνος.
Μὲ βλέπεις, ἐμαράθηκα. Λυπήσου με, ἐσπλαχνία!

.

Ἐκύτταζε ὁ Ἀλήπασας στὰ πόδια τοῦ ἀπλωμένο
Τὸ ζωντανὸ τὸ λείψανο νὰ κλαίῃ, νὰ στενάξῃ,
Κι' ἀνατριχίλα μυστικὴ καὶ μυστικὴ τρομάρα
Τοῦ πέρασε τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ δαγκᾷ τὰ σπλάχνα.
Τὸ τρομερὸ τὰμάρτημα, ποῦ μέσα τοῦ φωλιάζει,

Τρώγει, ξεσχίζει τὴν καρδιά, ποῦ τῶπλασε στὸν κόσμο,
Καθὼς τὰ τέκνα τῆς ὀχιάς ξεσχίζουνε καὶ τρώγουν
Τὴ μήτρα, ποῦ τανάθρεψε, καὶ πρὶν νὰ γεννηθοῦνε
Τὸ πρῶτο τὸ φαρμάκι τους στὴ μάνα τους χαρίζουν.

Τὰ μάτια του ἔβριξε ὁ Ἀλῆς στὰ μάτια τοῦ Ταχήρη,
Καὶ τὸν προστάζει σιωπηλὰ νὰ τραβιχθῇ, νὰ φύγῃ.
Ὁ δοῦλος τὸν ὑπήκουσε, καὶ φεύγοντας μαζὺ του
Σύρει καὶ παίρνει τὴ Χρυσή, ποῦ ἐστέκετο στὴν ἄκρη.

ΑΛΗΣ.

Σήκου, Φροσύνη, ἀπὸ τὴ γῆ, σήκου καὶ κύτταξέ με.
Τὰ τρυφερά σου γόνατα δὲν τᾶπλασεν ἡ φύσις
Ἐμπρὸς σ' ἐμὲ νὰ σέρνωνται, στὴ γῆ νὰ γονατίζουν.
Μὴ μὲ φοβῆσαι. Σ' ἀγαπῶ σὰν νᾶμουνα . . . πατέρας.
Σήκου, παιδάκι μου, μὴν κλαῖς, ἔλα σὴν ἀγκαλιά μου,
Ν' ἀκούσω ποιοῦς ὁ πόνος σου, νὰ σὲ παρηγορήσω.
Ἀλλοίμονον σ' ἐκείνονε, ποῦ σ' ἔκαμε νὰ κλάψῃς.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Βιζήρη μου, κάνεις δὲ μῶφταιξε στὸν κόσμο·
Ἡ μοῖρα μὲ κατὰτρεξε, τοῦ γάμου μου ἡ κατάρρα.
Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα μου . . . Πῶς; ἔφυγε ἡ Χρυσή μου;

ΑΛΗΣ.

Μὴ σκιάζεσαι. Τὴν ἔστειλα λίγο νερὸ νὰ φέρῃ,
Σὰν εἶδα ποῦσουν ἄφωνη, ἀχνὴ καὶ λιγωμένη,
Τ' ἀγγελικό σου πρόσωπο, Φροσύνη, νὰ ραντίσω.
Τώρ' ἔρχεται παιδάκι μου, δὲν εἶμ' ἐγὼ σιμά σου ;
Ἀκούμβησε τὸ μέτωπο στὰ πατρικά μου στήθη,
Παρηγορήσου μιὰ στιγμὴ, ἡσύχασε μὴ τρέμης.
Πῶς εἶναι τὰ μαλλάκια σου βρεγμέν' ἀπὸ τὸ δάκρυ !
Ἄφησε μὲ τὰ χέρια μου γλυκὰ νὰ τὰ σφογγίσω.

.

Ἐπίστεψε τὰ λόγια του, ἐπίστεψε ἡ Φροσύνη,
Στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ἀλήπασα ἀνάπαυση πῶς θαῦρη,
Κ' ἐφίλησε τὰ χέρια του κ' ἐπάνω στὴν καρδιά του
Τὸ λυπημένο μέτωπο τὸ ρίχνει νὰ ἡσυχάσῃ.
Τὰ γένεια του ἐκυμάτιζαν καὶ κρέμονταν νὰ πέσουν
Σὰν καταράχτης ποταμοῦ ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὸ βράχο.
Ὡστόσο τὴν ἐχάιδεε, στὰ δάχτυλά του νοιώθει
Τὸ τρεμουλιὸ τοῦ ἔρωτος καὶ λίγο λίγο σφίγγει
Τὸ πρόσωπο στὸν κόρφο του, ποῦναι φωτιὰ καὶ φλόγα.
Ἡ Φρόσω ἀκόμῃ ἐπίστευε. Τὸ φίδι πᾶγκαλιάζει

Γλυκά τὴν ἀπεκοίμιζε καὶ τήνε φαρμακόνει.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐκείνη ἡ δύστυχη ἐπάνω του ἀκουμποῦσε,

Ἀκούει μὲς 'ς τὰ στήθη του τὸ αἶμά του νὰ βράζη

Καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾷ σὰν νᾶθελε ν' ἀνοίξῃ.

Τρομάζει, διαλογίζεται, θυμᾶται, ἀνατριχιάζει.

Θέλει νὰ φύγῃ, δὲν μπορεῖ, τὰ χεῖλη τοῦ Βιζήρη

Ἐγγίζουνε ταῖς τρίχαις της, κολλοῦνε στὰ μαλλιά της.

Ὁ δράκοντας τὴν ἄρπαξε, τὴν ἔχει μὲς 'ς τὸ στόμα

Καὶ τῆς βυzaίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ροφᾷ μὲ λύσσα.

Ἐσὺ ποῦ παραστέκεσαι, Παρθένο, βόθησέ την !

Σὰν ἔλαφος, σὰν λύκαινα, ποῦ νοιώθει στὰ πλευρά της

Τὸ βόλι, ποῦ τῆς ἔρριξεν ὁ κυνηγὸς στὸ λόγγο,

Ταράζετ', ἀνδρειεύεται, πηδᾷ μακρὰ καὶ λυέται

Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀλῆ, ποῦ τὴν ἀλυσοδένουν.

Ἀγρίεψε τὸ μάτι της, ὀλόρθη τὸν κυττάζει,

Τὴν εἶδ' ὁ Ἀλῆς κ' ἐσβύστηκε, δειλιάζει, γονατίζει.

ΑΛΗΣ.

Φροσύνη, γιατί μῶφυγες ! Εὐχαριστήσου τώρα

Ποῦ βλέπεις στὰ ποδάρια σου τὸ φοβερὸ Βιζήρη.

Ποτέ, ποτέ τὰ γόνατα δὲν ἔκλινε στὸν κόσμο,

Καὶ τώρα ἰδὲς ἐμπρός σ' ἐσὲ τὸ μέτωπό μου σκύφτει.
Τὸ μυστικό μου τῶμαθες, μ' ἐπρόδωκ' ἡ καρδιά μου.
Ἄν ἤμποροῦσα μόνος μου, μ' αὐτὰ μ' αὐτὰ τὰ χέρια
Σκληρὰ θὰ τὴν ξερρίζωνα, γιὰ νὰ σοῦ τήνε δείξω.
Φροσύνη, ναί, σ' ἀγάπησα, δὲ ντρέπομαι, τὸ λέγω.
Ἄν ἄσπρισ', ἂν ἐγέρασα, γιὰ σέ θὰ ξανανειώσω.
Ἄκουσες μὲς στὰ στήθη μου τὸ αἷμά μου πῶς βράζει.
Εἶναι κι' ὁ Πίνδος κάτασπρος καὶ γέρος σὰν ἐμένα,
Φροσύνη ἰδὲς τὸν Πίνδο σου μὲ τὰ παληὰ του χιόνια
Ἐμπρός σου γέρνει τὴν κορφή, σ' ἀπλόνει νὰ πατήσης
Τὰ δροσερά του σύγνεφα, τὰ κρύα τὰ νερά του.
Μὴ μὲ κυττάζης ἄγρια, τὰ πλούτη μου, ἡ ζωὴ μου
Εἶναι δικά σου, πάρε τα, γιὰ ἓνα γλυκό σου λόγο,
Γιὰ μιὰ ματιά σου ἐσπλαχνικὴ σοῦ δίδω ὅ τι κι' ἂν ἔχω.
Κάθης' ἐσὺ στὸ θρόνο μου, ζώσου τὴ δύναμή μου.
Δὲ θέλω τίποτε γιὰ μέ, δὲ σοῦ γυρεύω, Φρόσω,
Παρὰ τὸ γέρο τὸν Ἄλῃ κάμμιὰ φορὰ ν' ἀφίνης
Στὸν ἴσκιό σου, δαφνοῦλά μου, νὰ πέρνη λίγον ὕπνο.
Ἐπέρασαν χρόνοι πολλοὶ ποῦ δὲ σφραγίζω μάτι,
Βαρέθηκα τὴ δόξα μου, ἔφαγα τὴ ζωὴ μου
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα τὸν κόσμον τὴν ἀγάπη.

Φροσύνη, ἀγάπησέ με σύ, σὲ λίγο θὰ πεθάνω,
Δικά σου εἶναι τὰ Γιάννινα, ὅλα δικά σου νᾶναι.
Δὲν πέρνω τίποτε μ' ἐμὲ βαθειὰ σὸ μαῦρο μνημα,
Τίποτε, Φρόσω, τίποτε μὴ στερηθῆς γιὰ μένα,
Παρὰ δυὸ πήχαις σάβανο κ' ἓνα στερνὸ φιλί σου.
Σπλαχνίσου με, σπλαχνίσου με, εἶσαι Θεὸς γιὰ μένα.
Ὡς τώρα δὲν ἐπίσπεψα καὶ τώρα τὸν πιξεύω.
Πιξεύω τὴν εἰκόνα σου, πιξεύω τὴν Παρθένο,
Τὸ βάφτισμα, τὸ μῦρό σου, πιξεύω πῶς ὑπάρχει
Μιὰ δύναμις ἀνώτερη πῶπλασ' ἐσὲ Φροσύνη.
Ἄρνοῦμαι τὸν προφήτη μου γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἄλθω
Μαζὺ μ' ἐσὲ σὸν οὐρανό, καὶ τὴ σερνή τὴν ὥρα
Νὰ νοιώσω τὰ χεράκια σου νὰ δένουν τὰ δικά μου.
Πές μου, τί ἄλλο μοῦ ζητεῖς; πές μου, τί ἄλλο θέλεις;
Φροσύνη, ἰδὲς τὰ μάτια μου . . . Εὐλογημένη νᾶσαι,
Ποῦ τάχαμες κ' ἐδάκρυσαν. Παιδί μου, μὴ μ' ἀφίσης.
Παιδιὰ δὲν ἔχω, ἐφύγανε, ποῖος ξέρει ἂν θὰ γυρίσουν !
Σπλαχνίσου με τὸ δύστυχο, ἔχε με σὰν . . . πατέρα.
Ἔλα, Φροσύνη μου, ἔσπλαχνη νὰ μὲ γεροκομήσης.
Λυπήσου με, λυπήσου με, μὴ μ' ἀγριοκυττάξης.

.

Κ' ἐδάκρυζεν ὁ δαίμονας, ἔσερνε τὰ μαλλιά του,

Κ' ἔδερνε τὰ πλευρά του.

Τὸν πνίγει τὸ παράπονο, τὸ μέτωπο ἐχτυποῦσε

Καὶ μέσα του ἐγελοῦσε.

Μέν' ἡ Φροσύν' ἀκλόνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα,

Δὲ σκιάζεται κανένα.

Ἐκύτταζε τὸ κόνισμα, τῇ μόνῃ της ἐλπίδα,

Καὶ βλέπει μιὰν ἀχτίδα,

Ποῦ βγαίνει ἀπὸ τῇ Δέσποινα κ' ἔρχεται, τῇ φωτίζει.

Τὴν εἶδε κι' ὁ Ἀλήπασας καὶ τρέμει καὶ μουγκρίζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Σήκου, Βιζήρη, κι' εἶν' ἀργά ! Δὲν ἔχω ἐδῶ σιμά μου

Οὔτε πατέρα, οὔτ' ἀδερφό, οὔτε παιδιά, οὔτ' ἄνδρα,

Τὸν κόσμο τὸν ἀρνήθηκα. Χάρου τῇ δύναμή σου,

Τῇ δόξᾳ σου, τὰ πλούτη σου, κι' ἄφες με νὰ πεθάνω

Στῇ σκοτεινιά μου ἡσυχῇ. Ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.

Τραβίζου τώρα, κύτταξε, Βιζήρη, τὴν Παρθένο·

Δὲ σὲ φοβίζει τοῦ Θεοῦ τὸ φοβερό τὸ μάτι ;

ΑΛΗΣ.

Δὲ μὲ φοβίζ' ἡ κόλαση, ποῦ μ' ἀναψες εἰς στήθη,

Καὶ θὰ φοβίσουν τὸν Ἀλῆ τὰ ξύλα κ' ἡ ἀχτίδες ;
Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἔκλαψα τόσῃν ὥραν.
Θυμῆσου πῶς τὰ δάκρυα τάσωσα, δὲν ἔχ' ἄλλα . . .

.

Ὁρθὸς μὲ μιᾶς σηκώνεται, τὸ πάτημά του παίρνει.

Τί λύσσα τόνε δέρνει !

Τὰ χεῖλη του ἐκοκκίνησαν, λὲς κ' εἶναι ματωμένα

Καὶ τρέμουνε κλεισμένα.

Ἐγρύλλωσε τὰ μάτια του, βογγᾷ, φυσομανάει

Σὰ λύκος, ποῦ διψάει.

Ἐτρίξανε τὰ δόντια του καὶ τᾶκουσε ἡ Φροσύνη.

Ἀρχίζει πόλεμος σκληρός. Παρθέν', ἐλεημοσύνη !

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἀλήπασα, μὴ βλασφημᾷς, θυμῆσου πῶς ὑπάρχει

Ἐνας Θεὸς καὶ τῶδωκα σήμερα τὴν ψυχὴ μου.

ΑΛΗΣ.

Καὶ τὸ Θεό σου τὸ Μουχτάρ, Φροσύνη, τὸν ἀρνήθης ;

Εἶναι νωπὰ τὰ χεῖλη σου ἀκόμη ἀπ' τὰ φιλιὰ του.

Τὰ δάχτυλα, ποῦ ἐσφίξανε τὸν κόρφο, τὸ λαιμό σου,
Ἐφῆκαν τὰ σημάδια τους· τὰ βλέπω, τὰ χωρίζω.
Καὶ σὺ τὸν ἐλησμόνησες καὶ παίρνεις ἐραστή σου
Τὸ φάντασμα, ποῦ κάθεται στὸν οὐρανό, στὰ νέφη;
Ἀνατριχιάζεις ποῦ μ' ἀκοῦς; Τὸ βλέπεις, δὲ φοβοῦμαι,
Φροσύνη, τὴν εἰκόνα σου. Ἴσως στὸν ἄλλον κόσμον
Νᾶν ὁ Θεός σου δυνατός, ἐδῶ κἀνένας ἄλλος
Μπρὸς τὸ Βιζήρη τὸν Ἀλῆ, δὲ ζῇ καὶ δὲν ὀρίζει.
Εἶσαι δική μου, θὰ τὸ ἰδῇς. Ἐταξα τῆς καρδιάς μου
Ἀπόψε στὸ κρεβάτι μου χάρισμα νὰ σὲ δώσω.
Μάθε καὶ σὺ πῶς ὁ Ἀλῆς τὸ τάζει καὶ τὸ κάνει.
Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἐφίλησα τὸ χῶμα,
Ποῦ ἐπάτησε τὸ πόδι σου. Δυστυχισμένη ποῦσαι!
Τώρα θὰ ἰδοῦμε ποιὸς Θεὸς καὶ ποιά Κυρὰ Παρθένο
Θὰ μ' ἐμποδίση τὰ φτερά· σὰν ἀετὸς ν' ἀπλώσω,
Νὰ καταπέσω ἐπάνω σου στὰ νύχια νὰ σὲ πάρω.
Φροσύνη, ἔφυγε ὁ Μουχτάρ καὶ φεύγοντας δὲ μοῦπε
Παρ' ὅλη τὴν ἀγάπη μου σ' ἐσέ, σ' ἐσέ νὰ δώσω.
Σοῦ τήνε δίδω, τὴν πατεῖς . . . τί μένει στὸν πατέρα; . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δάγκασε, δάγκασε σκορπιέ, τή δίψα σου νὰ σβύσῃς,
Βύζαξ' ἀπὸ τῇ φλέβα μου, ῥόφηξε τὸ φαρμάκι,
Ποῦ ἐπότισες τὸ αἷμά μου, γενειὰ καταραμένη.
Ἀπόψε δὲ σὲ σκιάζομαι. Φονεῖα, τί μέ κυττάζεις;

ΑΛΗΣ.

Φροσύνη, δὲ μέ σκιάζεσαι; Ποιὸς ἄνθρωπος στὸν κόσμῳ
Τέτοιονε λόγο ἐπρόφερε κ' ἠμπόρεσε νὰ ζήσῃ;
Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς, δύστυχη, θὰ ζήσῃς στὸ πλευρό μου.
Μὴ μέ σκληραίνεις, ἄκουσε τὰ λόγια τὰ στερνά μου.
Ἀγάπησέ με, δῶσέ μου ἓνα φιλί, Φροσύνη,
Ἄλλο γι' ἀπόψε δὲ ζητῶ· φιλοῦν τοὺς πεθαμένους,
Καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ ῥίξῃς, νὰ πετάξῃς
Σ' ἐμένα, ποῦμαι ζωντανός, ἓνα φιλί γιὰ χάρι;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἄν μ' ἔκαμνεν ἡ μάνα μου ὀχιά, μονομερίδα,
Θὰ σ' ἐφιλοῦσα, πίστεψε, Βιζήρη, μὲς τὸ στόμα.

ΑΛΗΣ.

Ἄν ἔφταιξεν ἡ μάνα σου, Φροσύνη, τί σοῦ φταίω;

Τὴ χάρη, ποῦ ἐπιθύμησες, τὴν ἔχω ἐγὼ γιὰ σένα.
Μ' ἔκαμ' ἡ Χάμκω δράκοντα, ἀστρίττη κι' ἀκονάκι.
Ἄς σμίξωμε τὰ χεῖλη μας, ἔλα νὰ μοιρασθοῦμε
Τὸ χάρισμα τῆς μάνας μου. Τὸ μαῦρό μου φαρμάκι,
Σὰ μυστικόνε θησαυρό, τὸ φύλαξα ὡς τὰ τώρα
Κρυφὰ μέσα στὴ γλῶσσά μου. Τὸ θέλεις; Σοῦ τὸ δίδω...

.

Ὁρμᾷ καὶ πέφτει ἐπάνω της, κρεμιέται στὸ λαιμό της;
Παλαίβουνε τὰ δυὸ στοιχειά, ἔγκλημα κι' ἀθωότης,
Καὶ μάχονται καὶ πολεμοῦν ποιοὶ τᾶλλο νὰ χαλάσῃ.
Μὲ καρδιοχτύπι τρομερὸ τὰ κύτταζεν ἡ πλάση.
Κρυφὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ, ἀχνὴ καὶ φοβισμένη
Διαβαίνει τὸ παράθυρο καὶ τρέμοντας προσμένει,
Νὰ ἰδῇ τὴ μάχη τὴ φριχτὴ, τὴ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Νὰ μάθῃ ἂν πρέπη νὰ σβυσθῇ, ποτὲ νὰ μὴ προβάλῃ,
Ἦ ἄγγελος στὸν οὐρανὸ χρυσὰ φτερὰ ν' ἀπλώσῃ,
Τῆς νίκης τῆς ἀνέλπιστης τὴν εἶδηση νὰ δώσῃ.
Τὰ νυχτοπούλια γρούζουνε, χτυποῦνε τὰ φτερά τους
Καὶ δείχνουν τὴ χαρὰ τους.

Χαμόγελοῦν τὰ ῥοδὰρὰ τῆς Δέσποινας τὰ χεῖλη,

Σπιθοβολαῖ καὶ χαίρεται τὸ φῶς μὲς τὸ κανδηλί,
Καὶ ζωντανεύει ἡ φλόγα του καὶ λὲς πῶς θὰ ν' ἀστράψῃ,
Πῶς θὰ νὰ γένῃ κεραυνὸς τὸ δαίμονα νὰ κάψῃ.
Τὰ βάρια ποῦ τὸ κόνισμα στολίζουν μαραμένα
Τώρα βλαστήσανε χλωρὰ καὶ φαίνοντ' ἀνθισμένα.
Ἡ δάφνη τους πρασίτισε, δὲν τρίβεται, δὲν τρίζει
Καὶ στεφανώνει τὴν Κυρά, μοσχοβολᾷ, μυρίζει.
Ἐνν πουλί, π' ἀνάθρεφε μὲς τὸ κλουβὶ ἡ Φροσύνη,
Ποῦ τοῦχε μάθει τὸ κεχρὶ στὸ στόμα νὰ τοῦ δίνη,
Στὸν ὕπνο του ξαφνίζεται, χτυπιέται, ἀναφτεριάζει
Καὶ τὴν κυρά του κράζει.

Ἀκολουθοῦσε ὁ πόλεμος, καὶ τοῦ φονεῖα τὸ χέρι
Αἱμάτωσε στὸ πρόσωπο τὸ μαῦρο περιστέρι.
Ἐκρέματο στὰ νύχια του τὸ δέρμα τῆς κομμάτια.
Σὰν ἀναμμένα κάρβουνα ἐλάμψανε τὰ μάτια.
Τὴν ἔδεσε στὰ χέρια του, τὴ σφίγγει, τὴν πλακώνει
Καὶ γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλη του τεντώνει.
Βλέπει τὸ αἷμα πῶσταζε, νοιώθει τὴ μυρωδιά του
Κ' ἐξύπνησε περσότερο ἢ δίψα στὴν καρδιά του.
Φρουσκόουν, ἀναδεύονται ἡ φλέβαις στὸ λαιμό του

Κι' ἀστράφτει ἓνα χαμόγελο πικρὸ στὸ πρόσωπό του·

Ἀκόμη δὲν τὴν ἔγγισε . . . σιμὰ τῆς ἀνασαίνει·

Κι' ἀπὸ μακρὰ χορταίνει.

Τὰ χεῖλη του ἐπλησίασαν . . . « Παρθένε, βόηθησέ με »

Ἐφώναξεν ἡ δύστυχη, « Κυρά μου, λύτρωσέ με. »

Ἐκ' εὐθὺς στὰ δυὸ τὰ χέρια τῆς, ἀδύνατα καὶ κρύα,

Ἀνέλπιστη καταίβηκεν ἡ δύναμις ἡ θεία.

Καὶ λυέται καὶ τινάζεται καὶ φεύγει τοῦ φονεῖᾶ τῆς.

Τὴν ἔχασε ὁ Ἀλήπασας. Κυττάζει . . . τὰ μαλλιά τῆς

Ἐλάμπανε στὸν ὄμὸ τῆς. Ἐτρόμαξε, τοῦ ἐφάνη

Πῶς εἶδε στὸ κεφάλι τῆς τὸ μυστικὸ στεφάνι.

Τὸ φοβερὸ τὰμάρτημα, ὅπου εἶχε μελετήσῃ,

Τὰνάφτει πάλαι τὴν καρδιά καὶ θέλει νὰ νικήσῃ.

Ἐδάγκασε τὰ δάχτυλα, τὴ σάρκα του ξεσχίζει

Καὶ βλασφημᾷ, μουγκρίζει.

Καὶ τρέχει, τρέχει ἐπάνω τῆς, ὁρμᾷ νὰ τήνε φθάσῃ,

Καὶ δὲ μπορεῖ τὸ φάντασμα στὰ δάχτυλα νὰ πιάσῃ.

Σημαίνουν τὰ μεσάνυχτα, ἐλάλησε τῶρ νῆι.

Κ' ἐκεῖν' ἡ ὥρα τῷδ' ὠκε νέαν ψυχὴ στὰ στήθη.

Σὰ νυχτερίδα ἐπέταξε, τὴν ἔχει, τὴν ἀρπάζει
Κ' ἐκεῖ, ποῦ στέκει ἡ Δέσποινα, μ' ὁρμὴ τήνε τινάζει.
Ῥίχνει τὸ χέρι στὸ λαιμὸ καὶ τᾶλλο τὸ σπῆκνει
Καὶ τὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ χτυπᾷ καὶ φασκελόνει.
Κρημνίζεται τὸ κόνισμα, ἐσθύσθη τὸ κανδῆλι
Τὰ νυχτοπούλια ρυάζονται σὰ λυσσασμένοι σκύλοι·
Πέφτουν τὰ βάρια ἐπάνω του, τοῦ δέρνουν τὸ κεφάλι,
Τόνε ταραίνει ζάλη.

Ἐθόλωσαν τὰ μάτια του, τηράζει ὀλόγυρά του,
Τρομάρ' ἀκατανόητη σφίγγει τὸ λάρυγγά του.
Θέλει ν' ἀπλώσῃ στᾶρματα, θυμᾶται τὸ μαχαῖρι,
Κι' εἶναι βαρὺ σὰ σίδερο, παράλυτο τὸ χέρι.
Μένει βουβὸς ὁ ἄθεος, σὰ μάρμαρο σὰν ξύλο·
Τρίζει ἡ καρδιὰ στὰ στήθη του σὰ μαραμένο φύλλο,
Καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κινηθῇ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνῃ,
Μήπως ἀκούσῃ τὴ φωνή, τὸ χτύπο του ἡ Φροσύνη.
Θαμμένος ὀλοζώντανος, βαθειὰ μέσα στὸν ἄδη,
Φορεῖ γιὰ μαῦρο σάβανο τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
Καὶ χρύβεται, μαζόνηται ἄφωνος σὰν τὸ πτώμα,
Ποῦ τὸ σκεπάζει χῶμα.

Τρισκότιδο καὶ σιωπή! Ἀπέθαναν, ἡ ζοῦνε; ...
Μὲς τὸ κανδήλι τῆς Κυρᾶς ἡ σπίθαις ξεφυχοῦνε·
Λάμπουν ἀκόμη μιὰ φορά, τρέμουνε, ψιθυρίζουν
Ἐνα κρυφὸ χαιρέτισμα καὶ σβυῶνται καὶ καπνίζουν.
Ἄβυσσος, πίσσα ἐσφράγιζε τὰ μάτια τοῦ Βιζήρη·
Μόν' ἡ ἀχτίδα, πῶμβαινε ἀπὸ τὸ παραθύρι,
Σὰν ἄλλο δάχτυλο Θεοῦ, τὰχνὸ τὸ φῶς τῆς χύνει,
Σπιθοβολεῖ χαρούμενη καὶ δείχνει στὴ Φροσύνη
Ἐνα μαχαῖρι ὀλόχρυσο στὴ μέση τοῦ φονεῖᾶ τῆς.
Σὰν ἀστραπὴ τοῦ τάρπαξε, τῶχει στὰ δάχτυλά τῆς
Καὶ τὸ κρατεῖ μὲ δύναμη κ' ἐμπρὸς τοῦ τὸ τινάζει
Καὶ τρομερὰ φωνάζει·

«Μὴ ταραχθῆς, Ἀλήπασα, δὲ βλέπεις στὸ πλευρό μου
Ποιὸν ἔχω βοηθό μου;
»Τὸ χνῶτό σου κατάπιε το, τὸ θέλω, τὸ προστάζω,
»Νὰ μὴν ἐγγίση ἐπάνω μου, Ἀλῆ, γιατί σὲ σφάζω.»

Κ' ἐν ᾧ τὸν ἐφοβέριζε κ' ἐν ᾧ νικᾷ τὸ φίδι,
Χωρὶς νὰ θέλῃ τὸν κεντᾶ μὲ τὸ χρυσὸ λεπίδι.
Γνωρίζει τὸ μαχαῖρί του στὸ κρῦο κέντημά του,
Ἡ σάρκα τοῦ ἀνατρίχιασεν, ἐπάγωσε ἡ καρδιά του.

ῥέει τὸ αἷμά του ζεστό, τὴν τραχηλιά του βρέχει
Κ' ἐπάνω του σὰν ἔρπετό γλιστρᾷ κρυφὰ καὶ τρέχει.
Ἐκαμε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φωτός τὸ βλέμμα
Δὲν εἶδε, δὲν ἐγνώρισε, τ' Ἀλήπασα τὸ αἷμα.
Ἡ νύχτα, ποῦ τὸ κύτταξε, σὰν ἄδης μελανιάζει
Καὶ μὲ μαυρύλα τρομερὴ τὸ πρόσωπο σκεπάζει.
Ἐγνώρισε τὸ θάνατο. Σὰν ἄσπονδος ἐχθρὸς του
Ὁ Χάρος στέκει ἐμπρὸς του.

Πέφτει στὴ γῆ καὶ σέρνεται μακρ' ἀπὸ τὴ Φροσύνη,
Θέλει νὰ κράξῃ τὸν Ταχὴρ, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνῃ.
Σέρνεται πάντα σὰ σκορπιός, τὸ σκότος ψηλαφίζει,
Βρίσκει τὴ θύρα ἀνέλπιστα, ἀπλόνει, τὴν ἐγγίζει.
Ἀγάλια, ἀγάλια σκόνεται ὁλόρθος καὶ κυττάζει,
Κάνεις δὲν τὸν ἀκλούθησε, κάνεις δὲν τότε κράζει.
Σιγὴ, σιγὴ βαθύτατη, καὶ μόνον σὲ μιὰν ἄκρη
Ἀκούει κάτι ποῦ ἔσταζε στὸ πάτωμα σὰ δάκρυ,
Καὶ λίγα λόγια ἀπόκρυφα σὰν κ' ἐπαρακαλοῦσε
Ἡ Φρόσω τὴν Παρθένο τῆς καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε,
Ὅσο μακρὸν κ' ἂν ἦτανε τὸ φοβερὸ τὸ χέρι,
Δὲν φθάνει τὸ μαχαῖρι.

«Ταχὴρ, Ταχὴρ, ἐφώναξε, τρέχα σ' ἐμέ, Ταχὴρη!
 »Τρεχᾶτε, πῶς δὲ φαίνεσθε; Θὰ σφάξουν τὸ Βιζήρη!»
 Πλακόνει ἡ ἄλλη κόλασις, Ταχὴρης καὶ φονειάδες
 Μὲ τὰ σπαθιά ξεγύμνωτα, μὲ φῶτα, μὲ λαμπάδαις.
 Καὶ βλέπουν τὸν Ἀλήπασα χλωμὸ σὰ θειαφοκέρι
 Καὶ τὴ Φροσύνη ἀκίνητη, ποῦ ἐβάστα τὸ μαχαῖρι.
 Ὅρμουν νὰ τὴν ἀρπάξουνε, νὰ τήνε καταπιοῦνε·
 Ἡ Φρόσω δὲν ἐσάλεψε κ' ἐκεῖνοι δὲν τολμοῦνε.
 Μὲ μιὰ ματιὰ τοῦ Ἀλήπασα, ποῦ πάλαι ζωντανεύει,
 Ἐμειναν ὅλοι ἀκίνητοι, κανεῖς τοὺς δὲ σαλεύει.
 Χτυποῦν, σφυρίζουν τὰ σπαθιά, φωλεύουνε στὴ θήκη,
 Καὶ καρτεροῦν οἱ λύκοι.

.

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε τὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.
 Ἀπόψε μὲ ξεθάψετε. Νάχετε τὴν εὐχή μου!
 Ἐμεινα ἔρμος κι' ἄχαρος τώρα στὰ γερατειά μου.
 Μακρὰ, μακρὰ στὸν πόλεμο ἐπῆγαν τὰ παιδιά μου.
 Ἐψὲς μὲς τὰ μεσάνυχτα ἤλθ' ὁ Μουχτάρ σ' ἐμένα
 Μ' ἐντροπαλὸ τὸ πρόσωπο, μὲ βλέφαρα κλαμένα,

Μ' ἀγκάλιασε, μ' ἐφίλησε, μ' ἀνοιξε τὴν ψυχὴν του
Καὶ μοῦ γυρεύει γιαντρικὸ γιὰ μιὰ σκληρὴ πληγὴ του.
Μοῦ λέγει πῶς ἀγάπησεν, ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Οποῦ δὲν εἶναί τος ἐδῶ, νὰ τὴ γνωρίσῃ τώρα,
Μιὰν ἄπιστη, μιὰ χριστιανή... κυττάξετε εἷν' ἐκείνη.
Μὲ παρακάλεσε θερμὰ νὰ πάρω τὴ Φροσύνη
Καὶ νὰ τὴν ἔχω σὰν παιδί. Ἀδύνατος πατέρας
Ἔταξα μὲς τὸν κόρφο μου νὰ κρύψω αὐτὸ τὸ τέρας.
Ἦλθα μαζύ σας νὰ τὴν ὀδῶ, κ' ἐκεῖ ποῦ μ' ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ καλεῖ πατέρα της, κρυφά, κρυφὰ μὲ σφάζει.
Ἄρπαξε τὸ μαχαῖρί μου· βλέπετε τὴν πληγὴ μου ;
Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε. Νᾶχετε τὴν εὐχή μου !

.

Σιωπηλὴ στήν ἄκρη της ἔστεκεν ἡ Φροσύνη,
Ἄκουσεν, ἐγονάτισε καὶ τὸ μαχαῖρι ἀφίνει.
« Παρθένο μου, σπλαχνίσου με, Κυρά μου, μὴ μ' ἀφίσης.
» Κ' ἔλα μ' ἓνα χαμόγελο τὰ μάτια μου νὰ κλείσης. »

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, πιστέ μου, τήραξε ! Ποιὸς ἤθελε πιστέψῃ
Παιδιά σ' ἐκεῖα τὰ στήθη της πῶς ἤθελ' ἀναθρέψῃ !

Τὰ δύστυχα τάρνῆθηκε μικρά, παραιτημένα,
Ἐπάνω κάτω σέρνονται γυμνά καὶ πεινασμένα.
Τὰπάντησα στὸ δρόμο μου κ' ἐπόνεσε ἡ ψυχὴ μου,
Τοὺς ἔδωκα γὰρ πάρουνε φωμὶ καὶ τὴν εὐχὴ μου.
Κι' ἀπόψε μὲ τὸ αἷμά μου ἠθέλησε ἡ Φροσύνη
Νὰ μοῦ πλερώσῃ τρίδιπλα τὴν ἐλεημοσύνη!
Πέτε μου σεῖς, παιδάκια μου, τ' Ἀλήπασα τί μένει;

.

Ὅλοι ἐφώναξαν μὲ μιᾶς. « Νὰ σώσῃ κρεμασμένη. »

ΑΛΗΣ.

Ὅχι πιστοί μου, τί θὰ πῇ τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου;
« Πατέρα μου, ἐλησμόνησες πῶς ἦτανε δική μου
» Κ' ἐπῆγες καὶ τὴν ἔδειξες στὸ φῶς ξεγυμνωμένη,
» Μ' ἓνα σχοινὶ στὴν τραχηλιά, σέ ξύλο κρεμασμένη;
» Πατέρα, δὲν ἐντράπηκες γιὰ μέ, τὰ κρέατά της
» Νὰ ἰδῇ ποῦ ἐλαχταρίζανε ὁ κόσμος ὁ διαβάτης;
» Πατέρα μου, ἄλλος θάνατος ἐχάθηκε, δὲν μένει; »

.

Κ' ἐκεῖνοι πάλ' ἐφώναξαν. « Στὴ λίμνη πινιμένη. »

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου, θεία φώτισις! Τὸ δροσερὸ τὸ κύμα
Ἄς λάβῃ, ἄς λάβῃ ἡ δύστυχη κρεββάτι της καὶ μνήμα.
Εἶναι διπλὸ τὸ κρίμα της. Τὸ αἶμα τὸ πιστό μας
Ἐμόλυνε σὰ χριστιανή, ὕβρισε τὸ θεό μας,
Ἐπρόδωκε τὸν ἄνδρα της, ἔκλεψε τὸ παιδί μου.
Ἐγὼ τήνε συχώρεσα. Γιὰ μέ, γιὰ τὴ ζωὴ μου
Ἐκδίκηση δὲ σὰς ζητῶ, δὲ θέλω ἄλλη παιδεία.
Ποτὲ δὲν ἐμετάνοιωσα σὰν ἔκαμα ἐσπλαχνία.
Αὔριο βράδυ πρὶν νὰ βγῇ στὸν οὐρανὸ ἡ σελήνη,
Ὑπνο βαθύ κι' ἀτάραχο νὰ χαίρεται ἡ Φροσύνη.
Μαζύ σας τώρα πάρτε τὴν, πιάστε τὴν μὲ γλυκάδα
Μὴ τύχῃ καὶ χαλάσετε μιὰ τέτοιαν εὐμορφάδα.
Μὴ σφίξετε τὰ χέρια της, ποῦν' ἀπάλᾳ σὰ χιόνι,
Βρέξετε λίγο τὸ σχοινί, νὰ μὴ τήνε πληγόνῃ.
Σηκώστε τὴν στήν ἀγκαλιά, γιὰ νὰ μὴν ἀποστάσῃ,
Κι' ἀγάλια, ἀγάλια ἀπλώστε τὴν τὴ μαύρῃ νὰ ἡσυχάσῃ.
Ὁ γυιὸς μου τὴν ἀγάπησε, τὴν εἶχε μαθημένη
Ἀπὸ νυφάδαις εὐμορφαῖς νᾶναι τριγυρισμένη
Δὲ θέλω ἐγ' ὁ πατέρας του ν' ἀφήσω τὴ Φροσύνη

Ἐρημη κι' ὀλομόναχη μὲς τὸ νερὸ νὰ μείνη,
Νὰ σκιάζεται στὸν ὕπνο της, στὸ βράχο νὰ χτυπιέται,
Χωρὶς ν᾿ ἄχη ἓνα σύντροφο, καὶ νὰ μὲ καταριέται.
Δεχάξῃ νὰ διαλέξετε ἀπ' ὅσαις τὴ γνωρίζουν.
Νὰ συντροφέψουν τὴν κυρά, μ' ἀφροὺς νὰ τὴν στολίζουν.
Νᾶν' ὅλαις πρωτοστέφαναις. Ἀπόψε θὰ ταῖς δώσω
Τὴ λίμνη μου γιὰ χάρισμα καὶ δέσποινα τὴ Φρόσω.
Συρέτε νὰ ταῖς εὔρετε, συρέτε ἀπ' ὄνομά μου . . .
Ἀπόστασα, ἐδείλιασαν τᾶχαρά κόκκαλά μου.
Εἶμαι, παιδιά μου, γέροντας, θὰ πάγω νὰ ἡσυχάσω.
Συρέτε μόνοι, δὲ μπορῶ, παιδιά μου νὰ σᾶς φθάσω.
Φρόντισε σύ, Ταχήρη μου, τὰ λόγια μου θυμήσου . . .
Φροσύνη, καλονύχτησε, γλυκά, γλυκὰ κοιμήσου.

.

Ἐφυγ' ἐκεῖθε μοναχός. Τὰ μάτια του σηκώνει
Καὶ μιὰ βλαστήμια ἀνήκουστη στὸν οὐρανὸ καρφώνει.
«Σταυρέ, Σταυρέ, μ' ἐνίκησες! Χρώσταγε αὐτὴ τὴ χάρη
»Σὲ μιὰ . . . σὲ μιὰ Μαγδαληνή. Χαρὰ στὸ παλληκάρι,
»Ποῦ ἐπάλαιψε γιὰ σένα. Τώρα μ' ἐσὲ τριτόνει . . .

.

Ἡ γλῶσσά του ἔσταζε χολή, τὸ χῶμα φαρμακώνει.
Ἀφρίζανε τὰ χεῖλη του, κρυφὴ κρυφὴ τρομάρα
Ἐχώνεψε στὰ στήθη του. Σὰν ἄδικη κατάρρα
Περιπλανᾶται μόνος του, σκοτάδι στὸ σκοτάδι.
Τοῦ φαίνεται ἄτελείωτο πῶς εἶν' ἐκεῖ τὸ βράδυ.
Βουβό, βουβό τ' Ἀλήπασα διαβαίνει τὸ ποδᾶρι,
Ξυπνοῦν καὶ φεύγουν τὰ ἔρπετά, κρυμμένα στὸ χορτάρι.
Χωρὶς νὰ θέλῃ ἐπέραςε καὶ βλέπει στὸ πλευρό του
Γιγαντιαῖο φάντασμα, τὸ μαῦρο πλάτανό του (6).
Τοῦ ἐφάνηκε ποῦ ἐγλίστρησε . . . ἐσθύστηκε, τρομαίζει
Κ' ἓνα κλαδάκι χαμηλὸ στὰ δάχτυλά του ἀρπάζει.
Ἐσείστηκεν ὁ πλάτανος, τὰ φύλλα τὰ ξερά του
Ἐτριξαν, ἀνεμίσανε, σκορποῦν ὁλόγυρά του.
Ὁ ἄνεμος ἀνάδευε τοῦ δένδρου τὰ κλωνάρια
Κ' οἱ ἴσχοι τοὺς μυρμήγκιαζαν τ' Ἀλῆ μὲς τὰ ποδάρια.
Τὰ μάτια του, ποῦ ἐθάμβωσαν, τὰ βλέπουν καὶ πιστεύουν
Πῶς εἶναι φίδια φτερωτά, ποῦ γύρου του χορεύουν.
Χύνεται, φεύγει, ἐκάπνισε, καὶ λέγουν πῶς τὸ ξύλο,
Ποῦ ἐβάσταξε ὁ Ἀλήπασας, ποτὲ κἀνένα φύλλο,
Ποτὲ δὲν ἐξεφύτρωσε, γυμνό, φωτοκαμένο,
Ἐμεινε στεῖρο πάντοτε ὡς ἂν ἀφωρεσμένο.

Ἐφθασε στὸ κρεβάτι του, ἀπλόνεται καὶ γέρνει,
Ὅλονυχτὶς τὸ μάτι του δὲν κλεί καὶ παραδέρνει.

.

Μόνοι ἐμείνανε οἱ φονειάδες, ἐκυττάξαν τὸν Ταχήρη
Καὶ κρυφὰ χαμογελοῦνε γιὰ τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη·
Λὲς καὶ σκιάζονται κ' ἐκεῖνοι μιὰ γυναῖκα μοναχὴ
Καὶ προσμένουνε νὰ ἰδοῦνε τὸν Ταχὴρ νὰ κινηθῇ.

.

Εἰς τὴν ἄκρη τῆς κ' ἡ Φρόσω πάντοτε γονατισμένη
Δὲ στενάζει, δὲ δακρύζει καὶ σχεδὸν δὲν ἀνασαίνει.
Μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, μὲ τὰ μάτια τῆς ψηλά,
Λὲς καὶ τώρα δὲ φοβεῖται νὰ τηράξῃ τὴν Κυρά.

.

Ἀπ' τὴν ὥρα πῶχει ἀκούσῃ τὸ σκληρὸ τὸ θάνατό τῆς,
Μιὰ οὐράνια γαλήνη πλημμυρεῖ τὸ προσωπὸ τῆς·
Δὲν ἀνήκει πλεῖα τοῦ κόσμου, λὲς κ' ἐχάθη τὸ κορμὶ
Καὶ δὲ μένει στὴ Φροσύνη παρὰ κάλλος καὶ ψυχὴ.

.

Σταματᾷ στὸ μέτωπό της ἡ φωτι' ἀπὸ ταῖς λαμπάδαις
Σὰν μαρτύριου σεφάνι, ποῦ τῆς δίδουν οἱ φονειάδες.
Ἀναδεύονται τὰ χεῖλη, ῥοδαρὰ σὰν τὴν αὐγὴ,
Μοσχολίβανο μυρίζει, μυστικὰ παρακαλεῖ.

.

«Ἄν τὰ τόσα κατηφρόνια, ἂν τὰ τόσα δάκρυά μου
» Δὲν ἐπλύναν τὴν ψυχή μου καὶ τὸ κρίμα, Δέσποινά μου,
» Δόξ μου κι' ἄλλα, δόξ μου κι' ἄλλα, ν' ἄλθω ἡ μαύρη καθαρή,
» Ὅπως ἤμουνα, Κυρά μου, σῆς μητρός μου τὸ βυζί».

.

Ἐπαράδωκε τὰ χέρια μοναχὴ της ἡ Φροσύνη
Δροσερὰ σὰν τὸ νεράκι, ἄσπρα, κάτασπρα σὰν κρίνοι.
Ὁ Ταχὴρ ὀρμᾷ, τάρπάζει καὶ τῆς τᾶδεσε σταυρό,
Τὸ σχοινὶ τραβᾷ μελύσσα, βλασφημῶντας τὸ Χριστό.

.

Τῆς τὰ σφίγγει, τῆς τὰ σφίγγει κι' ὅλη σῆς της δέχορταίνει,
Αἷμα ἰδρωσε τὸ δέρμα κι' ὁ φονεῖας της ἀνασαίνει.
«Τὰ παράσφιξες, Ταχὴρη... δὲ σοῦ φεύγω, μοῦ πονεῖ.
» Κύτταξε βαθειὰ σὴ σάρκα πῶς ἐμβῆκε τὸ σχοινί.»

.

Οὐτ' ἀπόκριση δὲ δίνει, τήνε σπρώχνει, τήνε σύρει.

Ἐθυμήθηκε τὰ λόγια, βλέπει ἐμπρός του τὸ Βιζήρη.

Ἐπεράσανε τὴ θύρα, βγαίνουν ἔξω στὴν αὐλή.

Ἡ Φροσύνη τί γυρεύει; μὲ τὸ μάτι τί ζητεῖ;

.

Ἡ γλυκειὰ τῆς παραμὰνα σὲ μιὰν ἄκρη καθισμένη

Κλαίει ἡ δύστυχη, στενάζει. Πόσαισι ὥραις ποῦ προσμένει!

«Δός μου, μάνα τὴν εὐχή σου, μὲ φωνὴν ἀγγελικὴν

» Τῆς ἐφώναξε ἡ Φροσύνη, θὰ ἰδωθοῦμε ἐπάνω ἐκεῖ.»

.

» Ζῆσε, μάνα μου, γιὰ μένα, ποῦ σὸ μνημα καταβαίνω,

» Γιὰ τὴ μαύρη σου Φροσύνη παρακάλει τὴν Παρθένο.

» Τὰ παιδιά μου! Θεέ μου, Θεέ μου, ἐσπλαχνίσου τὰ ὀρφανά.

» Δὲν ἐφταίξανε, εἶν' ἀθῶα! Μὲς τοῦ κόσμου τὴν ἐρμιά

.

» Ἀνέγώ ἡ σκληρὴ τάφηκα, Θεέ μου, μὴ τὰ λησμονήσης!

» Ὅλομόναχα εἶναι τώρα, μὴ τὰφήσης, μὴ τὰφήσης.

» Φύτεψε μὲς τὴν καρδιά τους, σὺ πατέρα μου γλυκέ,

» Ἐσπλαχνία, ἐλεημοσύνη γιὰ τὴ μάνα τους, γιὰ μέ.

.

» Μὴ πικραίνεσαι, Χρυσή μου, μὴ δακρύζης, μὴ στενάζης,

» Παρηγόρα με τὴ μαύρη, μὲ τὰ δάκρυα μὲ δειλιάζεις...

» Μάνα μου, μὴ λησμονήσης τὸ μικρό μου τὸ πουλί,

» Ὅρφανὸ κι' αὐτὸ τάφινω, ἔρημο μὲς τὸ κλουβί.

.

» Καθ' αὐγὴ νὰ μοῦ τὸ βρέχης, τὰ φτερά του νὰ δροσίζης,

» Μὲ τῆς λίμνης μου τὸ κύμα καθ' αὐγὴ νὰ τὸ ποτίζης.

» Ποιὸς ἤξεύρει μὴ τὸ μαῦρο μὲς τῆς λίμνης τὸν ἀφρό

» Καταλάβῃ πῶς τοῦ στέλνω τὸ φιλί μου τὸ στερνό.

.

» Καὶ τὴν ἀνοιξὴ τὸ βράδυ μὲ φεγγάρι, μὲ γαλήνη

» Νᾶρχεστε στὸ περιγιάλι καὶ νὰ κλαῖτε τὴ Φροσύνη.

» Τὰ παιδιὰ μου . . . μὴ τὰ φέρης, εἶναι τᾶχαρα μικρά,

» Θᾶλθῇ ὥρα τους νὰ κλάψουν καὶ γιὰ μὲ κάμμιά φορά.»

.

Ἡ Χρυσὴ ἡ δυστυχισμένη ἀπ' τὴν πίκρα λὲς καὶ σβύεται.

Ὁ Ταχῆρης, ποῦχε ἀκούσῃ, ὥς κι' αὐτὸς ψυχοπονιέται

Καὶ κυττάζει τὴ Φροσύνη καὶ τὰ χέρια τῆς τὰ λεῖ

Ν' ἀγκυλιάσῃ τὴ Χρυσὴ τῆς, νὰ τῆς δώσῃ ἓνα φιλί.

.

Τί φιλή ποῦταν ἐκεῖνο ! Ἔχει μέσα του κρυμμένη
Τῇ στιγμῇ ποῦ τὸν ἐπάνω μὲ τὸν κάτω κόσμον δένει.
Ἔχει μέσα του τὸ σχώριο, τὸ τρισάγιο, τὸ λιβάδι,
Τὸ λουλουδι, ποῦ βλαστάνει

Εἰς τὴ χέρσα γῆ τοῦ τάφου ! Ἔχει μέσα τὴν ἐλπίδα,
Τῶναιρο τοῦ πεθαμένου, τὸ κιβοῦρι, τὴ σανίδα,
Ποῦ μᾶς κάνει κι' ἀναπλέμε μέσα στὸ ἄβαθο τὸ μνημα,
Μὲς τοῦ ἀπέραντου τοῦ χρόνου τὸ κατάμαυρο τὸ κῦμα.
Τὸ θυμοῦμαι κ' ἐγὼ ἀκόμα !

Ὅταν τῶρριξα στὰ μάτια, ὅταν τῶρριξα στὸ στόμα
Τοῦ παιδιοῦ μου, τῆς μητέρας... Τὸ θυμοῦμαι, δὲν μ' ἀφίνει
Κι' ἀπὸ τώρα τὸ γυρεύω, χριστιανοί μου, ἐλεημοσύνη.
Ὅταν ἔλθῃ ἐκείνη ἡ ὥρα, σὲ παράμερη μιὰν ἄκρη
Νὰ μὲ χώσετε κ' ἐμένα, μ' ἓνα σχώριο, μ' ἓνα δάκρυ.

.

Τί φιλή ποῦταν ἐκεῖνο ! Θεέ μου ! Θεέ μου, πῶς μποροῦνε
Τώρα πλεῖο νὰ χωριστοῦνε !
Ἐθυμήθηκε ὁ Ταχέρης τὴ σκληρὴ τὴν προσταγὴ του
Καὶ φοβεῖται τὴ ζωὴ του.
Ἀπεμάκρυνε τὴ Φρόσω καὶ στὸ χῶμα ξαπλωμένη
Μέν' ἡ Χρύσω λιγωμένη.

Ἐκινήσανε οἱ φονειάδες, συνοδεύουν τὴ Φροσύνη,

Δὲν τολμᾷ κάνεις νὰ κρίνη.

Τόσο δρόμο ποῦ διαβαίνουν, μιὰ ψυχὴ δὲν ἀπαντοῦνε,

Ἕνα λόγο δὲν ἀκοῦνε.

Δὲν ταραάζεται τὰ γέρι, ἐβουβάθηκε τὸ κῦμα,

Λὲς ὁ κόσμος εἶναι μνημα.

Περπατοῦν ἀκόμη ὀλίγο, σὲ μιὰ θύρα σταματοῦνε

Καὶ χτυποῦνε καὶ χτυποῦνε.

Σκούζουν, ρυάζονται τὰ κλεῖθρα καὶ τὰ μάνταλα μουγ-

Σκύλοι γρούζουνε, γαυγίζουν. [κρίζουν,

Ἕνας δαίμονας προβαίνει μὲ κλειδιά καὶ μὲ φανάρι

Γιὰ νὰ ἰδῇ ποιὸν θὰ νὰ πάρη.

Δὲν ἐπρόσμεινε ἡ Φροσύνη, μπαίνει ἡ μαύρη μοναχὴ τῆς,

Τήνε κλοῦν στὴ φυλακὴ τῆς.

« Ἐπουράνιε πατέρα, στείλ' ἐδῶ μὲ τὴν εὐχὴ σου

» Λίγον ὕπνο στὸ παιδί σου.

« Εἶμαι τόσο ἀποσταμένη! » — Ἐξαπλώθηκε στὸ χῶμα,

Ποῦ τῆς ἔχουνε γιὰ στρῶμα.

Κάνει πάλαι τὸ σταυρό τῆς, μελετᾷ τὰ πατερμά τῆς,

Πέφτουνε τὰ βλέφαρά τῆς,

Καὶ γλυκά, γλυκά κοιμᾶται εἰς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά,

Σὰν πουλάκι στὴ φωλιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ Β'. Α ΣΜΑ.

(α) Ἰδιοτρόπου καὶ ἴσως μοναδικῆς φύσεως ὁ Ἀλῆς συνεβίβηεν εἰς ταὐτὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὅθεν, ποτὲ μὲν ἐσθῆτα περιβεβλημένος πολυτελῆ, ἐκάθητο βρενθόμενος ἐπὶ τοῦ σατραπικοῦ θρόνου, ποτὲ δὲ ῥακενδύτης καὶ ῥυπαρὸς παρίστατο ἐν σχήματι πένητος μεμψιμοιρῶν καὶ πολυλαχῶς τὴν ἑαυτοῦ τύχην ἀποδυρόμενος. Οἱ εἰδότες αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον ἔσπευδον τότε ὡς ἐξ αὐθορμήτου ἐλευθεριότητος καὶ ἐπέδιδον αὐτῷ χρήματα· οὐαὶ δὲ εἰς τὸν παραφαίνοντα φειδωλίαν ἐν τῷ προσάγειν τὴν δωρεάν αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ ἐν Τεπελενίῳ γυναικωνίτου, ὅπου ἐφημίζετο ὅτι ἐφύλαττε κεκρυμμένους μεγάλους θησαυρούς, ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννιναν προσεκάλεσε πάντας τοὺς πλουσίους αὐτοῦ ὑπηρέτας καὶ καθήμενος κατὰ γῆς καὶ τύπτων μετὰ δακρύων τὰ στήθη ἔτεινεν ἀναιδῶς τὴν χεῖρα ὡς ἐπαίτης. Λέγεται ὅτι Ἀλέξιος ὁ Νοῦτζος ἀνέδειξεν ἑαυτὸν γενναιότερον πάντων οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Βρυώνου ἐξαίρουμένου.

Τὰ μὲν ἀρπάζων καὶ σφετεριζόμενος ὀπωσδήποτε, τὰ δὲ νομιμώτερον κτώμενος, εἶχεν ὁ Ἀλῆς συσσωρεύσει πλῆθος τιμαλφῶν λίθων, καὶ παρὰ τοῦ τότε περιπλανωμένου βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταίου Ἀδόλφου εἶχε λάβει ἀντὶ ὑπερόγκου τιμῆς σπανιώτατον διὰ τὸ μέγεθος ἀδάμαντα. Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας ἔχαιρεν ἐπιδεικνύμενος τοὺς ἑαυτοῦ θησαυροὺς ἐκόσμιε τὰς αἰμοφύρτους, ἀλλὰ φύσει λευκοτάτας χεῖρας, διὰ τοσούτων δακτυλίων, ὥστε μόλις ἔμενον ἀσκεπεῖς αἱ ἀρθρώσεις τῶν δακτύλων.

(6) Ὁ Πλάτανος ἦτο ἐπὶ Ἀλῆ τὸ δένδρον, ἔνθα συνήθως ἐτελοῦντο αἱ κεφαλικαὶ ποιναί. Διὸ καὶ θανατηφόρος ἐνομιζέτο ἡ σκιά αὐτοῦ καὶ ἔντρομος ὁ παροδίτης ἔστρεφε πρὸς τοὺς κλάδους τὰ βλέμματα. Παρὰ τῷ Πλατάνῳ τούτῳ ὑπῆρχεν, ὡς ἐπληροφορήθην, συνοικία γύφτων μετερχομένων τὸ ἔργον τοῦ δημίου. Ὁ πατὴρ παρέδιδε τὴν τέχνην εἰς τὰ τέκνα καὶ οὕτως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταβαίνουσα ἐτελειοποιεῖτο δι' ὁμοτέρων ἐπινοήσεων. Ὅσάκις οἱ ὀροφύλακες τοῦ τυράννου ἐζώγρουν τινὰ τῶν καταδιωκομένων κλεπτῶν, πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς Ἰωάννιναν συνήθως παρέμενον μετὰ τοῦ δεσμίου ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ αἰμοσταγοῦς πλατάνου καὶ διὰ ταχυδρόμου ἀγγέλλοντες τὴν λείαν πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀνέμενον τὰς προσταγὰς αὐτοῦ. Ὁ δὲ πάντα ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ συλληφέντος ἀνδρὸς καὶ τοὺς ἄθλους μαθὼν καὶ τὸ γένος, προσδιώριζε παραχρῆ-

μα τὸ εἶδος τοῦ θανάτου. Καὶ τὴν μὲν ἀγχόνην καὶ τὴν κα-
ρατομίαν ἔδωρεῖτο τοῖς ὑπόπτοις καὶ μικροῦ λόγου ἀξίοις· τὴν
δὲ τῶν ὀστέων σφυροκοπίαν, τὴν ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν
ἀνασκολόπισιν, τὴν εἰς τὰ ὦτα καὶ τὸ στόμα ἔγχυσιν τηκτοῦ
καὶ ζέοντος μολύβδου καὶ ἐνὶ λόγῳ πανθ' ὅσα ἐπὶ κακώσει τῆς
ἀνθρωπότητος προσέθηκον εἰς τὰ ἤδη ἐξευρημένα ἢ ἐπίνοια
τοῦ Ἀλῆ καὶ ἡ περιτέχνησις τῶν δημίων ἀπενέμοντο πρὸς
τοὺς μάλιστα γενναίους καὶ πολλαχῶς περιφανεῖς. Ὅσακις δὲ
τὸν αἰχμάλωτον εὔρισκεν ὁ τύραννος εὐμοιροῦντα πλεονεκτη-
μάτων τινῶν, καὶ ἐντεῦθεν συμφερωτέρην τοῦ θανάτου ἔκρινε
τὴν ζωὴν αὐτοῦ, μετέβαινε δι' ὑπογείων ὁδῶν εἰς ἓνα τῶν γυ-
ναικωνιτῶν κτισθέντα ἐπὶ τούτῳ κατὰ μέσον σταυροδρομίου
τινὸς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ ἐλλοχῶν ὀπισθεν χια-
στῶν κιγκλίδων, διεσκόπει ἀσκαρδαμυκτεῖ τοὺς χαρακτῆρας
τοῦ ὑποδίκου καὶ συνεβάλλετο ὡς ἀπὸ βεβαίων τεκμηρίων
ποιᾶς τινὰς ὠφελείας ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ μὴ σφαγιάζων τὸ
προκείμενον θῦμα. Ἡ ζωὴ τῶν ὑπηκόων ἦτο πρὸς τὸν τύραν-
νον ἀπλοῦν κτῆμα καὶ οὐδὲν κατ' αὐτὸν διέφερον τῆς χέρσου,
ἥτις οὐδένα φέρει καρπὸν εἰμὴ διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς σκα-
πάνης βαθέως τεμνομένη καὶ ἀναστρεφόμενη.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

NOTICE

ΗΜΕΡΑ ΚΡΙΣΕΩΣ.

ΣΗΚΩΝΕΤ' ὁ Ἀλήπασας βαρὺς ἀπὸ τὸν ὕπνο
Καὶ στρώνεται σ' ὀλόχρυσο μεταξωτὸ διβάνι.
Τὰ βλέφαρά του κόκκινα ἀπὸ τὴν κακονύχτια,
Μελανιασμένα καὶ θολά, σπαράζουνε καὶ τρέμουν.
Θεέ μου, πῶς ἐγέρασεν ἀπὸ τὰ ψές τὸ βράδυ!
Ἐχύτταζε τὰ γένεια του, λευκότερα τὰ βλέπει
Κ' ἐπέρασε τὰ δάχτυλα στὸ κρύο μέτωπό του,
Σὰν νᾶθελε μὲ δύναμη νὰ σβύσῃ ταῖς ῥυτίδαις,
Ποῦ ἐχάραξεν ἐπάνω του τὸ φοβερό του κρίμα.
Ἀκίνητοι τριγύρω του, ὀρθοὶ καὶ τρομασμένοι,
Στέκουν ὁ Γκέκας ὁ Βελῆς μὲ τὸ Γιουσοῦφ Ἀράπη.
Κρυφά, κρυφὰ κυττάζονται, ῥωτιῶνται ἀναμεσὸ τους,
Τί σύγγεφο νὰ πλάκωνε τὰ στήθη τοῦ Βιζήρη.
Σιωπηλὸς παράμερα, ἀχνός, συλλογισμένος,
Μὲ τὸ κεφάλι του γυρτό, ἔστεχε κι' ὁ Ταχέρης (α).

“Ολοι γνωρίζουν τὸν Ἀλῆ, κἀνεὶς δὲν ἀνασαίνει.
Βουβὰ τὰ παλληκάρια του ἐπαίζανε τὰ μάτια
Στάρματα τὰ ξετίμωτα, ποῦ κρέμονται τριγύρω.
Ἐκεῖ σπαθιά τῆς Δαμασκοῦ, ἐκεῖ χρυσᾶ πιστόλια
Καὶ καρυοφύλλια ξακουστὰ καὶ χίλια γιαταγάνια.
Τί κρίμα ποῦταν ἄνεργα καὶ τὰ φοροῦσε ὁ τοῦχος !
Ἀστράφτει ἀκόμη φλογερὸ ἀνάμεσ’ ἀπὸ τᾶλλα
Τοῦ Χρήστου τὸ περήφανο, τὸ φοβερὸ μιλλιόνι,
Τοῦ Μπουκουβάλα τὸ σπαθί, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζει,
Τὸ καρυοφύλλι τοῦ Σταθαῖ, τοῦ Ζίδρου τὸ χαντζάρι (6),
Τοῦ Ζίδρου τᾶγιο λείψανο, ποῦ δίπλα μὲς τῇ θήκῃ
Κοιμᾶται κι’ ὀνειρεύεται κρυφὰ τὴν Ἑλασσῶνα !
Εἴκοσι χρόνια θὰ σταθοῦν ἀκόμη κρεμασμένα
Καὶ θὰ ξυπνήσουν ὕστερα, θ’ ἀναστηθοῦνε πάλαι
Καὶ ποιὸ θὰ πάρῃ σύντροφο τὸ Μάρκο καὶ τὸ Διάκο,
Καὶ ποιὸ μὲ τὰ Γριβόπουλα καὶ μὲ τὸν Καρατάσο,
Θὰ στήσῃ τὸ λιμέρι του ψηλὰ στὸ Μοναστήρι.
Κι’ ὅταν ἀρχίσῃ ὁ σκοτωμὸς κι’ ὁ πόλεμος ἀνάψῃ
Καὶ πιάσῃ πάλαι τάρματα τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι
Καὶ ξαφνισθῇ στὸν ὕπνο τῆς ἡ ἔρμῃ Βαλαώρα,
Τότε καὶ τ’ Ἀσπροπόταμο τὸ κῦμά του θ’ ἀνοίξῃ

Καὶ θὰ φωνάξῃ στὰ βουνά, στὸ Περγαντί, σὴ Λάμια (γ),
Ν' ἀνθίσουν, νὰ γιορτάσουνε τὴν ὥρα, τὴν ἡμέρα,
Ποῦ ἀνέλπιστα ἐζωντάνεψαν τὰ κόκκαλα τοῦ Βάλτου.

Φυτά, λουλούδια ὁλόχαρα κοσμοῦν τὰ παραθύρια,
Καὶ ρίχνουν χίλιαις μυρωδιαῖς καὶ χαίρονται στὸν ἥλιο.
Δυὸ μέραις δὲν τὰ πότισαν, κάνεις δὲν τὰ θυμᾶται.
Λίγη δροσοῦλα, πῶπεσε, τ'ἀνάστησε τὰ μαῦρα,
Κ' εὐχαριστοῦν τὸν οὐρανό, ποῦ δὲν τὰ λησμονοῦσε
Κ' ἐφρόντιζε γιὰ τὰχαρά μέσα σ' ἐκεῖν τὸν ἄδη.

Λαλοῦν φλογέραις γύφτικαις, ἀκούονται τραγοῦδια
Καὶ βροντοφῶνα τύμπανα καὶ θόρυβος καὶ γέλοια
Καὶ σκλάβοι, ποῦ χορεύουνε καὶ θέλουνε νὰ πνίξουν
Μὲς τὴν ψευδῆ τους τὴ χαρὰ τὸ φόβο, ποῦ τοὺς δέρνει.
Ἄλλοι στὸ χῶμα σέρνονται, στὴν πέτρα γονατίζουν,
Παρακαλοῦνε τὸ Θεὸ γιὰ τὸν καλὸν ἀφέντη
Καὶ σκούζουνε καὶ ρυάζονται καὶ δὲ γυρεύουν ἄλλο,
Παρὰ νὰ ρίξῃ ἐπάνω τους ὅλη του τὴν κατάρρα
Κι' οὔτε μιὰ τρίχα νὰ βλαφθῇ, νὰ πέσῃ τοῦ Βιζήρη.

Ἄλλοι φονειάδες σέρνουνε, στὴ γῆ ποδοχοιλοῦνε
Μὲ βλασφημίαις, μὲ χαραῖς λαχταριστὰ κεφάλια
Καὶ παίζουν, μετωρίζονται, γελοῦνε, κυνηγιῶνται,

Για ποιὸς πετᾶ στὸν ἄλλονε ἓνα κομμάτι αἶμα,
Ποιὸς δέρνει τοὺς συντρόφους του μὲ σκοτωμένου χέρι,
Καὶ ποιὸς βαστοῦσε μιὰ καρδιὰ γιὰ νὰ πετροβολήσῃ.
Μικρὰ παιδιὰ, ποῦ ἐμάθαιναν τὴν τέχνη τοῦ πατέρα
Μὲ τὰ λεπίδια τους κεντοῦν τὰ ψυχα τὰ κουφάρια
Καὶ τρέχουν καὶ σκοτόνονται, χτυπιῶντ' ἀναμεσό τους,
Ποιὸ κεφαλαῖς περισσότεραις σκληρὰ νὰ πρωταρπάξῃ,
Γιὰ νὰ ταῖς βάλῃ ἐπανωταῖς, νὰ χτίσῃ πυραμίδα.
Κ' ἐκεῖ ὁποῦ ταῖς ἔστενε, ἄλλο παιδὶ τὸ σπρώχνει,
Τὸ ρίχνει κατακέφαλα, καὶ τοῦ χαλᾷ τὸν πύργο.

Διαβαίνει κ' ἓνας γέροντας, τυφλὸς καὶ λιμασμένος,
Κ' ἐλεημοσύνη τοὺς ζητεῖ, τὸ χέρι τοὺς ἀπλόνει.
Κ' ἐκεῖνα μὲς τὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουν ἀπὸ κρύο,
Τοῦ ρίχνουν ἓνα κάρβουνο, κ' ἓνα κομμάτι πτώμα,
Καὶ τότε δειώχνουν σκούζοντας «Ψῆσέ το νὰ χορτάσῃς.»
Γιάννινα, μαῦρα Γιάννινα, πῶς σᾶς βαστάει ὁ κόσμος!
Τέτοιαις χαραῖς ἀκούονται, καὶ τέτοια πανηγύρια
Μὲς τὸ παλάτι τοῦ Ἀλῆ, μὲς τὴ σπηλῆρὰ τοῦ λύκου (δ).
Τὸν ἐξυπνοῦσαν τὴν αὐγὴ, τὴ νύχτα τὸν κοιμίζουν·
Σήμερα δὲν ἐπρόσεχεν, εἶχεν ἄλλοῦ τὸ νοῦ του.

ΑΛΗΣ.

Γιουσούφ Ἀράπη καὶ Βελῆ, συρέτε, δὲ σᾶς θέλω·

Ἄς μείνη μόνος ὁ Ταχέρ, οἱ ἄλλοι τραβιχθῆτε. . . .

Ὅχι, σταθῆτε μιὰ στιγμή, μὴ φύγετε, σταθῆτε.

Μοῦπανε πῶς ἐπιάσετε μὲ προδοσιὰ στὸν ὕπνο,

Τὸ γέρο Δράκο στὰ βουνὰ μὲ δυό του παλληκάρια.

Συρέτε νὰ τὸν φέρετε, θέλω νὰ ἰδῶ ποιὸς εἶναι.

. . . .

Φεύγ' ὁ Γιουσούφ κ' ἐγύρισε σὲ λίγο μὲ τὸν κλέφτη.

. . . .

Ἦταν ὁ Δράκος γέροντας, ὀρθὸς σὰν κυπαρίσσι,

Τὰ χρόνια δὲν ἐλύγισαν τὸ φοβερό του αὐχένα.

Ὡς τὰ νεφρὰ τοῦ σέρνεται ἡ κάτασπρή του χήτη

Καὶ τὰ γυμνὰ τὰ στήθη του μαυρίζουν λογκωμένα·

Εἶναι τὰ μάτια του ἀειτοί, τὸ μέτωπό του βράχος,

Καὶ μὲς τὸ βράχο ἐρρίζωσαν σὰν δυὸ κισσοὶ τὰ φρίδια.

Περήφανο τὸ μέτωπο, ψηλὸ καὶ χιονισμένο,

Γυρεύει ἀκόμη πόλεμο σὰν τὸ βουνὶ τῆς Κιάφας.

Τὸ πάτωμα τοῦ παλατιοῦ τὰ πόδια του κλονίζουν

Καὶ τᾶρματα, ποῦ κρέμοντο τριγύρω καρφωμένα,

Ἐγνώρισαν τὸ πάτημα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη
Κ' ἐξύπνησαν κ' ἐβρόντησαν, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν.
Ὁ τοῖχος ἀντιβούησε κι' ὁ Δράκος στὴ φωνή τους
Γιὰ πρώτη κ' ὕστερη φορὰ ἔνοιωσε λίγο δάκρυ,
Ποῦ ἐθάμβωσε τὰ μάτια του. Εὐλογημένο δάκρυ !

.

ΑΛΗΣ.

Ποιὸς εἶσαι σύ, παληόγερε, καὶ μ' ἀγριοκυττάξεις ;

ΔΡΑΚΟΣ.

Δράκο μὲ λένε, Ἀλήπασα, καὶ Δράκος θὰ πεθάνω.

ΑΛΗΣ.

Γονάτισε, προσκύνησε, κ' εἶμαι καλῆτερός σου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Δὲν ἐγονάτισα ποτέ, παρὰ στὸ μετερίζι.

Ἄλλοῦ δὲν ἐπροσκύνησα, παρὰ στὴν ἐκκλησιά μου.

ΑΛΗΣ.

Ἀκόμη μ' ἀνδρειεύεσαι ! Ἐλα στὸ νοῦ σου Δράκο,

Καὶ λάβε χάρι τὴ ζωή. Προσκύνα, παραδώσου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Ἔχει ἡ καρδιά μου κόκκαλο, Ἀλῆ, καὶ δὲ λυγίζει.
Τοῦ κάκου νὰ παιδεύεσαι, κόψε με, κρέμασέ με.

ΑΛΗΣ.

Τί νὰ σὲ κόψω ; ἐκούφωσες. Ἡ φλέβα σου δὲν ἔχει
Γιὰ νὰ μοῦ βάλῃ τὸ σπαθὶ ἓνα ποτῆρι αἷμα.
Προσκύνα τὸ Βιζήρη σου, κ' ἔλα στὴ δούλεψή του.

ΔΡΑΚΟΣ.

Λῦσε τὰ χέρια μου νὰ ἰδῆς, Ἀλῆ, ἂν ἦμαι κούφιος·
Ποτάμι εἶναι τὸ αἷμά μου, κι' ὅπου χυθῇ θὰ πνίξῃ.
Κόψε με, σοῦπα, κόψε με, δὲ θέλω τὸ ψωμί σου·
Ἄν ἔχῃς σκύλους ρίξε το, δὸς το τοῦ Βελῆ Γκέκα.

ΒΕΛΗ ΓΚΕΚΑΣ.

Ὁ Βελῆ Γκέκας τῶφαγε καὶ τώρα τρώει κ' ἐσένα.

ΔΡΑΚΟΣ.

Μ' ἐξάφνισες στὸν ὕπνο μου, δὲν εἶσαι παλληκάρι.
Μὲ τὸ ψωμί τ' Ἀλήπασα ἐγίνες χήρα μάνα.
Πῶς δὲ θυμᾶσαι τὴ βραδεῖά στὰ Πέντε τὰ Πηγάδια,

Ποῦ σ' ἔκραξα, σοῦ φώναξα μέσ' ἀπὸ τὸ καρτέρι,
Νὰ βγῆς νὰ πολεμήσωμεν οἱ δύο μας, Βελῆ Γκέκα,
Καὶ σὺ δὲν ἀποκρίθηκες κ' ἐκρύφτηκες στὸ λόγκο ;
Ἄν ἤθελα σ' αἱμάτονα, σ' ἔπιανα ζωντανόνε,
Καὶ δὲν ἐκαταδέχτηκα, γιατίι με λένε Δράκο !

.

Ὁ Βελῆ Γκέκας ἄχνισε κ' ἄπλωσε στὸ μαχαῖρι.

.

ΛΛΗΣ.

Εἶσαι Σουλιώτης ; ... Πᾶρτέ τον, πᾶρτέ τον χάρισμά σας,
Μὴ τὸν χασομερήσετε. Μ' ἔφησε τόσα χρόνια·
Ἦλθε καιρὸς ταῖς χάραις του νὰ τοῦ πλερώσω τώρα.
Μηνύστετο τοῦ Σαμουήλ, τρισάγιο νὰ τοῦ ρίξῃ,
Γιὰτ' εἶναι ἀξεμολόγητος κ' ἡ γῆ δὲ θὰ τὸν λυώσῃ.
Συρέτε, στρῶστε τᾶλογα, τροχῆστε τὰ σπαθιά σας,
Κ' ἐβγάτε στὸ Ξερόμερο, φᾶτε βουνὰ καὶ λόγκους,
Καὶ μὴ γυρίσετε σ' ἐμέ καὶ μὴ φανερωθῆτε,
Ἄν πρῶτα δὲ μοῦ πιάσετε τοὺς δύο Κατζαντωναίους.

.

Καὶ με τὸ χέρι ἐπρόσταξε νὰ τραβηθοῦν νὰ φύγουν.
Ὁ Δράκος τὸν ἐκύτταζε καὶ βγαίνει τραγουδῶντας

«Σαράντα χρόνια ἐνήστεψα μὲ τῆς Τουρκίᾳς τὸ αἷμα,
»Καὶ σήμερα τὸ πάσχα μου τὸ Σοῦλι θὰ γιορτάσῃ.
»Φάγε, Βελῆ, τὴ σάρκα μου, φάγε τὰ γηρατειά μου,
»Νὰ βάλῃς αἷμα στὴν καρδιά, ψυχὴ μὲς τὸ κουφάρι,
»Πρὶν ἐβγῆς στὸ Ξερόμερο καὶ βρῆς τὸν Κατζαντώνη.»

.

Ἐσκυψαν, ἐπροσκύνησαν, ἔφυγαν τρομασμένοι.

ΛΛΗΣ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, ποιὸς τῶλπιζε!...Εἶναι ἔτοιμα τὰ πάντα;

TACHHP.

Βιζήρη μου, σ' ἐδόουλεψα. Στὴ φυλακὴ δεμέναις
Προσμένουνε κ' ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΛΛΗΣ.

Τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἔδεσες δὲν ἔκλαψε Ταχὴρη;
Δὲν εἶπ' ἓνα παράπονο, δὲν ἄχνισ' ἀπὸ φόβο,
Δὲν ἐνθυμήθη τὸ Μουχτάρ καὶ δὲ μ' ἐκαταράσθη;

TACHHP.

Ὅχι, Βιζήρη, μῶδωκε μονάχη τῆς τὰ χέρια
Καὶ τόσο, τόσο τᾶσφιξα, ποῦ αἱμάτωσαν τὰ νύχια.

Ἐκείνη δὲν ἀνάσανε, πεζὴ μᾶς ἀκλουθοῦσε,
 Δὲν ἔπεσ' ἀπ' τὰ μάτια της στὴ γῆ οὔτ' ἓνα δάκρυ,
 Δὲν ἀνοιξε τὸ στόμα της κ' ἐντροπαλὴ σὰ νύφη,
 Ποῦ ἐμβαίνει μὲς τὴν ἐκκλησιά, στὴ φυλακὴν ἐμβῆκε.
 Σὲ λίγο πάλαι ἐπίστρεψα μὲ ταῖς συντροφισσαῖς της,
 Τὴν ἡῶρα ποῦ ἐκοιμώτουνε στὸ χῶμα σὰν ἀρνάκι.
 Ἡ κλάψαις, τὰ φιλήματα, τὰ τόσα μοιρολόγια,
 Βιζήρη, τὴν ἐξύπνησαν, ἐπέταξ', ἐσηκώθη,
 Κ' ἔτρεξε κ' ἀγκαλιάστηκε κ' ἐφίλησε τὰ μάτια
 Ὅλαις ταῖς φιλενάδαις της χωρὶς κἂν νὰ δακρύσῃ.
 Στὴ δούλεψή σου ἐγέρασα, Βιζήρη, καὶ δὲν εἶδα
 Ποτέ μου τέτοιαν εὐμορφιά, τέτοια καρδιά ποτέ μου.

ΛΛΗΣ.

Λοιπόν, Ταχήρ, θὰ νὰ πνιγῇ, θὰ καταιβῇ στὸ μνημα
 Χωρὶς, χωρὶς νὰ λυπηθῇ, χωρὶς ν' ἀποζητήσῃ
 Τὰ κάλλη της καὶ τὴ ζωὴ, ποῦναι γλυκὰ στὴ νειότη ;
 Θ' ἀφήσῃς, θὰ καταδεχθῇς ἐσὺ μ' ἐμὲ ἐνωμένος
 Νὰ τήνε πάρῃ ὁ θάνατος μὲ γέλοιον, μὲ παιγνίδια
 Καὶ δίχως ψυχομάχημα, σὰν νᾶτανε ἓνας κρίνης,
 Ποῦ τὸν δροσίζει τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸν μαράνη,

Νὰ τὴν δεχθοῦν τὰ κύματα τῆς λίμνης μου, Ταχήρη ;
Καὶ σὺ θ' ἀφήσης τὸν Ἀλῆ νὰ ζήσῃ μαύραις νύχταις,
Γιατὶ ἀπὸ τώρα θὰ μετρᾷ μὲ νύχταις τὴ ζωὴ του,
Θυμούμενος τὴν ὕβρη του, τὴν καταφρόνέσῃ του ;
Νὰ μὴ δακρύσῃ μιὰ φορὰ ! νὰ μὴν ἀναστενάξῃ ! ...
Λιῶνιο παράπονο μὲ σέ, Ταχέρ, θὰ νάχω.
Κρυφὸ σκουληκι τὴν καρδιά θὰ μοῦ κεντᾷ, θὰ τρώγῃ
Ἀχόρταγο τὸν ὕπνο μου, θὰ μὲ ξυπνᾷ δαγκώντας,
Γιὰ νὰ μοῦ λέγῃ· « Ἀλήπασα, σ' ἐνίκησ' ἡ γυναῖκα. »
Ταχέρ, Ταχέρ, σπλαχνίσου με, στοχάσου, συλλογίσου
Κ' εὗρέ μου τρόπο στὴν ψυχὴ νὰ τήνε μαρτυρέψῃς.
Ν' ἀκούσω πῶς ἐστέναξε, ν' ἀκούσω μιὰ κατάρρα
Πῶς ἔφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη τῆς, ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα σὰν ἔβγῃ τὸ φεγγάρι ...
Θυμήσου ... τὰ μεσάνυχτα ... μ' ἀρέσει ἐκεῖν' ἡ ὥρα,
Ἐκεῖ ποῦναι βαθύτερη ἡ λίμνη νὰ ταῖς φέρῃς.
Καὶ μὴ βιασθῇς ὀλότελα, ἀργὸ τὸ πάτημά σου,
Γιὰ νὰ ταῖς βλέπῃ ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ ταῖς χαμαρόνῃ.
Νὰ μὴν φορέσουν σίδερα, νάχουν λυτὰ τὰ χέρια,
Ἐλευθεραὶ σὰν τὰ πουλιὰ ν' ἀπλόνουν τὰ φτερά των.
Ὅχι, Ταχέρ, μαρτύρια. Δὲ θέλω νὰ ταῖς λείψῃ,

Δὲ θέλω ἀπὸ τὸ αἷμά των νὰ στάξῃ μιὰ ρανίδα.
Σὰν ἦναι πλήρης ἡ ζωὴ ὡς τὴ στερνὴ τὴν ὥρα,
Εἶναι πολὺ πικρότερο τοῦ χάρου τὸ φαρμάκι.
Κι' ὅταν στὴ λίμνη φθάσετε, Ταχὴρ, μὴ λησμονήσης,
Νὰ καταιβάσης ὕστερη ἀπ' ὅλαις τὴ Φροσύνη.
Καὶ χάθε λίγο νὰ τῆς λές, νὰ τὰ ῥωτᾷς ἂν θέλῃ
Νὰ ζήσῃ σὰ Βιζήρισσα καὶ σκλάβο της νὰ μ' ἔχῃ.
Πήγαινε τώρα, μ' ἄκουσες. Ταχὴρ, θὰ νάχῃς χρεῖα,
Ὅλίγη ἀνάπαυση καὶ σὺ νὰ πάρῃς ὡς τὸ βράδυ.
Ἐφές ἐκακονύχτισες . . . Θὰ μείνης ὅλη νύχτα,
Κι' ἀπόψε πάλιν ἐξυπνος . . . Δὲν εἶναι μιὰ καὶ δύο . . .
Εἶναι δεκάξῃ . . . δεκαφτά . . . μοῦ φαίνεται, Ταχὴρ.
Καὶ πάγει ἐκεῖνος ὁ καιρός, ποῦμεθα παλληκάρια! . . .
Δὲ βλέπεις, ἐγεράσαμε καὶ μᾶς καταφρονοῦνε.
Σύρε, Ταχὴρ, νὰ κοιμηθῇς . . . Τὰ λόγια μου θυμήσου.

.

Συλλογισμένος ὁ Ἀλῆς, ἔμεινε μοναχός του
Καὶ ρίχνει ἀκόμῃ μιὰ ματιὰ στὸ δοῦλό του, ποῦ φεύγει.

.

Ἀκούεται ἓνας θόρυβος, γέλοια, φωναῖς, ἀντάρια
Καὶ βλασφημίαις τρομεραῖς . . . Ἐτέντωσε τ' αὐτιά του . . .

Ἀνάμεσα στή χλαλοὴ ἐγνώρισε τὸν ἥχο,
Ποῦ τὰ πελέκια, τὰ σφυριά, ἐκάνανε χτυπῶντας
Τὰ σιδερένια κόκκαλα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη,
Κ' ἐχαμογέλασε πικρά. Στὴν ἄγρια τὴ χαρά του
Ἐν' ἄνθος, ποῦ τὸν ἐβλεπε, μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο
Καὶ τὴ στερνὴ του μυρωδιὰ χύνει, σκορπάει στ' ἀγέρι
Σὰν νὰ θυμιάτιζε κρυφὰ τὸ Δράκο, ποῦ ἐξεψύχα,

.

ΑΛΗΣ.

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος πῶρχεται;... Μοῦ φαίνεται ὁ Δεσπότης!...
Μοῦ φαίνεται ὁ Ἰγνάτιος!... Τί θέλει; τί γυρεύει;

.

Περίλυπος καὶ σκυθρωπὸς τῆς Ἀρτας ὁ Δεσπότης,
Ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀλήπασα τὸ μέτωπο δὲ γέρνει.
Ἐνα σταυρὸν ὀλόχρυσο στὰ στήθη του ἐφοροῦσε,
Σταυρὸν, ποῦ τόσα στόματα εἶχαν γλυκὰ φιλήση!
Τὸν ἔσφιξε στὰ χεῖλη του κι' ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάβας,
Στὰ χέρια τοῦ Ἰγνατίου σὰν ἔδωκε τὸν ὄρκο.
Καὶ τώρα ἐκεῖνος ὁ σταυρὸς, σὰν εἶδε τὸ Βιζήρη,
Ἐθάμβωσε τὴ λάμψη του, ἔκρυψε τὴ χαρά του,
Μήπως τὰ μάτια τοῦ ληστῆ τὸ μυστικὸ του μάθουν.

Ἐγνώριζε ὁ Ἀλήπασας ἀπ' τὰ μικρά του νειῶτα
Τί ἄξιζ' ὁ Ἰγνάτιος, τὸν ἐφοβήθη πάντα,
Κι' ὥς τότε δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τὸν ἐγγίση.
Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἐγνώριζε πῶς Ὀλυμπος καὶ Πίνδος
Καὶ Βάλτος καὶ Ξερόμερο καὶ Ρούμελη καὶ Σοῦλι
Τὸν εἶχανε πατέρα τους. Ἐγνώριζ' ὁ Βιζήρης,
Πῶς κάθε του καλόγερος καὶ κάθε του οἰκονόμος
Ἐκρυβε μὲς τὸ ράσο του μαχαῖρι συνομώτου.
Ἐμπρὸς του τώρα στέκεται ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς του
Καθὼς ἡμέρα κρίσεως, Δευτέρα Παρουσία.

.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Ἀλήπασα, τὸ θρόνο σου, τὴ δόξα σου, τὰ πλούτη
Ἐγὼ δὲν ἤλθα σήμερον ἐδῶ νὰ προσκυνήσω.
Εἶσαι μεγάλος, φοβερός, σὲ τρέμει ὁ κόσμος ὅλος,
Γιατὶ δὲν ἐμετρήσανε νὰ ἰδοῦνε πῶς σὲ λίγο
Μιὰ φοῦχτα χῶμα θὰ γενῇς καὶ σὺ καθὼς ἐμένα.

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη! μὲς τὰ Γιάννινα πῶς εἴμεθα θυμήσου
Πές μου, τί θέλεις; τί ζητεῖς; εἰμ' ἄρρωστος . . . θὰ πέσω...

IGNATIUS.

Βιζήρη, χάrais δὲ ζητῶ, παρ' ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου.

Ἀκόμη δὲ ἐχόρτασες ; ὥς πότε τόσον αἷμα ;

Τόσαις καρδιαῖς, ποῦ ἐμαύρισε, ἀκόμη δὲ σὲ φθάνουν ;

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη, ἂν δὲν ἐχόρτασα, ξεύρεις γιατί ; τὸ ξεύρεις ;

IGNATIUS.

Τὸ ξεύρω, τὸ κατάλαβα, τὸ αἷμά μου σοῦ λείπει.

ΑΛΗΣ.

Ἐμάντεφες Ἰγνάτιε . . . Τώρα μπορεῖς νὰ κρίνης.

.

Κ' ἐχαμογέλασε ὁ Ἀλῆς κ' ἐχαίδεψε τὰ γένεια,

Καθὼς χαϊδεύει τὸ θειοὺ τὰ χεῖλη μὲ τὴ γλῶσσα,

Πρὶν τὸ κυνῆγι καταπιῇ, ὅπου κρατεῖ στὰ νύχια.

.

IGNATIUS.

Τὸ αἷμά μου, Ἀλήπασα, τὸ θέλεις ; ρόφηξέ το,

Ἄν νοιώθης πῶς ἡ δίψα σου μ' αὐτὸ θὰ ν' ἡσυχάσῃ.

Καὶ ποῖός τὴ θέλει τὴ ζωή ; μοῦ πέρνεις καθ' ἡμέραν

Τὰ πρόβατα, ποῦ μῶδωκεν ὁ πλάστης νὰ φυλάξω.
Τὸ Σοῦλι ἐμαυροφόρεσε, ἡ Ρούμελη στενάζει,
Οἱ λόγχοι κλαῖνε, τὰ βουνά, ἐρήμωσαν ἡ χώραις,
Ἐστείλες τὸν Ἀράπη σου καὶ μὲς τὸν Αἰθασίλη,
Κ' αἱμάτωσε τὴν ἐκκλησιὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα
Κ' ἔκοψε μὲ τὴ σπάθη του, ἐχώρισε στὴ μέση
Τὰ χεῖλη, ποῦ ἐξευγάρωναν μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη,
Ἐχάλασες τὸ Χόρμοβο, Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους,
Καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους σου καὶ ξένους καὶ δικούς σου,
Ὅλους τοὺς ἐκυνήγησες, δὲν ἄφηκες κανένα.
Τῆς ἀδελφῆς σου ἐσκότῳσες μὲ προδοσιὰ τὸν ἄνδρα,
Ἐφαγες τὸ Σεφέρμπεη, τὸ αἶμα τοῦ Σελίμη
Τῶχυσες μὲ τὰ χέρια σου, ποιὸς ἄλλος τώρα μένει ;

ΑΛΗΣ.

Μένεις ἐσύ, Δεσπότη μου, μένουν ἀκόμη κι' ἄλλοι,
Ὁ Μητρος, ὁ Παληόπουλος, οἱ δυὸ Κοντογιανναῖοι,
Ὁ Μαυρομμάτης σου ὁ πιστός, ὁ φίλος σου ὁ Βλαχάβας.
Ὁ Νικοτζάρας ζωντανὸς στὴν Κάριτζα δὲν εἶναι ;
Δὲ μοῦ πατεῖ τὰ Γρεβθενὰ ἀκόμη ὁ γέρο Ζάκας ;
Τὸ Μακρυνόρος δὲν κρατεῖ, Δεσπότη, ὁ Γιωργοθῶμος ;

Ὁ Σαμουήλ, ὁ Μπότζαρης, ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας,
Ὁ Γιώργος ἀπ' τῆ Λάμαρη, ὁ Δῆμος, ὁ Στουνάρης,
Παιδιὰ τῆς ἀγιοσύνης σου, δὲ ζοῦν καὶ βασιλεύουν (ε) ;

IGNATIUS.

Ἀκόμῃ δὲν τοὺς ἐπιασες. Βιζήρη, μὴ φοβῆσαι.
Ἄν περπατήσουν τ' Ἀγραφα, ὁ Πίνδος ἂν πετάξῃ,
Τότε θ' ἀφήσουνε κ' αὐτοὶ τὰ ἔρμα τὰ βουνά τους.
Ἀλήπασα, δὲ φεύγουνε, τὸ λόγο μου σοῦ δίδω.
Καθὼς ρίζόν' ἡ ἀγριλὴ καὶ σφίγγεται στὸ βράχο,
Ἀγκαλιασμένη πάντοτε στὴν πέτρα, ποῦ τὴν ἔχει,
Κ' ἡμεῖς, κ' ἡμεῖς, Ἀλήπασα, τὸ μαῦρό μας τὸ χῶμα,
Τὴ μάνα μας τὴν Ἑπειρο βαστοῦμε μὲ τὰ δόντια,
Δὲν τὴν ἀφίνομε ὀρφανή. Μὴ σκιάζεσαι, Βιζήρη,
Ἄν ᾗν' γραμμένο ἐκεῖ ψηλά, ἡ ὥρα μας θὰ νάλθῃ,
Καθὼς θὰ νάλθῃ καὶ γιὰ σέ, τὰ λόγια μου θυμήσου.
Ὑπάρχει Κάποιος, ποῦ μπορεῖ κ' ἐσένα νὰ χαλάσῃ.
Τριάντα χρόνους ἄκοπα τὸν βρίξεις, τὸν σταυρόνεις.
Φθάνει, Βιζήρη. Μ' ἔστειλε κ' ἦλθα νὰ ἰδῶ τί κάνεις.
Ἐμβῆκα στὸ παλάτι σου κ' ἐσχόνταψα νὰ πέσω
Στὰ τόσα, τόσα πτώματα, ποῦ σέρνοντ' ἐκεῖ κάτω.

Ἐμπρὸς εἰς τὸ κατωφλί σου δρασκέλισα, Βιζήρη,
Τοῦ Γέρο Δράκου τὴν καρδιά, τὰ αἵματα, τὰ σπλάχνα.
Τρία παιδάκια ἀνήλικα, ποῦ τάπιασες στὸ Σοῦλι,
Καὶ ποῦν' ἐλπίδα καὶ χαρά, ποῖος ξεύρει, ποιᾶς μητέρας,
Τὰ πάντησα ποῦ πήγαιναν στὸν Πλάτανο δεμένα.
Ἐτρέξανε τὰ δύστυχα νὰ πάρουν τὴν εὐχὴ μου
Κ' ἡ ἄλυσαις, ποῦ ἐσφίγγανε τὰ θώα τους τὰ μέλη,
Δὲν τᾶφιναν νὰ κινηθοῦν. Μ' ἐρώτησαν νὰ μάθουν
Γιατί τὰ μαρτυρεύανε, γιατί τᾶχαν δεμένα
Καὶ ποῦ, καὶ ποῦ τὰ πήγαιναν. Δὲν ἤξευραν τὰ μαῦρα.
Ἐφές μὲς τὰ μεσάνυχτα . . . ἡ μέρα δὲ σὲ φθάνει !
Ἄρπαξες μὲς τὸν ὕπνο της τὴ δύστυχη Φροσύνη,
Τὴν ἔσυρες στὴ φυλακὴ κι' ἀπόψε θὰ τὴν πνίξης.
Σὲ τί, σὲ τί νὰ σώφταιξε ἓνας Θεὸς τὸ ξεύρει !
Καὶ δὲν ἐχόρτασες μ' αὐτήν, ἔστειλες τὸν Ταχέρη
Ὅλόγυρα στὰ Γιάννινα καὶ δεκαφτὰ κρεββάτια
Ἐχήρεψαν σὲ μιὰ βραδειά, κ' ἐφόρεσαν τὰ μαῦρα.
Ὡς πότε τέτοιος πόλεμος, Βιζήρη, θὰ βαστάξῃ ; (ζ)

ΛΛΗΣ.

Ἄλλο δὲν ἔχεις νὰ μοῦ πῇς, τρισάγιε μου Δεσπότη ;

Βλέπω γνωρίζεις ὅλα μου, ὅλα τὰ μυστικά μου·
Γνωρίζεις ποῦθ' ἐπέρασα γιὰ ν' ἄλθω νὰ καθήσω
Ἐπάνω ἐδῶ στὸ θρόνο μου. Μ' ἐντρόπιασες Δεσπότη!
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου καὶ μὰ τὰ κόκκαλά της,
Ἄν ἦτον ἄλλος ἀπὸ σέ κι' ἀνίσως δὲ φοβούμεν
Νὰ μὲ πινίξῃ τὸ ψωμί, ποῦ ἐφάγαμεν ἀντάμα,
Ἕνας Δεσπότης σήμερα θὰ νάλειπε ἀπ' τὸν κόσμο.
Τὰ πόκρυφά μου τάμαθες, ἓνα δὲ μοῦπες μόνον,
Καὶ τοῦτο τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ, γιὰ νὰ τὰ ξεύρῃς ὅλα.

Θυμᾶσαι ἐκείνη τὴ βραδεῖά μὲ τὸ πολὺ σκοτάδι,
Ποῦ βγήκες ἀπ' τὰ Γιάννινα κρυφά, κρυφὰ μονάχος
Κ' ἐπῆρες τὸν ἀνήφορο κ' ἐκρύφτης ἔς ἓνα δάσος
Πυκνὸ, πυκνὸ κατάμαυρο, σὰν τᾶχιό σου τὸ ῥάσο;
Θυμᾶσ' ἐκείνη τὴ φωτιά, ποῦ σοῦχαν ἀναμμένη
Κ' ἐκείνους, ποῦ σ' ἐπρόσμεναν, σὰν ἄλλονε Μεσσία;
Θυμᾶσαι πῶς, σὰν σ' εἶδανε, ὀλόρθοι ἐσηκωθῆκαν
Κ' ἐβρόντησάνε τάρματα καὶ τᾶκουσεν ὁ λόγκος;
Καὶ σὺ, Δεσπότη μου, ἔβαλες τὸ δάχτυλό στὸ στόμα,
Τοὺς εἶπες νὰ σιγήσουνε, κ' ἐκεῖνοι ἐβουβαθῆκαν.
Κ' ἐφίλησες κ' ἐφόρεσες τᾶχιό σου πετραχήλι
Κ' ἓνα Σταυρὸ τοὺς ἐδειξες κ' ἀπλώσανε τὰ χέρια,

Τὸν ἄρπαξαν στὰ δάχτυλα κ' ἐσὺ κρυφὰ κι' ἀγάλια
Χίλιαις φοραῖς ψιθύρισες, Δεσπότη, τῶνομά μου,
Ὡσὰν νὰ μ' ἐμνημόνευες καὶ νᾶριχνες τρισάγιο
Στὸ μαῦρο τὸν Ἀλήπασα ; Δεσπότη, τὸ θυμᾶσαι ;
Ἕνα κλαδάκι ἐσείστηκε καὶ σ' ἔπιασε τρομάρα,
Ἦταν ζαρκάδι, πῶφευγε καὶ λύκος τὸ ἐκυνήγα,
Σοῦπαν ἐκεῖνοι οἱ φίλοι σου, κ' ἐπίστεψες, Δεσπότη,
Καὶ πάλαι τοὺς εὐλόγησες κ' ἔφυγες ὅπως ἦλθες ;
Εἶμαι κακός, Ἰγνάτιε, πές μου το στήν ψυχὴ σου ;

.

Ἐφριξεν ὁ καλόγερος στὰ λόγια τοῦ Βιζήρη
Κι' ἄκουσε μέσα μιὰ φωνὴ στὰ στήθη του νὰ κράζῃ,
Ἰγνάτιε ! Ἰγνάτιε ! δὲν ἦλθ' ἀκόμ' ἡ ὥρα !
Τὸν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας κ' ἀπ' τὴν πολλὴν χαρὰ του
Πετιέται ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ τρέχει στὸ Δεσπότη.

.

ΑΛΗΣ.

Μὴν τρέμης, μὴν ξαφνίζεσαι ! Ἄν ἤθελα νὰ πνίξω
Τὸ μυστικὸ σου, Ἰγνάτιε, σοῦ φαίνεται ὡς τὰ τώρα
Πῶς δὲν θὰ ναῦρισκα κ' ἐγώ, Δεσπότη μου, ἓνα χέρι,

Ποῦ νάθελε μὲ μιὰ θηλειὰ νὰ σφίξῃ τὸ λαιμό σου ;
Σοῦ φαίνεται ὁ Ἀλήπασας, ποῦ ἐγέρασε μαζύ σας
Καὶ βλέπει μὲς τὰ μάτια σας τὴ φλόγα, ποῦ σᾶς καίει,
Ἄν ἤθελε, δὲν ἔστελλε καὶ σὲ καὶ τόσους ἄλλους
Νὰ εἰπῇτε ἀκόμη τοῦ Θεοῦ τὰ χαιρετίσματά του ;
Ἰγνάτιε, δὲν τῶκαμα, ὄχι γιατί φοβοῦμαι.
Κοιναῖς ἐλπίδαις ἔχομε, κοινὸ τὸ μεγαλεῖο
Κ' εἶναι κοινός μας ὁ ἐχθρός καὶ κάθεται στὴν Πόλη.
Ποιὸς ἄλλος ἔχει δύναμη, ποιὸς ἄλλος ἔχει πλοῦτη;...
Γιὰ σᾶς δουλεύει ὁ Ἀλήπασας. Δεσπότη θάλλθῃ ἡ ὥρα
Νὰ πλύνῃς μὲ τὸ βάφτισμα ὅλα τὰ κρίματά μου.
Τώρα, τραβήξου, δὲν μπορῶ, μὰ τὴν ψυχὴ τῆς Χάμκως,
Μὰ τὸ σταυρό, ποῦ κρέμεται στὰ στήθη σου καὶ λάμπει,
Χάρη γιὰ κειαῖς ταῖς δύσυχαις, Δεσπότη, μὴ ζητήσης,
Λησμονήσῃς ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Νᾶξευρες πόσα δάκρυα κ' ἐγὼ γι' αὐταῖς θὰ χύσω!
Πῶς μοῦ ραγίζει τ' ἡ καρδιά! Μοῦταν κι' αὐτὸ γραμμένο!
Ἦλθαν ἐδῶ κ' ἐπέσανε στὰ πόδια μου ἡ γυναῖκες
Τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρπασα κ' ἐκδίκησῃ ἐφωνάζαν.
Ἕνας δερβίσης ἔσκουξε καὶ μοῦπε μὲ φοβέρα
Πῶς τὰ παιδιὰ μου ἐγάλασαν τὴν πίστη τοῦ Προφήτη

Κι' ἀφίνουν τὰ χαρέμια τους καὶ πέρνουν ἐρωμέναις
Χριστιαναῖς στὰ Γιάννινα κ' ἐγὼ δὲν τὰ παιδεύω.
Ἀφίνω ἐσένανε κριτὴ. Δεσπότη, τί νὰ κάμω ;
Ἀπόψε σύρε νὰ ταῖς βρῆς καὶ παρηγόρησέ ταις.
Δεσπότη, ἄς μὲ σχωρέσουνε, μὴ μὲ καταρασθοῦνε.
Ἡ πίκρα τους γιὰ πίκρα μου. Ἰγνάτιε, γνωρίζεις
Πόσοι μὲ κατατρέχουνε καὶ μὲ συκοφαντοῦνε . . .
Ἡ μοῖρά μου μ' ὠργίσθηκε καὶ πνίγω τὰ παιδιά μου,
Γιατὶ παιδιά μου εἶναι κι' αὐταῖς, Δεσπότη, πίσεψέ το.
Τραβήξου τώρα κι' ἄφες με νὰ κλάψω μοναχός μου. . .

.

Κι' ὁ Σατανᾶς ἐδάκρυζε κ' ἐσφόγγιζε τὰ μάτια.
Λόγο δὲν εἶπ' ὁ Ἰγνάτιος καὶ φεύγει τρομασμένος.

.

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη μου, ἂν μ' ἐπίσεψες, σὴν Πόλη θαῦρεθοῦμε,
Καὶ πάλ' ἂν δὲ μ' ἐπίσεψες, δὲ θὰ χαθῇ γιὰ σέγα
Λίγο σχοινὶ στὰ Γιάννινα κ' ἓνα κομμάτι ξύλο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ Γ'. ΛΙΣΜΑ.

(α) ΒΕΛΗΣ ΓΚΕΚΑΣ. — Ἀλβανός, ὅστις ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ ἀπέκτησε φήμην μεγάλην διώκων τοὺς κλέπτας. Ἦτο τολμηρότατος, αἰμοχαρής, ἄκαμptos. Ὑπὲρ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἥρωας Κατζαντώνης, ὅτε σιδηροδέσιμιος ἐν Ἰωαννίνοις εἶδεν ἐπιστάντα αἰφνης Ἀλβανόν τινα πνέοντα ἐκδίκησιν καὶ λαβόντα παρὰ τοῦ Ἀλῆ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Βελῆ. Ἀτάραχος ὁ Κατζαντώνης ἠτένισε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἄγνωστον τοῦτον δῆμιον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν δεσμοφύλακα· «ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγει, ὁμοιάζει »πολὺ πρὸς τὸν Βελῆν Γκέκαν καί, ἂν δὲν ἀπατώμαι, πρέπει »νὰ ῥῆναι ἀδελφὸς τοῦ παλληκαρᾶ ἐκείνου. Παλληκαρᾶς ὁ Βελῆς, ἀλλὰ παλληκαρᾶς κ' ἐγώ· ἔκαμε τὸ χρέος του, ἔκαμα κ' ἐγὼ τὸ χρέος μου ». Ταῦτα λέγων ἠνίττετο τὴν ἐν Κρύα Βρύσει συμπλοκὴν, ἐν ᾗ καὶ διὰ χειρὸς τοῦ Κατζαντώνη ἐφονεύθη ὁ Βελῆς Γκέκας.

Ἐρωτήσας ὁ Ἀλβανός, ὅστις καὶ πραγματικῶς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, καὶ μαθὼν τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ φοβε-

ροῦ κλέπτου, ἐξέσχεται τῆς εἰρκτῆς, πορεύεται πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Κατζαντώνη, ἵνα δι' ἐντίμου μονομαχίας ἐκδικηθῇ φονεύων ἐχθρὸν ἐλεύθερον καὶ οὐχὶ δέσιμιον. Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἐκ πολυχρονίου πείρας ἐγίνωσκε τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀκαταμάχητον τόλμην τοῦ ἥρωος, ἀπερρίψε τὴν γενναίαν αἵτησιν τοῦ Γκέκα καὶ διέταξεν αὐθωρεῖν νὰ σφυροκοπηθῶσιν οἱ δύο ἀδελφοὶ Κατζαντώναι ἀπὸ ἀρθρῶσεως εἰς ἄρθρωσιν.

ΙΟΥΣΟΥΦ ΑΡΑΠΗΣ.—Ὁ σκληρότερος καὶ ἀπανθρωπότερος πάντων τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ τυράννου. Οὗτος εἶχεν ὑπηρετήσῃ καὶ τὸν πατέρα τοῦ Βιζήρου καὶ παρακολουθήσας τρόπον τινὰ κατὰ βῆμα εἰς τὴν τύχην τοῦ Ἀλῆ, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ μεγάλην ἐπιρροήν. Προκειμένης φονικῆς τιнос ἐκστρατείας, οὐδεὶς ἄλλος ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν. Καὶ ὅμως ὅτε ἐν τινι περιπτώσει οἱ στρατιῶται τοῦ Ἰουσοῦφ, ἄγοντες καὶ φέροντες τὰς ἐν Ἀκαρνανίᾳ κώμας ἐνέβαλον πῦρ εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς Περατείας, ξιφήρης ὁ Ἀραψ ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς αὐτοχειρεῖ ἐθυσίασε πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀσκόπου καὶ ἀνωφελοῦς ἐκείνου κακουργήματος. Ὁ Ἀλῆς προσηγόρευεν αὐτὸν διὰ τοῦ χαριστικοῦ μπαμπᾶ καὶ ἐσέβετο ὡς πατέρα.

ΤΑΧΗΡ.—Ὁ μέγας ἀστυνόμος τοῦ Ἀλῆ, ὁ ἀναδεχόμενος

τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κρυπτῶν φόνων, ὁ δεσμοφύλαξ, ὁ φίλος, ὁ σύμβουλος.

(6) ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΛΙΩΝΗΣ. — Εἷς τῶν περιφημοτέρων κλεπτῶν τῆς Ἡπείρου. Δυσκόλως δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐζήσε. Μόνον δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ'. ἑκατονταετηρίδος δὲν ὑπῆρχε πλέον. Τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἐφημίζετο ἀδιαμάρτητον, ὥστε καὶ μυλιόνια ὠνομάσθησαν μετὰ ταῦτα πάντα τὰ ἔχοντα τὴν ἀξίαν καὶ τὸ σχῆμα ἐκείνου. Δὲν παρὰ δέχομαι τὴν γνώμην τοῦ Φωριέλου πιστεύοντος ὅτι ὁ περιβόητος οὗτος κλέπτης ἐπωνομάσθη Μιλιώνης, διότι τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν διακρινομένων διὰ τοῦ ἐπιθέτου μυλιόνι. Νομίζω ἐξ ἐναντίας ὅτι τὸ οἰκογενειακὸν τοῦ Χρήστου ἐπώνυμον δικαιωνίσθη μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ἐπιτιθέμενον εἰς ὅσα πυροβόλα ἐφαίνοντο ὁμοιόσχημα πρὸς τὸ ἐκεῖνου. Σώζεται δημοτικὸν ᾄσμα ἐκ τῶν παλαιότερων, ἐν ᾧ ἐξυμνεῖται ὁ θάνατος τοῦ ἥρωος καὶ ὅπου διαλάμπει ὁ ἐξῆς στίχος,

"Ὅσο εἶναι ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει.

ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΛΑΣ. — Ὁ Ἀκαρνὰν οὗτος, τέκνον ἀνδρείων προπατόρων καὶ ρίζα περικλεῶν ἀπογόνων, ἐταπείνωσε τὴν Ὀθωμανικὴν ἀγερωχίαν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ πατρίδος περὶ τὰς

ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Νικήσας ἔν τινι συμπλοκῇ τὸν Βελήν, πατέρα τοῦ Ἀλῆ, κατεδίωξεν αὐτὸν ἀπὸ Κερασόβου μέχρι Τεπελενίου. Ἀξιόλογον δημοτικὸν ᾄσμα, ἐξυμνοῦν τὸ κατόρθωμα τοῦτο, ἀσμένως παρατίθημι ἐνθάδε, εἰς δόξαν καὶ αἰωνίαν αὐτοῦ μνήμην.

Τ' εἶναι ὁ ἀχὸς ποῦ γίνεται κ' ἡ ταραχ' ἡ μεγάλη ;
 Μῆνα βουβάλια σφάζονται, μῆνα θεριὰ μαλόνουν ;
 Οὔτε βουβάλια σφάζονται οὔτε θεριὰ μαλόνουν,
 Ὁ Μπουκουβάλας πολεμᾷ μὲ χίλιους πετακόσους,
 Στὴ μέση στὸ Κεράσοβο καὶ στὴν Καινούρια χώρα.
 Κόρη ξανθὴ ἐχούριαξεν ἀπὸ τὸ παραθύρι,
 « Πᾶψε, Γιαννῇ, τὸν πόλεμο, πᾶψε καὶ τὰ τουφέκια
 » Νὰ κατακάτῃ ὁ κουρνιαχτὸς, νὰ σηκωθῇ ἡ ἀντάρα
 » Νὰ μετρηθῇ τ' ἀσκέρι σου, νὰ ἰδοῦμε πόσοι λείπουν. »
 Μετροῦνται οἱ Τεῦρκοι τρεῖς φοραῖς καὶ λείπουν πετακόσοι,
 Μετροῦνται τὰ Κλεζτόπουλα, τοὺς λείπουν τρεῖς λεβέντες.
 Ἐπῆγε ὁ ἕνας γιὰ νερὸ, κ' ἄλλος ψωμὶ νὰ φέρῃ,
 Ὁ τρίτος ὁ καλῆτερος στέκεται στὸ τουφέκι.

Ὁ Μπουκουβάλας οὗτος, τροπαιοῦχος καὶ νικητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, μετέβη προβεβηκῶς ἤδη εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου εἶχεν ἀπέλθει εἰς προσκύνησιν.

ΣΤΑΘΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Τρομερὸς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ

θάλασσαν, ἦτο ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα. Σώζεται καὶ εἰς αὐτὸν δημοτικὸν ἄσμη ἐκθειάζον τὴν λεόντειον αὐτοῦ καρδίαν.

Μὴ μὲ θαρρῶντε νιόνυφη, νύφη γὰ προσκυνήσω ;

Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθαῖ, γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.

ΖΙΑΡΟΣ.—Ὁ ἀείμνηστος οὗτος μαχητὴς τοῦ Ὀλύμπου, ὁ καταλιπὼν ἀθάνατον μνήμην ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ τε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ, ἠδυνήθη ἐπὶ εἰκοσασετίαν μαχόμενος νὰ διατηρήσῃ ἐλευθέρους ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς σπάθης αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἑλασσῶνος. Κατὰ τινας ὁ γενναῖος οὗτος ἀπεβίωσεν ἐξ ἀσθενείας καταλιπὼν διάδοχον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἓνα μόνον υἱὸν ἀνήλικον τὸν Δημήτριον, φονευθέντων ἢ ἐκ φυσικοῦ θανάτου ἀπογενομένων τῶν πρεσβυτέρων.

Ὁ Ζίδρος κάνει τὴ χαρὰ, χαρὰ γιὰ τὸν υἱό του,

Ἐκάλεσε τὴν κλεφτουριά, τὰ δώδεκα πρωτάτα κτ.λ.

Ἄλλοι ἐξ ἐναντίας, ἐν οἷς καὶ ὁ Φωριέλος, νομίζουσιν ὅτι ὁ Ζίδρος αἰχμαλωτισθεὶς ἐκαρτομήθη. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι ἡ ὑπόθεσις αὕτη στηρίζεται εἰς δημοτικὸν τι ἄσμη, ἀτελὲς φερόμενον μέχρι τινὸς καὶ ἔχον οὕτως.

Ἐνα πουλάκι κάθονταν στοῦ Ζίδρου τὸ κεφάλι·

Δὲν ἐλαλοῦσε σὰν πουλί, σὰν ὄλα τὰ πουλάκια,

Μόν' ἐλαλοῦσε καὶ ἔλεγε, ἀνθρώπινα μιλοῦσε·

Ζίδρο μου σ' ἦσουν φρόνιμος ἀπ' ὅλα τὰ πρωτάτα...

Ἀλλὰ τὸ ἄσμα τοῦτο, συμπληρωθὲν μετὰ ταῦτα καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου ὑπ' ἀριθμὸν 68, οὐδὲν μαρτυρεῖ περὶ τοῦ βιαίου θανάτου τοῦ Ζίδρου. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Κυρ. Ζαμπελίου τὸ ὄνομα τοῦ διαβοήτου τούτου πολεμιστοῦ ἡμαρτημένως κατ' ἐμὴν γνώμην ἀναγινώσκεται Σίντρος ἀντὶ Ζίδρος.

Ἐθάρρευεν ὁ Ἀλῆς τὰ ὄπλα τῶν διασήμεων μαχητῶν, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταστρεφομένων. Ἐπίστευεν ὅτι διὰ τῶν τροπαίων ἐκείνων κατεπτόει τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρίαν ἢ ὅτι φοβερώτερος ἐγίνετο διὰ τοιαύτης ἐπιδείξεως. Εἶχε λάβει δῶρον παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ἀδόλφου τὸ πυροβόλον Καρόλου τοῦ δωδεκάτου. Εἶχεν ἀποκτήσῃ διὰ διαθήκης τὸ τοῦ Δγεζάρ καὶ γαυριῶν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν ξένους ἄλλο δωρηθὲν αὐτῷ κατὰ τὸ 1800 ἐξ ὀνόματος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου.

Ἄλλ' ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἔφερε θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν σπάθην τοῦ Κρίμ. Γεραῦ, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὁρχάνου ἀπογόνου τῆς Ταρταρικῆς δυναστείας τῆς αὐτοδικαίως κεκλημένης ἐπὶ τὸν σουλτανικὸν θρόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελεν ἐκλείψῃ ἢ νῦν τὸ σκῆπτρον κατέχουσα γενεά.

(γ) ΠΕΡΓΑΝΤΙ—ΛΑΜΙΑ.—Ὁρῇ ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ἐν τῇ ὑπωρεΐᾳ τοῦ δευτέρου ὑπάρχει φρούριον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ καθ' ἃς ἡμέρας ἐπολιόρκει τὴν Λευκάδα.

(δ) Περιττήν κρίνω τὴν διήγησιν τῶν ἱστορικῶς παραδεδομένων ἢ ἄλλως διαθρυλλουμένων περὶ Ἀλῆ καὶ τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ. Ἐάν τις διεξέλθῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πουκεβίλλου θέλει πεισθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεποιημένων καὶ θέλει μάθει ὅσα καὶ οἷα τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκείνῳ πραττόμενα. — Αὐτὸς δὲ Πουκεβίλλος διηγεῖται ὅτι, πορευθεὶς νύκτωρ πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ διερχόμενος τὰ ζοφώδη τοῦ γυναικωνίτου προπύλαια, ἔπесεν εἰς σωρὸν κεφαλῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια ἐμόλυνεν ἐκ τοῦ αἵματος. Ἠγέρθη ἔντρομος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως ταύτης μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου ἔπασχε νευρικόν τι πάθος, ἀπόλαυσμα τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπισκέψεως.

(ε) Ὁ ΜΗΤΡΟΣ ἢ ΜΗΤΡΟΜΑΡΑΣ. — Σύγχρονος καὶ συναγωνιστὴς τοῦ Ἰωάννου καὶ Κώστα Μπουκουβάλα, διέπρεψεν ὡς κλεπτάρχης ἐν παντοίαις συμπλοκαῖς καὶ ὀνομαστὸς καὶ ἐπίφοβος ἐγένετο.

Ὁ Μητρομάρας φώναξεν ἀπὸ τὸ μετερίζι.

ΠΑΛΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ἢ ΠΑΛΗΟΠΟΥΛΟΣ. — Ἀνῆκεν εἰς τινὰ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἡπείρου οἰκογενειῶν. Φίλος τοῦ Καναβοῦ, ὑπηρέτησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ μετὰ τὴν δολοφονίαν ἐκείνου ἀπεχώρησεν ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ στρατολογήσας ἐκηρύχθη ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ σατράπου. Μετὰ ταῦτα συντυχὼν τῷ ἐξορίστῳ Πασόμπη συνέδεσε πρὸς αὐτὸν φιλίαν

καὶ ἀμφοτέροι, δεδοκιμασμένης ἱκανότητος συνωμόται, ἐτε-
κταίνοντο τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἀλῆ.

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΙΟΙ. — Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς
Φθιώτιδος.

*Κοιμᾶται ἡ καπετάνισσα νύφη τοῦ Κοντογιάννη.
Νὰ τὴν ξυπνήσω, σκιάζομαι, γὰρ τῆς τὸ πῶ, φοβοῦμαι.
Τὸν Νικολάκη πιάσατε, τὸν Κωνσταντῆ βαρέσατε.*

Ἦτο πατροπαράδοτον ἐν τῇ ἀειμνήστῳ ταύτῃ οἰκογενεῖα
τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετε-
βιβάζετο ὡς ἱερὸν κειμήλιον ἡ φοβερά σπάθη τοῦ γέροντος
Κοντογιάννου, ἐφ' ἧς ἑλληνιστὶ γεγραμμένοι ἀνεγινώσκοντο οἱ
ἐξῆς στίχοι·

*Ὅποιος τυράννους δὲν ψηφεῖ
Κ' ἐλεύθερος στὸν κόσμον ζῇ,
Δόξα, τιμὴ, ζωὴ του
Εἶν' μόνον τὸ σπαθί του.*

ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ. — Ἀκαρνάν, ἀνήκων εἰς τινὰ τῶν διαση-
μοτέρων καὶ δυνατωτέρων οἰκογενειῶν. Ἐγένετο ὑποπτος τῷ
Ἀλῆ καὶ κατεδιώχθη ὑπ' αὐτοῦ.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ. — Γνωστὸς ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνι-
κῇ γῇ διὰ τε τοὺς ἄθλους καὶ τὸ μαρτύριον.

ΝΙΚΟΤΖΑΡΑΣ. — Θεσσαλὸς ἦτο καὶ οὗτος ἐν γενναίοις γεν-
ναῖος. Παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς ὅσα περὶ αὐτοῦ ἔγρα-

ψεν ὁ Φωριέλος δημοσιεύων τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἐν οἷς ἐξυμνεῖται ὁ ἥρωες·

Ὁ Νικοτζάρας πολεμᾷ μὲ τρία βιλαέτια,

Τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάρτακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.

Τρεῖς μέραις κἀνει πόλεμο, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.

Χιόν' ἔτρωγαν, χιόν' ἔπιραν, καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

ΖΑΚΑΣ. — Καίτοι γέρων ὁ ἀρματοῦλός οὗτος, διάγων ἐν Γρεβενοῖς, κατέπληξε πολλάκις τὸν Ἀλῆ.

ΓΙΩΡΓΟΘΩΜΟΣ. — Ὁ διαβόητος οὗτος πολεμιστὴς ἤκμασε κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἐκατονταετηρίδος. Πολλὰ δὲ καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνεκάλυψα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος. Πλήθος ἐπιστολῶν διευθυνομένων παρὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ πρὸς τὴν ἐγγύριον Κυβέρνησιν τῆς πατρίδος μου μαρτυροῦσι τὴν ἀκαταδάμαστον ἀνδρίαν τοῦ ἥρωος. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων δημοσιεύω μόνον δύο τὴν μὲν παρὰ τοῦ Ντεμιτζῆ Ἀσλάνη, τὴν δὲ παρὰ τοῦ γνωστοῦ Ἰουσούφ Ἀράπη. Ἀμφότεραι δεικνύουσι τὴν ἀνεξάντλητον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων ἀδιαιλείπτως ἀγωνιζομένων πρὸς τοὺς τυράννους αὐτῶν, μαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας, αἷς ἡ ἀσήμεντος καὶ πτωχῇ πατρίς μου παρέσχε τῷ Ἑλληνισμῷ καὶ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ὑποδεχομένη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς τοὺς ἀκαταπύστως διωκομένους ἐκεί-

νους μαχητάς καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθεμένη τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ φόβητρα τοῦ αἰμοβόρου Βιζήρου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν τούτων προκύπτει ὅτι οἱ δράττοντες τὸ ξίφος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐπέπιπτον ἐνίοτε καὶ πρὸς ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοφύλους, ὅπερ καὶ ἀκατανόητον ἄλλως καὶ ἀνόσιον ἤθελε φανῇ, ἐὰν ἡδυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι σύμμαχοι καὶ συνένοχοι τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ ὑπῆρξαν διάσημοι ὀπλαρχηγοὶ Ἑλληνες, οἵτινες κατηνάγκαζον πολλάκις τοὺς κατοίκους κώμης ἢ ἐπαρχίας τινὸς οὐ μόνον νὰ μὴ παρέχωσιν ἄσυλον πρὸς τοὺς κλέπτας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσβοηθῶσι τοῖς περὶ τὸν τύραννον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἐπιφόβων ἐκείνων συναδέλφων. Τινὲς τούτων ἀπέπλυναν τὸ σατανικὸν ἀνόμημα χύσαντες μετὰ ταῦτα τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ὡς ὁ Καραϊσκος, ἄλλοι δὲ ἐφάνησαν ἥττον ἄξιοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Κεῖνται ἤδη ἐνώπιόν μου ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς πατρίδος μου χαρτοφυλακίου μαρτυροῦσαι τρανῶς τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ περιττὴν κρίνων τὴν δημοσίευσιν πασῶν τούτων, περιορίζομαι εἰς τὴν ἐκδοσιν ἐπιστολῆς τινος αὐτογράφου τοῦ Χρήστου Κατσιογιάννη, φερούσης ἅμα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ γενναίου τούτου, ὅστις ἀπολογεῖται πρὸς τὸν Πρύτανιν τῆς πατρίδος μου δι' ὅσα ἐβιάζετο ἐνίοτε νὰ πράττῃ κατὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ. Δύναται δὲ αὕτη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὁμολογία τοῦ ἀληθοῦς Κλέπτου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΤΕΜΙΤΖΗ ΑΣΛΑΝΗ.

*Τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ κατὰ τὴν χρεωστουμένην γειτονικὴν
ἀνταπόκρισιν περιποθήτοις μοι ἐξουσιασταῖς καὶ
προέδροις τῆς Ἀγίας Μαύρας.*

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μοι ἐξουσιασταὶ καὶ πρόεδροι
τῆς Ἀγίας Μαύρας, ἀκριβῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ταῖς
ἀπερασμέναις ἔλαβα ἓνα ἀποκριτικὸν φιλικὸν σας καὶ ἐβεβαιώ-
θην εἰς ὅσα ἀποκριτικῶς μοι ἐφανερόνετε, καὶ διὰ πολλῶν
πάσχετε νὰ ἀποδείξετε ὅτι ὅλως διόλου ἐπιποθεῖτε ἀναμεταξύ
μας εἰρήνην καὶ νὰ φυλάττωνται ἀκίβδηλα τὰ γειτονικά ὅρια.
Καὶ ὥς πρὸς τοῦτο τότε εἶναι βεβαιωμένον, ὅταν στερεωθῶσι
μὲ καμώματα. Ἀλήθεια ἀπὸ μέρους σας ἐδείχθη κἄποια προ-
θυμία εἰς διωγμὸν τῶν κακῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρματωλούς σας
ἐπιάσθησαν τέσσαροι πέντε ῥέμπελοι καὶ ἐλευθερώθη ὁ σκλάβ-
ος. Ὅμως ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γεωργοθώμου καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ
Μακρυσταμούλη, ὁποῦ ἐφύλαγαν τὸν σκλάβον καὶ ὁποῦ εἶναι
ὅλη ἡ δύναμις τοῦ Γεωργοθώμου, ἀφέθησαν καὶ πάγουν εἰς
τὴν κακίαν τους. Τέλος πάντων ὅταν ἀπὸ μέρους τῆς ἐξου-
σίας σας δείχνετε κατὰ τὸ πρέπον προθυμίαν εἰς κυνηγητὸν
τῶν κακῶν καὶ εἰς ἡσυχίαν τῶν γειτόνων, ἡμεῖς μακρὰν δὲν
εἵμεθα, ὥστε νὰ μὴν μανθάνωμεν τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἀφοῦ βε-
βαιωθῶμεν οὕτω, δὲν θέλομεν δεῖξῃ καμμίαν ἑλλειψιν προθυ-
μίας εἰς ἐκεῖνα, ὁποῦ ἀρμόζουν μιᾷς ἐλικρινῶς φιλιωμένης
γειτονίας. Καὶ φοβερисμοὶ ἐδῶθεν δὲν ἐστάλθησαν εἰς τὰ αὐ-

τόσε, ἀλλὰ λόγοι βιασμένοι ἀπὸ τὸ δίκαιον, διότι οἱ κακοὶ φυλαττόμενοι εἰς τὰ μέρη σας ἔρχονται καὶ κάμνουν τόσα κακὰ εἰς τούτους τοὺς τόπους. Ἐκεῖνοι, ὅπου φυλάττουσι τοὺς κακοὺς, εἶναι παρόμοιοι ὥσάν νὰ κάμνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ κακόν· καὶ ὅποιος δὲν ἐμποδίζει τὸ κακόν, εἶναι ὅμοιος μὲ ἐκείνον, ὅπου κάμνει τὸ κακόν. Ὅταν ἡμεῖς ἴδωμεν τὴν προθυμίαν σας διὰ νὰ ἦναι εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἡ γειτονία μας κατὰ τοὺς νόμους τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας, θέλει σᾶς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς βεβαίους διὰ τὸν πολὺν μας ἔρωτα διὰ τὴν ἰδίαν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο θέλει ἔχετε καὶ τὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ῥαγιαδῶν, ὥσάν ὅπου γίνεσθε αἴτιοι νὰ γλυτώσουν οἱ πικροὶ ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν κλεπτῶν, ὅπου μὲ ἄκραν ἀσπλαγχνίαν τοὺς κάμνουν. Εἰς ἐμέ, ὅπου ἔτυχα ἀρματωλὸς ἐδῶ εἰς τὸ Κάρλελι, ὥσάν ὅπου εἰς τοῦτο εἶναι ἡ σκάλαις, ἀποδίδουν τὸ πταίσιμον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα βιλαέτια τάχα πῶς ἀπερνοῦν ἀπὸ ταῖς σκάλαις, ὅπου φυλάγω ἐγώ, καὶ πηγαίνουν καὶ τοὺς ἀφανίζουν τελείως, καθὼς ἀλήθεια τὸ παθαίνουν. Τέλος ἡ ἐδική σας καθαρότης μὲ τὸν κυνηγημὸν τῶν κλεπτῶν θέλει διπλασιάσῃ τὴν εἰς τοῦτο ἐδικὴν μας προθυμίαν καὶ οἱ ζαμπιτάδες Τοῦρκοι καὶ οἱ προεστοὶ Ῥωμαῖοι θέλει σᾶς φανερώσουν εἰς τὸ ὑψηλὸν Δεβλέτι τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, ὅπου σώζετε κατὰ τοὺς νόμους τῆς γειτονικῆς φιλίας. Ταῦτα καὶ τὰ ἔτη σας θεόθεν πλεῖστα καὶ παντευτυχῇ.

1800 Μαΐου 14, Βραχῶρι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΟΥΣΟΥΦΑΓΑ.

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μου φίλοι πρόεδροι τῆς Ἀγίας Μαύρας, φιλικῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ἐλάβον τὴν γραφὴν σας, ἥ ὁποία τὰς δικαιολογίας σας ἔχει ζωγραφισμένας μὲ χρώματα ἀπρεπειάς, καὶ χωρὶς νὰ ζυγιασθῇ ὁ πόνος μας θεωρούμενος ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν μας, τιμὴν μας καὶ βίός μας. Ἐλάβον εἰς ὅλα πληροφορίαν καὶ σᾶς ἀποκρίνομαι. Διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν, ὅπου οἱ ἐδικοὶ σας ἐλευθέρωσαν τὸν Ἀμβρακιώτην ἐδικόν μας καὶ τοὺς συντρόφους τοῦ Θώμου ἔκαμαν σκλάβους καὶ τὰ ἄλογα ἐλευθέρωσαν, εὐχαριστοῦμεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὴν προθυμίαν σας.

Ἐπρεπεν ὅμως εἰς αὐτὴν τὴν προθυμίαν καὶ γειτονικὴν φιλίαν νὰ ἀκολουθῆτε πάντα, ὅτι ἐκεῖνο τὸ καλόν, ὅπου δὲν εἶναι πάντοτε καλόν, δὲν εἶναι τέλειον καλόν. Θαυμάζομεν εἰς τοὺς ὄρκους, ὅπου θυσιάζετε ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν σας καὶ τιμὴν σας ὅτι εἰς τὸν τόπον σας οὔτε ὁ Γιωργοθῶμος φυλάττεται οὔτε ἄλλος οὔτε αἱ οἰκογένειαι των. Ἀποροῦμεν εἰς τοῦτο. Ἀρά γε δὲν σᾶς εἶναι γνωστὰ ὅσα ἐνεργοῦνται εἰς τὸν τόπον σας ; ἢ πῶς ἄλλως εἶναι ; Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι μας ἤλθον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ μὲ τὰ ἰδιά τους ὄμματα εἶδον τὰς οἰκογενείας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Θώμου καὶ ἄλλων συντρόφων του, αἱ ὁποῖαι φυλάττονται εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ὀνομάζεται *Karvā* καὶ ἔχει αὐτὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν του αὐτοῦ ὁ ἴδιος καπετάνος σας *Τρύφος*. Τοῦτο εἶναι βέβαιον καὶ ἐὰν ἀσπάζεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔχετε ἐναγκαλισμένην τὴν πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, ἀπορρίψετε τὴν ἀμέλειαν

καὶ ἀνοικτὰ ὦτα μὴ ἀφίνετε νὰ σᾶς ἀπατοῦν οἱ ἴδιοι ἀρματω-
λοὶ σας, φύλακες τῶν κλεπτῶν ζημιωτῶν μας, καὶ βεβαιού-
σθε εἰς ὅλα καὶ προθυμοποιεῖσθε εἰς τὸ νὰ τελειωθοῦν τὰ πρέ-
ποντα ἢ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἴδιους κακοποιούς ἢ εἰς τὰς οἰκογε-
νεῖας των. Ἡμεῖς σᾶς ὑποσχόμεθα ἐπάνω εἰς τὴν ἀλήθειαν ὅτι,
ἀφοῦ πληροφηθῶμεν τὴν προθυμίαν σας καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ
εἰλικρινὴς γειτονικὴ φιλία, εὐθὺς μὲ ζῆλον θερμὸν νὰ ἐναγκα-
λισθῶμεν τὴν φιλίαν καὶ εἰρήνην. Σᾶς ὑποσχόμεθα οἱ ἄνθρω-
ποὶ σας ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως νὰ περιπατῶσι καὶ νὰ πραγ-
ματεύωνται εἰς ὅλο τὸ Σαντζάκι Καρλελίου καὶ εἰς πᾶσάν
τους περιστάσιν νὰ ἔχουν τὴν πρέπουσαν διαφέντευσιν. Ἀλλὰ
εἶναι στερετὸν εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἐπαινετὸν εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, εἶναι δεκτὸν εἰς κἀνένα νόμον, τὰ μέρη σας ἀπὸ τὸ ἓνα
μέρος νὰ ὑποκρίνονται φιλίαν μὲ τὰ ἐδικὰ μας καὶ ἔπειτα νὰ
ἔχουν κρυφίαν ἔχθραν; Ἡ δὲν εἶναι τοῦτο ὁποῦ εἰς τὰ μέρη
σας φυλάττονται οἱ κακοὶ καὶ ἔρχονται ἐδῶ καὶ κάμνουσι τό-
σπην διαφθοράν καὶ ἀφανισμόν; Τοῦτο μάλιστα, ἀρχήθεν βε-
βαιωμένον, εἶναι σωστὸν κακὸν καὶ ἃς φαίνεται καλόν, ἀλλὰ
δὲν εἶναι καλόν. Ὁ πόνος μας, ἡ πίκρα μας, ἡ ἀνάγκη μας,
ὁποῦ ἐχάθη ἡ ζωὴ μας, ἐσβύσθη ἡ τιμὴ μας καὶ ἀφανίσθη τὸ
βίός μας, μᾶς ἀνάγκασε νὰ χάσωμεν τὴν ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν
εἰς τόσα ἄλλα κακὰ ἐφυλάτταμεν καὶ ὠρμήσαμεν ἢ νὰ ἐκδι-
κηθῶμεν ἢ τὴν κρυφίαν ἔχθραν νὰ κάμωμεν νὰ φανερωθῇ. Εἰς
τοῦτο ἐδικοὶ σας δὲν ἔντεσαν, ἀπὸ ἄλλα μέρη ἔτυχαν καὶ
χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμὲ κἀνένα γράμμα ἀπὸ κάμμιαν προεδρεῖαν,
χωρὶς νὰ δοκιμάσωσι παραμικρὰν ζημίαν ἢ στενοχωρίαν, ἐ-
λευθερώθησαν καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις των ἐπῆγαν. Ἀληθῶς τὰ

βασιλικά φερμάνια προστάζουν οἱ νησιῶται νὰ περιπατοῦν ἀνεμποδίστως εἰς τὰ μέρη τοῦ κραταιοτάτου Δεβλετιοῦ μας, ἀλλὰ τὰ ἴδια φερμάνια καὶ χατισερίφια δὲν προστάζουν οἱ κακοποιοὶ νὰ κυνηγῶνται καὶ νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ νησιά; Τὸ Ὑψηλότατον Δεβλέτι δὲν θέλει ἀληθινὰ τὴν ζημίαν τῶν νησιωτῶν, ἀλλ' ἄρα γε στέργει οἱ νησιῶται νὰ φυλάττωσι τοὺς κακοποιούς, νὰ ἀφανίζουσιν τοὺς τόπους του; Καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Ὑψηλότατον Δεβλέτι ἔχομεν νὰ κλαυθῶμεν τὸ μέγιστον αὐτὸ κακόν, ὅπου ἀπὸ τὴν τοιαύτην φύλαξιν ἀδιαικόπως μᾶς γίνεται. Εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι φροντὶς νὰ μάθωμεν ὅτι ἔχετε ἀρκετὰ μούλκια καὶ ἐξοδεύετε ἀπὸ τζέκκν, αὐτὰ εἶναι διὰ ἀνάπαυσίν σας καὶ χαρῆτέ τα. Ἡμεῖς προθυμίαν ἔχομεν νὰ ἔχετε ἐναγκχλισμένην τὴν πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, νὰ μὴ γίνεταί τόσον ἄδικον μὲ τὸ νὰ φυλάττωνται οἱ κακοὶ εἰς τοὺς τόπους σας, νὰ ἔχετε προθυμίαν εἰς κυνηγητὸν τῶν κακῶν ἑτοιμοὶ καὶ ἡμεῖς ἐπομένως νὰ σερώμεθα καθὼς ἡ γειτονικὴ φιλία ἀπαιτεῖ καὶ εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀπράκτως τὰ γειτονικά φιλικὰ ὄρια. Θεόθεν δὲ τὰ ἔτη σας πλεῖστα καὶ παντευδαίμονα.

Περιπόθητός σας

ΙΟΥΣΟΥΦΑΓΑΣ χάλια κάρλελι Μουτεσελήμης.

1800, Ὀκτ. 2. ἐν Βραχωρίῳ.

Ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Νετμιτζῆ Κλειςούρα λέγεται ὅτι ὁ Γιωργοθῶμος μετὰ τοῦ Παρὰβόλα καὶ λοιπῶν τοῦ σώματος λοχῆσαντες ἐφόνευσαν τυχυδρόμον τινὰ τοῦ Βιζήρου, καίτοι ἔ-

χοντα μεθ' ἑαυτοῦ φρουρούς, καὶ σκυλεύσαντες τὸν νεκρὸν εὗ-
ρον χίλια φλωρία ἐκτὸς τῶν ὅπλων καὶ τῶν πολυτελῶν ἱμα-
τίων.— Ἄλλοθι πάλιν ὁ Ἰουσοῦφ ἀγᾶς ταλανίζων ἑαυτὸν λέ-
γει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι, καίτοι ἐκ πεντήκοντα ἐτῶν διάγων
πολεμικὸν βίον, οὐδέποτε ἔπαθεν ὅσα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ὕπὸ Γιωργοθώμου καὶ διηγεῖται ἕτερον ἀνδραγάθημα τοῦ τολ-
μηροτάτου τούτου, ὅτι εἰσέβαλε νύκτωρ εἰς τὴν κώμην Κεχρε-
νιὰν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ μὲν
τῶν ἀλλοφύλων πολλοὺς κατέκοψε, ἐκ δὲ τῶν τουρκοφίλων
κατοίκων δύο ἡχμαλώτισεν. Ἄλλοθεν δὲ γινώσκομεν ὅτι ὁ
ἥρως οὗτος ὀχυρωθεὶς ἐπὶ τῶν ἀκρωρείων τοῦ Μακρυνόρους διε-
τέλει ἀνεξάρτητος μέχρις οὗ ἔν τινι συμπλοκῇ πληγὴς καίριως
ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἰουσοῦφ Ἀράπη.

*Ποῦστε, βρὲ παλληκάρια μου, λίγα κι' ἀνδρειωμένα,
Πετᾶτε τὰ τουφέκια σας, σύρτε τὰ σπαθιά σας
Γιουροῦσι μέσα κάμετε, πάρτε μου τὸ κεφάλι,
Νὰ μὴν τὸ πάρῃν ἡ Τουρκιά, Ἰουσοῦφαγας ὁ σκύλος.*

Ταῦτα ἐν συνόψει ἔκρινα εὐλογον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, τόσῳ
μᾶλλον, ὅσῳ μικρὰ περὶ Γιωργοθώμου εὔρον ἐν τοῖς ἡμετέροις
χρονικοῖς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ.

*Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον καὶ Μεγαλοπρεπέστατον
Πρόταριν εἰς Ἀγίαν Μαύραν.*

Ἐξοχώτατε.

Μὲ τὸ δουλικὸν μου γράμμα δὲν λείπω νὰ μὴ σᾶς προσφέρω τὰς δουλικὰς μου προσκυνήσεις καὶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ἀγκαλὰ καὶ σᾶς εἶναι γνωστὸν, ὅτι διώκομαι ἀπὸ τοὺς ἄλλοφύλους διότι ὑπερασπίζομαι τὸ δίκαιόν μου. Τὸ νὰ ἀποκτῇ τινὰς ἀφεντάδες καὶ φίλους ἢ ἴδια φύσις καὶ αὐτὴ ἡ χρεία τὸν παρκαίνει, τὸ νὰ φυλάττῃ ὅμως μετὰ ταῦτα τὴν φιλίαν καθαρὰν καὶ ἀπαρσάλευτον τοῦτο εἶναι ἴδιον στοχάζομαι τῶν φιλαλήθων φίλων. Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς φιλαλήθεις τούτους κυχωμαὶ ὅτι εἶμαι καὶ ἐγὼ πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας, ἡ ὁποία στοχάζομαι νὰ μὴ μὲ ἀδικῇ, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἴδιαν καθαρὰν ἀγάπην, εἰς τὴν ὁποίαν βασιζόμενος μεθάρρος σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι χθὲς ἔμαθον μίαν ἑξαφνον εἶδῃσιν, ὅτι ὁ Μοῦρτο Κάλης ἐτεχνάσθη γράφων εἰς τὴν ἐξοχώτητά σας ὅτι ὅσα κακὰ καὶ δυστυχίαι ἠκολούθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βόνιτζας ὅτι ἐγὼ τὰ ἔκαμα.

Βέβαια ὅτι φροντίζω διὰ νὰ γλύσω τὴν πατρίδα μου καὶ κατατρέχω ἐκείνους, ὅπου εἶναι ἐνωμένοι μὲ τοὺς ἄλλοφύλους, οἱ ὅποιοι ἂν ἐμὲ κατατρέχουν, ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Οἱ ὁμογενεῖς ὅμως μοῦ κκοφαίνεται ἓνας τὸν ἄλλον νὰ κυνηγᾷ καὶ ὅλοι μαζὶ διὰ τὴν κακίαν τους χώνονται εἰς τὸν ἴδιον λάκκον, ὅπου σκάφτουν μὲ τὰ χέρια τους.

Ἀφεντάδες μου, ἀκούσατε, παρακαλῶ, μὲ ἐκείνην τὴν συνειθισμένην σας καὶ φιλοδικαίαν καλοκάγαθίαν καὶ τὰ ἐδικὰ μου δίκαια παράποννα ἐν συντόμῳ, καὶ πάλιν ἡ προσταγὴ σας δὲν μένει ἀνενέργητος.

Ἀφεντάδες, σᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀλλόφυλοι ὄχι μόνον τὴν περιουσίαν μας ἄρπαξαν καὶ τὰ ὀσπῆτιά μας κατεδάφισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ αἷμα ἡμῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν μας διψοῦν καθ' ἑκάστην. Ὅθεν διὰ νὰ φυλάξωμεν καὶ τὴν τιμὴν μας, προστρέχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν σας γνωρίζοντες τὴν φυσικὴν καὶ φιλόχριστον φιλοξενίαν σας. Ἀλλ' ἡ ἀχόρταγος καὶ ἀνῆσυχος κακία τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἡ ὁμογνωμία μερικῶν ἐδικῶν μας ὁμοπίστων ἐπροχώρησε τόσο, ὥστε νὰ ταραῖξουν τὴν ἡσυχίαν μας καὶ ἐδῶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ὁμοπίστων μας. Ἄν ἐνθυμηθοῦν τὴν θρησκείαν μας καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα, τότε μοῦ φαίνεται θέλει λάβομεν ἄλλα μέτρα, διότι ὅποιος προνοᾷ, στοχάζομαι ὅτι δὲν μετανοᾷ. — Ταῦτα μὲ ὅλον τὸ σέβας καὶ περιμένω τὴν εὐσπλαγχνον καὶ πατρικὴν σας προσταγὴν, ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα σοφωτάτη ἐξοχότης δύναται ἐν συντομίᾳ νὰ γνωρίσῃ τὰς καταδρομὰς τοῦ γένους μας τόσο ἀπὸ ἀλλοφύλους ὅσον καὶ ἀπὸ μερικῶν ὁμοπίστων μας.

43 Ἰουνίου, 1802. Ζαβέρδα.

Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος
Δούλος ταπεινὸς καὶ πρόθυμος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΤΖΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Τοὺς δὲ δημοπίστους τούτους προδότας τόσον ἐβδελύττοντο οἱ ἐθνικώτατοι Λευκάδιοι, ὥστε ὁ ἀρματωλὸς Καραϊσκος, δ-
φείλων κατὰ προσταγὴν τοῦ σατράπου Ἀλῆ Πασᾶ νὰ πορί-
ζηται τὰ ζωάρκεια ἐκ Λευκάδος, ἔγραψε τὸ ἐξῆς γραμματίον
πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου.

«Τίμιοι καὶ εὐγενεῖς ἄρχοντες Ἀγίας Μάρας, προσκυνῶ. Ἐ-
πειδὴ ὁ Βεζήρης ἀφέντης μου μὲ ἐπρόσταξε νὰ ψωνίζωμε στὸ
χασαπᾶ σας, στέλνω τὰ παλληκάρια μου. — Λογιάζω νὰ μὴ
ξεύρετε ὅτι προσκυνῶ καὶ ἐγὼ Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἀγιον Πνεῦ-
μα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

2 Ἀλωναριοῦ, 1801.

Εἰς τοὺς δρισμοὺς σας
ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ.

Ἡ ἀχώριστος ἐκείνη Τριάς, ἣν ὡς σύνθημα ἐξεφώνει τότε ὁ
τὴν ἐαυτοῦ ἀμαρτίαν συναισθανόμενος Ἕλληνα μαχητῆς, ἔμελ-
λε μετ' ὀλίγον διὰ τῶν τριῶν ἱερωτέρων τῆς καρδίας αἰσθημά-
των, τῆς Θρησκείας, τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας, νὰ συ-
νενοῶσιν ἀχωρίστως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἐνδοξον ἐκείνον τῆς
ἐθνεγερσίας ἀγῶνα.

ΣΑΜΟΥΗΛ—ΒΟΤΖΑΡΗΣ—ΛΑΜΠΡΟΣ ΖΑΒΕΛΛΑΣ. — Περὶ
τῶν τριῶν τούτων ὡς λίαν γνωστῶν οὐδὲν λέγομεν. Περὶ τοῦ
δευτέρου ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν ἐνθάδε ὅτι, προσκαλέ-
σας ὁ Ἀλῆς ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὸν ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ
Καναβόν, ὀργίλος καὶ τεταραγμένος· «Εἴμεθα μόνοι, λέγει. Σὺ

γνωρίζεις τὴν θέσιν μου, βλέπεις τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν μου. Μάθε ὅτι τὸ κατ' ἐμὲ δὲν φοβοῦμαι εἰμὴ τρία τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Μάντευσον, εἰ δυνατόν, τίνα ; — Πρώτιστον πάντων ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Καναβός, τὸν Θεόν. — Τὸν Θεόν; Ποτὲ δὲν τὸν ἐφοβήθην, ἐκραύγασε μετὰ περιφροσύνης ὁ Ἀλῆς. — Τότε δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω, εἶπεν ὁ Καναβός. — Πρῶτον φοβοῦμαι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸν Σουλιώτην Χρῆστον Βότζαρην, δεύτερον τὸν Γιουσούφ Μπέην, Κιζγιᾶν τῆς σουλτάνας Βαλιδές, καὶ τρίτον... — Τίνα; ἠρώτησεν ὁ Καναβός. — Τρίτον; σὲ αὐτόν! »

ΓΙΩΡΓΟΣ ἀπ' τῇ Λάμαρῃ — ΔΗΜΟΣ — ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ. —

Ἦσαν καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τολμηροτέρων τῆς ἐποχῆς καὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες, προαισθανόμενοι τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως, ἔνοπλοι φύλακες ἐγρηγόρουν πάντοτε ἐπὶ τῶν ὁρέων.

Ἐγίνωσκεν ὁ Ἀλῆς ὅτι ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ ὀργανίζετο συνωμοσία τρομερὰ, καὶ ἄγρυπνος διὰ τῶν κατασκοπῶν αὐτοῦ παρηκολούθει εἰς τὰ διαβήματα τῶν ἰσχυροτέρων αὐτοῦ ἐχθρῶν, ἐν οἷς ἐλογίζετο καὶ τὸν Ἰγνάτιον, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Βλαχάβα ὡς ἐκ θαύματος ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγχόνην ἀπελθὼν εἰς Κέρκυραν. (*)

(*) Εἰσέφρυσεν ἐνταῦθα χρονολογικὸν λάθος, ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰγνάτιος ἐσώθη εἰς Λευκάδα κατὰ τὸν Μάϊον 1807, ὁ δὲ Βλαχάβας κατὰ τὸ 1809 ἐμαρτύρησεν ἐν Ἰωαννίνοις. Τὸ πλοῖον τὸ μετακομίσαν τὸν Ἰγνάτιον εἰς Λευκάδα ἐπωνομάζετο Ἅγιος Σπυρίδων. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτου ἐπίσημος ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Ῥώσσου Στέτερ ἀγγέλλοντος τὴν ἀφίξιν τοῦ μητροπολίτου πρὸς τὸν Κόμητα Ἰωάννην Καποδίστριαν. Σημ. Α. Β.

Πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γινόμενα γινώσκουσιν οἱ ἐπιζήσαντες. Θαυμάζω μόνον πῶς οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠθέλησε ν' ἀσχοληθῇ διαφωτίζων τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐν πάσῃ τῇ Ἠπειρῷ ὥσπερ τις ὑπόγειος δύναμις ἐφαίνετο ὑποσείουσα τὸ κράτος τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀγγέλλουσα τὴν ὥραν τῆς ἀνεγέρσεως. Μετ' οὐ πολὺ, τοῦτέστιν ὅταν ὁ λίθος τοῦ τάφου καλύψῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, οἵτινες αὐτόπται τῶν γεγονότων δύνανται εἰσέτι νὰ μαρτυρήσωσιν ἀντὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, μετ' οὐ πολὺ, λέγω, πυκνὴ ὁμίχλη θέλει καλύψῃ καὶ ὀνόματα καὶ πράγματα. Κενὸν μέγα θέλει ὑπάρχει ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ· θέλει ἑλλεῖπει ὁ πρόλογος ὁ διασαφὼν τὸν κατὰ τὸ 1821 ἐθνικὸν ἀγῶνα. Θέλουσι στερηθῇ μνημοσύνων οἱ καὶ πρότερον παθόντες ὑπὲρ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καθ' ἧς ἐμάχοντο τότε πᾶσαι καὶ ἐπιχθόνιοι καὶ ὑποχθόνιοι δυνάμεις.

(ζ) Ἴνα μὴ τις παρατηρήσῃ, καὶ δικαίως ἴσως, ὅτι ὁ πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀπότομος καὶ λίαν προσβλητικὸς τοῦ Ἰγνατίου τρόπος δὲν ἔχεται πιθανότητος, διότι τοιοῦτος τύραννος δὲν ἤθελεν ὑπομείνει ἀταράχως τὸν ἔλεγχον τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω ἐνθάδε διὰ βραχέων τὸ ἐξ ἧς ἱστορικὸν γεγονός.

Ἐξ ἑν Ἰωαννίνους ὁ Σεῖκ Ἰουσούφ, ἀνὴρ σεβάσμιος διὰ τὴν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν παρρησίαν, μεθ' ἧς πολλάκις ἐστιγμάτιζε τὴν ὀμότητα τοῦ τυράννου. Μετὰ τὴν καταστρο-

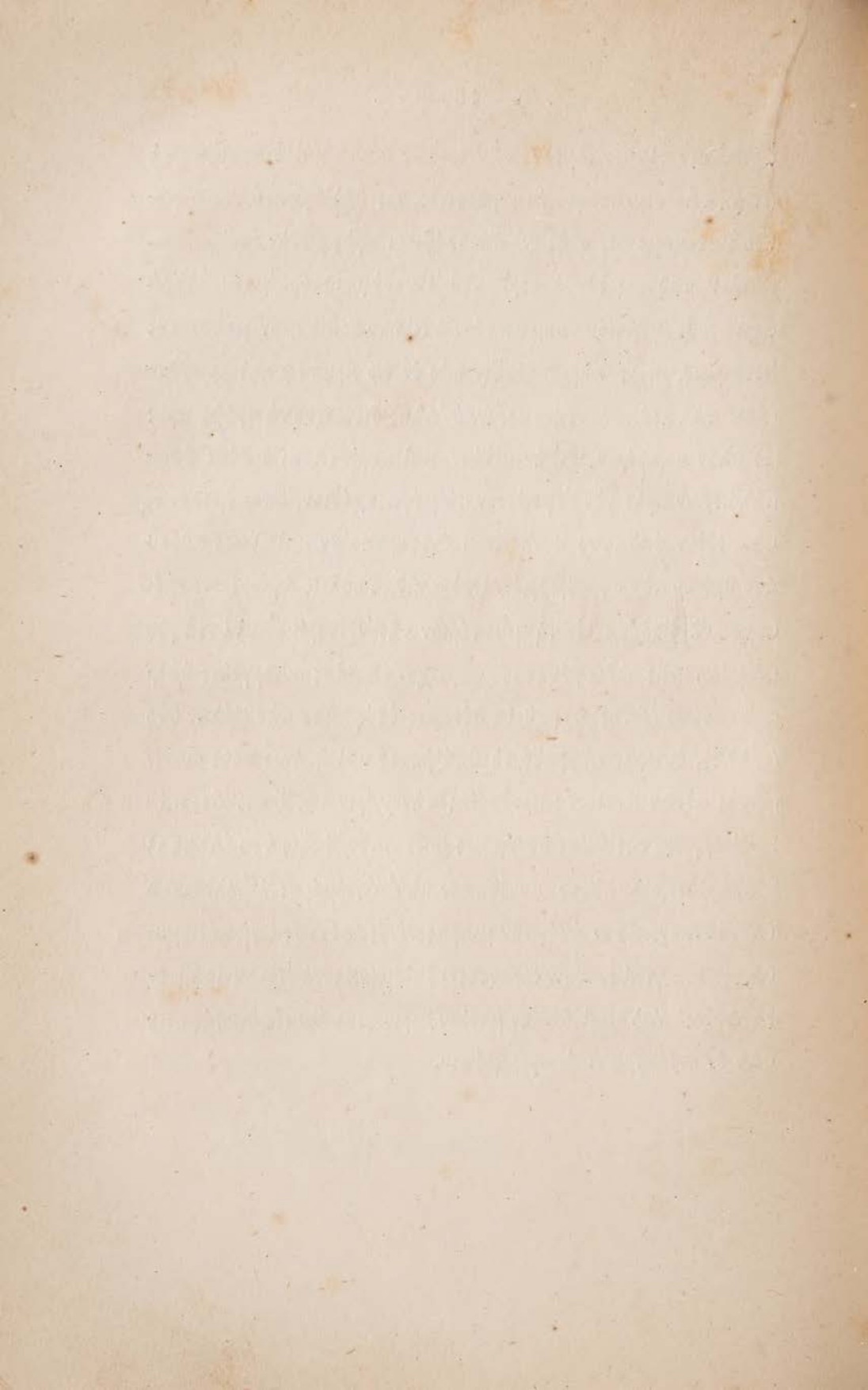
φῆν τῶν Γαρδικιωτῶν καὶ τὴν σφαγὴν τοῦ Δεμήρ Δόστ καθ' ἃς ἡμέρας τὰ μαρτύρια καὶ αἱ ἀπαγχονίσεις κατέπληξαν τὴν Ἑπειρον, εἰσέρχεται οὗτος εἰς τὸ σατραπεῖον. Οἱ σωματοφύλακες ἔντρομοι κλίνουσι τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Βλέπouσι τὸν ἄνδρα διευθυνόμενον πρὸς τὴν αἵθουσαν, ὅπου ἡ Ἀλῆς εὐρίσκεται, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀποτολμᾷ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ προφήτου.

Ὁ Ἀλῆς μόλις ἰδὼν αὐτὸν ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ κλιντήρος, ὅπου ἀνεπαύετο, καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἰουσοῦρ νὰ καθίσῃ. Ὁ δὲ ἀποποιεῖται καὶ μετὰ φωνῆς βροντώδους· «Δὲν ὑπάρχει, λέγει, οὐδὲ σπιθαμὴ τοῦ τάπητος, ὃν ἤδη πατῶ, δὲν ὑπάρχει ἐν τῇδε τῇ αἵθουσῃ οὐδὲ ἐν ἑπιπλόν, ἔνθα νὰ μὴ βλέπω τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸ αἶμα. Ὁ κλιντήρ, ἐφ' ὃν με προσκαλεῖς νὰ καθίσω, ὑπῆρξεν ἴσως ὁ τόπος τῆς ἀγωνίας τῶν ἀδελφῶν σου. Τὰ ξίφη, τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμάμενα, ἡμβλύθησαν ἐπὶ τῶν κρανίων τῶν Σουλιωτῶν. Βλέπω ἐνώπιόν μου τὸν τάφον τῆς Ἑμιννῆς, τῆς ἐναρέτου συζύγου σου, ἣν σὺ ἐφόνευσας. Ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἵσταμαι, ὁ ὀφθαλμὸς καθορᾷ τὴν λίμνην, ἔνθα ἔπνιξας δέκα ἐπτὰ μητέρας, πολὺ καθαρωτέρας τῶν χειλέων τῶν ἐκφωνησάντων τὴν καταδίκην αὐτῶν, καὶ ἔνθα τόσα καὶ τόσα θύματα τῆς μανίας σου καθ' ἐκάστην ἀπόλλυνται.—Φθάνει, φθάνει, ἐκραύγασε δακρύων καὶ στεναζῶν ὁ Ἀλῆς. Μὴ με καταρασθῇς . . .»

Ὁ Ἰουσοῦρ ἐξέρχεται τῆς αἵθουσῆς ἀποτινάσσων ἀπὸ τῶν

σανδάλων τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ διασχίζων τὰ στίφη τῶν σωματοφυλάκων, οἷτινες, ὡς ὑπὸ θρησκευτικοῦ φόβου κατεχόμενοι, οὐδὲ ν' ἀναβλέψωσι πρὸς αὐτὸν ἐτόλμησαν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Ἰουσοῦ ἱστορούμενα. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἰγνατίου σημειωτέον ὅτι ἦτο ἐπίσημον μέλος τῆς Ἑταιρίας, ἣτις παρесеύαζεν ἤδη ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ προωδοποιεῖ τὰ τῆς ἐπαναστάσεως, ἣν ὁ Ἀλῆς διενεοῖτο νὰ τρέψῃ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, δι' ἣν αἰτίαν καὶ παρίσταται ἐνθάδε ἀποκαλύπτων πρὸς τὸν Ἰγνάτιον τὸ μέγα σχέδιον, ὅπερ ἐμελέτα, τὴν ἰδίαν ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀνεξαρτησίαν καὶ ἴσως αὐτοῦ τοῦ θρόνου τὸν σφετερισμόν. Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπέτυχε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἑταιρίας καὶ ὅτι πρὸς τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος παρεῖχεν ἐλπίδας συνεργείας ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς· ὅτι θεία δύναμις ἐτύφλωσε τὴν Πύλην ὅτε ὁ Ἀλῆς, ἐπιορκῶν ἔφραζε τὸ ἀπόρρητον καὶ ἐμήνυε τοὺς συνωμότους αἰτῶν ἀντὶ τῆς προδοσίας τὴν χάριν τῆς ζωῆς· ὅτι πάλιν ἐνεργείᾳ τῆς θείας δυνάμεως ἢ τε καταδίωξις τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ ἀποκλεισμός αὐτοῦ συνέβησαν καθ' ἃς ἡμέρας ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνάγκην μικρᾶς τιнос ἀνέσεως ὅπως ἐνισχυθῇ, ταῦτα γινώσκουσιν ἅπαντες οἱ ἀσμένως τὰ Ἑλληνικὰ μελετῶντες. Διὸ καὶ ἀπλὴν μνείαν ἔκρινα ἱκανὴν εἰς διασάφησιν τῶν ἐν τῷ ἄσματι ἀναφερομένων.

A. Σ Μ Α Τ Ε Τ Α Ρ Τ Ο Ν .

Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ.

ΠΛΘΕΝ ἡ ὥρα ἡ στερνή, ἤλθεν ἡ ἀγωνία
Κ' ἐκίνησ' ὁ Ἰγνάτιος στή φυλακὴ νὰ πάγη.
Μὲ τί καρδιὰ θὰ ταῖς ἰδῇ, μὲ τί καρδιὰ θὰ κλείσῃ
Τόσα καὶ τόσα βλέφαρα καὶ πῶς θὰ ν' ὑπομείνῃ
Ν' ἀκούσῃ τόσους στεναγμούς καὶ τόσ' ἀπελπισία!
Χίλιαις φοραῖς ἐσήκωσε 'ς τὸν οὐρανὸ τὸ βλέμμα
Κ' ἐπαρακάλεσε θερμὰ τὸν Πλάστη νὰ τοῦ δώσῃ
Βοήθεια καὶ δύναμη νὰ ταῖς παρηγορήσῃ.
Σιωπηλὸς ἀκολουθεῖ ὀπίσω του κι' ὁ διάκος
Καὶ τοῦ βαστᾷ τὸ θυμιατὸ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ σκεύη.
Μοσχοβολάει ὁ λίβανος καὶ φαίνεται ὁ καπνὸς του
Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς σὰν ἄλλος γαλαξίας.
'Αναίθαινε, ἀναίθαινε καὶ λὲς πῶς σημαδεύει
Τὸ δρόμο, ποῦ θὰ τρέξουνε τόσαις ψυχαῖς ἀπόψε.

Ἡ μυρωδιά του ἐξύπνησε τὴ χήρα στὸ κρεβάτι,
Τὴ θυγατέρα, πῶρφανή τὴν ἄφηκεν ἡ μάνα
Καὶ τὸν πατέρα, πῶθαψε μονάκριβο παιδί του.
Καὶ στεναγμοὶ καὶ δάκρυα χίλιαις εὐχαῖς καὶ σχώρια
Ακοῦς νὰ ψιθυρίζωνται, κρυφὰ νὰ συνοδεύουν
Τὸ θυμιατό, ποῦ ἐσήμαινε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

. . . .

«Διάκε μου, σύρε, χτύπησε, φώναξε νὰ σ' ἀνοίξουν
Κι' ἂν σ' ἐρωτήσουν τί ζητεῖς, πρόφερε τῶνομά μου».

. . . .

Ἀνοίξε ἡ θύρα διάπλατη κ' ἐχτύπησε μὲ βία,
Ζερβιά, δεξιὰ γιὰ νὰ δεχθῇ, ν' ἀφήσῃ νὰ περάσῃ
Τὸ Θεῖο Δισκοπότηρο, τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου.
Ἀχνός, ἄχνός σὰ λείψανο ἐπρόβαλε ὁ Ταχῆρης
Καὶ σιωπηλὸς ἐκίνησε νὰ δείξῃ στὸ Δεσπότη
Ποῦ καρτεροῦν ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Τὸ πάτημά του σταματᾷ, σπρώχνει μ' ὀρμὴ κι' ἀνοίγει.
Σκύφτ' ὁ Δεσπότης καὶ περνᾷ, τὸν ἀκλουθᾷ ὁ διάκος.
Κ' ἐνῶ ὁ Ταχῆρ ἐξάπλωσε τὸ χέρι του νὰ κλείσῃ
Τὴ θύρα, ποῦ μισάνοιχτη χάσκει σὰ στόμα λύκου,
Βραχνὰ φωνάζει: «Ἰγνάτιε· λίγος καιρὸς σοῦ μένει».

Ἡ μαύραις, ὅταν ἄκουσαν τῶνομα τοῦ Δεσπότη,
Ἐπέταξαν τριγύρω του, ἐμπρός του γονατίζουν,
Τὰ ῥάσα τοῦ Ἰγνάτιου, τὰ χέρια του φιλοῦνε,
Γλυκὰ τὸν ὀνομάζουνε, γυρεύουν τὴν εὐχή του.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Γιατί, Φροσύνη μου, καὶ σὺ δὲν ἔρχεσαι σιμά μου ;
Δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας σου ; Δὲ μὲ γνωρίζεις πλέον ;
Ἐλα, παιδί μου, μὴ φοβοῦ, εἶν' ἔσπλαχνος ὁ Πλάστης.
Δὲ βλέπεις, μ' ἔστειλε σ' ἐσέ, ἀνοιξε τὴν ψυχὴ σου
Καὶ ῥίξ' ἐδῶ στὰ στήθη μου τὰ πάθη σου, Φροσύνη.

. . . .

Ἀγγελικὸ μειδιάμα στὰ χεῖλη τοῦ Δεσπότη
Ἀνέτειλε κ' ἐφώτισε τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐσταύρωσε τὰ χέρια της, τὸ μέτωπό της σκύπτει
Καὶ γονατίζει κατὰ γῆς. Πῶς τρέμει ! πῶς σπαράζει !

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δεσπότη μου, πνευματικέ, ῥαγίζετ' ἡ καρδιά μου.
Πῶς θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ κρίμα μου καὶ σὺ πῶς θὰ τ' ἀκούσῃς !
Ἐπίστευες ἡ Φρόσω σου ν' ἀφήσῃ τὰ παιδιὰ της,

Νὰ λησμονήσῃ τὸ Θεὸ, τοῦ γάμου τὸ στεφάνι
Καὶ νὰ δοθῇ στήν ἀγκαλιά, Δεσπότη, τοῦ Μουχτάρη;
Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ . . . Θεέ μου, σχώρεσέ με !

IGNATIUS.

Εἶναι μεγάλο, φοβερὸ τὸ κρίμα σου, παιδί μου.
Φροσύνη, πῶς ἠμπόρεσες ὥς τώρα νὰ βαστάξης
Τέτοιο σκορπιὸ στὰ στήθη σου καὶ τέτοιο μαῦρον Ἄδη.
Ἐγὼ σ' ἀνάθρεψα μικρή, σ' ἐφύλαξα κρυμμένη
Σὰν νάμουνα πατέρα σου, καὶ τώρα ποῦ σέ βρίσκω !
Ἀρνήθηκες τὸν ἄνδρα σου. Τὰ δυό σου τ' ἀγγελούδια
Σέρνονται μὲς τὰ Γιάννινα. Ὁ κόσμος τὰ κυττάζει,
Τὰ δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο, σκληρὰ τὰ καταριέται.
Καὶ σύ, καὶ σὺ στὴ μέθη σου καὶ μὲς τὴν ἁμαρτία,
Μὲς τὴ χαρά, στὰ πλούτη σου, ποτὲ δὲν τὰ θυμήθης.
Μιὰ νύχτα, ποῦ τὰ τύφλωσεν ἡ πείνα κ' ἡ ὀρφάνια,
Τάδερενε τάνεμόβροχο, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι,
Χωρὶς νὰ ξεύρουν τᾶχαρά σοῦ χτύπησαν τὴ θύρα.
Σοῦ φώναξαν, σοῦ γύρεψαν, παιδί μου, ἐλεημοσύνη .
Ἐν' ἀπλοχέρι ἄχερο νὰ στρώσουν γιὰ κρεβάτι,
Κ' ἓνας σου σκλάβος ὥρμησε καὶ τᾶδιωξε σὰ σκύλος,

Μήπως ἡ κλάψαις, ἡ φωναῖς τὸν ὕπνο σου ταραξοῦν.
Παιδί μου, πῶς δὲν τᾶκουσες! Καὶ ποιά καὶ ποιά μητέρα,
Φροσύνη, δὲν ἐξύπνησε στὸ θρήνο τοῦ παιδιοῦ της;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Πλάστη μου! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Καὶ πῶς καὶ πῶς λησμόνησες ὅτ' ἦσουν Ἑλληνίδα
Κι' ἀγάπησες τοῦ Ἀλήπασα, Φροσύνη μου, τὸ τέκνο.
Τὰ χέριζ, ποῦ ἐμαρτύρεψαν καὶ σφάζουν τὴν Ἑλλάδα,
Τὴν Ἥπειρο, τὴ μάνα σου, Φροσύνη, πῶς τ' ἀφῆκες
Ἐπάνω σου νὰ ἐγγίσουνε καὶ νὰ σὲ φαρμακώσουν;
Χίλιαις φοραῖς σὰ σ' ἔπερνα ἐδῶ στὰ γόνατά μου
Καὶ σ' ἐσφιγγα στὰ στήθη μου, Φροσύνη μου, δὲ σοῦπα
Πῶς θάλλῃ ἡμέρα καὶ καιρὸς καὶ σὺ νὰ γίνῃς μάνα
Καὶ σῶρικιζα νὰ θυμηθῇς, νὰ θρέψῃς τὰ παιδιά σου
Ποτίζοντάς τα καθ' αὐγὴ εὐχαῖς γιὰ τὴν πατρίδα
Καὶ μῖσος, μῖσος ἄσπονδο, κατάραις καὶ φαρμάκι
Γιὰ κείνους, ποῦ τὴ σάρκα της ξεσχίζουν καὶ πατοῦνε;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

IGNATIOΣ.

Καὶ σύ, καὶ σὺ τοὺς ἔδωκες, παιδί μου, τὴν καρδιά σου,
Τοὺς ἔδωκες τὸ αἷμά σου, τὰ μητρικά σου σπλάγχνα.
Αἷμα καὶ σπλάγχνα Ἑλληνικά νὰ τὰ μολύνῃ ὁ Τοῦρκος!...
Καὶ πῶς δὲν ἐφοβήθηκες μὴ μέσα σου φυτρώσῃ
Κανένα τέρας φοβερό, κάμμιὰ μεγάλη φλόγα
Καὶ βγῇ στὸν κόσμον σὰ σπαθὶ καὶ κάψη καὶ θερίση
Καὶ ἰδῇς, καὶ ἰδῇς τὴν Ἥπειρον, Φροσύνη, σκοτωμένη
Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, πᾶν ἄνθρωπος ἡ κοιλιά σου ;
Μᾶς ἐλυπήθηκε ὁ Θεός ! Τ' ἀλλόφυλο τὸ αἷμα
Φύτρο, καρπὸ δὲν ἔδωκε κ' ἔμεινε πάντα στείρο.
Ἐσώθηκε τὸ γένος μου, ἔμεινε τῆς φυλῆς μου
Ἀμίαντη καὶ καθαρὴ ἡ σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα.
Φροσύνη, τ' εἶναι πῶκαμες ; πῶς ἐτυφλώθης τόσο ;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε ! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία !

IGNATIOΣ.

Εἶναι μεγάλο, φοβερό τὸ κρίμα σου, παιδί μου,
Καὶ μόνο τὸ μαρτύριο δύναται νὰ τὸ πλύνῃ.

Φροσύνη μου, τὸ δέχεσαι ; μ' ἀγάπη χωρὶς πίκρα ;
Θέλεις νὰ ἰδῇς τὸν οὐρανό ; κύτταξε, σὲ πρόσμένει.
Μὲ ταῖς ἀγκάλαις ἀνοιχταῖς ἢ μάνα τοῦ Θεοῦ μας.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε ! Πατέρα μου, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θέλεις νὰ ἰδῇς, Φροσύνη μου, τὴ μαύρη σου μητέρα,
Ποῦ τόσο τὴν ἐπίκρανες, καὶ νὰ τὴν ἀγκαλιάσης ;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Τὸ θέλω, ναί, πατέρα μου, σπλαγχνίσου με, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θεέ μου πολυέλεε, ἐπίβλεψον καὶ ἴδε
Τὴν τόσῃν της μετάνοιαν καὶ δέξου τήνε Πλάστη !
Δέξου κ' αὐταῖς ταῖς δύστυχαις καὶ παρηγόρησέ ταις !

.

Τὸ πετραχήλι ἐσήκωσε, ἐπάνω των τὸ ρίχνει
Καὶ ψιθυρίζει τὴν εὐχὴ γιὰ τοὺς ψυχοῤῥαγοῦντας,
Παίρνει τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του ὁ Δεσπότης,
Ὁ Διάκος ἐγονάτισε, τὸ μνήσθητί μου ψάλλει

Καὶ λάμπει, λάμπ' ἡ φυλακὴ κι' ἀναγαλλιάζει ὁ κόσμος.
Στοῦ δειπνοῦ τὸ μυστήριον προσέρχεται ἡ Φροσύνη...
«Σχωρέσατέ την, Χριστιανοί» - «Ὁ Θεὸς νὰ τὴν χωρέσῃ.»
Ἐμοίρασε ὁ Ἰγνάτιος μὲ τὴ χρυσὴ λαβίδα,
Ποῦ ἀστράφτει μὲς στὰ δάχτυλα, τὸ ἄφθαρτο τὸ σῶμα,
Τὸ αἶμα τὸ σωτήριο. Μυρίζει τὸ λιβάνι . . .
Ἀγιάσανε κ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου, μὴ δειλιάσετε! Ἐλᾶτε νὰ σᾶς δώσω
Τὸ ὕστερό μου τὸ φιλί. Ἡ ὥρα πλησιάζει.
Εὐτυχισμέναις! Τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπο θὰ ἰδῆτε!
Παρακαλέστε τον γιὰ μέ, εἰπέτε του, Φροσύνη,
Νὰ θυμηθῇ, νὰ σπλαχνισθῇ τὴ μαύρη τὴν Ἑλλάδα...

.

Ἀνοιξε ἡ θύρα κι' ὁ Ταχὴρ πάλαι βραχνὰ φωνάζει
«Δεσπότη, ἡ ὥρα ἐπέρασε, εἶναι καιρὸς νὰ φύγῃς».

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου... ἀχόμῃ ἓνα φιλί... φθάνει, παιδιά μου, φθάνει...
Φροσύνη, τὸ μαρτύριον ἀπόψε θὰ σ' ἀγιάσῃ.

Μὴ λυπηθῆτε τῇ ζωῇ, μὴ χύσεται ἓνα δάκρυ . . .

Ἄν ἀγαπᾶτε τὸ Χριστό . . . ἂν ἤσαστε Ἑλληνίδες . . .

. . . .

Ἐφυγεν ὁ Ἰγνάτιος· ἔμειναν μόναις . . . μόναις.

. . . .

Στῇ θύρᾳ στέκεται ὁ Ταχὴρ σὰ Χάρος, ποῦ προσμένει

Καὶ κάθε μιὰ μὲ τῶνομα ταῖς προσκαλεῖ νὰ βγοῦνε.

Προβαίνουν δυό, προβαίνουν τρεῖς, προβαίνουν πέντε, δέκα,

Προβαίνουνε κ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

Καὶ ταῖς μετρήσάν πρόβατα, χτυπώντας τὰ κεφάλια

Τ' ἀφωρεσμένο δάχτυλο, ποῦ ἀναιδοκαταιβαίνει.

Ἦσαν σωσταῖς . . . δὲν ἔλειπε κάμμιὰ φυλακωμένη.

. . . .

Ἀφήκανε τὴ φυλακὴ. Τὰ χεῖλη των ἀνοίγουν

Νὰ καταπιοῦνε τὴ δροσιά, ποῦ ἐπάνω των ῥαντίζει

Σὰν ἁγιασμόν οὐράνιο τοῦ φίλου των τὸ χέρι.

Ὅλα τὰστέρια λάμπουνε, δείχνουνε τὴ χαρά τους,

Δὲν ἀνασαίνει ὁ ἄνεμος, φοβεῖται νὰ φυσήσῃ,

Μὴ σηκωθοῦνε σύγνεφα καὶ σβύσουνε τὰ φῶτα.

Τὰ ζωντανὰ τὰ λείψανα, ἡ μαύρη λιτανεία

Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο τῆς πάντα μ' ἄργὸ τὸ βῆμα.

Ἀκόμῃ δὲν ἐφάνηκε στὰ μάτια των ἡ λίμνη! . .
Καὶ περπατοῦν καὶ περπατοῦν . . . καὶ κάθε λίγο ρίχνουν
Κρυφὰ κρυφὰ τὰ βλέμματα, νὰ ἰδοῦν μὲς 'ς τὸ σκοτάδι
Κἀνένα πρόσωπο γλυκό, ν' ἀκούσουν ἓνα σχῶριο.
Ἀνοίγ' ἓνα παράθυρο, δὲ φαίνεται ποῖος εἶναι
Ἀκουσαν λίγα δάκρυα, ποῦ ἐστάζανε στὸ χῶμα,
Καὶ μιὰ φωνούλα μυστική, ποῦ ταῖς σχωρᾷ καὶ σβύεται.
Ὁ οὐρανὸς ταῖς ἔβλεπε, ταῖς συνοδεύει πάντα
Καὶ κάπου κάπου πέφτουνε στὸ δρόμο τους τὰστέρια,
Λὲς καὶ ταῖς ρίχνουνε φιλιά, λὲς καὶ ταῖς χαιρετοῦνε.
Ἀκολουθοῦσεν ὕστερη ἀπ' ὅλαις ἡ Φροσύνη,
Ἀχνή, ἀχνή κι' ἀδύνατη ἀπὸ τὴν κακοπάθεια.
Σιμὰ της ἔσεκε ὁ Ταχὴρ, ὁ μαῦρος ἄγγελός της,
Καὶ τὴν ῥωτᾷ ἂν ἀπόστασε, ἂν θέλῃ νὰ καθίσῃ.

.

TACHHP.

Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;
Τί κρίμα τέτοιο πρόσωπο, τί κρίμα τέτοια κάλλη
Νὰ τὰ χαροῦνε τὰ νερά, τὰ κύματα τῆς λίμνης!
Γιατί, Φροσύνη, δὲν ἀκοῦς τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη;

Σ' ἀγάπησεν ὁ δύστυχος, σῶδωκε τὴν καρδιά του,
Τὰ πλούτη του, τὴ δόξα του, σοῦ ἐφίλησε τὰ πόδια
Καὶ σὺ τὸν καταφρόνεσες ! Πές μου, Φροσύνη, πές μου;
Ὅλαις αὐταῖς, ποῦ θάλλουνε μαζὺ μὲ σὲ στὸ μνήμα,
Κι' ἀφίνουν ἄνδρα καὶ παιδιά, γιατί δὲν ταῖς λυπᾶσαι ;
Μ' ἔνανε λόγος σου γλυκό, μ' ἓνα χαμόγελό σου
Θυρῇ τὴ μάνα τὸ παιδί, ποῦ νηστικό προσμένει
Μὲς 'ς τὴν κουνιὰ τὸ γάλα του καὶ σκούζει πεινασμένο.
Καὶ σύ, Φροσύνη μου εὐμορφη, ὅσο νὰ φέξῃ ἡ μέρα,
Στὸ θρόνο σου θὰ κάθῃ καὶ δοῦλό σου θὰ μ' ἔχῃς.
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάξεις ;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε, καὶ μὴ μὲ παραιτήσης !

ΤΑΧΗΡ.

Γιατί, γιατί νᾶσαι σκληρή, νὰ μὴ ψυχοπονιέσαι
Τόσα χρεβάτια νυφικά, π' ἀπόψε θὰ χηρέψουν !
Κύτταξ' ἐκείνη τὴ μικρὴ μὲς 'ς τὰ λευκὰ ἐνδυμένη,
Εἶν' ἡ Ἐλένη σου ἡ πιστή, ποῦ τόσο σ' ἀγαποῦσε !
Λυπήσου την, Φροσύνη μου. Τί κρίμα τὰ μαλλιά της
Νὰ μὴ στολίσῃ ὀλόχρυσο τοῦ γάμου τὸ στεφάνι !

Κ' ἐκεῖν' ἢ ἄλλη, πῶρχεται σιμ' ἀπὸ τὴν Ἑλένη,
Εἶν' ἢ γλυκεῖα ξαδέλφη σου, ἢ συγνονόματή σου.
Ὁ Μῆτρος τὴν ἀγάπησε, τὴν ἔκλεψ' ἓνα βράδῳ
Καὶ σὺ τὴν ἐστεφάνωσες, δὲν ἔκλεις' ἓνας χρόνος.
Γιὰ ἰδές τηνε, τὰ χέριχ της πῶς τᾶχει σταυρωμένα,
Πῶς περπατεῖ περίλυπη καὶ πῶς κυττάζει πάντα
Τὰ στήθη της, Φροσύνη μου, λευκὰ λευκὰ σὰ χιόνι.
Μέσα στὰ σπλάχνα της χτυπᾷ τὸ πρῶτο τὸ παιδί της.
ὦ! χάρισε της τὴ ζωή, Φροσύνη, μ' ἓνα λόγο.
Ἡ μαύρ' εἶν' ἐτοιμόγεννη! Γιατί νὰ μὴν ἀκούσῃ
Κι' αὐτὴ τὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ τὴ ῥόγα της νὰ σφίξουν;...
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ με κυττάξεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με, ἔλα, Χριστέ, σιμά μου!

ΤΑΧΗΡ.

Γιὰ ἰδές, γιὰ ἰδές τὸν οὐρανό, γιὰ κύτταξε τὴ φύση,
Φροσύνη, πῶς εἶν' εὐμορφη, γιατί νὰ τὴν ἀφήσῃς;
Στὸ μνημα, ποῦ σὲ καρτερεῖ, δὲ λάμπει τὸ φεγγάρι
Καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, τὰ δένδρα δὲν ἀνθίζουν.
Ἐκεῖ δὲν εἶναι κιτριαῖς, δὲν εἶναι πικροδάφναις,

Δροσιά δὲν πέφτει τὴν αὐγή, ποτὲ δὲν ξημερώνει.

Ὑπνος χωρὶς ὀνείρατα καὶ κρύο καὶ σκετάδι

Καὶ μαῦρο χῶμα κ' ἐρπετὰ θὰ νάχῃς συντροφιά σου,

Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωή, τὴν εὐμορφιά σου χάρου!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρά Παρθένε, βόηθα με, ἔλα Χριστέ, σιμά μου,

ΤΑΧΗΡ.

Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωή, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου

Καὶ μὴ τὰφήσης ὀρφανὰ στὴ γῇ νὰ παραδέρνουν.

Ἐσὺ δὲν τὰ λυπήθηκες κι' ὁ κόσμος θὰ τὰ κλάψῃ;

Θέλεις, Φροσύνη, νὰρχωνται γυμνὰ καὶ πεινασμένα,

Μὲ ταῖς φωναῖς νὰ σὲ ξυπνοῦν τὸ βράδυ στ' ἀκρογιάλι;

Θέλεις ν' ἀκοῦς τὰ κύματα νὰ γρούζουν, νὰ μουγκρίζουν

Καὶ νὰ χτυποῦν τὰ πόδια τους μὲ λύσσα νὰ τὰ δέρνουν,

Ὅταν θὰ τρέχουνε κρυφὰ στὸ βράχο λιμασμένα

Ἐλεημοσύνη νὰ ζητοῦν μιὰν ἔρμη πεταλίδα;

Κ' ἐνῶ θὰ πέφτουν λαίμαργα μ' ὄρμῃ νὰ τὴν ἀρπάξουν

Στὰ δάχτυλά τους, ἀχαμνὰ ἀπ' τὴ μεγάλη νήστεια,

Θέλεις, Φροσύνη, ἀπὸ μακρὰ ν' ἀκοῦς ἐκεῖ τὰ μαῦρα

Νὰ δέρνωνται, νὰ βλασφημοῦν ποῖο νὰ τὴν πρωτοπάρῃ;

Καὶ νὰ δαγκοῦν τὰ χέρια τους καὶ νὰ σὲ καταριῶνται
Καὶ νὰ φωνάζουν δυνατὰ μ' ἀπελπισμένο στόμα·
« Ἀφωρεσμένη μάνα μας, κατάδικη Φροσύνη,
Πῶς δὲ βαστᾷς τὰ κύματα νὰ μὴ μᾶς πολεμοῦνε,
Ναῦρωμε νὰ χορτάσωμε τὴν πείνα, ποῦ μᾶς τρώγει ; »
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωὴ, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου !

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με, λυπήσου με τὴ μαύρη !

ΤΑΧΗΡ.

Τὰ βλέφαρά σου σήκωσε καὶ κύτταξε, Φροσύνη.
Γιὰ ἰδὲς ἡ λίμνη ἐφάνηκε. Μὴν ᾔσαι ἀποσταμένη ;
Ἐδῶ, ποῦ τρέχει τὸ νερό, μὴ θέλῃς νὰ καθίσης
Νὰ πάρῃς λίγη ἀνάπαυση, τὸ στόμα νὰ δροσίσης ;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Ταχέρ, σ' εὐχαριστῶ· εἶναι νερὸ στὴ λίμνη
Κ' ἐτάχτηκα στὴ Δέσποινα μ' αὐτὸ νὰ ξεδιψάσω.

.

Δαγκᾷ τὰ χεῖλη του ὁ Ταχέρ, τὰ αἱμάτωσε καὶ στάζουν.

Ἐκύτταξε τὸν οὐρανὸ καὶ τρίζοντας τὰ δόντια
Τὸν ἄκουσε ποῦ ἐμούγκρισεν ἡ Φρόσω κ' ἐφοβήθη.

.

TAXHP.

Γιατί, γιατί δὲ μ' ἔκαμες τῆς λίμνης ἓνα κῦμα
Νὰ ξεθυμάνω ἐπάνω της τὴ λύσσα, ποῦ μὲ τρώγει !
Νὰ καταπιῶ τὴ σάρκα της καὶ νὰ χαθῶ μαζὺ της
Βαθειὰ μέσα στὴν ἄβυσσο νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος,
Πῶς μιὰ γυναῖκα ἀδύνατη καὶ μισαποθαμένη
Ἐνίκησε τὰ δυὸ θεριὰ κ' ἐπάτησε τὸν Ἄδη;

.

Καὶ περπατοῦν, καὶ περπατοῦν πάντα μ' ἄργὸ τὸ βῆμα
Καὶ βγαίνουν ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ παίρνουν τὰ χορτάρια.

Κοιμᾶται ἡ φύσις ἥσυχη, τὰ δένδρα, τὰ λουλούδια
Ἐκλείσανε τὰ φύλλα τους, δὲ βλέπουν ποιοὶ περνοῦνε·
Τοὺς φαίνεται σὰν ὄνειρο ἡ μαύρη λιτανεία,
Ποῦ ἐπέρασε στὸν ἴσχιό τους, χωρὶς νὰ τὰ ξυπνήσῃ.
Κάνεις δὲν ταῖς ἀπάντησε. Βουβάθηκεν ὁ κόσμος,
Οὔτε φλογέρα πιστικοῦ ἀκούεται στὰ πλάγια,
Οὔτε προβάτου βέλασμα, οὔτε πουλιοῦ τραγοῦδι . . .

Τί συμφορὰ νὰ διάβηκεν ἐκεῖθε, τί κατάρρα,
Κ' ἐνέκρωσε κ' ἐσκότωσε κ' ἐρήμαξε τὴ φύση; ...

.

Παίζει τὸ μάτι τοῦ Ταχὴρ καὶ πίσω ἀπὸ μιὰ φράχτη
Βλέπει σὰν ἓνα φάντασμα μὲς τὰ κλαδιὰ κρυμμένο.
Καθὼς γνωρίζει τ' ἄλογο τὴ νύχτα μὲς τὸ λόγχο
Ἀπὸ μακρὰ τὸ πάτημα, τὴ μυρωδιὰ τοῦ λύκου,
Κι' ἀνατριχιάζει, σταματᾷ καὶ σκιάζεται καὶ τρέμει,
Ἐτzi γνωρίζει κι' ὁ Ταχὴρ τὸν ἴσκιό τοῦ Βιζήρη,

.

Ἀκίνητος σὰν τὸ θεριό, ποῦ καρτερεῖ κυνῆγι
Ἔστεκεν ὁ Ἀλήπασας νὰ ἰδῇ ποῦ θὰ περάσουν.
Ἐτέντωσε τὰ μάτια του κ' ἐφέξανε τὰ γκάθια.
Ἔχει σιμὰ τοῦ δυὸ παιδιὰ φτωχὰ καὶ λαμπασμένα
Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτά, μὴ τύχη καὶ τοῦ φύγουν.
Σὰν εἶδε ποῦ ἐπλησίασαν, σκύφτει κρυφὰ καὶ λέγει.

.

ΛΛΗΣ.

Βλέπετ' ἐκεῖναις, ποῦ περνοῦν μὲς τ' ἄσπρα φορεμέναις,
Μὲ τὰ μυχλιά των ξέπλεγα καὶ μ' ἐλαφρὸ τὸ βῆμα;

Εἶναι νεράϊδες, πᾶκλεψαν τὴ μάνα σας, παιδιὰ μου,
Καὶ τήνε σέρνουν, τὴν τραβοῦν, σὴ λίμνη νὰ τὴν κρύβουν.
Φωνάζετέ της δυνατά, μὴ φύγουν καὶ γλυτώση.

.

Κ' ἐκεῖνα τὰ κακότυχα, ποῦ τᾶχε ξεγελάση
Καὶ τᾶφερε τὴ μάνα τους σκληρὰ νὰ μαρτυρέψουν,
Ἐπίστεψαν τὰ λόγια του κ' ἐφώναξαν τὰ μαῦρα,
Ἀφήστε τὴ μανούλα μας, ποῦ πᾶτε τὴ Φροσύνη;
Σπαθί, μαχαῖρι φτερωτό, ἐπέταξ' ἡ φωνή τους
Κ' ἐπλήγωσε μὲς τὴν καρδιά τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐγνώρισε τὰ σπλάχνα της, ἔμεινε παγωμένη.
Ῥίχνει μιὰν ὕστερη ματιὰ στὸν οὐρανὸ καὶ πέφτει.
Κυρὰ Παρθένε, δέξου την, ἀπέθανε ἡ Φροσύνη.
Ἀκούει τὸ χτύπο ὁ Ἀλήπασας, πετιέται ἀπὸ τὴ φράχτη
Κι' ἀφίνει ἔρμα τὰ παιδιὰ καὶ μοναχὰ στὸ λόγκο.
Σκούζουν ἐκεῖνα, φεύγουνε, ποῦ νὰ κρυφτοῦν δὲν ξεύρουν·
Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, τρέχουν ἐπάνω κάτω,
Τρυπόνουνε τὰ δύστυχα σὲ μιὰ κουφάλα δένδρου,
Σφιγτὰ, σφιγτὰ ἀγκαλιάζονται, παρακαλοῦν νὰ φέξῃ.

.

ΑΛΗΣ.

Ταχέρ, Ταχέρ, πῶς δὲ μιλεῖ, πῶς δὲ χτυπᾷ ἡ καρδιά της;

ΤΑΧΗΡ.

Οἱ πεθαμένοι εἶναι βουβοί, δὲν ἔχουν καρδιοχτύπι.

ΑΛΗΣ.

Ταχέρ, δὲν ἀναστέναξε; δὲν ἔχυσ' ἓνα δάκρυ;

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη, δὲν τὴν ἄκουσα . . . ἔχει στεγνὰ τὰ μάτια.

ΑΛΗΣ.

Ταχήρη, τὴν ἐκέντησες νὰ ἰδῇς ἂν βγάνη αἷμα;

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη, τὴν ἐκέντησα, δὲν ἔβγαλε ρανίδα.

.

Τὴν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας καὶ μαῦρος ἀπὸ πείσμα,

Μὲ τὸ ποδάρι του χτυπᾷ τὰ παγωμένα στήθη.

Καὶ τόσο τόσο τὰ πατεῖ, τόσο βαρεῖα τὰ θλίβει,

Π' ἀκούστηκε σὰ βογκητὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ πτώμα.

Κρυφὴ χαρὰ τοῦ ἐπλάτυνε τὰ λαίμαργα τὰ χεῖλη

Καὶ βλασφημᾷ ὁ ἄθεος καὶ λέγει τοῦ Ταχήρη.

ΑΛΗΣ.

Πάρτηνε τώρα, ρίξε την, νὰ τήνε φάγη ὁ Ἄδης.
Τὴν ἄκουσα ποῦ ἐστέναξεν, ἄς ἦν' καὶ πεθαμένη.
Ἐκεῖ στὴν ἄκρη καρτερῶ ν' ἀκούσω νὰ χτυπήσῃ
Μὲς 'ς τὸ νερὸ τὸ σῶμά της. Πάρτηνε... φύγε... χάσου.

.

Ἄφωναίς ἢ κατάδικαίς μὲ τρόμο, μὲ λαχτάρα,
Τὸ φοβερὸ μαρτύριον τηρᾶνε τῆς Φροσύνης.
Εἶδανε τὸν Ἀλήπασα, ποῦ τήνε παραστέκει,
Καὶ δὲν τολμοῦν ἢ δύστυχαίς νὰ τρέξουν νὰ τῆς δώσουν
Οὔτε τὸ ὕστερον φιλί, τὰ μάτια της νὰ κλείσουν.
Τῇ χαιρετοῦν ἀπὸ μακρὰ καὶ τὴν παρακαλοῦνε
Νὰ καρτερέσῃ μιὰ στιγμή ὅλαις μαζὺ νὰ φύγουν.

Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμον της ἡ νεκρικὴ κηδεῖα.
Ἀκόμῃ λίγον περπατεῖ καὶ βλέπει στ' ἀκρογιάλι,
Ποῦ ἐμαύριζεν ἀπὸ μακρὰ ἐν' ἀραμένο ξύλον.
Σιμὰ των ἔρχεται ὁ Ταχὴρ, τὸ πτώμα φορτωμένος,
Καὶ μεκατάραις ἀσπλαχναῖς ταῖς σπρώχνει καὶ ταῖς βιάζει.
Φθάνουν στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ· τρεῖς, τέσσαροι φονεῖάδες
Ποῦ ἐπρόσμεναν ἀπὸ βραδύς, ταῖς παίρνουν ταῖς φορτώνουν.

Ἐμβῆκε μέσα κ' ὁ Ταχὴρ καὶ μ' ἓνα μόνον νεῦμα
Χτυποῦν τὸ κύμα τὰ κουπιὰ καὶ χάνεται τὸ ξύλο.

Ἐκύτταζαν ἡ δύστυχαις τὸν κόσμον, ποῦ ταῖς φεύγει,
Καὶ δὲ μποροῦν νὰ κρύψουνε τὰ δάκρυά των πλέον..
Θυμῶνται τὸν Ἰγνάτιο, θυμῶνται τὰ κρεββάτια,
Τὸ σαστικό, τὸν ἄνδρα των, τὴν εὐμορφιά, τὴ νειότη...
Κλάψετε, μαύραις, κλάψετε κι' ὁ Πλάστης σᾶς σχωράει!
Φαίνονται μὲς τὰ σύγνεφα ἡ κορυφαῖς τοῦ Πίνδου
Κάτασπραις σὰν τὰ σῆθη των, ἀγναῖς σὰν τὴν καρδιά των.
Γέρνουν, θωροῦν τὰ κύματα, λὲς καὶ μετροῦν τὸ βάθος,
Ποῦ χάσκει, χάσκει ἀχόρταγο σὰν τοῦ Ἀλῆ τὸ στόμα.
Πόσαις φοραῖς, σὰν ἦτανε μικραῖς μικραῖς παιδούλαις
Στὴ λίμνῃ ἐταξειδεύσανε μὲ γέλοια, μὲ παιγνίδια!
Πόσαις φοραῖς ἀπλώσανε τὰ θῶά των τὰ χέρια
Καὶ κυνηγοῦσαν τὰ νερὰ στὰ δάχτυλα νὰ πιάσουν!
Καὶ τώρα, ἀντὶ νὰ παίζουνε κι' ἀντὶ νὰ τραγουδοῦνε,
Τρέμουν νὰ ἰδοῦνε τὸν ἀφρό, ποῦ θὰ ταῖς σαβανώσῃ!

* * * *

Πόσο μακρὰ ποῦ ἐφύγανε! Τί γρήγορα ποῦ τρέχουν!
Ἄλλο δὲ φαίνεται ὁ γιαλός. Τὰ μάτια των γυρεύουν

Νὰ ἰδοῦν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ μητρικό των χῶμα,
Κ' ἐκεῖνο λὲς κ' ἐσθύστηκε μὲς τὰ νερὰ τῆς λίμνης!

.

Ἐκύτταζε ὁ Ἀλήπασας ἀνήσυχος στὸ βράχο
Τὸ μαῦρο ξυλοκρέβατο, ποῦ ἐδιάβαινε μονάχο.
Λὲς καὶ τῆς λίμνης οἱ ἄφροὶ στὸν ὤμό τους τὸ παίρνουν
Καὶ σ' ἐκκλησιὰ μακρὰ μακρά, σιγὰ σιγὰ τὸ φέρνουν.
Τὸ βλέπει ποῦ ἐσταμάτησε . . . Σηκόνεται, προσμένει,
Βουβὸς, δὲν ἀνασαίνει.

Καὶ στέκει κι' ἀκουρμαίνεται καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ . . .
Κοιμῶντ' ἀκόμη τὰ νερά, νεκρά δὲν ἀντηχοῦσι.
Ὁ πρῶτος χτύπος ἔφθασε . . . χαμογελᾷ, σπαράζει.
Δεύτερος . . . τρίτος . . . τέταρτος . . . μετρᾷ κι' ἀναγαλλιάζει.
Τί βιάζεσαι, τί βιάζεσαι; δὲ βλέπεις τὸ Βιζήρη,
Ποῦ δὲν προφθάνει νὰ μετρᾷ, σκληρὲ καρaboκύρι;
Δυὸ τρεῖς ἀκόμη ἐμείνανε. Ἐλάφρωσε τὸ ξύλο
Καὶ κολουμβᾷ σὰ φύλλο.

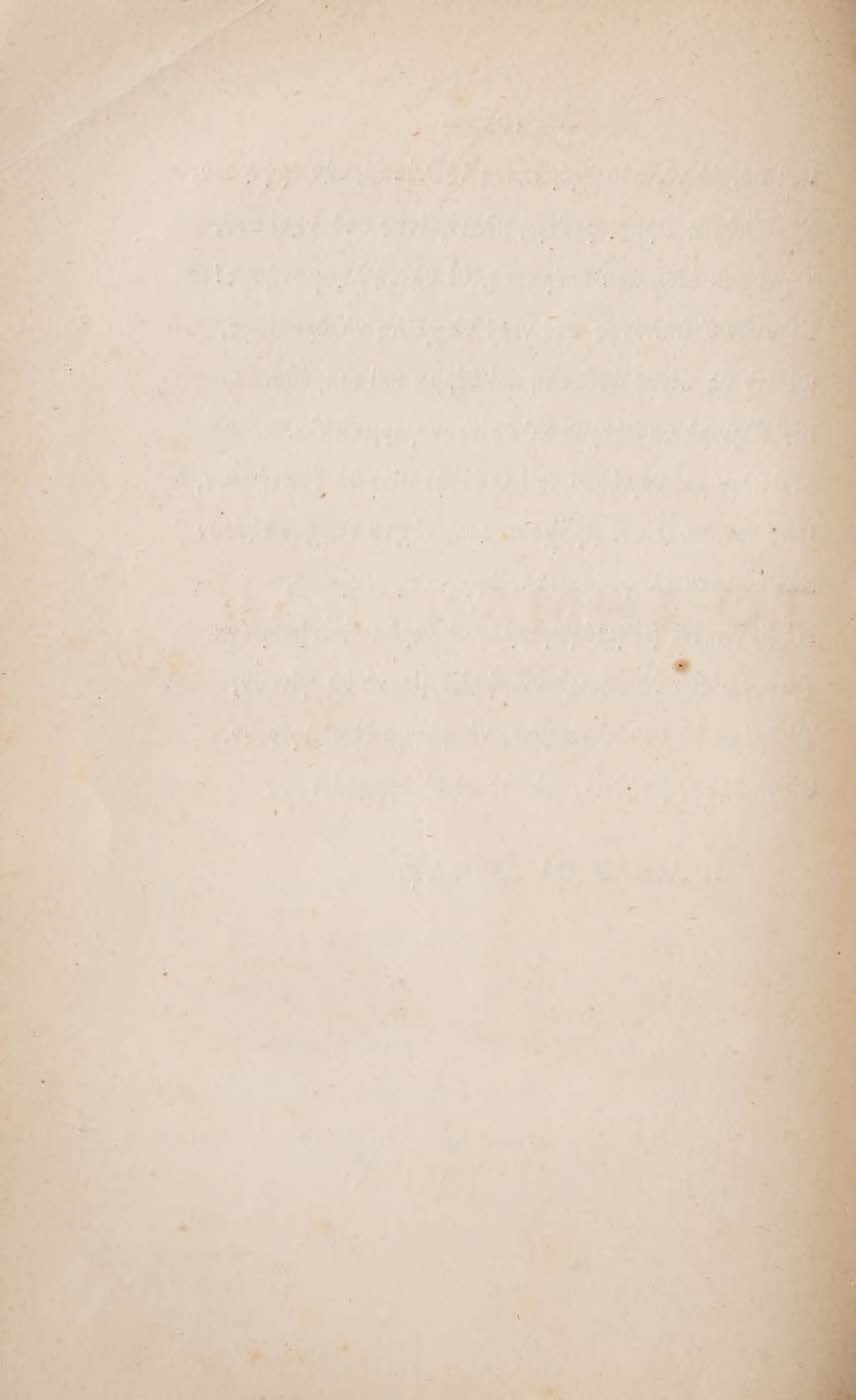
Δεκάξῃ χτύποι ἀκούονται . . . δὲν ἔσωσαν ἀκόμα;
Κρυφὰ λογάριαζε ὁ Ἀλῆς καὶ τῶλειπε ἓνα πτώμα . . .

Σχύφτουνε δύο, τάρπάζουνε, τὸ σέρνουν, τὸ τραβοῦνε,
Σφιχτὰ τοῦ δένουν μιὰ θηλειά, μιὰ πέτρα τοῦ κρεμοῦνε.
Ἕνας κρατεῖ τὰ πόδια του, γυμνὰ καὶ ξυλιασμένα,
Κι' ἄλλος βαστοῦσε τὰ μαλλιά στὰ δάκτυλα δεμένα.
Ἐπάνω κάτω τὸ κινοῦν, λές καὶ τὸ ναναρίζουν·
Φωνάζουν μιὰ, φωνάζουν δύο καὶ τρεῖς... τὸ σφενδονίζουν.
Ἐχτύπησαν τὰ κύματα μὲ θόρυβο μεγάλο,
Μ' ἀφροὺς πολλοὺς καὶ σάλο.

Κάμνει στεφάνια τὸ νερό, ποῦ ἐκτείνονται, πλαταίνουν
Καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Ἀλῆ νὰ ξεψυχήσουν πγαίνουν.
Λές καὶ τὸ κῦμα τῇ νεκρῇ γιὰ νύφη του ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ στεφάνια ἀπὸ νερό τὸ γάμο του γιορτάζει.
Γέρνει ὁ Ταχέρης γιὰ νὰ ἰδῇ... κι' ἀκούει τὴ γαργάρα
Καὶ τὸν ἀφρό, ποῦ ἀναίθαινε σὰ μυστικὴ κατάρρα,
Ποῦ ὁ κάτω κόσμος τῷ στείλει ἀπ' τὰ ψυχρά του βάθη.
Ἐκρύωσε ἀπ' τὸ φόβο του, ἐσβύστηκεν, ἐχάθη.
Φύγε, ληστή, ὁ ἴσκιος σου τὸ μνήμα μὴ μολύνῃ,
Ὅπου κοιμῶντ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν κυρὰ Φροσύνη.
Ἐσήκωσαν τὸ σίδερο, ἀφρίζουν τὰ κουπιά τους,
Φεύγουν!... Ἀνάθεμά τους!

Καὶ σύ, Ἀλῆ, ποῦ ἐχόρτασες τὴ λύσσα, τὴν ἐργή σου,
Σὰν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἡ φοβερὴ κλεισμένος στὸ νησί σου,
Τὴ νύχτα ἐδῶ, ποῦ ἐπέρασες, δὲ θὰ τὴ λησμονήσῃς!
Κι' ὅταν θ' ἀπλόνης στὸ νερὸ τὰ χεῖλῃ νὰ δροσίσης,
Φωτιὰ θὰ πίνῃς ἄσβεστη καὶ θέρμῃ καὶ πικράδα.
Εἶν' ἀλμυρὰ τὰ δάκρυα κι' ἀφίνουν φαρμακάδα.
Εἶν' ἀλμυρά, θυμήσου το! Θὰ ἰδῇς πῶς θὰ ξυπνήσουν,
Πῶς θὰ λθουνε στὸ βράχο σου τὴ νύχτα νὰ χτυπήσουν
Σὰν κύματα ὀλοφούσκωτα, ἀφροστεφανωμένα,
Μὲ βογκητό, μὲ μούγκρισμα, σκληρὰ καὶ διψασμένα.
Τριγύρω σου θὰ σηκωθοῦν, ψηλὰ βουνὰ θὰ γίνουν,
Τὸ δρόμο θὰ σοῦ κλείσουνε, νὰ φύγῃς δὲ θ' ἀφίνουν.
Θὰ νὰ ζητῇς βοήθεια, κάνεις δὲ θ' ἀγρηχάει...

Η ΛΙΜΝΗ ΘΑ ΣΕ ΦΛΗ.

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ.

Ο ΑΔΕΛΦΟΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ.

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Νὰ πάρουν τὰ πανειά μου!
Φύσα, Βορειᾶ μου! αἱμάτωσαν
Τὰ χέρια στὰ κουπιά μου!
Τὰ δάχτυλά μου ἀνάψανε,
Ἐνάψαν οἱ σκαρμοί μου.
Φύσα, Βορειᾶ μου, ἀπόστασα,
Ἐσβύστηκε ἡ πνοή μου!
Ἐφρύγηκαν τὰ χεῖλη μου,
Ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω·
Μὲ θάλασσα τὰ βρέχω
Κ' ἡ ἄρμη εἶναι πικρά.

Πέλαγο χωρίς κύματα,
Ποῦ νὰ χτυποῦν στήν ἄκρη;
Εἶναι δυὸ μάτια γαλανά,
Ὅπου διψοῦν γιὰ δάκρυ·
Εἶναι καρδιὰ χωρίς παλμούς,
Εἶν' ἄρρωστη ἐλπίδα,
Βραδεῖα χωρίς ξημέρωμα,
Χωρίς δροσιᾶς ρανίδα,
Ἀγάπη χωρίς ὄνειρα,
Ὁ Πίνδος χωρίς χιόνι,
Χωρίς λαλιά τ' ἀηδόني,
Πουλὶ χωρίς φτερά.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Καὶ δὲ θὰ τὴν προφθάσω.
Μοῦπανε πῶς εἶν' ἄρρωστη,
Φοβοῦμαι μὴ τὴ χάσω!
Ἐχάθηκε ἓνα σύγνεφο,
Ἐχάθηκε ἓνα κῦμα;
Γιὰ μιὰ καρδιά, ποῦ ἀγάπησε,
Ἐγιν' ὁ κόσμος μνημα;

Βουβὰ δὲν ἀνασαίνετε
Λαγκάδια μου, βουνά μου !
Σπλαχνίσου με, Βορειᾶ μου,
Πατέρα μου Βορειᾶ.

Ἐφές σὰν με συντρόφεψαν,
Βορειᾶ, στὸ περιγιάλι,
Ἦ μάνα μου μ' ἀγκάλιασε,
Μῶσφιξε τὸ κεφάλι.
Γλυκά, γλυκά μ' ἐφίλησε,
Μῶδωκε τὴν εὐχή της,
Καὶ μοῦπε νᾶλθω γρήγορα
Γιατ' εἶναι μοναχή της.
Βορειᾶ, Βορειᾶ, λυπήσου με,
Ἦ μάνα μου προσμένει
Κι' ἂν δὲ με ἰδῇ πεθαίνει·
Ἦ μαύρη εἶναι γρηά.

.

Τὰ χέρια του ἀναδεύονται ἀκόμη δειλιασμένα
Καὶ τὰ κουπιὰ τῇ θάλασσᾳ χτυποῦνε νεκρωμένα.
Λές ὅτι τὸ παράπονο τοῦ δύστυχου τοῦ ναύτη

Τὸ παίρνει πάντα τὸ κουπὶ καὶ στᾶβαθα τὸ θάφτει.

Οὔτε ὁ Βορειᾶς τὸν ἄκουσε οὔτε τὸ μαῦρο κῦμα.

Ὅλοστροωτο τὸ πέλαγο, σὰ μάρμαρο σὲ μνηῆμα,

Βλέπει τὸ ξύλο, ποῦ περνᾷ στῇ δροσερῇ του κλίνη

Σὰν ὄνειρο χαρούμενο στοῦ ὕπνου τῇ γαλήνῃ,

Καὶ δὲ σαλεύει, δὲν ξυπνᾷ, μὴ τύχῃ καὶ τὸ σκιάξῃ

Καὶ τὰ πανιὰ κάμῃ φτερὰ καὶ φύγῃ καὶ πετάξῃ.

.

Ἦτον ἡ νύχτα ὡμορφη, νειοπανδρεμένη χήρα,

Ὅποῦ δὲ θέλει σαστικό, ποῦ δὲ γυρεύει μοῖρα.

ὦ! πόσα μάτια τῇ θωροῦν νωπὰ κ' ἐρωτευμένα

Κ' ἐκείνη μένει ἀκίνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα!

Ὁ οὐρανὸς τὰστέρια του ἐφόρεσε στολίδι

Καὶ τὸ φεγγάρι, πῶλαμπε, τῆς τάξει δαχτυλίδι,

Τῆς τάξει χίλια σύγνεφα, ἄνθη, δροσιαῖς τῆς τάξει,

Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλὴ καὶ δὲν τότε κυττάζει.

Χλωρὰ κλαριὰ περήφανα κ' ὁ πλάτανος ἀπλόνει,

Τὸ κυπαρίσσι ὀλόμαυρο τὰ χέρια του τεντόνει,

Σὰν νᾶθελαν τὴν ὡμορφη τῇ νύχτῃ ν' ἀγκαλιάσουν

Καὶ τὰ μαλλιά τὰ μαῦρά της εἰς δάχτυλα νὰ πιάσουν,

Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλή. Τὸν ἥλιο της ζητοῦσε,

Τὸν ἥλιο τὸν ὀλόξανθο, ποῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε.
Ῥίχνει τὸ μάτι εἰς βουνά, εἰς λόγχο εἰς ἀκρογιαλί,
Τὸ νειό της τὸν περήφανο νὰ ἰδῇ μὴ θὰ προβάλῃ·
Καὶ βλέπει ἀντὶ στὴ θάλασσα ἡ μαυρομμάτα κόρη,
Τὸ ναύτη, ποῦ ἀναστέναζε μονάχος του στὴν πλώρη.
Δὲ λάμπει τώρα τὰ κουπιά, γυρμένος ξαποσταίνει·
Τὸ ξύλο του εἶναι ἀκίνητο, ἡ τύχη του δεμένη.

.

Συχνὰ συχνὰ τὰ δάκρυα του στὸ πρόσωπο κυλοῦνε
Καὶ τὴ νεκρὴ τὴ θάλασσα μονότονα χτυποῦνε.
Τὰ καταπίνει ἡ ἄβυσσος. Σὰν ἔλθῃ ἡ τρικυμία
Κεῖ ἀφρίσουν πάλιν οἱ γιαλοί, θεριέψουν τὰ σχοιχεῖα,
Ποιὸς ξεύρει ποῦ θὰ πέσουνε ! Ποιὸς ξεύρει ἂν ἡ μαύρη
Ἦ μάνα του γυρεύοντας στὸν ἄμμο θὰ νὰ ταῦρῃ !

.

Τὸν εἶδε ἡ νύχτα πῶκλαιγε, ἀπλόνει τὰ φτερά της
Καὶ τότε παίρνει σιγαλὰ στὴν ἡσυχὴ ἀγκαλιά της.
Γλυκὰ γλυκὰ τὸν ἔσφιξε, δροσιὰ τότε ραντίζει,
Μὲ τάλαιφρά της δάχτυλα τὸ δάκρυ του σφογγίζει.
Τῆς νειότης του τὰ ὀνείρατα προσκέφαλο τοῦ δίνει,
Κρυφαῖς ἐλπίδαῖς τῷ στρωσε καὶ μυρωδιαῖς γιὰ κλίνη.

Κι' ἀφοῦ τὸν ἀπεκοίμισε, γέρνει κρυφὰ τὸ στόμα
Καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ βλέφαρα, ποῦ ἀνοιγοκλοῦν ἀκόμα,
Καθὼς κρυφαναδεύονται καὶ τρέμουν τὰ φτερά
Τοῦ τρυγονιοῦ, ποῦ ἀπλόνεται νὰ κλώσῃ στὴ φωλειά.
Ὁ ναύτης, πῶνιρεύεται ὅτ' ἦλθ' ἐκεῖ σιμά του
Μ' ἓνα φιλὶ νὰ τὸν εὐρῇ ἢ μαύρῃ σαστικιά του,
Χαμογελᾷ στὸν ὕπνο του σὰ βρέφος, ποῦ βυζάνει,
Κι' ὅπου πιστεύει τὸ βυζὶ στὰ χεῖλη του ὅτι πιάνει.
Μ' ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο ἢ νύχτα εὐχαριστήθη,
Τὸ πῆρε γιὰ στολίδι της, τὸ φόρεσε στὰ στήθη.
Ἀνασηκώθηκε σιγά, χωρὶς νὰ τὸν ξυπνίσῃ,
Κ' ἐκίνησε χαρούμενη γιὰ νὰ κρυφτῇ στὴ δύση.
Καὶ κάθε βῆμα, πῶπαιρνε, ἔρριχνε καὶ τὸ μάτι
Νὰ ἰδῇ τὸ ναύτη, πᾶφινε στὸ ἔρμο του κρεββάτι.

.

Ὡστόσο ἐγλυκοχάραζε καὶ μὲς τὰ δάση ἀρχίζουν
Νὰ τραγουδοῦν οἱ πιστικοί, πουλιά νὰ ψιθυρίζουν.
Ὁ ζευγολάτης σαλαγᾷ τὰ δυὸ καματερά του
Μὲ τὴ βουκέντρα τὰ κεντᾷ καὶ πᾶει στὴ χωραφιά του.
Λεύκη! φωνάζει, Μελισσέ! τάλετρι φορτωμένος,
Καὶ τὸ γενὶ στὸν ὄμο του, λὲς κ' εἶν' εὐτυχισμένος.

Ἄλλος βοσκὸς χαρούμενος πετιέται σὰ ζαρκάδι,
Ῥίχνει στὸ σκύλο του ψωμί, ἀρμέγει τὸ κοπάδι,
Γεμίζει καὶ τὸ κύπελο, γάλα γλυκὸ χορταίνει . . .
Ὅθις ! ὅθις ! σέρνει τὰ πρόβατα καὶ στὸ βουνὸ προβαίνει·
Εὐπνᾷ, πετᾷ στὸν οὐρανὸ ψηλὰ ψηλὰ ἢ σταρίδα
Νὰ χαιρετήσῃ τῆς αὐγῆς τὴν πρώτη τὴν ἀχτίδα.
Εὐπνᾷ κ' ἡ μάνα ἡ δύστυχη, ποῦ τὸ παιδί προσμένει,
Παρακαλιέται στὴν Κυρὰ καὶ στὴ γωνιά γυρμένη
Μὲ τάχαμνά της δάχτυλα τὰ μάτια της σφογιρίζει
Καὶ τὴ σθυμένη της φωτιὰ ἀνάφτει, ξεσπιθίζει.
Τοῦ κόσμου, ποῦ ἐζωντάνεψε, ξυπνᾷ τὸ καρδιοχτύπι,
Ξυπνοῦν λαχτάραις, δυστυχιαῖς, φτώχεια, χαρὰ καὶ λύπη.
Κι' ἀνάμεσα στὴν ταραχὴ, ὅπου τὴ φύση δέρνει,
Εὐπνᾷ τὸ κύμα τοῦ γιालοῦ καὶ τὴ βαρκοῦλα σέρνει.
Τήνε τραβοῦν τὰ ρέματα, καὶ τὸ ψηλὸ τ' ἀγέρι,
Ὅπου φουᾷ γιὰ μιὰ στιγμὴ, πρὸς τὴ στερεὴ τὴ φέρει.
Ὁ ναύτης πάντα ἐπλάγιαζε κ' ἐκείνη ἐκολυμβοῦσε,
Σὰν ἓνα χέρι μυστικὸ κρυφὰ νὰ τὴν κινοῦσε.

.

Ἀκούεται ἓνα σήμαντρο . . . Αὐπητικὰ σημαίνει . . .
Γλάν.. γλάν.. γλάν.. Τί νάτυχε; Ποιὸς τάχα νὰ πεθαίνει;

Ἀντήχησεν ἡ λαγκαδιά. Γλάν ... γλάν ... ἀναστενάζει.

Ὁ θλιβερός ἀντίλαλος καὶ τ' ἀγεράκι σκιάζει.

Μένει ἡ βαρκούλα ἀκίνητη, δέρνουνε τὰ πανιά της,

Καὶ τρίζουν τὰ κατάρτια της καὶ τρέμουν τὰ σχοινιά της.

Τὸ ρέμα δὲν ταράττεται, μαρμαρωμένο μένει.

Γλάν... γλάν... πάντα τὸ σήμαντρο· γλάν.. γλάν...ποιὸς

. [νὰ πεθαίνει;

Σπαράζει μέσα κ' ἡ καρδιά τοῦ ναύτη, ποῦ κοιμᾶται

Κι' ὅπου μ' ἐλπίδαις καὶ χαραῖς στὸν ὕπνο του πλανᾶται.

Τὰ βλέφαρά του ἐτέντωσε, τὰ μάτια τριγυρίζει...

Τοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσε... Τρομάζει, λαχταρίζει...

Ἐσιώπησε τὸ σήμαντρο... Γαλήνη... δὲν ἀκούει,

Παρὰ τὴν ἔρμη του καρδιά, ποῦ τὰ πλευρά του κρούει.

Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, κ' ἔφυγε σὰν πουλάκι;

Μήπως τὸν ἀνατρίχιασε τὸ κρύο τ' ἀγεράκι,

Ποῦ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς αὐγῆς, πρὶν ἤθελε ξυπνήσῃ,

Μὲς τὰ ξανθά του τὰ μαλλιά εἶχε γλυκὰ φυσήσῃ;

.

Φαίνεται τώρα κι' ὁ γιαλός, φαίνονται τὰ κρωτήρια,

Ἀσπρίζουνε καὶ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ μακρὰ τὰ χτίρια.

Λαίμαργο χέρι ἐκάρφωσεν ὁ ναύτης στὰ κουπιά του,

Τάρπαζει κ' ἐλυγίσανε στ' ἀνδρεῖα δάχτυλά του.
Φεύγουνε πίσω του οἱ ἀφροί, ἡ θάλασσα αὐλακώνει,
Κ' ἐκεῖνος πάντα στὸ χωριὸ τὰ μάτια του στηλώνει.
Στὰ κεραμίδια τὸν καπνὸ κυττάζει, ποῦ ἀναιθαίνει
Πυκνός, βαρύς, κατάμαυρος . . . ἐλπίζει, ξανασαίνει.
Καὶ στὴν τυφλή του τὴ χαρὰ δὲ βλέπει ἓνα φεγγίτη,
Ὅπου δὲν εἶδε καπνὸ. Δὲν εἶδε κ' ἓνα σπῆτι,
Ὅπου βαστάει ὁλόκλειστα τὰ δυὸ παράθυρά του,
Ὡσὰν νὰ εἶχε ὁ θάνατος διαβῇ στὰ βλέφαρά του.

.

Ἐλάμνε ὁ ναύτης, ἔλαμνε. Ἡ βάρκα του ἐπετοῦσε
Κ' ἐκεῖνος πάντα ἐπίστευε πῶς δὲν ἐπροχωροῦσε.
Βαθεῖα βυθίζει τὰ κουπιά, τὰ σπρώχνει ἀνδρειωμένα,
Τρίζουν ἐπάνω σὺς σκαρμούς καὶ βγαίνουν συντριμμένα.
Ὁ ναύτης δὲν ἐδείλιξεν· ὀρθὸς μὲ μιᾶς πετιέται,
Πηδᾷ γυμνὸς στὴ θάλασσα, μὲ τὸ νερὸ χτυπιέται.
Ὅργαναῖς, ὄργαναῖς τὸ πέλαγο τὰ χέρια του μετροῦνε
Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ σῆθη του χίλιους ἀφροὺς σκορποῦνε.

.

Τοῦ ναύτη εἶναι τὰ κύματα ἐλπίδα κ' εὐφροσύνη !
Ἐκολυμποῦσε, ἐδιάβαινε, σὰν νᾶτανε δελφίνι,
Καὶ χίλιοι, μύριοι λογισμοὶ στὴ μνήμη του περνοῦνε,
Σὰν νᾶθελαν γιὰ ὕστερη φορὰ νὰ τόνε ἰδοῦνε.
Θυμᾶται τὸ καλύβι του, θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
Ὅπου παιδάκι ἀνήλικο μαζὺ μὲ τὴ μητέρα
Ἦλθαν ἐκεῖ μὲ τρομερή, μὲ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Γιὰ ναῦρουν τὸν πατέρα του σ' ἐκεῖ τὸ περιγιάλι.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔκραξαν ὅλονυχτὶς οἱ δύο των,
Θυμᾶται πῶς ἐσκύψανε στὸν ἄμμο τὸ λαιμό των
Κι' ἀπὸ ἓνα κύμα, πῶπесе στὴν ἄκρη μανιωμένο,
Ἐσύρανε τὸ πτώμά του τὸ θαλασσοδαρμένο.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔθαψαν ἐκεῖ στὸ κυπαρίσσι,
Ποῦ τώρα βλέπει ἀπὸ μακρὰ, σιμὰ στὸ ῥημοκλήσι.
Θυμᾶται, ὅταν ἐσκάφτανε κ' ἐσώριαζαν τὸ χῶμα
Ἐπάνω στοῦ πατέρα του τὰγαπημένο σῶμα,
Ὅτι σιμὰ του ἐδάκρυζε μιὰ τρυφερὴ παιδούλα,
Ποῦταν ἀθώα κ' ὀρφανή, ὡμορφὴ καὶ φτωχούλα.
Παιδάκια ἀγαπηθῆκανε, κ' ἐπάνω στοῦ πατέρα
Τὸν τάφο τὰρραβώνιασε, τὰγκάλιασε ἡ μητέρα.
Θυμᾶται τὴν ἀγάπη του, θυμᾶται τὴ γρηά του . .

Πίκραις, χαραῖς, ὀνείρατα γεννιῶνται στήν καρδιά του.

Ἄφροί, ποῦ στεφανόνουνε τῆς νειότης μας τὸ κῦμα,

Καὶ σβυῶνται κ' ἐξατμίζονται σὰ λίβανος σὲ μνημα.

.

Γλάν... γλάν... πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει.

Γλάν... γλάν... ἓνας καλόγερος στὸν ἄμμο καταβθαίνει.

Βαστάει ἐμπρός του τὸ Σταυρὸ ἓνα παιδὶ κλαμένο...

Ὡ συμφορά! ἐσταμάτησε στὸ σπῆτι τὸ κλεισμένο.

Βλογαῖ τὸ πετραχῆλί του ... τὸ βάνει στὸ λαιμό του...

Γυρεύει νεκρολίβανο ... φυσᾷ τὸ θυμιατό του ...

Μ' ἄργὸ τὸ βῆμα προχωρεῖ ... τὴ θύρα δρασκελίζει ...

Ῥίχνει τρισάγιο στὴ νεκρή... σκύφτει, φιλεῖ, δακρύζει...

.

Ὁ δύστυχος ἐφώναξε· κάνεις δὲν ἀγρηκοῦσε.

Μόνη ἡ βαρκούλα ἐκίνησε κι' ὀπίσω του ἀκλουθοῦσε.

Τὸν ἀκλουθοῦσε ἀπὸ μακρὰ μὲ τὰ πανιὰ ἀπλωμένα,

Λὲς κ' ἐδίδε στὸ φίλο της τὰ χέρια τεντωμένα.

.

Κ' ἐκεῖ, ποῦ ὁ ναύτης μάχεται, χτυπιέται γιὰ νὰ φθάσῃ

Καὶ τὸ γιালὸ στὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουνε νὰ πιᾶσῃ,

Ἐφάνηκε στὸ πέλαγο μακρὰ σὰ μιὰ μαυρούλα

Ποῦ ἐπλάκονε γοργά, γοργά.. Ἡ σκύλα! ἡ σκύλα! ἡ σκύλα!
Γλάν.. γλάν.. πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει
Καὶ τὸ κεφάλι τοῦ θεριοῦ μαυρολογᾷ, προβαίνει.
Ὁ ναύτης ἀνδρειεύεται, χέρια ποδάρια ἀπλόνει
Κ' ἡ σκύλα ὀπίσω ἐσίμωνε... φυσομανάει... πλακόνει...
Γλάν... γλάν... πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει,
Γλάν... γλάν... ἐκίνησε ὁ σταυρός, κινοῦν οἱ λυπημένοι.
Περνᾷ τὸ ξυλοκρέββατο.. « Σταμάτησε, παπᾶ μου,
» Τὴ νειά, ποῦ πᾶς ᾤν ἐκκλησιά, τὴν ἔχω σασιχιά μου. »
Εἰς τὸ πλευρό του ἡ θάλασσα ἐβόγγισε, ἀναθράζει.
Γλάν.. γλάν.. πάλαι τὸ σήμαντρο.. Ἡ σκύλα τὸν ἀρπάζει..
Τὰ κόκκαλά του ἐτρίξανε . . . αἱμάτωσε τὸ κύμα . . .

ἐχάθηκε . . . Τί κρίμα !

ΠΑΡΤΗΝΑ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐπομένων ἐγγράφων, ἀνακαλυφθέντων ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ τῆς πατρίδος μου, νομίζω ὅτι θέλει σαφῶς ἀποδειχθῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ὑπομονὴ καὶ αἰ προσπλῆξαι τοῦ Ἀλῆ, διώκοντος πάντοτε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ φονικοῦ αὐτοῦ σχεδίου κατ' ἐκείνων, οἵτινες, μὴ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τὰς βουλὰς αὐτοῦ, δὲν ἐπέιθοντο νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Ἑλληνικὴ καρδία τοῦ Κόμηςτος Ἰωάννου Καποδιστριαῦ ματαιώσαντος διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας τοὺς σκοποὺς τοῦ τυράννου καὶ σώσαντος ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸν Ἑλληνισμόν, καταναγκασθέντα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ὅπως ὀχυρωθῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτοῦ χαρακώματι.

Τὰ χαρακώματα ταῦτα, ἡ ἀκρόπολις, τὸ τελευταῖον ἄσυλον ἦτο ἡ Λευκὰς καὶ πρὸς ἐκείνην ἔστρεψε τὸ αἰμοχαρὲς ὄμμα ὁ Ἑλληνομάχος Ἀλβανός, καλῶς νοήσας ὅτι, ἐν ὧσιν ἀπέμενεν εἰς τοὺς πολεμουμένους τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο, οὐδέποτε ἤθελε δυνηθῇ νὰ στήσῃ ἐπὶ τῆς Ἠπείρου τῆς κατακτιήσεως τὴν σημαίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1798, τοῦτέστιν ἀφ' οὗτου κατέβαλε πᾶν ὀθωμανικὸν στοιχεῖον πολέμιον πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν αὐτοῦ, ἤρξατο συστηματικῶς ὅτε μὲν διὰ τῆς πονηρίας, ὅτε δὲ διὰ τῶν ὅπλων νὰ μάχῃται, ὅπως καταστρέψῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, τὸ δικμαρτυρούμενον καὶ ἀνταγωνιζόμενον ἀκαταπαύστως κατὰ τῶν ἐθνοκτόνων αὐτοῦ βουλευμάτων.

Οἱ ἀνδρειότεροι καὶ τολμηρότεροι ὑπηρεταὶ αὐτοῦ, ὁ Ἰουσοῦρ Ἀράπης, ὁ Βελῆ Γκέγκας, ὁ Βεκῆρ, ὁ Ἀσλάνης, ὁ Ὀμέρ ἕκτοτε παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς διατρέχοντες ἀκαταπαύστως, ὡς εἰς ἄγρην λεόντων, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἀνακαλύψωσι τὰ ἄγνωστα κατοικητήρια τῶν μεγαθύμων ἡρώων καὶ ὁμῶς ἐπανήρχοντο εἰς Ἰωάννινα πολυλίκως κατηφεῖς, κεκμηκότες, τραυματαῖαι, ἵνα ἀναγγεῖλωσι τῷ Ἀλῇ ὅτι πέραν τῆς Ἀκαρνανίας ὑπῆρχε νῆσός τις, ἡ Λευκάς, ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν, φρούριον σωτηρίας ἀπόρητον, ἐν ᾧ προσέφευγον οἱ μὴ γινώσκοντες πλέον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι, ὅτι ἐκεῖ συνήρχοντο οἱ Μπουκουβάλοι, ἐκεῖ οἱ Κοντογιάνναι, ἐκεῖ ὁ Γιωργοθῶμος, ὁ Παραβόλας, ὁ Σκυλοδῆμος, ἐκεῖ οἱ Κατζικογιάνναι, οἱ Κατζαντῶναι, ὁ Δράκος Γρίδας, ὁ Βλαχογιωργάκης, καὶ ὅτι ἔπρεπε παντοίῳ τρόπῳ τὴν ρωλεὰν ἐκείνην νὰ ἐκπορθῇται, εἴαν ἤθελε ν' ἀνασπάσῃ τὰς ρίζας τοῦ ἀναφυομένου Ἑλληνισμοῦ.

Ἦκουσα παρὰ πολλῶν εἰσέτι ζώντων ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ μετὰ ταῦτα θραζάντων τὰ ὅπλα ὑπὲρ

πατρίδος, ὅτι ἐὰν μὴ ὑπῆρχεν ἡ Λευκάς, ἐὰν ἡ κυβέρνησις αὐτῆς ἀπεποιεῖτο νὰ φυλάττῃ τὰς οἰκογενείας τῶν διασημοτέρων κλεπτῶν, ἢ ἐὰν κατωρβοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ἢ κατὰκτησις τῆς νήτου, καὶ οὗτοι οἱ ἐνώπιον παντὸς μαρτυρίου ἀναδειχθέντες ἀτρόμητοι ἤθελον ἴσως ἀποδειλιάσῃ βλέποντες ἐκτεθειμένους τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα.

Ἀπέβηκε λοιπὸν ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς τὸν Ἀλῆν ἡ κατάληψις τῆς Λευκάδος. Ἀλλὰ τὸ τόλμημα ἦτο δεινὸν καὶ μέχρις οὗ εὐκαιρία τις παρουσιασθῇ, ἀπεφάσισε διὰ τῶν ἀπειλῶν, τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν κατασκόπων αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὰς ἐπιχωρίους τῆς νήτου ἀρχὰς ἢ δεσμίους νὰ ἐκδίδωσι τοὺς προσφεύγοντας, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ παρέχωσι πλέον ἄτυλον πρὸς τοὺς ἀσπόνδους καὶ αἰωνίους αὐτοῦ ἐχθρούς.

Συνέβηκε τότε καὶ ἡ τερατώδης Τουρκορωσσικὴ συμμαχία, σατακικὸν ἀποκύημα τῆς ἐκπνεούσης ἐκείνης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὁ Ἀλῆς, ὁ ἐτοιμῶς πάντοτε πάσης ἐπιλαμβανόμενος εὐκαιρίας πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ἀγνοῶν διὰ τίνων μέσων, διαστρέφει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ θνηταυάρχου Οὐτακόφ καὶ ἀφαρπάζει τὴν ὑπὸ χρονίᾳ 11 Μαΐου 1799 βδελυρὰν προκλήρξιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν ἡ ἀποδιώξις τῶν γενναιοφρόνων ἡρώων, οἵτινες προσέφευγον εἰς τὰς ἡμετέρας νήτους.

Ἐξαντλήσας πάντα τὰ μέσα καὶ πεισθεὶς ὅτι καὶ ἀπειλὴ καὶ διχοφθορὰ οὐδένα ἔφερον καρπὸν, πνέων ἐκδίχῃσιν ὑποφα-

σίξει τέλος κατὰ τὸ 1807, νὰ κατορθώσῃ διὰ τῶν ὅπλων ὅτι διὰ τῶν σκευωριῶν μάτην ἠγωνίζετο ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη νὰ διαπράξῃ. — Δι' ἐκτάκτου στρατολογίας προσκαλεῖ εἰς τὰ ὅπλα τοὺς Ἀλβανούς, ὑπόσχεται γέρας πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Λευκαδίων καὶ ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ ὁμνύει καὶ τὰς γαστέρας τῶν μητέρων νὰ σχίσῃ, ἵνα μέχρις αὐτῶν τῶν ἐμβρύων προέλθῃ ἡ ἐξολόθρευσις, καὶ τὴν πόλιν ἄπαυαν νὰ κατακαύσῃ, ἵνα μηδὲ λίθος ἐπὶ λίθῳ διασωθῇ. Διὰ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄγων πεντακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἑξακισχιλίους ἵππεῖς, συντόνως δόδεύει εἰς Περσῶν ἐπ' ἐλπίδι, αἴφνης ἐπιτιθέμενος, νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον.

Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν ἐξ ἀδοκίμου ἐπιστάντα κίνδυνον πάντες σχεδὸν ὑπὸ φόβου καὶ ἀθυμίας συνείχοντο, ὥς οὔτε τὰ ἐκ πολλοῦ βουλευόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ οὔτε τὴν θηριωδίαν αὐτοῦ ἀγνοοῦντες. Ἀλλὰ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν ἡ Κεντρικὴ ἀρχὴ ἐκινήθη καὶ ὁ Κόμης Μοτσανίγος διέταξε τὸν Καποδίστριαν, ἕκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον, νὰ μεταβῇ εἰς Λευκάδα ὅπως προνοήσῃ ὑπὲρ τῆς ὀχυρώσεως τῆς νήσου καὶ πράξῃ τὰ δέοντα εἰς ἀπόκρουσιν τῶν πολεμίων. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀμάρτημα τοῦ Οὐστακὸφ εὐύγχανε συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως παρὰ τοῦ ἀδίκως καὶ ἀναιδῶς προσβληθέντος Ἑλληνισμοῦ.

Ἀφικομένου εἰς Λευκάδα τοῦ πληρεξουσίου, οἱ δικτημότεροι ὀπλαρχηγοί, νοήσαντες ἅμα τῇ φωνῇ αὐτοῦ ὅτι προῦκαιτο περὶ σωτηρίας οὐχὶ μικρᾶς τιμῆς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ

περὶ τοῦ ὅλου, συνέβρευσαν πάντοθεν εἰς τὴν νῆσον προσφέροντες τὸ τιμολῆδες αὐτῶν αἶμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Οἱ πολλοὶ δὲ πλῖζονται, καὶ πένητες καὶ πλούσιοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζονται κατασκευάζοντες χαρακώματα καὶ ἐπάλξεις. Ἐν τινὶ συμποσίῳ, εἰς ὃ ὁ Κόμης Καποδίστριας προστεκάλισεν ἅπαντας τοὺς ὁπλαρχηγοὺς τῆς Ἡπείρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αἴφνης ἐγείρεται ἀπὸ τῆς ἐδρας αὐτοῦ καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτος ἐκφέρει πρόποσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οἱ δὲ γενναῖοι ἐκεῖνοι, ἐξελεύσαντες τῶν κολεῶν τὰ ξίφη, ὤμοσταν ἅπαντες τὸν φοβερὸν ὄρκον, ὅστις ἔμελλε μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη νὰ πληρωθῇ.

Ὁ ἐχθρὸς ἀπήυδσεν, ἀπεσύρθη. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θυμῶνται ἀναγινώσκων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χαρτοφυλακείῳ τὰ διασωθέντα ἐπίτημα ἔγγραφα τὰ μαρτυροῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου; Ἀγρυπνος καὶ δραστηριώτατος ἠδυνήθη νὰ ἡλεκτρίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων ὀξυδερκῆς καὶ προνοητικὸς ἠδυνήθη νὰ προΐδῃ τὴν μέλλουσαν μετ' ὀλίγον ἀνέγερσιν καὶ κατέβαλεν ἐπομένως πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνομάχου ματαιώσῃ τὰ σχέδια καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλέθρου διασώσῃ τὰ τελευταῖα, ὡς λέγει, ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἡμῶν δόξης. Αὕτη εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ ἐνδοξοτέρα πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐποχή, διότι ἐν αὐτῇ διαλάμπει φαινοτάτη ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοῦ ψυχὴ καὶ ἔκτοτε διατυπῶνται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Δυστυχῶς ἡ ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων διαμένει εἰσέτι σκοτεινὴ καὶ μόνον ἐν παρόδῳ διαμνημονεύονται τὰ τότε γενόμενα. Ἡμεῖς δὲ περιφρονοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πολλαχού διεσπαρμένων ἀνεκδότων ἡμῶν χρονικῶν, ὑβρίζομεν τοιοῦτο τρόπος τὴν μνήμην ἀνδρῶν, οὔτινες, τσαῦτα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μοχθήσαντες καὶ τσαῦτα παθόντες, οὐδὲ τὴν ἡμέραν ἡτύχισαν νὰ ἴδωσι τῆς προσδοκωμένης ἀπολυτρώσεως.

Ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία συναισθανθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ συμπληρώσῃ πάντα τὰ κενὰ τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς ἱστορίας, τότε θέλει ἀναντιρρήτως ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ἐπισήμων ἐγγράφων ὅτι πρόλογος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶναι τὰ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος γινόμενα ἐν Ἠπείρῳ καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοινὸν καὶ μέγαν σκοπὸν οὐ μικρὸν συνέτεινε καὶ ἡ εἰς Λευκάδα ἀποστολὴ τοῦ ἀειμνήτου Κυβερνήτου, ἐλθόντος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς μάχιστα ἐμπειροπολέμους Ἕλληνας καὶ ἐνισχύσαντος τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς ἐπιδιώξιν τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς ἰδέας.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΤΕΜΠΕΛΕΝΛΗ

ΒΙΖΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ (α).

1799, Ἄρτα, Μαΐου 23.

Ἀπὸ τὸν Ὑψηλότατον Βιζήρ Ἀλήπασαν Ἰωαννίνων, μευτε-
σαριφὴν, χαιρετισμὸς καὶ εἰδησις πρὸς τοὺς ἀγιομαυρίταις. Ὅτι
μαντὰμ ὁποῦ αὐτὰ τὰ δυὸ βασίλεια ἐγίνηκαν ἓνα καὶ εἶναι ἀγα-
πημένα ὥς ἀδελφία καὶ σὰν γείτονοι ὁποῦ εἴμαστε καὶ ἡμεῖς
διὰ καὶ ὁραπέταις ὁποῦ ἦταν εἰς τοῦτα τὰ μέρη με ἀφορμὴν
καπιτανίων ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐσκότωσα πολλοὺς καὶ τοὺς ἐκυ-
νήγησα καὶ ἦλθαν καὶ τρυπώνουν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη καὶ φυλά-
γονται καὶ πάλιν ξεβγαίνουν καὶ χαλνοῦν τὸν βαγιά καθὼς
σὰς γράφει καὶ ὁ ἀμνηρᾶλιος καβαλιέρης Ὅσακὼρ νὰ τοὺς διώ-
ξετε ἢ καὶ στὸ τουρέκι νὰ τοὺς βᾶλετε καὶ κανέναν νὰ μὴ ζη-
γώσητε αὐτοῦ τελείως καὶ μαντὰμ ὁποῦ τὰ δυὸ βασίλεια ἐγι-
ναν ἓνα μὴν ἀρχινήσετε τὰ παλαιὰ καὶ νὰ εἰπῆτε πῶς δὲν εἶ-
ναι αὐτοῦ καὶ ἀλλαις πρόρσταις μόνον νὰ τοὺς διώξετε χωρὶς
νὰ ματαξηγώσετε κανέναν αὐτοῦ διὰ νὰ γλητώσῃ ὁ κόσμος ἀπὸ
τὰ κακὰ τοὺς καμώματα. Σὰ γείτονοι ὁποῦ εἴμαστε ἀγαπῶ νὰ
περονοῦμε ἥσυχα καὶ γιὰ ὁποῦ στέλνω καὶ ἓνα δύο καίκια αὐ-

(α) Ἐτηρήθη ἡ ὀρθογραφία τῶν πρωτοτύπων.

τοῦθεν νὰ φέρουν γήραις καὶ νὰ ἔχουν ἔγνοια διὰ αὐτουνούς
τοὺς κακότερους ἀνθρώπους καὶ μὴ βάλετε κανέναν συμπε-
χὲν σὲ παραμικρὸν καὶ ἂν κάμῃ καὶ τίποτες χρειᾶ αὐτουνῶν
τῶν καϊκιῶν εἰς τοὺς αὐτοὺς κακοποιούς ἀνθρώπους νὰ τοὺς
βοηθήσετε ὅσον ἡμπορεῖτε διὰ νὰ εὗρουν τὸν μπελιά τους κα-
θὼς σᾶς γράφει καὶ ὁ ἀμνηρᾶλιος Ὁστακὼφ καὶ ὄχι ἄλλο.

*Παρά τοῦ Ναυαρχοῦντος τὸν Ῥωσσίκον
Αὐτοκρατορικὸν Στόλον Ἀμμηράλιου καὶ Καθ.*

ΟΥΣΑΚΟΦ

*Πρὸς τὰς διοικήσεις καὶ δεπουτατζόνες τῶν νήσων Κορυφῶν,
Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἀγίας Μαύρας, Παξῶν,
Τζερύγου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐλευθερωθέντων
παρ' ἡμῶν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους.*

ΠΡΟΤΑΣΗΣ.

Ὁ Κύριος Ἀλῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰ γράμματά
του μὲ φανερώνει ὅτι μερικοὶ αὐθάδεις ἐκ τῶν Ἀλβανιτῶν ἔφυ-
γον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀλβανιτίας καὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ νησιά
ὁποῦ ἐλευθερώσαμεν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους, δηλαδή· οἱ Μπου-
κουβαλαῖοι, οἱ Κοντογιανναῖοι, ὁ Βλαχογιωργάκης, ὁ Σκυλο-
δῆμος καὶ ἄλλοι ὁποῦ ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν οἱ ὁποῖοι
εὐρίσκονται εἰς τὰ Νησιά. Ὅθεν ζητεῖ αὐτοὺς νὰ τοῦ σταλθῶσιν
οἱ τοιοῦτοι ἢ νὰ ἀποδιωχθῶσιν ἀπὸ τὰ Νησιά. Παραγγέλω εἰς
τὰς Διοικήσεις, Δεπουτατζόνες καὶ Κουκλάβα καὶ εἰς ὅλους
τοὺς κατοίκους τούτων τῶν Νήσων ὁποῦ παρομοίους ἀνθρώ-
πους νὰ μὴν ἤθελαν βαστοῦν κοντὰ τοὺς εἰς τὰς Νήσους ἀλλὰ
νὰ τοὺς ἀποδιώξωσιν ἐξ ἅπαντος. Καὶ ὅλο αὐτὸ νὰ ἐνεργηθῇ
τὸ ὀγλυγορώτερον περὶ οὗ αὐστηρότητα ἐντέλλομαι. Ἐκ τῆς
Ναυαρχίδος τοῦ Ἀγίου Παύλου, εἰς τοὺς Κορυφούς τοῦ 17
Μαΐου 1799.

ΑΜΜΙΡΑΛΙΟΣ ΟΥΣΑΚΟΦ.

Μεγαλίτζι.—28 Ἀπριλίου 1800.

Εὐγενέστατοι ἄρχοντες ἁγιομαύρας μετὰ τὸν μετὰ πόθου
 χαιρετισμὸν σᾶς φανερώνω ὅτι ἦλθα καὶ ἐγὼ ἐδῶ διὰ νὰ μπαρ-
 καρίτω τὸ ἀσκέρι διὰ τὸ Μισῆρι καὶ εἶμαι ἐδῶ εἰς τὰ τζηφλή-
 κια μου ἀκόμη σήμερον καὶ αὔριον φεύγω καὶ ἐδῶ ὁποῦ ἦλθα
 ἔκραξα καὶ τοὺς ἀνθρώπους θου ὁποῦ μὲ γράφεται καθημερινὰ
 σιναέτια ἀπὸ αὐτουνούς ὁποῦ σᾶς πειράζουν καὶ σᾶς γγίζουν
 καὶ τοὺς ἐπαρουσίασα ἐμπροστά μου, καὶ ἐγὼ τώρα ἐβεβαιώ-
 θηκα καλῆότερα διὰ τοὺς κλέφτες ὁποῦ εἶναι μαζωμένοι αὐ-
 τοῦ καὶ ἔχω καὶ τὸ δευτέρου ἐδῶ πόσοι καὶ ποῖοι εἶναι, καὶ σὰν
 νὰ βγαίνουν ἀπὸ ἑνὰς ἑνὰς νὰ ξετρυπώνουν καὶ νὰ ρίχνωνται
 πέραν νὰ γγίζουν καὶ πάλιν νὰ φεύγουν καὶ νὰ ἔρχονται νὰ
 τρυπώνουν αὐτοῦ. Χελυπατὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι μου ἐκεῖ εἰς τὴν
 ἄκρην κατὶ θελαφυλάξουν καὶ νὰ βαρέσουν τοὺς κακοὺς, καὶ μὲ
 αὐτὰ εὐρίσκετε αἰτίαν καὶ ἐρίξετε ὅλους τοὺς μπεχανέδες ἐπά-
 νω εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου χωρὶς νὰ ἔχουν κανένα φτέξιμο.
 Γιὰ τοῦτο ὁποῦ σᾶς στέλνω καὶ τὸ παρὸν φιλικὸν σὰν γείτονες
 ὁποῦ ἤματτε νὰ ἀπερνοῦμε καλὰ καὶ ἥσυχα καθὼς τὸ ἐπιθυμῶ
 ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας. Ἐλᾶτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτῶν
 τῶν Κλεφτῶν ὅτι ἡμεῖς δὲν ἤματτε σημερινοὶ καὶ διὰ πρὸς ὧ-
 ρας, ἡμεῖς ἤματτε γιὰ πάντα. Ἐγὼ ἔχω σπήτια ἐδῶ, ἔχω ὅλην
 τὴν δουλειάν μου καὶ θέλω καὶ ἀγαπῶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ
 καὶ ἥσυχα σὰν γείτονες ὁποῦ ἤματτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐ-
 τὸ καθὼς πρέπει διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος, καὶ ὅποιος θελήσει
 ἀπὸ αὐτουνούς τοὺς κλέφτας ἃς ρίξῃ τὴν φαμιλίαν του ἐδῶθεν
 στὸν τόπον μου νὰ κάτξῃ ὡς ραγιᾶς καὶ νὰ τὸν ξέρω κ' ἐγὼ
 ὡς ραγιάν καὶ ὅτοι δὲν θελήσουν νὰ λάβουν ἐκεῖνο ὁποῦ τοὺς
 πρέπει καὶ ἂν θέλετε καὶ ἀγαπᾶτε σὰν γείτονες ὁποῦ εἶματτε
 διὰ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ ἥσυχα ἐλᾶτε καὶ δώσετε τὸ νι-
 ζάμι αὐτὸ ἕως ὁποῦ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐδῶ, ὅχι καὶ δὲν θέλετε
 πάλιν νοικοκυραῖοι εἴστε καὶ τίποτες μπεχανέδες καὶ πρόσφαταις.

μὴν μοῦ εὐρεῖτε. "Οτι καὶ ἐγὼ προσταγμένος εἶμαι ἀπὸ τὸ βασιλέα μου διὰ νὰ σᾶς ἀπαντῶ καὶ ἔγνοιαν νὰ ἔχω νὰ μὴ γγῆ-
χθῇτε σὲ παραμικρὸν καὶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ εἰρηνικὰ
σὰν σημοτινοὶ γείτονες ὁποῦ εἴμαστε ὅμως καὶ οἱ ἄνθρωποι
μας ὁποῦ στέκονται ἐκεῖ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν κλεφτῶν στέκον-
ται καὶ ὅταν νὰ βλέπουν τοὺς κλέφτας νὰ ξετρυπώνουν ἀπὸ
αὐτοῦ καὶ νὰ βαροῦν καὶ νὰ κάνουν τότε κακὰ στὸν κόσμον,
καὶ πάλιν νὰ βλέπουν ὁποῦ νὰ ἔρχονται καὶ νὰ τρυπώνουν χελ-
μπετὲ ἐκεῖνην τὴν τρύπαν ὁποῦ τρυπώνουν θελὰ τὴν φυλάξουν
πῶς ἀλλέως ἡμποροῦν νὰ κάμουν. "Αν ἀγαπᾶτε στήλετέ το
καὶ τὸ παρὸν γράμμα μου καὶ εἰς τοὺς μεγαλήτερούς σας νὰ
βεβαιωθοῦν καὶ ἂν ἀγαπᾶτε δώσετε τὸ νιζάμι τώρα ὁποῦ εἶμαι
καὶ ἐγὼ ἐδῶ καὶ πάλιν νοικοκυράϊοι εἴτε καὶ θεόθεν ὑγιαίνετε.

1801, 'Οκτ. 30, 'Ιωάννινα.

*Πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ περιποθήτους μας φίλους προέδρους
καὶ Κυβερνήτας Ἀγίας Μαύρας χαιρετισμοὺς φιλικούς.*

Πολλάκις σᾶς ἐγράψαμεν δίδοντές σας σημεῖα τῆς ἐπιθυμίας
ὁποῦ ἔχομεν εἰς τὸ νὰ φυλάττεται μεταξὺ τῶν δύο μερῶν μας ἡ
ἀπαιτουμένη ἀμοιβαία εἰρήνη, ὁμόνοια καὶ ἀγάπη ὁποῦ αὐτὸ εἶ-
ναι τὸ θέλημα τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως μας. "Αλλὰς τόσαις
καὶ περισσότεραις φοραῖς ἐζητήσαμεν ἐκδίκησιν ἐναντίον αὐτῶν
τῶν ζωρμπάδων καὶ κακῶν ἀνθρώπων ὁποῦ πάντοτε ἔχουν προ-
ξενῆται πολλὰς καὶ διαφόρους ζημίας εἰς τοὺς τόπους μας καὶ
εἰς τοὺς βασιλικούς βαγιάδες μὲ ἀρπαγὰς τῶν ὑπαρχόντων τους,
μὲ φόρους καὶ οὐκ ὀλίγας ἄλλας καταδρομὰς. Καὶ ὅταν κατα-
τρέχωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μας εὐρίσκουν τὸ καταφύγιόν
τους καὶ τὴν ἀπάντησίν τους εἰς τὰ νησιά σας καὶ φυλάγονται
φανερὰ καὶ ποτὲ δὲν ἠθελήκατε νὰ τὸ βάλετε εἰς πρᾶξιν. Ζή-

τημα ὁποῦ κατὰ πάντα λόγον εἶναι δικαιώτατον καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ συσταίνουσι καὶ στεραίωνουσι τὴν ὁμόνοιαν τῶν δύο μερῶν μᾶς. Ἀφοῦ τοιοῦτοι σκιάδες καὶ κακοὶ ἄνθρωποι ἔχουσι τὰς φωλεὰς τῶν μέσα εἰς τοὺς τόπους σας, καὶ ὅταν θέλουν ἐβγαίνουν εἰς τοὺς ἰδικούς μας κατατρέχουσι, ἀρπάζουσι, καίουσι, φονεύουσι καὶ κατασκοπεύουσι τοὺς βασιλικούς βασιλεῖς καὶ πάλιν αὐτοῦ γιγνίσκονται καὶ φυλάσσονται. Ἡμεῖς νὰ φωνάζωμεν κατὰ τῶν τοιούτων καὶ κανεῖς νὰ μὴ μᾶς ἀκούῃ τοῦτο εἶναι ἓνα πρᾶγμα ὁποῦ δὲν συνάξει ἄλλο συμπέρασμα παρὰ ὅτι οἱ ἴδιοι τοὺς δέχεσθε καὶ τοὺς ἀπαντᾶτε. Εἰς τοὺς βασιλεῖς μας τὸ κακὸν ἀπὸ αὐτοὺς πηγάζει ἀξάνοντα. Λοιπὸν τί φιλία καὶ εἰρήνη θὰ εἶναι ἀνάμεσόν μας. Δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο νὰ σᾶς γράψωμεν καὶ πρέπει νὰ πιασθῶσι ὅλοι αὐτοὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι καὶ σκιάδες ὁποῦ φανερὰ εἶναι αὐτοῦ φυλαγμένοι καὶ ἀπαντημένοι καὶ μάλιστα ὁποῦ αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς βασιλικούς τόπους γεννημένοι καὶ ἀναθρεμμένοι καὶ διὰ τὰς κακὰς τῶν πράξεις διωγμένοι καὶ φυγάδες εἰς τὰ μέρη σας. Καὶ νὰ σταλθῶσι εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων μας νὰ δώσουσι ἀπολογία δι' ὅσας ζημίας ἔπραξαν εἰς τοὺς τόπους μας καὶ νὰ παιδευσθῶσι εἰς παράδειγμα καὶ ἄλλων τοιούτων, ἢ ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐμποδισθῇ ἢ εἰς τοὺς τόπους μας διάβασις τῶν νησιωτῶν διὰ οὐδεμίαν δούλευσιν. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ὁποῦ δουλεύουσιν τὰς προδοσίας τῶν βασιλέων μας εἰς τοὺς ζωρμπάδες αὐτοὺς ὁποῦ θὰ εἰπεῖ γίνονται αἷτιοι νὰ δοκιμάζῃ ὁ τόπος μας τόσα κακά. Ὁμολογοῦμεν καὶ ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἀποδείξωμεν καὶ ἐμπράκτως ὅτι πάντοτε ἀγαπήσαμεν καὶ ἀγαποῦμεν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἀναμεταξύ τῶν δύο μερῶν· τὸ κακὸν ὅμως ὑπερεπερίτευσεν ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν σας, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σιωπήσωμεν πλέον. Ἐπειδὴ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς μεγαλύτερους ὁποῦ μᾶς ζητοῦσι λόγον δι' ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ συντείνουσιν εἰς σύστασιν καὶ φθορὰν τῶν βασιλικῶν τόπων καὶ βασιλέων ὁποῦ ἐμπιστεύονται

εἰς τὴν κυβέρνησίν μας : τῶν ὁποίων τὰ δίκαια παράπονα ἄμπο-
τε νὰ σύρουν τὴν διόρθωσιν εἰς τὸν τρόπον ὁποῦ νὰ ἦναι ἀρεστός
εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς μεγάλητέρους μας.

22 Ἀπριλίου, 1802 π. Ἰωάννινα.

Πρὸς τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ ἀγαπητοὺς μας φίλους προέδρους
Ἀγίας Μαύρας χαιρετισμὸς φιλικὸς καὶ εἰδοποιήσις ὅτι οἱ κλε-
πτοκατζηκογιαναῖοι καὶ ἄλλοι παρόμοιοί των καχότροποι ἄνθρω-
ποι οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τοὺς τόπους σας μὴ εὐχαριστού-
μενοι εἰς τὰ ὅσα κακὰ καὶ ζημίας ἐπροξένησαν εἰς τοὺς τόπους
τοὺς βασιλικούς καὶ τοὺς τζηφτικιιώτας μου μὲ τὰ ληστρικά-
των κινήματα, αὐτοὶ μόνοι ἔκραξαν εἰς τὴν συντροφιάν τους
καὶ ἄλλους δμογνώμες των τούρκους καθὼς τὸν Σεργιὰν μοῦρ-
τον παλαιὸν κλέπτην καὶ ζωρμπὰν ὁ ὁποῖος καθὼς ἐμάθαμεν ἐ-
τοιμάζεται νὰ ἀπεράσῃ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Τζαμουριάς διὰ θα-
λάσσης καὶ ἴσως καὶ νὰ ἀπέρασεν ἐπὶ σκοπῷ διὰ νὰ ἐνταμω-
θοῦν καὶ νὰ ἐφορμήσουν εἰς τὸ Ξερόμερον ὁποῦ εἶναι μουκατὰς
τοῦ Ἰσούφαγα βάλτη κεχαγιασὴ καὶ ὅπου ἄλλοι ἤμπορέσουν
εἰς τοὺς τόπους τοὺς βασιλικούς διὰ νὰ ἀρπάσουν καὶ ξεσχί-
σουν, νὰ κάψουν νὰ φονεύσουν καὶ νὰ κάμουν ὅσα ἢ κακία τους
τοὺς διδάξῃ καὶ ἤμπορέσουν. Εἰς παρόμοιαις περιστάταις δὲν
πρέπει νὰ προσμείνετε παρακίνησι ἀλλὰ νὰ προλαμβάνετε τὸ
κακὸ διὰ νὰ μὴ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν ὁποῦ νὰ ἀποκα-
ταστένεται ἀδιόρθωτον. Τούτῃ εἶναι ἡ αἰτία ὁποῦ μᾶς ἀναγκά-
ζει νὰ φονάζωμεν πάντοτε διὰ τὸν ἐξοστρακισμόν τοιούτων κα-
κοποιῶν ἀνθρώπων καὶ διατίποτε δὲν τὸ μετράτε. Σᾶς λέγω
ὅμως ὅτι ἀνίσως, ὃ μὴ γένοιτο, ἤθελε ἀπεράσει ὁ εἰρημένος Τοῦρ-
κος Σεργιὰν μοῦρτος μὲ τοὺς ὁπαδοὺς του καὶ σμῆξαι μὲ τοὺς
Κατζηκογιανναῖους καὶ ἐπιλοίπους κλέπτας ὁποῦ τοὺς ἐκόλη-
σαν αὐτοῦθες, ἔχουν νὰ προξενήσουν πολλὰ κακὰ καὶ ζημίας
εἰς τοὺς τόπους μας καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀμέλειαν

ἰδικήν σας θὰ πέσῃ τὸ βάρος ἐπάνω σας. Λοιπὸν χωρὶς νὰ ἀναβάλλετε τὸν καιρὸν νὰ παραγγείλετε καὶ νὰ φοβερίσετε τοὺς νησιώτας καϊκιτζίδες ὅπου ὄχι μόνον νὰ μὴ ἐμβάσουν εἰς τὰ καΐκια τοὺς τοιοῦτους ἀλλὰ μάλιστα νὰ τριγυρίζουν ἐπάνω κάτω καὶ φυλάττουν μὲ προσοχὴν ὅπου καὶ εἰς ἄλλα καΐκια ἂν τοὺς ἀπαντήσου· νὰ τοὺς βαρέσουν, νὰ τοὺς καταδιώξουν καὶ νὰ μὴ ἀφήσουν νὰ ἀπεράσῃ κανένας ἀπὸ αὐτούς. Σᾶς εἶπα ὅτι τὸ κατόρθωμα ὅπου ἔχουν σκοπὸν νὰ κάμουν εἶναι ὀλέθριον διὰ τοὺς τόπους καὶ βασιλικούς διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πάρετε τὰ μέτρα σας καὶ κάμετε τὴν ἀναγκαίαν προφύλαξιν καὶ ἀπάντησιν εἰς τὸν τρόπον ὅπου σᾶς γράφω καὶ μίαν ὥραν προητέρα, καὶ νὰ ἔχω ἀπόκρισίν σας. Θεόθεν δὲ ἔσεσθε υγιαινόντες.

(Υ. Γ.) Αὐτοῦ ὅπου ἔστειλα καὶ τὸν πρῶτον μου καπετάνον Ἀχμέτ μπέγην διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ νερά διὰ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ ὅπως κάμνει χρεῖαν διὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Ἐτζι νὰ ἀκολουθήσετε καὶ νὰ τοῦ βοηθήσετε εἰς ὅ,τι χρεῖαν λάβῃ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ ΕΠΑΡΧΟΝ.

(ἀπόσπασμα).

Διαγωγή τῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἀρματωλοὺς.

Οἱ ἐθελονταὶ ἀρματωλοὶ, οἱ κλέβεται ἐπικαλούμενοι, ὑπῆρξαν αἰείποτε πρὸς μὲν τὴν Λευκάδα ἀνησυχίας θέμα, πρὸς δὲ τὸν Ἰωαννίνων σατράπην ἀφορμὴ εἰς ἀδιαλείπτους καθ' ἡμῶν διωγμούς.

Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι, θύματα τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν καὶ τῶν περιστάσεων, παρέσχον πρὸς τὴν πολιτείαν διαπρεπεῖς ἐπὶ τοῦ πολέμου καὶ οὐτιώδεις ὑπηρεσίας, οὐ μόνον τὰ πρὸς ἄμυναν ἀναγκαιότατα προμηθεύοντες εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς μεγάλας τοῦ σατράπου δυνάμεις δι' εὐτόλμων ἐπιδρομῶν ἀπελαύνοντες ἀπὸ τῶν προσχώρων τῆς νήσου μερῶν. Διὸ καὶ ὀφείλεται πρὸς αὐτοὺς παρ' ἡμῶν εὐγνωμοσύνη, καὶ εὐγνωμοσύνη οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων δηλωτέα.

Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῶν Ῥωσῶν ὑπηρεσία, ὡς ὑπερασπίσαντας ἤδη ἡμᾶς καὶ δυναμένους ἔτι νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ ταῦτα ἐπ' οὐδεμιᾷ ἐτέρᾳ παρ' ἡμῶν ἀξιῶσει πλὴν τῆς φιλοξενίας, ὀφείλομεν ὡσαύτως ἅμα μὲν εὐχαριστίαν, ἅμα δὲ ἀνασκοπὴν ἀνάλογον πρὸς ἃς παρέσχον καὶ ἃς μέλλουσιν ἔτι νὰ παράσχωσιν ὑπηρεσίας.

Πρὸς τοὺς ξένους τούτους, τοὺς νῦν ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ εἰς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου ἐν ὅπλοις διατελοῦντας, ἡ κυβέρνησις ἐ-

φείλει νὰ ρυθμίζῃ τὴν διαγωγὴν αὐτῆς ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν δύο, τὰς ἐξῆς ὁδηγίας. Πρῶτον μὲν ἐκείνην, εἰς ἣν καὶ ἠκολούθησε μέχρι τοῦδε, προθυμουμένη νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς ἀνδρείους τούτους ὅτι ἀπολαύουσιν ἥδη τῆς παρ' αὐτῆς εὐνοίας καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δύνανται καὶ τὴν ἑαυτῶν τύχην νὰ συνάψωσι μετὰ τῆς ἡμετέρας καὶ πατρίδα νὰ ἔχωσι χριστεπώνυμον καὶ ἐλευθέραν. Ἐπειτα δὲ τὴν προσπαθεῖαν τοῦ νὰ δείξῃ πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἡ περὶ τὴν προσάσιν τοῦ κράτους ἡμῶν μεταβολὴ οὐδεμίαν ἐπιφέρει ἀλλοίωσιν εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν μερίμνας ἡμῶν.

Τούτων δὲ τῶν δύο τεθέντων ὡς σταθερῶν πρὸς τὰς ἡμετέρας διευθύνσεις ὁδηγιῶν, ἀκολουθοῦσι κατὰ συνέπειαν αἱ ἐξῆς κυβερνητικαὶ ἀρχαί.

α) Ἐὰν ξενίαν καὶ ὑποδοχὴν φιλόφρονα εὖρον, μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, γενναιοτέραν ξενίαν καὶ εὐαρεστοτέραν ὑποδοχὴν πρέπει νὰ εὕρωσι καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἕως οὗ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν ἀποφασίσῃ ἡ ἀρχή, ἡ μέλλουσα νὰ ἔχῃ τοιοῦτον δικαίωμα.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως ἡ φιλοξενία τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ προσαιτεῖται καὶ ἡ τῶν πολιτῶν ἀπάντων· διὸ καὶ ὑπεύθυνος καθίσταται ἡ ἀρχή, ἐὰν τῶν ἰδιωτῶν ἕκαστοι δὲν μιμηθῶσι τὸ παρὰδειγμα αὐτῆς.

Εἰς τρία δὲ οὐσιωδέστατα ἀντικείμενα ἀνάγεται ἡ παρὰ τῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἄνδρας τούτους φιλοξενία καὶ ὑποδοχή, τουτέστιν εἰς τὴν ἐτοιμίην τῆς δικαιοσύνης διαχειρίσιν, τὸ παρεχόμενον αὐτοῖς ἄσυλον καὶ τὴν κατὰ λόγον ἐπιεικοῦς μισθώσεως διατροφήν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατορθοῦται ὑπερβαλλομένης πάσης τακτικῆς διεξαγωγῆς καὶ πάσης ἀπὸ τῶν δικανικῶν τεχνασμάτων ἀηδοῦς βραδύτητος· τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον, ἐπιτηροῦντος ἐμφανῶς τοῦ δημοσίου ὀφθαλμοῦ, ἵνα μὴ ἀπληστίας ἕνεκεν ἢ ἀνέ-

σεως χάριν καὶ ὠφελείας ἰδιαιτέρας ἐπιλίπη ἐν πράγματι τὸ ἄ-
συλον καὶ ἡ διατροφή, ἡ λίαν βαρύτιμος ἀποβῆ ἡ τούτων ἀπό-
ληψις.

Τοιούτους περὶ τῶν εἰρημένων Ἑλλήνων πολιτικούς ἀναλο-
γισμούς οὐδεὶς δύναται ν' ἀπαιτήσῃ παρ' ἰδιωτῶν· ἀλλ' ἄρκεῖ ἡ
σύμπραξις τούτων μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ πρὸς τὴν θέ-
λησιν αὐτῆς σέβας. Ὡστε ἀμφότεροι οἱ σκοποὶ καθίστανται ἐ-
φικτοὶ ὅταν θέλῃ μὲν ἡ κυβέρνησις, θέλῃ δὲ σταθερῶς καὶ ἀνεν-
δοιάστως.

β'.) Ἐτερον δὲ οὐχ ἥττον μέγα καθῆκον ἔχει ἡ κυβέρνησις
καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑπηρεσίᾳ δια-
τελοῦντας, τὴν ἐτοίμην δηλαδὴ χορηγίαν τῶν κεφαλαίων τῶν
λόγῳ δανείου αἰτουμένων παρὰ τῆς Ῥωσικῆς ὀπλαρχίας εἰς
μισθοδοσίαν αὐτῶν. Καὶ συνήθως μὲν ἡ γενικὴ κυβέρνησις προ-
νοεῖ περὶ τούτου, ἀλλὰ δὲν πρέπει εἰς μόνην τὴν πρόνοιαν ταύ-
την ν' ἀνατεθῇ ὁλοσχερῶς πρᾶγμα, εἰς ὃ καὶ τοῦ δημοσίου ἡ ἀ-
ξιοπρέπεια ἐνέχεται κατ' εὐθείαν καὶ τῆς νήσου ἅμα ἡ ἡσυχία
καὶ ἡ ἀσφάλεια, ἐν ὧσιν, ὁ μὲν ἐχθρὸς διασώζει τὰς αὐτὰς καθ'
ἡμῶν ἐπιθετικὰς δυνάμεις, ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν ν' ἀποκρούωμεν
τὰς προσβολάς.

Διὸ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ πλείονος σταθερότητος ἀφε-
κτέον παντὸς μὴ σφόδρα κατεπείγοντος ἀναλώματος (ὅπερ καὶ
θέλω ἐξηγήσῃ), ἵνα ὑπάρχῃ πάντοτε ἐν τῷ ταμείῳ ποσὸν δυνά-
μενον καὶ εἰς τὰς χρεῖας αὐτῶν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ τὴν ὑπόληψιν
παρ' αὐτοῖς νὰ διεγείρῃ τοῦ δημοσίου ὀνόματος καὶ τῶν προσό-
δων ἡμῶν.

γ'.) Ἐὰν οἱ ἄρματωτοὶ οἱ νῦν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ χώρᾳ διατε-
λοῦντες ἐπανέλθωσιν, ὥς εἶναι ἐνδεχόμενον, εἰς τὴν ἡμετέραν,
περιττὸν ἀποβαίνει νὰ ἐπαναλάβωμεν περὶ αὐτῶν τὰ μέχρι τοῦ-
δε περὶ τῶν ἄλλων εἰρημένα, ἅτινα πρέπει νὰ ᾔναι κοινὰ καὶ
πρὸς τούτους.

Γινώσκοντες τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς ἡ σεβαστὴ τῆς Ῥωσσίας αὐτὴ ἐθεώρησε καὶ περιέθαλψε τοὺς ἄνδρας τούτους, ὀφείλομεν ἅμα μὲν νὰ συναισθανώμεθα πάντοτε ὅσα καὶ ὅσα ἔχομεν πρὸς αὐτοὺς τὰ καθήκοντα, ἅμα δὲ τὴν θέσιν αὐτῶν οἰκείαν ὑπολαμβάνοντες, νὰ κρίνωμεν ἀποχρώντως ἐκεῖνο, ὅπερ ἡμεῖς αὐτοὶ ἡθέλομεν ἐπιθυμήσῃ παρ' ἄλλων ἐχόντων κοινὰς πρὸς ἡμᾶς πάσας τὰς περιστάσεις. Ἄδηλον δὲ ὑπὸ τίνας οἰωνοὺς ἡ πολιτεία αὕτη τῶν ἀρματωλῶν μέλλει νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐὰν ἡ προστασία ἡ πρὸς τοὺς Ἰονίους λαοὺς ἐπινεμομένη θελήσῃ, ὥς ἐλλόγως ἐλπίζεται, νὰ ἐκτείνῃ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀγαθοεργίας καὶ εἰς ταῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρίας τὰ μόνα καὶ γνήσια λείψανα.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἐν τῇδε τῇ νήσῳ κυβέρνησις, ὥς ὑπὲρ πάντα ἄλλον οὖσα ἐν ἐπαφῇ πρὸς τοὺς ἀνδρείους τούτους, ἤθελεν εἶσθαι ὑπεύθυνος πρὸς τὰς δύο σεβαστάς τῆς Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας αὐτοκρατορικὰς αὐλὰς, ἐὰν δὲν ἐσπούδαζε παντὶ τρόπῳ νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἑαυτῆς διαγωγὴν πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε ἐκτεθείσας ἀρχάς καὶ πρὸς τοὺς κανόνας, οὓς ἐγὼ ἐπιπολαίως διέγραψα, ἐπιτροχάδην διεξελθὼν τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτετραμμένου.

Ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ τῇ 6 Αὐγούστου 1807, ἔ. π.

Ὁ ἑκτακτ. ἐπιτετραμμένος
ΚΟΜ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

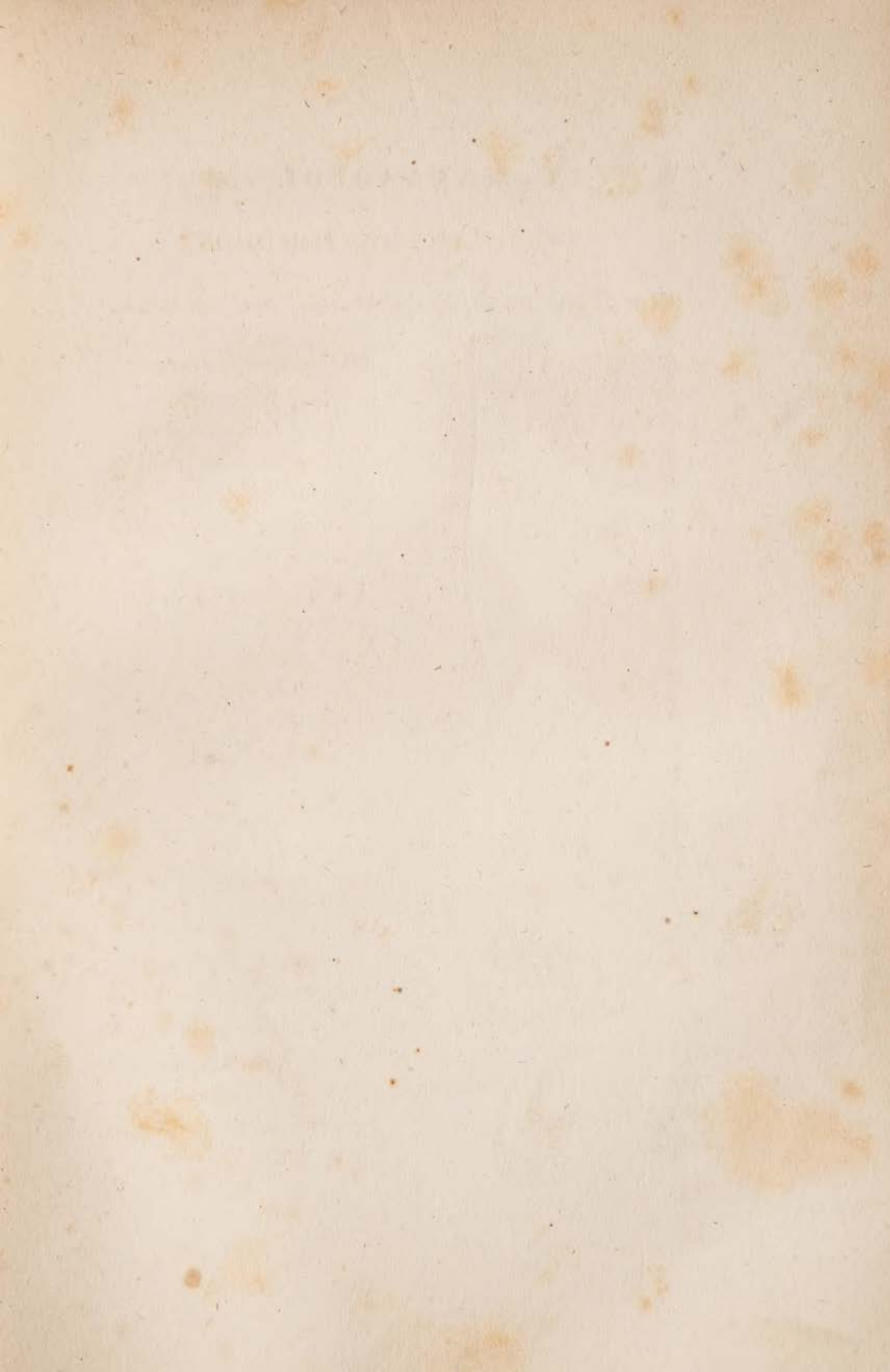
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΩΝ ΑΡΜΑΤΩΛΩΝ

Μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται καὶ τινες Σουλιῶται.

Κατζαντώνης καὶ ἀδελφός.	Μίτζος Κοντογιάννης
Λεπενιώτης	Γιῶργος Κοντογιάννης
Φῶτος Ζαβέλλας	Γιάννης Μπουκουβάλης
Κίτζος Βότζαρης	Γιάννης Κωλοβελώνης.
Χρῆστος Καλόγερος	Γιῶργος Γρίβας
Δράκος Γρίβας	Ἀποστόλης Λεβεντάκης
Πεῖρεβός	Χρῆστος Θωμᾶς
Νότης Βότζαρης	Γιάννης Γκούστης
Νάστος Ζέρβας	Κόγκας
Τζίμας Ζέρβας	Κατζιμπέλης
Κώστας Κορμόβας	Τζίμας Νάστος
Κουρούπης	Παντούλας
Δαγκλῆς	Διαμαντῆς Τζίμας
Καλόγερος	Τζόνιος
Κώστας Δεσπότης	Κώστα Ἀποστόλης
Κώστας Στράτος	Χαρμούρας
Γιῶργος Στράτος	Κουτζουκόπουλος

Ἐκαστος τῶν ἀρχηγῶν τούτων ἢ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν ἠκολουθεῖτο πάντοτε ἀπὸ τὰ παλληκάρια καὶ πρωτοπαλλήκα-
ρά του, ἄλλως πως τὸν ταῖφά του, ἄνδρας δεδοκιμασμένους εἰς
πᾶν εἶδος κακουχίας καὶ ἱκανοὺς νὰ πυρπολήσωσι βασίλειον ἀ-
κέραιον. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου δὲν εἶχε φθάσῃ καὶ οἱ
εὐκαρποὶ οὔτοι σπόροι δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ φυτρώσωσιν
ἀκόμη.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΑΘΗΝΑΙ.

Βασιλική Βιβλιοθήκη	20	Γ. Φλωριᾶς
Ὑπουργεῖον Στρατιωτ.	10	Π. Β. Κωνσταντᾶς
Γ. Σταῦρος	5	Τ. Μαυρομμάτης
Α. Σ. Ρικάκης	2	Σ. Δ. Καραμάνος
J. B. Serpieri	2	Α. Μιχαλόπουλος
E. Aguirre	2	Νικόλαος Καρύδης
Κ. Ν. Δόσιος	2	Θ. Ῥωμαῖος
Γ. Κοζάκης Τυπάλδος	2	Γεράσιμος Σέρβος
Α. Ν. Σιμόπουλος	2	Ἀντώνιος Σέρβος
Π. Καλλιγᾶς	2	Σ. Χ. Στεφανόπουλος
Ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος		Γερ. Μ. Ἀντύπας
Π. Θ. Κολοκοτρώνης		Ι. Βηλασόπουλος
Γερ. Α. Μεταξᾶς		Π. Α. Ζάνος
Γ. Σταματέλλος		Θ. Α. Λιβαδᾶς
Funch		Γ. Ἀρώνης
Σ. Προσκλέντης		Δ. Ι. Πατέλλης
Χρ. Βρόσκης		Κ. Πανάρετος
Τ. Μαρᾶτος		Ι. Ε. Κρεστενίτης
Ἀντ. Βασιλείου		Πέτρος Γουζούκας
Π. Σοῦτσος		Ε. Μαυρογιάννης
Ἀλ. Βαρούχας		Σ. Πετιμεζᾶς
Α. Κορδέλλας		Ι. Παξιμαδῆς
Ε. Θ. Ζαῦμης		Τ. Λαζαρέτος
Π. Κ. Δροσόπουλος		Πλέσσας
Χ. Ζυμβρακᾶκης		Δ. Θεοχάρης
Ἀλεξ. Δόσιος		Ε. Δεληγεώργης
Α. Μανσόλας		Περ. Α. Μαυρομιχάλης
Δ. Ν. Λεβίδης		Δ. Ὀλύμπιος
Κ. Ζαρεφόπουλος		Α. Ε. Γιουρδῆς
Σ. Ζῶτος		Ἀθ. Πετσάλης
Α. Ἀννινος		Π. Παπαρρηγόπουλος
		Τ. Βάσσης
		Ε. Βερδέμπελης

Δ. Γ. Ζέγκελης
 Δ. Βαλάσης
 Α. Αύγερινος
 Β. Κ. Νικολόπουλος
 Κ. Αμπαδάριος
 Ν. Στεφανίδης
 Η. Πετράκης
 Ι. Κ. Παπαζαφειρόπουλος
 Αιμιλία Παχὺ
 Θ. Γαστρέτης
 Δημοσθ. Μητσόπουλος
 Έμ. Δ. Ροϊδης
 Γ. Η. Σκουζές
 Άλ. Σταματόπουλος
 Κ. Η. Πλατὺς
 Ε. Ε. Ροϊδης
 Δ. Βρατσάνος
 Γ. Πατύχας
 Ι. Γ. Μανούσος
 Η. Παππαηλιού
 Μ. Νικολαΐδης
 Γεώρ. Αἰγινήτης
 Ήλ. Σωτήρχος
 Μιλτ. Βρατσάνος
 Σπυρ. Γούζαρης
 Άνδρ. Κυριακίδης
 Νικόλ. Βούκρας
 Άριστείδης Βλάχος
 Η. Καμπάνας
 Σ. Τζιρούλης
 Άριστ. Σταμάτης
 Γρηγ. Μπουρνιάς
 Κωνστ. Η. Μανουσάκης
 Άλ. Πετράλης
 Ξενοφών Μαμούρης
 Χρ. Συκομανδρόπουλος

Δ. Π. Ζαχαρίας
 Σ. Γαβαλάς
 Γ. Χαροκόπος
 Α. Διαμαντόπουλος
 Βαρνάβας Γεωργίου
 Α. Κ. Ζερβουδάκης
 Κωνστ. Φούντης
 Γ. Κροκίδας
 Α. Ταταράκης
 Κ. Ι. Δραγούμης
 Δ. Άλεξανδρίδης
 Ι. Καραγκιοζιάδης
 Ι. Άλεξανδρίδης
 Δ. Ζαχαρόπουλος
 Ι. Α. Αβράς
 Α. Zannetaki Stéfanopoli
 Μιχ. Φραγκάτος

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ.

Λουκάς Ράλλης	3
Δέσποινα Α. Ράλλη	
Καλλιόπη Α. Δαμαλά	
Ίωάννης Α. Δαμαλάς	
Άργυρή Α. Ράλλη	
Γ. Έμ. Σεργόπουλος	
Β. Δασκαλόπουλος	
Δ. Σούρβας	
Δ. Ζ. Φωκᾶς	
Ίω. Δημόκας	

ΣΥΡΟΣ.

Δημηρχία Έρμουπόλεως	5
Ό Βάρνης Ίωακείμ	2
Γ. Η. Δρακόπουλος	2

Ἑλληνικὴ σχολή

Α. Φραγκόπουλος

Ι. Τσῆκος

Μ. Σβορώνος

Λ. Δ. Σεμπρικὸς

Θ. Παππαδόπουλος

Η. Χρυσούλης

Γεώργιος Κομισσόπουλος

Π. Εὐστρατιάδης

Ἡλίας Φραγκόπουλος

Π. Δ. Παπούλιας

Σ. Ι. Βατσινᾶς

Ι. Βάλλεντος

Φ. Φρυμάλδης

Κ. Κωνσταντινίδης

Π. Κουβελᾶς

Σ. Τ. Ἰγγλέσης

Δ. Π. Κανοκέρης

Κ. Γιακουμόπουλος

Δ. Βέρβης

Γ. Φλώρης

Σ. Κυριακοῦ

Ν. Π. Κούπας

Δ. Εὐσταθιάδης

Χ. Φινδρεάδης

Θ. Ἀβλαβίδης

Ἀνώνυμος

Ι. Δαλλαπόρτας

Γ. Κουνᾶς

Ν. Α. Μιχαλόγλους

Γρ. Ἀλεξίου

Θ. Π. Μαράτος

Μ. Γ. Κληματᾶς

Α. Πέτρου

Ι. Ε. Κωντανάδης

Ἀλ. Τζιτζιτῆς

2

Κ. Φωτόπουλος

Ξ. Ἀμμανίτης

Ν. Γ. Βαλσαμάκης

Κ. Ἀποστολίδης

Ἀλ. Βαξιβανέλλης

Δ. Κολυφίτης

Κ. Πατίστος

Π. Γιακουμέλης

Π. Ματζουράνης

Δ. Μαλίλης

Ἀθ. Δημητρακούλης

Κ. Νιάνις

Κ. Πανταζόπουλος

Γ. Παππαδόπουλος

Α. Χρηστίδης

Ἀρ. Ζώρας

Ἑλένη Λουβάρη

Φρ. Βατιμπέλης

Ν. Ἀγγελίδης

Α. Ψαράυτης

Α. Δρακόπουλος

Β. Παδοβᾶς

Παντιᾶς Μ. Καραλῆς

Θ. Καλουτᾶς

Ρ. Δ. Παρασκευᾶς

Α. Ε. Ἀδάμ

Χ. Α. Ψαρόπουλος

ΠΑΤΡΑΙ.

Π. Ζάνης

Κ. Β. Ἀσημακόπουλος

Π. Γαληνόπουλος

Χ. Α. Ἀργυρόπουλος

Εὐστ. Ν. Γερκακάρης

Π. Ι. Χαλικόπουλος

Π. Θεοφίλου
Θ. Κανακάρης
Ι. Ζαΐμης

ΝΑΥΠΑΛΙΟΝ.

Σ. Γ. Βελίνης
Δημητριάδης

ΧΑΛΚΙΣ.

Δ. Κριεζώτης
Σ. Παππᾶς

BONITZA.

Ι. Κωστάκης, στρ. ἱατρός
Α. Ε. Καββαδίας, φαρμακοπ.
Ι. Τσικουσόπουλος, τηλεγραφ.
Ν. Βλαχογιάννης, γραμ. ταμ.
Θ. Α. Γερογκῆς, πρόξενος
Α. Μυρογένης, ἱατρός
Π. Παλαμᾶς, ὑγειονόμος

ΚΕΡΚΥΡΑ.

Ν. Μυροκορδάτος
Α. Ἀθανασιάδης
Ι. Α. Δαυῖδ
Παν. Ι. Σπανόπουλος
Στ. Παδοβᾶς

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

Ἀγαθὴ Γκεντιλίνη

Σ. Ἀνινος Χωραφᾶς
Γ. Α. Λιβανιόπουλος
Α. Μιλιαρίνης
Γ. Βαλσαμάκης
Μ. Γκεντιλίνης
Ι. Κωστῆς
Ν. Α. Μεταξᾶς
Σ. Κ. Καραβίας
Δ. Λουκάτος
Π. Α. Λιβανιόπουλος
Δ. Δαλλαδέτζίμας
Γ. Α. Ἀννινος
Π. Γ. Ἀννινος
Ι. Γ. Λούζης
Ι. Α. Γ. Λουκάτος
Μπασιᾶς
Η. Ι. Λούζης
Α. Καμπίτζης
Ν. Βανδῶρος
Α. Περισιάνης
Φ. Ε. Αὔγερινος
Α. Π. Μεταξᾶς
Δ. Βοθρωντός
G. Lambiri
M. B. Pignatorre
Π. Κομπίτζης
Α. Β. Τ. Χαριτάτος
2 Μ. Α. Φ. Κοσμετάτος
Ν. Α. Μιλλιαρέσης
Α. Ἀσάνης
Γ. Η. Φωκᾶς
Α. Ι. Μεταξᾶς
Ι. Σκόλας
Ι. Ραζῆς
Α. Π. Μεταξᾶς
3 Α. Μ. Θεοδωράτος

Σ. Δ. Μιτάκης
 Ι. Π. Ποταμιάνος
 Α. Παπαντωνάτος
 Γ. Ίερεὺς Σιμάτος
 Υἱοὶ Θ. Ἀβλίου
 Σ. Γκιόκας
 Ν. Τσαγκαράκης
 Π. Χ. Ἄνινος
 Π. Α. Ξυδιᾶς Τυπάλδος
 Δ. Χ. Ζούκης
 Α. Μιλλιάρης
 Ι. Α. Τυπάλδος
 Ι. Θωμόπουλος
 Ε. Μεταξᾶς
 Δ. Νεράντζης
 Σ. Α. Ρ. Λουκάτος

ZAKYNTHOS.

Π. Βερέττας
 Ν. Λούντζης
 Β. Ν. Γιούρος
 Ν. Καραμαλίκης
 Γ. Βαρσάμης
 Οἰκογένεια Δ. Φραγκοπούλου
 Π. Δ. Κατεβάτης
 Δ. Σολομὸς
 Α. Φλαμπουριάτης
 Α. Καψοκέφαλος
 Θ. Φραγκόπουλος
 Δ. Καραμπίνης
 Θ. Καραμαλίκης
 Ι. Βλαστός
 Ι. Δ. Βοῦλτζος
 Α. Ι. Στραβοπόδης
 Κ. Μεσσαλᾶς

Giovanna Barff
 Pho. G. Barff
 D. D. Bonsignor
 Α. G. Lagussi
 G. Pastopulo
 Ed. Barff
 Φρ. Δομενεγίνης
 Α. Θεριανδός
 Η. Παχυγιάννης
 Ε. Λογοθέτης
 Δ. Τ. Τζερετόπουλος
 Ἀναστασία Δ. Ἑλληνα
 Σ. Ι. Καρβελλᾶς
 Δ. Γ. Μπάφας
 Δ. Καλλίνικος
 Αἰκατερίνη Κοτούβαλη
 Α. Μπαμπῶκ
 Α. Σακαλῆς
 Γ. Α. Στεφάνου
 Δ. Ε. Τσιλιάνης
 Ν. Πετρῆς
 Α. Ν. Καρατζᾶς
 Σ. Σέρρας
 Ε. Κ. Εὐσταθίου, στρατ. ἱατρὸς
 Ν. Ι. Τουτουνάκος
 Γ. Κοκκινάκης
 Γ. Α. Παππαγεωργόπουλος
 Σ. Χ. Ῥαφτάνης

ΛΕΥΚΑΣ.

Ξενοφῶν Βαλαωρίτης	24
Ἀδελφοὶ Κόνδαρη	3
Ἀδελφοὶ Σουμήλα	3
Ἀδελφοὶ Μπαχίρα	3
Α. Τάργας	3

Γ. Ῥημένας	3	Γ. Δήπλας	
Σ. Τυπάλδος Τζανῆς, δικας.	3	Ζ. Σέρβος	
Μητροπολίτης Γρηγόριος	2	Β. Αὐγερινὸς	
Δ. Κόνδαρης	2	Δ. Γκίνης	
Ε. Πεταλᾶς	2	Δ. Β. Γεροκωστόπουλος	
Σ. Βλάχος	2	Α. Καψῆς	
Ἀγ. Καλκάνης	2	Α. Πολίτης	
Α. Β. Βερούκιος	2	Δ. Διγόννης	
Α. Μεταξᾶς	2	Ν. Δ. Ἀσπρογέραξ	
Ε. Πήλληκας	2	Μ. Δ. Ἀσπρογέραξ	
Γ. Καλκάνης	2	Γ. Γουριότης	
Α. Μαρίνος		Γ. Παπακώστας, ὑποτελώνης	
Ι. Σ. Καββαδίας		Σ. Στάϊκος, ἑπαρχος	
Μ. Καλκάνης		Ι. Α. Ῥέντζος	
Π. Βοιώνης		Γ. Μιλιαρέσης	
Δ. Θάνος		Σ. Ι. Μυρτίλος	
Κ. Ποταμιάνος		Ι. Γ. Κλήμης	
Ι. Στεφανίτσης		Ι. Σταύρακας	
Δρ. Κ. Ἀλβανήτης		Δ. Καραβέλλας	
Χ. Ἀρνόπουλος		Ν. Σικελιανὸς	
Α. Α. Δεσύλλας		Σ. Διγόννης	
Α. Ν. Γολέμης		Σ. Γ. Βουτσινᾶς	
Δ. Χριστήδης Λευκάδιος		Π. Δ. Τζεβελέκης	
Σ. Δεκατσᾶς (Μήδας)		Ι. Ν. Σταματέλλος	
Δρ. Ι. Ν. Καββαδίας		Χ. Ῥημένας	
Δ. Θερινὸς		Α. Λαβράνος	
Θ. Κατωπόδης		Α. Ἀλεάντρης	
Π. Μανιάκης		Π. Βενβενάτος	
Ε. Τζαγκαρόλ		Σ. Σούντιας	
Ι. Βλαντῆς		Αγ. Γαβαλᾶς	
Α. Βαφρέας		Σ. Ψωμᾶς	
Ι. Λογοθέτης		Θ. Πολίτης	
Ε. Τσαρλαμπᾶς		Ι. Τούμπας	
Μ. Τσαρλαμπᾶς		Κ. Σουμήλας	
Θ. Πήλληκας		Φ. Θ. Καββαδίας	
Σ. Ι. Καρένταβας		Ε. Σούρμπης	

Ι. Στριδάτης
 Θεοφ. Ιερ. Κούρτης
 Σ. Μπούμπουκας
 Ν. Σ. Ίερώνυμος
 Ε. Λιβιτσάνος
 Ι. Σικελιανός
 Ι. Ψιλιανός
 Θ. Τριανταφύλλης
 Σ. Προσαλέντης
 Μ. Δ. Μελησσηνός
 Α. Κοψηδᾶς
 Π. Κοντογεώργης
 Σ. Σκιαδαρέσης
 Π. Βαλλαμόντες
 Κ. Τζέγιος
 Α. Φέτζης
 Κ. Φίλιππας
 Π. Σταματόπουλος
 Κ. Μικρόνης
 Α. Δρακάτος
 Μ. Κονιδάρης
 Α. Γιαληνᾶς
 Φ. Βαφέας
 Δ. Σκλαβενέτης
 Σ. Ίρεμαντᾶς ἱερεὺς
 Δ. Στάϊκος
 Κ. Δ. Μπογδάνος
 Ο. Δ. Γαληνός, στρ. ἱατρὸς
 Ι. Α. Σκεύας
 Ι. Γραμματικάς
 Ι. Σίδερης
 Ι. Σκληρὸς, δήμαρχος
 Ν. Μαρῖνος
 Φ. Γκίλης
 Α. Διβάρης
 Π. Σταῦρος

Ε. Στεφανίτσας
 Ἀγ. Σούντιας
 Β. Ι. Κατωχιανός
 Σ. Ι. Κτενᾶς
 Ε. Φ. Δ. Ἀστών
 Χ. ἱερεὺς Κακλαμάνης
 Β. Ἀραβανῆς
 Α. Περδικάρης, δήμαρχος
 Α. Μεταξᾶς
 Ν. Ῥομποτῆς, δήμαρχος
 Α. Φ. Καρανδηνοῦ
 Ε. Ε. Κατηφώρης

ΙΘΑΚΗ.

Π. Δενδρινός
 Δ. Σ. Μάντζαρης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ.

Α. Σβορώνος	6
Μ. Σβορώνος	6
Α. Βαλιάνος	6
Α. Ἰγγλέσης	6
Α. Κουρτελής	2
Μητροπολίτης Σελευκίου	2
Ἑλληνοεμπ. Σχολ. Χάλκης	2
Γ. Διαλεγμένος	
Ν. Μαρχίος	
Στ. Νικολέσης	
Π. Κ. Τροχάνης	
Α. Π. Οἰκονόμου	
Δ. Μουσοῦρος	
Α. Μαζαράκης	
Δ. Δεσποτόπουλος	
Τ. Πετρακίδης	

Μ. Παρανίκας
 Ι. Παρπαπαντόπουλος
 Η. Καλονᾶς
 Βρ. Δελλαπόρτας
 Αχ. Κουντουρῆς
 Ξ. Ἀδαμῆδης
 Α. Καραβίας
 Γ. Καληγᾶς, ἱεροδ. ἀγ. Σελευκ.
 Γ. Κρασᾶς
 Δ. Ροκότης
 Ι. Κοντόσταυλος
 Ν. Βερέσης
 Α. Κούρτελης
 Σ. Μουσούρος
 Μ. Φακρῆς
 Γ. Δόριζας
 Σ. Ἀδαμαντίδης
 Ζ. Ζ. Δράκος
 Ν. Παπαρούσης
 Γ. Ἀθηνογένης
 Π. Σκυλίτσας
 Δ. Πανόπουλος
 Ν. Θ. Ζυγομαλᾶς
 Κ. Παληκαράκης
 Ν. Μπλέσας
 Δ. Μικρουλάκης
 Γ. Κουλούμπης
 Σ. Ῥαυτόπουλος
 Γ. Γ. Ἀντίπας
 Επ. Σπηλιωτόπουλος
 Σ. Νικολετάτος
 Σ. Βαλιάνος
 Γ. Δ. Τρανός
 Ι. Φ. Γκιών
 Μ. Παπαλαμπρινίδης
 Αγ. Καστελάνος

Π. Γ. Μαζαράκης
 Αρ. Κρασᾶς

ΣΜΥΡΝΗ.

Ἐμ. Ἀφθονίδης
 Β. F. Slaars
 Σ. Λαουτάρης
 Ε: Δρακόπουλος
 Μ. Μαυρογορδάτος
 Π. Γεωργαντζόγλους
 Α. Οἰκονομίδης
 Ν. Μιχαήλ
 Κ. Τ. Σαλβέτης
 Ι. Κ. Γιαγτζόγλους
 Π. Ἀμπρος
 Ι. Ἀλφιέρης
 Ι. Ἀθανασιάδης
 Γ. Σ. Ὀμήρου
 Α. Σ. Ὀμήρου
 Π. Σ. Ὀμήρου
 Ε. Α. Ματῆλης
 Γ. Ἀν. Κορφιάτης
 Α. Ἰγγλέσης
 Ν. Ι. Νικολαΐδης
 Α. Δ. Χριστοδούλου
 Ν. Κοντόπουλος
 Θ. Γ. Πάνδος
 Ν. Σταυρίδης
 Κ. Σ. Ξανθόπουλος
 Μ. Ἰακώβου
 Ε. Κονταξόπουλος
 Δ. Χ. Νικολάου
 Κ. Μαργαρίτης
 Κ. Κάπας
 Φ. Α. Βουτζινᾶς

Ι. Μισθός
 Ε. Γημενδέσης
 Μ. Δ. Χαμουδόπουλος
 Α. Θ. Ἀμιρος
 Σ. Β. Βαρμακέσας
 Ι. Μαντζαράκης
 Σ. Καρακοΐσης
 Κ. Ξανθόπουλος
 Ι. Πρωτόδικος
 Σ. Θ. Ξένος
 Α. Βεκιάνος
 Κ. Γλυμενόπουλος

ΧΙΟΣ.

Ι. Πέρβελης
 Μ. Κεφαλάς
 Κ. Κοσμίδης
 Ι. Ν. Σταυρινάκης
 Σκίνερης
 Π. Ἀμνηρος
 Ι. Πριπάκης
 Σκαρλάτος Θ. Μαγκανᾶς
 Ι. Γιάμβιλλης
 Ν. Α. Μαυρογορδάτος
 Φ. Ἀνδρεάδης
 Γ. Σουρίας
 Ε. Παπαναστασίου
 Ν. Κ. Γλύψης
 Σ. Δημητρουλάκης
 Γακαρλατόπουλος
 Α. Τ. Μπαγεάκης
 Β. Πατούνας
 Π. Κοσσένας
 Εὐστ. Κοσσένας
 Γ. Ἑρ. Κέλης

Π. Αὐγερινός
 Θ. Κιτρώς
 Δ. Ν. Δημητριάδης
 Στ. Γ. Ζερβούδης
 Ι. Θ. Πετροκόκκινος
 Madame Dalladecima

ΠΕΡΓΑΜΟΣ.

Χρ. Στειβακιρτζής
 Π. Θ. Οἰκονομίδης
 Ν. Ι. Ῥάλλης
 Τὸ γραφεῖον τῆς Ἐκπαιδευ-
 τικῆς Ἀδελφότητος.
 Γ. Π. Φωκιάδης, ἐθνάρχης
 Ι. Νικολαΐδης
 Ν. Ἀγγελόπουλος
 Ἀλκιβ. Παλτατζή
 Δ. Μάγος
 Ι. Καλομελίδης
 Α. Ι. Ῥάλλης

ΒΗΡΥΤΟΣ.

Γ. Πάκμωρ
 Γ. Β. Σπάρταλης
 Α. Κουτουφᾶς
 Ὅθων Μοδινός
 Α. Σέλημ
 Ν. Φωτιάδης
 Τρ. Ν. Χρυσοθέρης
 Β. Ἀναστασίου
 Ν. Τζήφος
 Σοφ. Χιλιαδᾶς
 Ι. Παπαδόπουλος
 Μ. Μοναχός Σωτηριάδης

Φατχάλλα Ἀπτουλνοῦ
 Ν. Μ. Δουμάνη Δαμασκηνός
 Μ. Θ. Σκρινῆς
 Ν. Βελτάκης
 Γ. Μαλαζός
 Ι. Τσιταράκης
 Α. Βεργῆ
 Γ. Ζάννος
 Πανιέρωτατος Σεραφεῖμ
 Θ. Κοσσίνης, ἱατρός
 Ε. Α. Παρασκάκης

ΔΑΜΑΣΚΟΣ.

Α. Κούτσας
 Α. Καρχάλε
 Γ. Χ. Ι. Τρανού
 Δημήτριος Κάρ
 Θεμ. Σαδικάκης
 Γ. Χανᾶς
 Χρ. Κωτάκης
 Ἀργυρὸ Κωτάκη
 Γ. Ἀναστασίου
 Χ. Σαχάλ
 Ἰσραήλ Ἰούδα Σακόν
 Π. Δ. Ζωγράφος
 Γαβριήλ Γ. Δίπε

ΑΡΤΑ.

Ὁ Ἀρτης Σεραφεῖμ

2

ΠΡΕΒΕΖΑ.

Γ. Ν. Βαρζέλης, πρὸς. Ρωσ. 2
 Δρ. Σ. Δ. Κάφυρης

Πετρ. Καρίδης
 Α. Ι. Κεφαλαῖς
 Μ. Θεοτόκης
 Α. Ἀθανασιάδης
 Δ. Χ. Σκέφερης
 Α. Καμμώτης
 Κ. Κόμνος
 Α. Π. Σκέφερης

ΚΑΙΡΟΝ.

Θ. Κ. Μοσκούδης	3
Ἀδελφοὶ Δάρα	2
Δ. Χωριατόπουλος	
Ν. Δ. Νικολαΐδης	
Α. Λαγουδάκης	
Κ. Καστανός	
Π. Πετροκόκκινος	
Γ. Ἀναγνωστάκης	
Γ. Κ. Σταυρίδης	
Μ. Σωτήρου	
Α. Μανιάτης	
Σ. Κόκκας	
Α. Ἰωάννου	
Ε. Κοκκώνης	
Σ. Τ. Βερσῆς	
Α. Μαργαρίτης	
Σ. Δ. Ράλλης	
Ι. Μανουιλίδης	
Χ. Ρ. Μελχίδης	
Ι. Φραγκίδης	
Ι. Στρατουδάκης	
Κ. Κουτσοδόντης	
Π. Δ. Πιλαχιολόγος	
Δ. Κατζάλης	
Κ. Γ. Πυτταρίδης	

Κ. Μάγγκος
 Ι. Λαδόπουλος
 Σ. Βακαλόπουλος
 Μ. Μπονατζούντας
 Δ. Κοτριλάκης
 Ι. Ψάρρος
 Γ. Παντελίδης
 Γ. Μαυαλιάρης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

Κ. Κοντουμάς 5
 Δρ. Γ. Τζαγκαρόλος 5
 Δ. Πάππος 5
 Μ. Ρίζος 5
 Ι. Ίωαννίδης 3
 Α. Νικολόπουλος 3
 Ε. Δ. Δάρας 2
 Ἀδελφοὶ Νικολόπουλοι 2
 Ι. Δημητρίου 2
 Κ. Συνοδινός 2
 Σγούτας καὶ Ἀποστολό- 2
 Κανέλης [πουλος] 2
 Θ. Μ. Ῥάλλης 2
 Δ. Νικολόπουλος 2
 Α. Σταυρινάκης 2
 Σ. Συγοῦρος 2
 Μ. Μαλλιάρης 2
 Δρ. Ν. Σοκόλης 2
 Β. Γεωργαλᾶς 2
 Θεόδ. Κ. Μεταξᾶς 2
 Σ. Γεωργαλλᾶς
 Ι. Δ. Τούμπας
 Κ. Μ. Σαλβαῖος
 Α. Σ. Δρακόπουλος
 Φίλιππος Πάλλης

Ἐμμ. Μιχελάκης
 Π. Ρεδιάδης
 Χ. Ι. Καραβόπουλος
 Γ. Γρυπάρης
 Δρ. Α. Σταμέλης
 Δρ. Γ. Πολύδωρος
 Ι. Σταῦρος
 Ν. Παρθένιος
 Π. Κουτουφᾶς
 Φ. Π. Γρόλλος
 Ν. Π. Γρόλλος
 Α. Κ. Ῥώπας
 Α. Κιλλελίδης
 Φ. Μηχαλίτζου
 Ν. Γ. Νοταρᾶς
 Κ. Παπακαλόπουλος
 Α. Ε. Μοδινός
 Α. Ι. Ῥισβάνης
 Π. Α. Διλημπέρογλου
 Σ. Βασιλειάδης
 Ε. Δ. Καραβίας
 Χ. Ῥεμποῦς
 Α. Κ. Ἀργύρης
 Α. Φ. Λιμπρίτης
 Γ. Ν. Καρβέλος
 Ν. Χαϊκᾶλης
 Δ. Σουλτάνης
 Α. Κροκίδας
 Ν. Σοκόλης
 Ι. Χαριτάτος
 Α. Βλαχούτζης
 Χ. Πριμιχέρης
 Δ. Π. Καζάτης
 Β. Βάστας
 Θ. Βερκετής

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ.

Κόμ. Σκαρλάτος Ῥωστέτος
 ἄντιπρ. τῆς Γερουσίας 2
 Ἱππότ. Χ. Φουνδατζεάνος 2
 Θ. Α. Πασχίδης 2
 Ὁ Ἐδέσ. Νεόφ. Σκριμπάν
 Ἀρχ. Ἰωαννίκιος Βαλιάνος
 Ἀρχ. Διονύσιος Κατσούλης
 Ἀρχ. Μελέτ. Κατζιορεάνος
 Βαρόν. Μπάρμπος Βέλλιος
 Μ. Théodorescu
 G. Valélineanu, rédacteur
 de la Réforme.
 Ι. Λυκιαρδόπουλος, Κεφαλλήν
 Ἀν. Ἀποστολάτος »
 Γ.. Κατελοῦζος
 Θ. Σιμωνίδης
 Φραγκοῦδης Ἐπαμινώνδας
 Α. Σκαρλάτος
 Ν. Ἀντύπας, Κεφαλλήν
 Ν. Πολυκαλᾶς »
 Γ. Δ. Ψάλτογλους
 Γ. Τολμίδης
 Κ. Ξηραδάκης
 Τζανέτος Δεμέζος
 Α. Δημητριάδης
 Δ. Νικολαΐδης
 Π. Δενδρινός
 Α. Παγιάδης
 Α. Ἡρειώτης
 Σ. Ῥηγόπουλος, Κρανιδιώτης
 Ι. Ζάνος
 Ι. Στάμμος, Ἡπειρώτης
 Μ. Ξανθός »
 Μ. Χ. Βλαχλείδης »

Γ. Γρηγοριάδης, Ἡπειρώτης
 Χ. Μίσου »
 Ι. Δ. Τζωαννόπουλος »
 Ζ. Τζήμυας »
 Ι. Σεργίου »
 Ν. Ζηδρόπουλος »
 Κ. Ρίζου »
 Γ. Εὐαγγελίδης »
 Δ. Μπῆτζος »
 Δ. Τυροκομίδης »
 Ν. Σ. Βαγγέλης, Μεγαροβείτης
 Ι. Μ. Παππαδάκης
 Δρ. Δ. Ζητζαῖος
 Δρ. Γ. Π. Κυργταζῆς
 Δρ. Ν. Μπουτάκης
 Δρ. Α. Κολοβός
 Δρ. Κ. Κατσουλίδης

ΓΑΛΛΑΖΙΟΝ.

Δρ. Ἀθ. Λύτσικας 5
 Δρ. Ν. Σταθάτος
 Δρ. Φ. Σακελλάριος
 Δρ. Κ. Σταυρίδης
 Ι. Φακλιέρης
 Γ. Ἀναγνωστόπουλος
 Μ. Νεγρεπόντης
 Α. Καραβιάς
 Κ. Λυκιαρδόπουλος
 Δ. Βλάχος
 Α. Κλάδης
 Σ. Μεταξᾶς
 Κ. Γεννάδης
 Ι. Πανᾶς
 Ζήσιμος Καλλιγᾶς
 Ι. Τρανός

Δ. Μαυρομιχάλης
Κ. Ποταμιάνος
Γ. Ψαρουδάκης
Δ. Παύλιος
Γ. Κολλιόπουλος
Π. Ἀκατος
Φ. Μομφεράτος
Ι. Κουμπάρης
Σ. Ζαμπέν
Γ. Μορτόπουλος

PIMNIKON.

Μ. Γ. Κατζούλης
Θ. Στεριάδης
Ι. Δημόπουλος
Κ. Τυροκόμος
Φ. Νάνου
Χ. Λαζόπουλος

ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ.

Δ. Μπεναρδάκης 5
Ι. Κοντογιάννης 5
Θ. Π. Ροδοκανάκης 5
Π. Π. Σκαραμαγκᾶς 3
Ι. Εὐ. Σκαραμαγκᾶς 3
Α. Ε. Σκαραμαγκᾶς 3
Σ. Α. Μεταξᾶς 2
Ὁ Ἡπειρώτης Ἀλκιβιάδης 2
Ι. Βούρης 2
Ἀρχιδιάκ. Τιμ. Κούστας
Ν. Ι. Καράλης

ΟΔΗΣΣΟΣ.

Π. Ροδοκανάκης 5

Α. Ν. Παρασκευᾶς 2
Γ. Ζίφος 2
G. Raff. Marcovato 2
Ν. Κοσσένας 2
Ἀδελφοὶ Κριανᾶ 2
Κ. Τ. Ράλλης 2
Ι. Π. Δρακήδης
Π. Λεβίδης
Α. Λογᾶς
Ν. Μαστοράκης
Π. Γάνοβιτζ
Μ. Κ. Βαβούλης
Γ. Μοσκοβίτης
Σ. Ι. Περιστιάνης
Α. Κ. Σκλάβος
Φ. Μ. Παρώδης
Ε. Βαρύτιμος
Γ. Σ. Ξυδιᾶς
Δ. Κουμελᾶς
Ν. Στυλιανούδης
Α. Κριανᾶς
Κ. Βασσαλόπουλος
Ι. Διαλεγμένος
Ῥαφ. Μαντζαβίνος
Μ. Ἀμπροσίου

ΚΙΣΝΟΒΙΟΝ.

Ἀρχιμαν. Νικόδημος 2
Ἀρχιμαν. Νεόφυτος 2
Ἀρχιμαν. Ἀγάπιος 2
Ἀδελφοὶ Τζορπετζόγλου 2
Ἀδελφοὶ Συναδινοὶ 2
Ν. Δουρδούφης 2
Θ. Θαμόβητζ 2
Π. Πάγκκλος 2

Π. Τουματίκος
 Κ. Ἀνδριόπουλος
 Ὁ Πογωνιανῆς Νίκανδρος
 Ἀρχιμαν. Ἰκέσιος
 Κ. Μαραμπούτης
 Α. Τζούφλης
 Θ. Κατζουλιῆφ
 Π. Τουρτούφης
 Ι. Ζάλλας
 Γ. Νικολάου
 Θ. Βαζάκας
 Α. Καρπῆς

BIENNH.

Υψηλάντης

ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Ἀν. Βυζάντιος
 Σ. Βιτούρης
 Ν. Φλεμοτόμος
 Ι. Σφυρῆς
 Γ. Κ. Κανέλος
 Δ. Α. Οἰκονόμος
 Μ. Ι. Ῥοδοκανάκης
 Κ. Δ. Τοπάλης
 Ι. Δενδρινός

BENETIA.

Ἀρχιμαν. Σ. Ζερβός
 Ἀγγελικὴ Φορέστη
 Α. Μελίκης
 Χ. Νιννῆς
 Α. Διασίδης
 Θ. καὶ Κ. Γιαννιῶται
 Γ. Χ. Μκυρομμάτης

2 Α. Καστόρης
 2 Χ. Τριανταφύλλου
 Αἰμύλιος Τυπάλδος
 Demetrio Baicussi

ΜΑΣΣΑΛΙΑ.

Σ. Ν. Φραγγόπουλος 10

ΜΑΓΧΕΣΤΡΙΑ.

Δ. Δ. Καλλιμασιώτης 5
 Ἀθ. Ἰωαννίδης 5
 Ε. Βασιλόπουλος 5
 Σ. Ν. Φραγγόπουλος 5
 Γ. Γ. Ρίζος 5
 Ι. Π. Σαγραντῆς 5
 Σ. Σκυλίτζης 5
 Ν. Ἀργέντης 5
 Δ. Ν. Τσαλίκης 4
 Α. Μ. Σεβαστόπουλος 4
 Δ. Κ. Ῥοδοκανάκης 4
 Ι. Ζαχαράκης 3
 Κ. Ζ. Σκαρμαγκῆς 3
 Α. Ν. Ἀλφιέρης 2
 Ι. Ζ. Τσικαλιώτης 2
 Α. Δημητρακόπουλος 2
 Γ. Π. Ζώλας 2
 Κ. Ζερβουδάκης 2
 Π. Σοβατζόγλους 2
 Δ. Φραγγίδης 2
 Κ. Λαμεινούδης 2
 Α. Σοφιανός
 Κ. Ν. Ταμβάκος
 Ν. Μανιάκης
 ΔΙΒΕΡΠΟΥΛΗ.
 Μ. Κωνσταντινίδης 2